

Primus.

Incipit liber primus de veritate catolice fidei ē cōr
tores gentilium: editus a venerabili fratre Thoma
de Aquino d'ordine sūm p̄dicatorum doctore egregio.

Quod sit officium sapientiae.

Capitulum primum.

Seritatem meditabitur guttus meū: et labia mea dō testabuas īmīus; p̄ verbū viij. Multus dñis vīus quem in rebus noīiāndis se qn dū phā censem: cōter obtinuit ut sapientes dicant qui res direc
te ordinat et eas bene gubernant. Unū inter alia q̄ hoīes de sapiente p̄cipiū: a phō ponit q̄ sapientia est ordinare. Quia autē ordinandoz ad finē gubernationis et ordinis regulam ex fine sumi necesse ē. Tunc. n. vnaqz res optime disponit cū ad suum finē cōuenient ordinatur. Finis. n. vniuersiūs ē bonū. Unū videm⁹ in artib⁹ vna alterius cē gubernatiū et quasi p̄ncipē: ad quā pertinet ei⁹ finis. Sic medicinal ars p̄gnētarie p̄ncipiat: et cā ordinat p̄pter hoc q̄ sanitas circa quā medicinalis vīsat finis est oīum p̄gmētorū q̄ arte pigmentaria cōficiunt. Et sile apparet in arte gubernatoria respectu naūfactiue: et in militari respectu equestris et oīis bellici apparat. Que quidē artes alīas p̄cipiātes architeconice noīians quasi p̄ncipales artes. vñ et ea rū artifices q̄ architectores vocant: nomē sibi vēdant sapientiū. Quia vero p̄dicti artifices singulartū quarūdā rez fines p̄tractantes: ad finē vīlez oīuz noī pertingunt: dicūt quidē sapientes b⁹ vñ illiūs rei: bñ q̄ modū dī. i. ad Coi. ij. Ut sapientia architectorū fudamentū posui. Nomen autē sumplū sapientis illi soli referuāt cui⁹ cōsideratio circa finem vniuersi vñaf: q̄ ēt vñalitatis p̄cipiū. Unū scđm phō: sapientis ē cās altissimas p̄siderare. Finis ac ultimus vniuersiūs rei ē q̄ intenditur a primo auctore vel motore ipsi⁹. Primi⁹ autē auctor: et motor vniuersi est itellec⁹: vt. i. oīdet. Qz. n. ultimū finē vniuersi cē bonū itellec⁹. hic autē ē vītas. Qz. igitur vītate esse ultimū finē totū vniuersi et circa eius p̄siderationē p̄cipiū sapientia insisteret. Et ideo ad vītatis manifestatiō diuina sapientia carne induita se venisse in mundū testas dicēs. Jo. xvij. Ego in hoc nat⁹ sū et ad hoc veni in mundū ut te summō perhibeā vītati. Sed et primā phām phīus determinat esse sciam vītatis: nō cuiuslibet sed ei⁹ vītati q̄ est origo oīis vītatis. s. que pertinaz ad primū p̄cipiū essendi. oībus. vñ et sua vītas ē

oīis vītatis p̄cipiū. Sic. n. est dispositio rerum ī vītate sicut in esse. Eiusdē autē est vñū p̄trariorū p̄sequi et aliud refutare: sicut medicina que sanitati operatur: erititudinē vō excludit. vnde siē sapientia est vītate p̄cipiū de primo p̄cipiō meditari et alijs differe: ita ei⁹ ē falsitatem p̄traria ipugna re. Conuenient ergo ḡ ex ore sapie duplex sapientis officiū in vībis p̄positū demonstrat. s. vīta ē diuinā que anthonomastice ē vītas meditatiā eloq: qđ tangit cū dicit. Vītate meditabitur guttus meu. Et errorē p̄tra vītate ipugnare: qđ tagit cū dicit: et labia mea detestabunt ipū: p̄ qđ salīras p̄tra diuinaz vītate designat que religioni p̄traria ei⁹: que ipietas noīatur. vñ ēt falsitas p̄traria etiā ei⁹ p̄tūtatis sibi nōmen assumit.

Que sit ī hoc opere auctoris intēcio. .ii.

Apter oīa uero studiū dia hominū sapie studiū est pfectius sublimi⁹ vñilius: et iucūdius. Perfecti⁹ quidē: q̄r in quātū hō sapie studio dat se: initū vē beatitudinis ī aliquā partē hz. Unū sapiens dicit Beatus vir qui in sapia mo. Ecc. xij. Sublimi⁹ autē est: q̄r per ipsūs homo ad diuinā silitudinem p̄cipue accedit quā oīa ī sapia fecit. vñ q̄r silitudō cā est dilectionis: sapie studiū p̄cipue deo per amicitiā p̄iungit: ppter qđ: Sap. vij. oī: q̄ sapia ē infinit⁹ thesaur⁹ hoīibus: q̄ qui usi sūt: sa. sūt pti. amici. Ualius at est: q̄r per ipsam sapiam ad imortālitaris regnū puenit. Cōcupia at sapie deducet ad regnū perpetuū. Sap. vi. Iucūdi⁹ autē ē: q̄r noī hō amaritudinē cōuersatio illi⁹: nec tediū cōvīce illius sed leticiā et gaudiū: Sap. viij. Assūpta igit ex diuina pietate fiducia: sapientis officiū p̄sequendi q̄uis proprias vires excedat p̄positū nō intentionis est vītate quā fides catolica proficit: p̄ nō stro modulo manifestare: errorē elminādo p̄trarios. Ut. n. verbis Dilarij vtar. Ego hoc vel preciū vīte mee officiū debere me deo cōsci⁹ sū: vt cu oīis sermo meus et sensus loquatur. Lōtra singularū autē errores difficile ē p̄cedere ppter duo. P̄imo q̄r non ita sunt nobis nota singulorum errantiū dicta sacrilega ut ex his que dicūt possimus rōes assumere ad eorū errores destruendos. Hoc enī modo vñi sunt antiqui doctores ī destructionē errorū gentiliū quoqz positiones scire poterāt q̄r et ipsi gentiles fuerāt uel saltē inter gentiles conuersati: et in eoz doctrinis erudit. Ecco q̄r qđā eoqz ut macometiste et pagani nō cōueniūt nobis cū in auctoritate alicui⁹ scripture per quā possint conuinci: sicut p̄tra iudeos disputare possimus p̄ vetus testamētū: p̄tra hereticos per nouū. hi vero neutrū recipiūt. vnde necesse ē ad nālē rationem b

Liber

recurrere: cui oēs assentire cogitatur: que tñ i reb⁹
diuinis deficiens ē. Simil aut̄ veritatē aliquā in
uestigates oīdem⁹ qui errore⁹ p̄ ea excludat: et
quō demōstratiua vītas fidei christiane religiōis
concordet.

Quis mod⁹ possib⁹ sit dīne vīta māifestāō. III.

Qūia uero nō oīs
vītatis manifestande modus est idē:
disciplinati aut̄ hoīs ē tñ de vno q̄
fidē cupe teptare quantū nā rei p̄mittit ut a pho
optime dictū est: et Boetius introducit: necesse est
p̄t oīdem⁹ quis modus possibilis sit ad vītāē ppo
fitā manifestandam. Et at in his q̄ deo confute
mūr duplex vītatis modus. Quedā nāq̄ vā sunt
de deo que oēs facultatē hūane rōis excedunt: ut
deū cē trinū et unū. Quedā vero sūt ad que ēt rō
nālis pertingē p̄t: sicut ē deū esse deū cīse vñū: et
alia hūlūsmōl: que ēt phī demōstratiue de deo p̄
bauerunt: ducti nālis lumine rōis. Q̄ aut̄ sūt alē
q̄ intelligibiliū dīnorū que hūane rōis penitus
excedant igēnū: evidentissime apparet. Lū. n. pri
cipiū rotius scie quā d̄ aliqua re rō p̄cipit sit intel
lect⁹ substātiā ipsius: eo q̄ fin doctrinā phī cīmon
stratōis p̄ncipiū est qd̄ quid ē: oīz q̄ b̄ modū quo
substātiā rei intelligit sit eoz modus que d̄ re illa
cognoscunt. vñ si intellect⁹ hūan⁹ alicui⁹ rei subāz
prehendit: puta lapidio vel trianguli: nullū intel
ligibiliū ill⁹ rei facultatē hūane rōis excedet. Qd̄
quidē nobis circa deū nō accidit: nā ad substātiāz
spīl⁹ capiēndā: intellect⁹ hūan⁹ nō p̄t nālis vītute
pertingē: cū intellect⁹ nālī fin modū p̄fentia vite co
gnitio a sensu incipiat. Et iō ea que in sensu nō ca
dunt: nō p̄t humano intellectu capi nisi q̄tenus
ex sensib⁹s earī cognitio colligit. Sensibilia aut̄
ad hoc ducē intellectū nost̄z nō p̄t vt in eis diuin
na subā videat qd̄ sit: cū sint effectus cāc vītē nō
equātes: ducitur tñ ex sensibilibus intellect⁹ n̄ in
diuinā cognitionē ut cognoscat de deo: q̄ ēt alia
b̄ moi. q̄ oīz attribui p̄mo p̄ncipio. Sūt igē qdāz
intelligibiliū dīnorū que hūane rōis sunt p̄via. qdā
vō que oīno vim hūane rōis excedit. Adhuc
ex intelligibiliū gradib⁹ idē ē facile vide. Dūorū
enī quorū vñ alio re aliquā intellect⁹ subrīl⁹ itue
tur: ille cui⁹ intellect⁹ ē elevatio: multa intelligit q̄
alī oīno capē nō p̄t: sicut patz in rustico q̄ nullo
mō phī subtiles consideratōes capē p̄t: intellectus
aut̄ angeli plus excedit intellectuz hūanuz q̄ intel
lect⁹ optimi phī intellectū rudissimi idiote: q̄ hec
distātiā inter spīl⁹ hūane lūmitēa cōtinet: quos an
gelicus intellect⁹ excedit. Cognoscit qd̄ angelus d̄
um ex nobiliō effectu q̄ hō: q̄nto ipsa substātiā
angeli p̄ quā in dei cognitionē ducit nālis cognitōe
est dignior rebus sensibilib⁹: et ipsa aīa per quā

intellectus humanus in dei cognitionē ascendit:
multoq̄ ampli⁹ intellect⁹ diuinus excedit āgelicū:
q̄ angelic⁹ hūanū. Ipse. n. intellectus diuinus sua
capacitate substātiā sua adequat: et ideo perfecte
de se intelligit quidē: et oīa cognoscit que de se ip
so intelligibilia sūt. nō aut̄ nāli cognitōe angelus
de deo cognoscit qd̄ est: q̄r et ipsa subā angeli per
quā in dei cognitionē ducitur: est effectus cāc vītu
te nō adequans. vñ nō oīa que in se ipso de se intelligit:
angelus nāli cognitōe capere p̄t: nec ad om̄ia
que angelus nāli sua virtute intelligit: hūana ratio
sufficit capienda. Siē igit̄ maxime amentie esset
idiota q̄ ea que a pho p̄ponunt falsa cē afferet p̄
pter hoc q̄ ea capē nō p̄t: ita et multo āplius nī
mie stulticie esset hō si ea que diuinitus angelorū
ministerio reclamat: falsa esse suspicatur ex hoc
q̄ rōe inuestigari n̄ p̄t. Adhuc idē manifeste
apparet ex defectu quē in rebus cognoscendis q̄
tidie experimur. Kēz. n. sensibiliū plur̄mas pro
prietates ignoram⁹: eaꝝ q̄ p̄prietatū q̄s sensu app̄
hendimus: rōne perfectly in pluribus inuenire nō
possimus. multo igit̄ āplius illius excellentissime
substātiā transcendētis oīa intelligibilia hūana rō ē
uestigare nō sufficit. Huic et consonat dictū phī q̄ ē
fo metaphī. afferit q̄ intellect⁹ n̄ sic se h̄z ad p̄ma
entū q̄ sūt manifestissima in nā sicut oculus vesp
tiliois ad solē. Huic et vītāē sacra scriptura testi
moniū phibet. dī. n. Job. xi. Forstān vestigia dei
comprehendes: et opotente vīloz ad perfectū reppe
ties. Et. xxxvi. Ecce deus magnus vincens sciam
nostrā. Et. i. Loī. xiiij. Et parte cognoscim⁹. Non
igit oē quod de deo dī quāuis rōe inuestigari non
posuit itat̄z quasi fallū ē abyciendū: vt manichei
et plures infidelū putauerunt.

De vīta diuinorū ad quā nālis rō pertinet
p̄uenient hōibus credēa proponit. IV.

Dīplīcī igit̄ ue
ritate diuinorū intelligibiliū existēt:
vna ad quā rōis inquisitio p̄tingē p̄t
altera que oē igēnū humāne rōis excedit: utraq̄
cōuenienter diuinitus hōi credenda p̄ponit. hoc
aut̄ de illa p̄mo ostendēt̄ est que inquisitōi rōis
p̄via esse p̄t: ne forte alicui⁹ videatur ex q̄ rōe hū
p̄t: frustra id supernāli inspiratione credendum
traditū esse. Sequerent tñ tria inconvētētia si hī
vīta solummō rōi inquirenda relinquere. Unū
est: q̄ pauc hōibus dei cognitio inesset. A fructu
enī studiose inquisitionis q̄ est veritatis inuentio:
plurim⁹ sp̄diunt tribus de cāis. Quidā siquidez
pter cōplexionis in dispositionē: ex qua mlti na
liter sunt indispositi ad scienduz. vñ nullo studio
ad hoc pertingere possent vt sumū gradū hūane

¶ Drimus.

cognitiois attingerent: qui in cognoscendo deum consistit. Quidam vero impeditur necessitate rei familiaris: oportet. n. esse inter homines aliquos q̄ temporalibus amministratis insistant q̄ tantum ipsi in ocio contemplatiue inquisitionis nō possent exp̄ dē ut ad sumū fastigium humanae inquisitionis ptingerent. s. dei cognitionem. Quidam autē impi diuitur pigritia. Ad cognitionem enim eorum que deo ratio inuestigare potest: multa pre cognoscē oportet: cum fere totius phis consideratio ad dei cognitionem ordinetur: propter quod metaphysica et circa diuina versatur: inter phis partes ultima remanet addiscenda. Sic ergo non nisi cum magno labore studij ad predicte veritatis inquisitionem perueniri potest: quem quidem laborem pauci subire volunt pro amore scie: cui tamē mētibus hominum naturalem deus inseruit appetitum. Secundum incōueniens est: q̄ illi qui ad p̄dicē veritatis cognitionem vel iunctionem peruenient: vix post longum tempus pertingerent. tam propter huiusmodi veritatis profunditatem ad quam capiendam per viam rōnis: nō nisi prius post longum exercitium intellectus humanus idoneus inuenitur: tū etiam propter misericordia que exiguntur ut dictum est: tum propter hoc q̄ tempore iumentutis dum diversis motibus passionum aīa fluctuat: non est apta ad tam alte veritatis cognitionem: sed in quiescendo sit prudens et sciens: vt dicunt in. vii. phisicorum: remaneret igitur humanae genus si sola rationis via ad deum cognoscē dum pateret: in maximis ignorantie tenebris: cū dei cognitione que hoīes maxime proficiet et bonos facit nō nisi quibusdam paucis et his paucis etiā post temporis longitudinem pueniret. Tertium incōueniens est q̄ investigationi rationis hūa ne plerūq; salitas admiseretur propter debilitatem intellectus nostri in iudicando et fantasmatum per mixtionem. Et ideo apud multos in dubitatione remanerent ea que sunt vīsimē ēt demonstrata: dum vim demonstrationis ignorant et p̄cipue cum videant a diversis q̄ sapientes dicuntur: divisa doceri. Inter multa et vā que demonstrantur immiscetur aliquā aliquid falsum qdē nō demonstratur sed aliquā probabili uel sophistica rōe assertur: q̄ interdu demonstratio reputatur. Et ideo oportet per viam fidei fixa certitudine ipsam veritatem de rebus diuinis hoīibus exhiberi. Salubriter ergo diuina prouidit clementia ut ea ēt que ratio inuestigare potest fide tenenda perciperet: ut sic omnes de facili possent diuine cognitionis participes ēt: et absque dubitatione et errore. Hinc est quod Eph. viii. dicit. Jam. Nū ambuletis sicut et gentes ambulat in vanitate sensus sui: tenebris obscuris habētes intellectū. Et Isa. liii. Ponaz yniuersos filios tuos doctros a oīo.

¶ ea que rōne inuestigari non possunt cōue
niēter fide tenenda homībus pponunt. V

Tidetur autē q̄bus
dam fortasse nō debere homini ad credendū pponi illa q̄ rōe inuestigare nō sufficit: cū diuina sapientia vnicuiq; fm modū sue nature pvideat. Et id demonstradū ēt q̄ necessaria rū sit homi dinitus credēda pponi etiā illa que rationē excedit. Nullus. n. desiderio et studio in aliqd tendit nisi sit ei p̄cognitus. Quia ḡ ad alti bonū q̄ expiri in p̄nti vita possit humana fragilis homīs p̄ dinam p̄udentiā ordinant: vt in se quētibus inuestigabitur: oportuit mētem euocari ī aliquid altius q̄ rō nostra ī plenti possit ptingē ut sic diceret aliquid desiderare et studio tendē ī aliquid qdē totū statum plentis vite excedit. Et h̄ p̄cipue xp̄iane religioni p̄petit que singulari bo na sp̄uālia et eterna p̄missio: vñ et ea plurima humānū sensū excedēta pponuntur. Lex autē vetus q̄ temporalia p̄missa habebat: pauca p̄posuit que hūane rationis inquisitionē excederet. Scđm etiā hūc modū philosophis cura fuit: vt p̄z. vii. et x. ethicorū ad hoc ut homines a sensib. lūi delectationibus ad honestatēs p̄ducerent: ostendere esse alia bona his sensibilib; potiora: quoꝝ gustu multo suauius q̄ vacant actiū vel p̄templatiū virtutibus delectant. Est etiam necessariū huiusmodi veritatem ad credēdū homībus pponi ad dei cognitionē ēteriorē habēdā. Hinc. n. iolū vere deūz cognoscim⁹ quādo ipsū ēē credimus supra omne id qdē deo cogitari ab hoīe possibile ē: eo q̄ naturalē homīs cognitionē diuina substātia excedit ut supra ostēsum ē. Per hoc ergo q̄ boī deo aliquā pponūt q̄ rationē excedūt: firmatur ī homine opinio q̄ deo sit aliqd supra id qdē cogitari potest. Aliā etiā utilitas ide puenit. s. p̄sūptiōis repressio que ē ī erroris. Sunt. n. quida tātuū de suo ingenio presumentes vt totā naturā dīna se reputent suo intellectu posse metiri estimantes sc̄z totū esse vēz qdē eis vēz et falsū qdē eis nō vēz. Ut ḡ ab hac p̄sūptione humanus animus liberalis ad modestam inquisitionem veritatis perueniat: necessariū fuit homini proponi quedam diuinitus que omnino intellectū eius excederent. Apparet etiā alia utilitas ex dictis phis in. x. ethicorū. Cum. n. Simonides cūdā homi p̄tērmi tēdam diuīnā cognitionē p̄suaderet: et humanis rebus īgeniū applicandū oportere inquiēs hūana sapere hoīem et mortalia mortalem: p̄ cū phis dicit q̄ homo dī se ad immortalia et diuina trahē quātū potest. Unū in xi. de aīalibus dicit q̄ q̄uis parū sit qdē de substantiis superiorib; p̄cipim⁹: tñ id modicū est magis amatū et desideratū omni b 2

Liber

cognitioē quā de substantijs inferioribus hēmus.
Dicit ēt in fo celi ⁊ mundi: q̄ cū de corporib⁹ ce-
lestib⁹ q̄stiones possint solui parua ⁊ topica so-
lutione: contingit auditōi ut vēhemens sit gau-
diū eius. Ex quibus oībus apparet q̄ de rebus no-
bilissimis quatūcūq̄ imperfecta cognitio maxia⁹
perfectionez aic p̄fert. Et ideo q̄uis ea que supra
rōem sūt: rō humana plene capē nō possit: tñ ml̄
tū sibi perfectionis acq̄ritur: si salte ea qualificūq̄
teneat fide. Et ideo dī Eccl. iij. plurima supra sē-
sum hoīs ostensa sūt tibi. Et. i. Ioi. fo. Que sunt
dei nemo nouit nisi sp̄us dei. Nobis aut̄ reuelauit
deus per spiritum suum.

Consentire his que sunt fidei non est levitatis
quamvis supra rationes sunt. .VI.

Dicitur **Iustus** mōi át ueri
tati cui rō humana experimentū nō
fber: fidē adhibentes nō leuis credunt
quasi indoctas fabulas securi: vt. q. **Pet.** pia dī.
Hec. n. diuine sapie secreta ipsa diuina sapia que
oia plenissime nouit dignata ē hōibus reuelare q̄
sui presentiā & doctrine & inspirationis veritatem
cōuenientibus arguitis oñdit: dū ad p̄firmādūz
ea que nōlē cognitionē excedit opera visibilē oñ
dit que totius nature superant facultatē: vñ i mi
rabili curatione languori: mōtuoz suscitatione:
celestiū corpoz mirabili imutatōe: & qđ est mira
bilius hūanarū mentiū inspiratione: vt idote et
simplices dono spiritus sancti repleti sūmā sapi
entia & facundiā in istanti consequerit. **Q**uibus
inspectis predice probatōis efficacia: n̄ armorum
violētia: n̄ voluptatū p̄missione: & quod est mira
bilissimū inter persecutorū tyrannidē innumera
bilis turba nō solū simpliciū sed eti sapientissimo
rū hominū ad fidē christiana p̄uolauit. In q̄ oēz
humanū intellectu excedentia predicanē: volupta
tes carnis cohibent: & oia que in mundo sūt con
temptui docent. **Q**uibus aīos mortalium assentire. &
maximū miraculoz est: & manifestū diuine inspi
rationis opus: ut contēptis visibilib⁹ sola inuisibili
lia cupiant. hoc aut n̄ subito neq̄ casu sed diuina
dispositione factū esse manifestū ē ex hoc q̄ hoc
se factuz deus multis ante p̄phetaz predixit ora
culis: quorū libri penes nos in veneratiōe habēt:
vt pote nostre fidei testimonium adhibentes. **V**o
quidē p̄firmatōis modus tangitur: **Hebr.** q. **Q**ue
scz humana salus cū initiū accepisset enarrari per
dñm: ab eis qui audierūt in nos cōfirmata ē: p̄te
stante oco signis & portentis & varijs spiritib⁹ scz
distributionibus. **H**ec aut tam mirabilis mundi
uersio ad fidē christiana: indiciū certissimū ē p̄
teritorū signoz vt ea ylterius iterari necesse non

sit: cum in suo effectu appareant evidēt. Et enī
oībus signis mirabilius: si ad credendū tam ardua
et ad operandū tam difficultia: et ad sperandū tam
alta: mundus absq; mirabilibus signis inductus
fuisse a simplicibus et ignobilib; hoībus: quāvis
nō cesset deus ēt nostris tēporib; ad p̄firmatio
nē fidei per sanctos suos miracula opari. **D**ī ue
ro qui sectas erroz introduceat pcesserūt via cō
traria: ut p̄z i maumethe: qui carnaliū voluptatiū
pmis ad quoꝝ desideriū carnalis cōcupiscētia
instigat: populos illexit: precepta ēt tradidit pmis
sia conformia: voluptati carnali habenas relaxas
in quibus in pmptu est a carnalib; hoīb; obediā
Documenta ēt vītatis nō attulit nisi que de facili a
quolibet mediocriter sapiente nāli ingenio cogisci
possint: qn potius vera que docuit multis fabulis
et falsissimis doctrinis imiscuit. **S**igna ēt nō adhī
buit supnāliter facta quibus soluz diuine inspira
tioni conueniens testimonium adhibet: dum ope
ratio visibilis que nō pōt esse nisi diuina ostenderet
doctore veritatis visibiliter inspiratū: sed dixit se
in armorum potētia missuz: que signa ēt latroni
bus et tyrannis nō deiunt. **E**t ēt nō aliqui sapientes i
rebus diuinis et de diuinis et humanis exercitati a
pncipio crediderunt: sed hoīes bestiales in deftis
morantes: oīs doctrine diuine pr̄sus ignari: p̄ q̄ruz
m̄ltitudinē alios armoz violetia i suā lege coegerūt
Nulla etiam diuina oracula precedentium pphe
tarum ei testimoniū perhibent: quin potius qua
si omnia veteris et noui testamenti documenta fa
bulosa narratiōe depraueat: ut patz p̄ eius legem
insipienti. vnde astuto p̄filio liberos veteris et no
ui testamenti suis sequacib; non reliquit legen
dos: ne per eos falsitatis argueret. **E**t sic p̄z q̄ eius
dictis fidem adhibētes leviter credunt.

Con veritati fiduci christiane non triatur
veritas rationis. VII.

Quia uis aūt predi-
cta veritas fidei christiane : hūane rō-
nis capacitatē excedat: hec tñ q̄ rō-
nāliter īdīta h̄z: huic vītati ḥrīa esse nō pñt. **A**
eni que nāliter rōi sunt insita: vīssima esse cōstat:
int̄m ut nec ea esse falsa sit possibile cogitare: nec
id qđ fide tenetur cum tam euidenter diuinit̄ cō-
firmatū sit fas est credere esse falsū. **Q**uiā igitur
solum fallūm vero ḥrīū est: ut ex eoz dissimilitudinē
bus inspectis manifeſte appetet: ipossibile est illis
principijs que rō nāliter cognoscit predictā vītate
fidei ḥrīā eē. Item illud idem qđ inducitur i aiaz
discipuli a docente: doctoris scientia cōtinet nūl
doceat fīcte: qđ de deo nefas est dicē. **P**rincipiorū

I. Tractus.

antez naturaliter notoz: cognitio nobis diuinis est indita: cu ipse deus sit auctor nre nature. hec g pncipia et diuina sapia ztiner: quicqd igit pncipi is hu. Tru est est diuine sapie tratur: no igitur a deo esse pot. Et igitur que ex reuelatione dina per fidem tenentur no pnt nli cognitoi esse tria.

Ad huc triis rationibus intellectu n ligatur ut ad vi cognitione procedere nequeat. si igitur triis cognitio nes nobis a deo imitterentur ex hoc a vitatis cognitio n intellectu n impediretur: qd a deo e e no pot. **A**mp. ea que sunt nalia mutari no pnt nma niente. triis aut opiniones sumul eidem inesse no pnt non igit cognitio ne nle aliqua opinio vel fides hoi a do imitterit. Et ideo apls dicit Ro. x. Prope est vbum in corde tuo. et in ore tuo. hoc est vbum fidei quod predicam: s; q; superat roem: a nonnullis reputatur quasi pteriu: qd e e n potest. **H**uic etiaz auctoritas Aug. cordat qui in fo super Gen. ad liam dicit sic. Illud quidem qd vitas patefacit: libri sancti siue veteris testamenti siue noui nullo modo potest esse aduersar. Ex quo euidenter colligit que cinq argumenta p fidei documenta ponant hec ex principiis prius nature inditis per se notis no recte procedere. vñ nec demonstrationis vim habet: sed vel s; rōes probabiles vel sophistice: et sic ad ea soluenda locus relinquitur.

Qualiis se habeat humana rō ad vitatem fidei pmā. VIII

Consideradū et ui detur q; res quidē sensibiles ex quibus humana rō cognitionis pncipiū sumit: aliquale vestigium in se diuine imitationis retinent: vñ q; sit: et bone sunt: ita tñ imperfectum q; ad declarandā ipsius dei subaz oino insufficiens iue nitur. **V**n. n. effectus suaz eaz suo modo silitudinem: cu agens agat sibi sile: non tñ effectus ad perfectam agentis silitudinem s;per pertinet. **H**umana igit rō ad cognoscendū fidei veritatem que soluz videntibus dina subaz: potest esse notissima: ita se b; q; ad eā potest aliquis veras similitudines colligere: que tñ no sufficiunt ad hoc q; predicta vitas q; si demost. atque vel per se intellecta pprehendatur. **U**tile tñ est ut in huī mōi rationibus qn. tñ debili bus se mens humana exerceat: dumō deit comprehendendi vel demonstrandi presumpcio: q; de reb. altissimis et parua et debili p; sideratione aliquid posse inspicere iucundissimum est: ut ex dicitis apparet. **Q**ui quidē sententie auctoritas Hilarij codat q; sic dicit in libro de tri. loquens de huic mōi vitate. **H**ec credendo incipere spercurreti: persistere et si no peruenient sciam: gratulabor tñ pfecturū. **Q**ui. n. pie infinita psequit: tñ no contingat aliqui semper tñ pfectet pcedendo. **S**ed ne te inseras in

illud secretū: et archanū interminabilis veritatis non te immergas: sumā intelligentie comprehendē plumen: sed intellige comprehensibilia esse.

Quis ordo et modus pcedendi sit in hoc ope. IX.

Ex premissis igitur euidenter appetit sapientis intentioz circa duplice vitate diuinoz debere versari: et circa errores trios destruendos: ad quā vna inuestigatio rōis pertingere potest. alia vero oēm rationis excedit industria. Dico at duplē vitate diuinoz: no ex parte ipsius dei que est vna et simplex veritas: sed ex parte cognitionis nostre que ad diuina cognoscenda diuersimode se hz.

Cad prime igitur veritatis manifestacionē p rōnes demonstratiwas quibus aduersarius quinc possit pcedendū est. Sed q; tales rōes ad faz veritatis haberi no possunt: no qd esse ad hoc intento ut aduersarius rationibus conuincat: sed ut ei rōes quas p vitatē hz: soluantur: cu vitati fidei rō naliis tria esse non possit: ut onisū est. Singularis vero modus quincendi aduersariorum contra huiusmodi veritatē: est ex auctoritate scripture diuinitus confirmata miraculis. Que enim supra rationez humanam sunt non credimus nisi deo reuelante. Sunt tamen ad huiusmodi veritatem manifestādam rationes: aliq; verisimiles inducende ad fidelium quidem exercitium et solatium: non autē ad aduersarios conuincendos: quia ipsa rationū insufficientia eos magis in suo errore confirmaz dum estimarent nos propter tam debiles rationes veritati fidei consentire. Modo ergo posito procedere intendentes: primum nitemur ad manifestationē illius veritatis quā fides profitetur et ratio inuestigat: inducendo rationes demonstratiwas et probabiles: quarum quasdam ex libris philosphorum et sanctorum collegimus per quas veritas confirmetur et aduersarius conuincatur. Deinde ut a manifestioribus nobis ad minus manifesta fiat processus: ad illius veritatis manifestacionē procedemus que rationem excedit soluentes rationes aduersariorum et rationibus probabili bus et auctoritatibus quātum deus dederit vitam fidei declarantes. Intendentibus igitur nobis per viam rationis prolequi ea que de deo ratio humana inuestigare potest. primo occurrit consideratio de his que deo secundum se ipsum conueniunt: secundo vero de processu creaturarum ab ipso: tertio autem de ordine creaturarum in ipm sicut in finem. **I**nter ea vero que de deo secundum se ipsum consideranda sunt: premitendum est quasi totius operis necessarium fundamentū: consideratio qua demonstratur deum esse. Quo

Liber

non habito supponita omnis consideratio de rebus
diuinis necessario tollitur.

De opinione dicentium q̄ deum esse demōstrari non potest: cū sit per se notum. X.

Dicitur autem consideratio qua quis nititur ad demonstrandum deum esse superflua fortasse qui busdam videbitur: qui asserit quod deum esse per se notum est: ita quod eius contrarium cogitari non possit: et sic deum esse demonstrari non potest. Quod quidem videtur ex his illa enim per se esse nota dicuntur que statim notis terminis cognoscuntur sicut cognito quid est totum et quid est pars: statim cognoscitur quod omne totum est maius sua parte: huiusmodi autem est hoc quid dicimus deum esse. Nam nomine dei intelligimus aliquid quo maius cogitari non potest hoc autem in intellectu formatur ab eo qui audit et intelligit nomen dei: ut sic saltem in intellectu iam deum esse oporteat. Nec potest in intellectu solum esse: nam quod in intellectu et in re est: maius est eo quod in solo intellectu est. Deo autem nichil esse maius ut ipsa nominis: ratio demonstrat: unde restat quod deum esse per se notum est: quia si ex ipsa significacione nominis manifestum sit intentum cogitari quidem potest quod aliquid sit quod non possit cogitari non esse: quod maius est: cuiusdenter et potest cogitari non esse: sic ergo deo aliquid maius cogitari posset si ipse posset cogitari non esse: quod est contra rationem nominis. Reliquum igitur quod deum esse per se notum est. Adhuc: propositio illas oportet esse notissimas per se in quibus idem de se ipso predicatur: ut homo est homo: uel quarum predicata in diffinitionibus subiectorum includitur: ut homo est animal. In deo autem hoc praesertim inuenitur ut infra ostendetur: quod suum esse est sua essentia: ac si idem sit quod respondetur ad questionem an est. Si ergo cum dicitur deus est predicationem vel est idem subiecto vel saltem in diffinitione subiecti includitur: et ita deum esse per se notum erit. Amplius que naturaliter sunt nota: per se cognoscuntur: non enim ad ea cognoscenda inquisitionis studio peruenitur. deum autem esse naturaliter notum est: cum in deum naturaliter desiderium hominis tendat sicut in ultimum finem: ut infra patet: est igitur per se notum deum esse. Ita illud per se notum oportet esse: quo omnia alia cognoscuntur. deus autem huiusmodi est. Sicut enim lux solis principium est omnis visibilis preceptionis: ita diuina lux omnis intelligibilis cognitionis principium est: cum sit in quo primum maxime lumen intelligibile inuenitur: oportet igitur quod deum esse per se notum sit. Ex his igitur et similibus:

aliqui opinantur deum esse sic per se notum existere ut prariū mente cogitari non possit.

Contra obiectum premissae opinionis: et solutione rationum premissarum. **La. XI.**

Dredicta autem opinio prouenit partim quidem ex consuetudine: qua a principio homines absueti sunt nomine dei audire et inuocare. consuetudo autem et precipue que est a principio vim naturae obtinet: ex quo contigit ut ea quibus a pueritate minus imbuitur: ita firmiter tenetur ac si esset naturaliter et per se nota. Partim vero contingit ex eo quod non distinguitur: quod est notum per se notum. Nam simpliciter quidem deum esse per se notum est: cum hoc ipsum quod deus est sit suum esse. Sed quod hoc ipsum quod deus est mente concipere non possumus remanet ignotum quod ad nos omne totum sua parte maius esse: per se notum est simpliciter. Et autem qui rationem totius mente non conciperet: oportet eum ignotum. Et sic fit ut ad ea que sunt notissima rerum: nostri intellectus se habeat ut oculus noctue ad solez: vel secundo metaphysice. Nec oportet ut statim cognita huius nominis deus significatione: dum esse sit notum: ut prima ratio intendebat. Primo quidem quia non omnibus notum est etiam concedentibus deum esse quod deus sit id quo maius cogitari non possit: cum multi antiquorum mundum istud dixerunt deum esse. Nec etiam ex interpretationibus huius nominis deus: quas Damascenus ponit: a liquid huiusmodi intelligi datur. Deinde quod dato quod ab omnibus per hoc nomen deus intelligatur: aliquid quo maius cogitari non possit: non necesse erit aliquid esse quo maius cogitari non potest in rerum natura. Eodem enim modo necesse est poniri rem et nominis rationem. Ex hoc autem quod mente concipitur: quod profertur hoc nomine deus: non sequitur deum esse nisi in intellectu. unde nec oportebit id quod maius cogitari non potest esse nisi in intellectu: et ex hoc non sequitur quod sit aliquid in rerum natura quo maius cogitari non possit: et sic nullum inconueniens accidit ponentibus deum non esse. Non enim inconuenies est quolibet dato vel in re vel in intellectu aliquid maius cogitari posse nisi ei qui concedit esse aliquid quo maius cogitari non possit in rerum natura. Nec etiam oportet ut secunda ratio proponebat deo posse aliquid maius cogitari si potest cogitari non esse. Nam quod possit cogitari non esse non ex i perfectione sui esse est: vel in certitudine: cum suum

Diximus.

esse sit secundū se manifestissimum: sed ex debilitate nostri intellectus: qui cum intueri non potest p se ipsū: sed effectibus eius. **E**t sic ad cognoscēdū ipsum esse: ratiocinādo perducitur. **E**x quo etiā tertia rō soluitur. Nam sicut nobis per se notum est: q totum sua parte sit maius: sic videntibus ipsam diuinam essentiam per se notissimum ē deū esse: ex hoc esse sua essentia est suum esse: sed quia eius essentiam videro non possumus: ad eius esse cognoscendum non per se ipsum: sed per cius esse cius peruenimus. **A**d quartam etiam patet solutionis. Si enim homo naturaliter deum cognoscit sicut naturaliter psum desiderat. Desiderat autē ipsum homo naturaliter in quantum desiderat naturaliter beatitudinem: que est quedam similitudo diuine bonitatis. Sic igitur non oportet q deus ipse in se consideratus sit naturaliter notus homini: sed similitudo ipsius. Vnde oportet q per eius similitudines in effectibus repertas in cognitionem ipsius homo: ratiocinando perueniet. **A**d quintam etiam de facili patet solutionis. Nam deus est quidem id quo omnia cognoscuntur: nō ita qd alia non cognoscantur nisi eo cognito sicut i principiis per se notis accidit: sed quia per cius in fluentiam omnis causatur in nobis cognitionis.

De opinione dicentium qd deum esse demonstrari non potest: sed sola fide tenet. **I**a. XII.

Est autē quedā aliorum opinio predicte positionis contraria per quā etiam inutilis reddetur probare' intendentium deum esse. Dicūt enim q deum esse non potest per rationem inveniri: sed per solam viam fidei et revelationis est acceptum. Ad hoc autem dicendum moti sunt quidam propter debilitatem rationum: quas aliqui inducebant ad probandum deum esse. Posset tamen hic error fulcimentum aliquod falso sibi assumere: ex quorundam philosophorum dictis qui ostendunt in deo per rationem idem essentia et esse scilicet id quod respondet ad quid est: et ad questionem an est. Vtia autem rationis perueniri non potest: vt sciatur deo quid est. Vt nec ratioe videtur posse demonstrari an deus sit. Item si principium ad demonstrandum an ē fīm artem philosophi oportet accipere quid significat nomen. ratio vero significata per nomen ē diffinitio fīm philosophum in quarto metaphysice. Nulla igitur remanebit via ad demonstrandum deum esse remota diuine essentie vel quidditatis cognitione. Item si demonstrationis principia a sensu cognitionis originem sumunt ut in poste-

rioribus ostenditur: ea que oīm sensum et sensibilia excedunt videntur in demonstrabilia esse: huiusmodi autem est deum esse: est igitur indemonstrabile. Huiusmodi autem sententie falsitas nobis ostenditur: tum ex demonstrationis arte q ex effectibus causas concludere docet: tum ex ipso scientiarum ordine. Nam si non sit aliqua scibilis substantia supra substantiam sensibilem: non erit aliqua scientia supra naturalem: ut dicitur in qto metaphysice: tum ex philosophorum studio qui deum esse demonstrari conati sunt: tum etiā apostolica veritate afferente. **R**o. pmo. Invisibilita dei per ea que facta sunt intellecta conspicuntur. Nec hoc debet mouere q in deo idem est essentia et esse: vt prima ratio proponeret. Nam hoc intelligitur de esse quo deus in se ipso subsistit: qd nobis quale sit: ignotum est sicut eius essentia non autem intelligitur de esse quod significat compositionem intellectus. sic enim esse deum sub demonstratione cadit: dum ex rationibus demonstratis mens nostra inducit huiusmodi propositiones de deo formare qua exprimat deum esse. In rationibus autem in quibus demonstratur deum esse non oportet assumi pro medio diuinam essentiaz sine quidditatez: vt scđa rō proponebat: sed loco quidditatis accipitur pro medio effectus: sicut accedit in demonstrationibus: quia et ex huiusmodi effectu sumitur ratio huius nominis deus. Nam omnia diuina nomina imponuntur vel ex remotione effectuum diuinorum ab ipso: vel ex aliqua habitudine dei ad suos effectus. Patet etiam ex hoc q et deus sensibilia omnia et sensum excedat: eius tamē effectus ex quibus demonstratio sumitur ad probandum deum esse sensibles sunt: et sic nostrae cognitionis origo in sensu ē: et de his que sensum excedunt.

Rationes ad probandum deū esse. **XIII.**

Ostēso igitur q nō est vanum niti ad demonstrandum deum ē: procedamus ad ponendum rationes quibus tam philosophi q doctores catolici deū ē, pbaueat. **P**rimo at ponem' rōes quib' Aristoteles credit ad probandum deū ē q hoc probare tendit ex pī motus ouabus vijs. Quaz prima talis ē. Qd qd mouetur. ab alio mouetur: pī autē sensu aliqd moueri: vtputa solē: qd alio mouere mouet. **N**ut ergo illud mouens mouetur: aut nō. Si nō mouetur: ēgo habēm' ppositū: qd necessē ē pōne aliquod mouēs imobile: et hoc dicim' deū: si autem mouetur: ergo ab alio mouente mouetur: aut ergo ē procedē i infinitū: aut ē deuenire ad aliqd mouens imobile: sed nō ē procedere in infinitū:

Liber

ergo necesse est ponē aliquid primū mouēs imobile
In hac autē probatō sūt due propositōes probandae. sc.
q̄ oē motū mouetur ab alio: t̄ qđ in mouētibus
et motis nō sit procedere in finitum. Quoꝝ p̄mū
probat p̄tius tribus modis. **I** Primo sic. Si ali-
quid mouet se ipsū: oꝝ q̄ in se h̄eat p̄ncipiū mo-
tus sui al manifeste ab alio moueretur. **O** z̄t q̄
sit p̄mo motū. sc. q̄ moueat rōe sui ipsius et n̄ rōe
sue p̄tis sicut mouet aīal per motū pedis: sic enim
totū non moueret a se sed a sua parte: et vna pars
ab alia. **O** z̄t ipsū diuisibile eē et h̄ie partes: cum
oē qđ mouetur sit diuisibile: ut p̄bat in. vi. phico-
rū. His suppositis sic arguit. **H**oc qđ a se ipso po-
nitur moueri ē p̄mo motū: ergo ad quietē vnius
partis eius n̄ sequitur quies totius. **S**i enī qui elcen-
te vna parte alia pars ei⁹ mouēt: tūc ipsū totū nō
esset primo motum: sed pars eius que mouet alia
quietē. nihil autē qđ quiescit quiescente alio mo-
uetur a se ipso. **C**uius enī quies ad quietem sequit
alterius: oꝝ q̄ motus ad motū alterius sequat: et
sic nō mouetur a se ipso: ḡ hoc qđ ponebat a se ip-
so moueri nō mouetur a se ipso: nc̄e ē ḡ oē quod
mouetur: ab alio moueri. **N**ec obuiat huic rōni
q̄ forte aliquis posset dicere q̄ ei⁹ qđ ponitū mo-
uere se ipſū: pars nō pōt quiescere. **E**t iterū q̄ p̄tis
nō ē quiescere vel moueri nisi per accidēs: vt **A**ui-
cēna calūniatur: q̄ vis rōis in hoc cōsistit: q̄ si ali-
quis se ipsum moueat primo et per se nō rōe par-
tiū: oꝝ sūū moueri nō dependeat ab aliquo. mo-
ueri autē ipsius diuisibilis sicut et ei⁹ esse depēdeat
a partibus: et sic nō pōt se ipsum mouere p̄mo et per
se. **N**on requiritur ergo ad vītatem conclusionis
inducte: q̄ supponat partē mouentis scīpsū quies-
cere q̄si qđ dā verum absolute: sed oꝝ hanc con-
ditionē esse verā: q̄ si quiescēt pars q̄ quiesceret
totum: que quidem potest eē vera ēt iñ antecedēs
sit ipossibile: sicut ista conditionalis est vera: si hō
est alinus: est irrōnalis. **S**ecō p̄bat per induc-
tionē sic. **O**ē qđ mouetur per accidēs: non mo-
uetur a se ipso: mouet. n. ad motū alterius. **S**ūl
neq̄z qđ mouetur per violentiā vt manifestū est:
neq̄z quemouētur per nām vt ex se mota: sic aīalia
que constat ab alia moueri. **N**ec iterū que mouēt
per nām vt grauia et leuia: q̄ hec mouentur a ge-
nerante et remouente prohibens. **O**ē autē qđ moue-
tur: aut mouetur per se aut per accidēs. **S**i p̄ se: l̄
per violentiam: vel per nām: et hoc vel motu ex se
vt aīal v̄l non motū ex se: vt grauia et leuia: ḡ omne
qđ mouetur ab alio mouēt. **T**ertio probat sic.
Nihil idem est simul in actu et in potentia respectu
eiusdē: sed oē qđ mouetur in quantū huiusmodi
est iñ potentia: q̄ motus est actus existentis in potē-
tiā sc̄m q̄ huiusmodi: oē autē qđ mouet est iñ ac-
tu in quantum huiusmodi: q̄ nihil agit nisi sc̄m
q̄ est iñ actu: ergo nihil est respectu eiusdem actu

mouens & motum: & sic nihil mouet se ipsum. Secundum autem quod Plato qui posuit oē mouens mouēti cōius accepit nomen motus quod Aristoteles. Aristoteles enim proprie accepit motū secundum quod est actus existentis in potentia finis & huiusmodi: qualiter non est nisi diuisibilium & corporis: ut probat in. vi. physico. Secundū Platōnem autem mouens se ipsum non est corpus. Accipiebat enim motum pro qua liber operatione: ita quod intelligere & operari sit quod dā moueri: quē ēt modum loquendi: Alioquin tangit in tertio de anima. Secundū hoc ergo dicebat primū mouens se ipsum mouere: quod intelligit se & vult vel a mat se: quod in aliquo non repugnat rationibus Alioquin nihil enim differt deuenire ad aliquid. pri mū quod oī sit imobile secundum Aliā autem propositionem. scilicet in mouentibus & motis non sit procedere in infinitum: probat tribus rationibus. Quartum prima talis est. Si in motoribus & motis proceditur in infinitum: oportet omnia huiusmodi infinita corpora esse: quia omne quod mouetur ē diuisibile & corpus: ut probatur in. vi. physico. omne autem corpus quod mouet motū simul dum mouet mouetur: ergo omnia ista infinita simul mouentur dum unum eorum mouetur: sed unum eorum cum sit finitus mouetur tempore tunc. ergo omnia illa infinita mouentur tempore finito. hoc autem est impossibile: ergo impossibile est quod in motoribus & motis procedatur in infinitum. Quod autem sit impossibile quod infinita procedant tempore finito: sic probat. Mouens & motum oportet esse simili: ut probat inducendo in singulis speciebus motus: sed corpora non possunt simil esse nisi per continuatatem vel contiguacionem: cum ergo omnia predicta mouentia & mota sint corpora ut probatum est: oportet quod sint quasi unum mobile per continuationem vel contiguationem: & si unum infinitum mouebitur tempore finito: quod est impossibile ut probatur. vi. physico. Secunda ratio ad idem probandum talis est. In mouentibus & motis ordinatis quod scilicet unum per ordinem ab alio mouetur hoc necesse est inueniri quod remoto primo mouente vel cessante a motione nullū aliorum mouebit neque mouebitur: qui primum est causa mouendi omnibus alijs: sed si sunt mouentia & mota per ordinem in infinitum: non erit aliquid primum mouens: sed omnia erunt quasi media mouentia: ergo nullum aliorum poterit moueri: & sic nihil mouebit in mundo. Tertia probatio in idem reddit nisi quod est ordine transmutato incipiendo. scilicet a superiori: & est talis. Id quod mouet instrumentum līter non potest mouere nisi sit aliquid quod principaliter moueat: sed si in infinitum procedatur in mouentibus & motis: omnia erunt quasi instrumentaliter

Drimus.

mouentia: quia ponentur sicut mouentia mota. nihil autem erit sicut principale mouens: ergo nihil mouebit. Et sic per probatioν vtriusque positionis q̄ supponatur i pma demonstratiō via: qua probat A. esse p̄imum motorem immobilem. Secunda via talis ē. Si oē mouens mouet: aut hec ppō est vā per se: aut per accidēs. Si p accēs ḡ nō ē necel saria. Qd̄ enī est per accēs vērū: nō est necessariū contingens est ergo nulluz mouēamoueri: s̄ si mouens nō mouet: nō mouet: ut aduersari dicit: ergo cōtingens est nihil moueri. nā si nihil mouet: nihil mouet. hoc āt h̄z A. p impossibili: s̄. aliquādo nullus motus sit: ḡ p̄imū nō fuit contingens: quia ex falso contingenti nō sequitur falsū impossibile: et sic hec ppō. Oē mouens mouet: nō fuit per accēs vera. Itē si aliqua duo s̄it iuncta per accidēs in aliquo. et vñ illorū inueniuntur sine altero: p̄abile ē q̄ alterz absq̄ illo inueniri possit: sicut si al bū et musicū inueniuntur in sorte: et in Platone iue nitur musicum absq̄ albo: p̄bable ē q̄ in aliquo alio possit inueniri albū absq̄ musico. Si igitur mouens et motū p̄iungunt in aliquo p accēs: motū āt inuenit in aliquo absq̄ eo q̄ moueat: p̄abile ē q̄ mouēs inueniatur absq̄ eo q̄ moueat. Nec ē hoc p̄ fieri iustificatiō de duob: quo p̄ vñ ab altero dependet. sed ī exuerso: ut p̄ de subā et accidente: hec enī nō cōiungit per se sed per accidēs. Si āt predicta ppō est vā per se: s̄ilē sequitū i possibile uel inconueniens: q̄ vel oī q̄ mouens moueat eadem specie motus qua mouet: vel alia. Si eadē: ḡ oportebit q̄ alterans alteretur: et ulte rius p̄ sanans sanetur: et q̄ docens doceat: et scđz eandem scientiā. hoc āt ē impossibile. nā docentem necesse ē h̄c sciam: addiscēntē vō necesse ē n̄ h̄c: et sic idē h̄bitur ab eodē et non habebit: qd̄ ē impossibile. Si āt scđm alia spēm motus moueat: ita scđz q̄ alterans moueat fm locū: et mouens fm lo lum augeat: et sic de alijs cum sint finita genera et species motus: sequitur q̄ non sit abire in infinitū: et sic erit aliquod primuz mouens qd̄ non mouetur ab alio: nisi forte alijs dicat q̄ fiat reflexio. hoc modo: q̄ cōpletis oībus generibus et spēbus motus: iterum oporteat redire ad p̄imum: vt si mouens scđm locum alteretur et alterans augeatur: iterum augens moueat scđm locū. Sed ex hoc sequitur idem qd̄ prius. s. qd̄ id qd̄ mouet h̄z aliquā specie mol fm: cēdē moueat: n̄ immediate s̄ mediate. Reiq̄ ḡ q̄ oī pōne aliquā p̄mū qd̄ p̄mū quod nō moueat ab aliquā exteriori. Quia vō hoc habito. s. q̄ sit primuz mouens quod nō moueat ab aliquā exteriori nō sequitur q̄ sit penitus immobile. Ideo ulterius p̄cedit A. dicendo q̄ hoc p̄t ēē duplicit. Uno modo ita q̄ illud p̄iu sit penitus immobile: quo posito habetur p̄positū: scđz q̄ sit aliquod p̄imum mouēs immobile. Alio mo

q̄ illud primū moueat a se: et hoc videt p̄bile qd̄ qd̄ ē per se: semper ē p̄ eo q̄ ē per aliud. vñd et in motis p̄mū motū rōnabile est per se ipsū mouerī: nō ab alio. Sed hoc dato: iterū idē sequitur Nō. n. potest dici q̄ mouens se ipsū totū moueat toto: q̄ sic sequerent predicta inconuenientia. s. q̄ aliquis simul docēt et doceret: et similiter in alijs motibus. Et iterū q̄ aliqd simul esset in actu et in potentia. nam mouens in quantū huiusmodi est actu. motū vō in potentia. Relinqit ergo q̄ una pars eius est mouens tm̄ et altera mota: et sic h̄t: idē quod prius. s. q̄ aliquid sit mouēs immobile. Nō āt p̄t dici q̄ vtraq̄ pars moueat: ita q̄ vna ab alia: neq̄ quod vna p̄s moueat se ipsā et moueat alterā: neq̄ q̄ totū moueat p̄t: neq̄ q̄ p̄s moueat totū: q̄ sequerent p̄missa inconuenientia. s. q̄ aliquid s̄l̄ moueret et mouerent secundū cēdē spēz mot: et q̄ s̄l̄ ēē i potētia et actu: et vlt̄: q̄ totū non ēē primo mouens se: sed rōe p̄tis. Relinqit ergo q̄ mouentis se ipsum oī vnam partē ēē imobile et mouentem alia partē. Sed q̄ in mouētib: se que sunt apud nos. s. i. aīalibus: pars mouens scđz aīa: et si sit imobilis per se: mouet tm̄ per accēs ideo ylterius ostēdit q̄ p̄imi mouentis se ipsū: p̄s mouēs nō mouet neq̄ per se neq̄ per accidēs: mouentis enī se que sunt apud nos. s. aīalia cū sunt cō ruptibilitia pars mouens in eis mouetur per accēs necesse ē autē mouentia se corruptibilitia reduci ad aliquod primū mouens se quod sit sempiternuz: necesse ergo ē aliquā motorem ēē alicuius mouentis se ipsū qui neq̄ per se neq̄ per accēs moueat. Qd̄ āt necesse sit scđz sua positionē aliquod mouens se ipsū sépiternū ēē p̄. Si. n. motū ē sépiternus ut ipse supponit: oī qd̄ generatio mouentiuz se ipsa que sunt generabilitia et corruptibilitia sit p̄petua: led h̄z p̄petuitat nō p̄t ēē cā aliquod ip̄oz mouentiū se: q̄ nō semper est: nec simul oīa: tum q̄ infinita essent: tum q̄ non sūt simul. Relinqit ergo qd̄ oī ēē aliquod mouens se ipsum p̄petuuz: quod causat perpetuitatē generationis in his ifē rioribus mouentibus se: et sic motor eius non mouetur neq̄ per se neq̄ per accēs. Itē in mouētibus se videmus qd̄ aliqua incipit de nouo moueri ppter aliud motum quod non mouentur a se ipso: sicut aīal cū excitatur a sōno: digesto cibo aut aere alterato: quo quidē motu ipse motō mouens se ipsū mouetur per accēs. p̄mū mouēs se ipsum mouetur semp: al non posset esse motus sempiternū: cū oīs alius motus a motu p̄imi mouentis se ipsū cāet. Relinqit igitur quod primū mouēs se ipsū mouetur a motore qui n̄ mouetur: neq̄ per se neq̄ per accēs. Nec est ē hanc rōem: qd̄ motores inferiorū oībiū mouēt motū sépiternū

Liber

7 tamē dicitur moueri per accidens: quia dicuntur moueri per accidens non ratione sui ipsorum: sed ratione suorum mobiliū que sequuntur motū superiorū orbis. Sed qd̄ deus nō ē pars alicuius mouentis se ipsum: vtterius Aꝝ. in sua metaphysica inuestigat ex hoc motore qd̄ ē pars mouenti scip̄su: aliud motorē separati oīo qui ē deo. Cum enim omne mouens scip̄su moueat per appetitū: oīo qd̄ motor qui est pars mouentis se ipsum moueat ppter appetitū alicuius appetibilis: qd̄ ē eo superius i mouendo. nam appetens est quoddāmodo mouens motū. appetibile autē ē mouēs oīo nō motu: oīo igitur esse primū motorē separati oīo imobile qui deo est. Predictos autē p̄cessus duo videntur infirmare. Quorum primū ē qd̄ procedunt ex suppositōe eternitatis moti: quod apud catholicos supponitur ē falsū. Et ad hoc dicendū qd̄ via efficacissima ad p̄bandū deum esse: est ex suppositōe eternitatis mundi: qua posita vī esse manifestū qd̄ deo sit. Nam si mundus et motus de nouo incepit: planū ē qd̄ oīo ponit aliquā cām que de nouo p̄ducat mundum et motu: qd̄ oīo quod d̄ nouo sit ab aliquo innovatore oīo sumere originē: cū nihil educat se de potentia in actū vī de nō ē in ē. Scđm ē qd̄ suppositōe in predictis demonstrationibus primū motū: i. cor pus celeste ē motu: ex se: ex quo sequitū ipsum esse aiatū: qd̄ a multis nō p̄cedit. Et ad hoc dicendū ē qd̄ si primū mouens nō ponit motū ex se: oīo qd̄ moueat īmediate a penitus īmobile. Unū ēt Aꝝ. sub diuisione hanc cōclusionē inducit: qd̄. i. cōp̄teat vel statī deuenire ad primū mouens īmobile separati: vel ad mouens se ipsū: ex quo statim de uel ad mouens p̄imū īmobile separati. Procedit at p̄hus alia via i. qd̄. metaph. ad cōndēdu nō posse p̄cedi in īfinitū in causis efficiētibus: sed esse deuenire ad vñā cām primā: et hāc dicimus deū. et hec via talis est. In oīib⁹ cāis efficiētibus ordinatis: primū ēt cā medij: et mediū ēt cā vltimi: siue sit vñū siue sint plura media. remota autē cā: remouet id cuius ēt cā ergo remoto primo: mediū cā ēt nō poterit: sed si p̄cedat i cāis efficiētibus in īfinitū nulla cāz erit prima: ergo oīes alie tollent: qd̄ sunt: medie. hoc atē ē manifeste falsū: ergo oīo pone p̄mā cām efficiētē esse: que deo est. Potēt et 2 alia rō. colligi ex verbis Aꝝ. in qd̄ lib. metaph. Quidit. nō ibi qd̄ ea que sūt maxime vera sūt et maxime entia. In qd̄to ēt metaphi. Quidit esse aliquid maxime verū: ex hoc qd̄ videmus duorū falsoz vñū altero ēt magis falsū. vñū oīo ut alterum sit ēt altero verius: hoc autē ēt approximationē ad id qd̄ est simplē et maxime uerū. Ex quibus excludi potēt vltimi? esse aliquid qd̄ est maxime ens: et hoc dicimū deū. Adhuc ēt inducit a Damas. alia rō sūpta ex rēz gubernatōe: quā ēt inuit p̄m. in fo philicorū et talis. ipossibile ēt aliqua ḥris et dissimilitudinē in

vnum ordinē cōcordare sēper vel pluries. nisi ali-
cui⁹ gubernatōe: ex qua oībus ⁊ singulis tribuit:
ut ad certū finē tendant: sed i mūdo videmus re-
diuersarū nārū in vnu ordinē cōcordare: nō ut ra-
ro ⁊ a casu: sed ut sēper vel in maiori pte: oī ergo
esse aliqd cui⁹ puidētia mūd⁹ gubernet ⁊ hoc dici
mus deum.

De ad cognitionē dei oꝝ p̄tī v̄ia remotōis. XIII.

Ostēso igitur q̄ est
aliquid primū ens: qđ deū dicimus:
oꝝ eius pditiones inuestigare. Et aut
via remotionis vtendū p̄cipue i cōsideratiōne dīne
subā. Nā dīna subā oēm fo:mā quā intellect̄ no
ster attingit: sua imensitate excedit: et sic ip̄la app̄
hendē non possumus cognoscendo qđ ē: sed aliq
lē eius habemus noticiā cognoscendo qđ non ē.
Tanto. n. ei? noticie magis appropinquam? quā
to plura per intellectū nostrū ab eo poterimus re
mouere: tanto. n. vnuqđqz perfectius cognoscim?
quāo dīas eius ad alia plenius intuemur: b3. n.
res vnaqđqz in se ip̄la esse ppriū ab oībus alijs dī
stinctū. vñ et in rebus quarū diffinitiōes cognoscim
us. primo eas in genere collocamus per quod
scimus in cōi quid eit: et postmodū dīas addim?:
quibus a reb̄ alijs distinguat: et sic perficitur subē
rei p̄pleta noticia. Sed q̄ in cōsideratiōne subē dī
ne no possumus accip̄e quid q̄si gen?. nec distictio
nē eius ab alijs rebus per affirmatiuas dīas acci
pere possumus: oꝝ cā accipere per dīas negatis
Sicut at in affirmatiuis dīqz vna aliā p̄bit: et ma
gis ad cōplicā designationē rei appropinq̄: fm q̄
a pluribus differre facit ita vna dīa negativa per
aliā p̄trahitur: que a pluribus differre facit: sicut
si dicamus deum non esse accidentis per hoc q̄ ab
oībus accidentibus distinguat: deinde si addamus
ipsū nō eē cō:pus: distinguemus ipsū etiā ab alijs
bus substantijs: et sic per ordinē ab oī eo quod est
preter ipsū per negationes huiusmodi distinguat:
et tunc de subā ei? erit ppria p̄sideratio: cū cogno
scetur: vt ab oībus distinctus. nō tñ erit pfecta co
gnitio: q̄r nō cognoscet quid in se sit. Ad pcedēdū
igit circa dei cognitionē per viā remotionis acci
pliamus principiū id qđ ex superioribus iam mō
stratū est. s. q̄ dē sit oīo imobilis qđ ēt auctōitas
sacre scripture cōfirmat. **H**i. n. Malach. iiij. Ego
deus et no mutor. **J**ac. i. Apud quē nō est trāslatio
tatio. **N**umeri. xxiiij. **N**ō ē deus q̄i hō vt mutetur

Primus

¶ deus sit eternus.

XV.

Et hoc autem apparet ulterius deum esse eternum. Nam omne quod incipit esse vel desinit: per motum vel mutationem hoc patitur ostensum autem est deum esse omnino immutabilem: est igitur eternus carens principio et fine. Item illa sola tempore mensurantur que mouentur: eo quod tempus est numerus motus: ut patet in quarto physicoz. Deus autem est omnino absque motu. ut iam probatum est: tempore igitur non mensuratur: igitur in ipso non est prius posterior accipere: non ergo habet esse post non esse: nec non esse post esse potest habere: nec aliqua successio in esse ipsum inueniri potest: quia hec sine tempore intelligi non possunt esse igitur carens principio et fine: totum esse suum simul habens in quo ratio eternitatis consistit. Adhuc si deus aliquando non fuit et postmodum fuit ab aliquo eductus est de non esse in esse: non autem a se ipso: quia quod non est non potest aliquid agere si autem ab alio illud est prius eo. ostensum est autem deum esse primam causam: non igitur esse incepit. unde nec esse desinet: quia quod semper fuit habet virtutem semper essendi: est igitur eternus. Amp. vide mus in mundo quedam que sunt possibilia esse et non esse: scilicet generabilia et corruptibilia. Omne autem quod est possibile esse: causam habet: quia cum de se equaliter se habeat ad duo scilicet esse et non esse: oportet si ei approprietur esse quod hoc sit ex aliqua causa: sed in causis non est procedere in infinitum: ut supra probatum est per rationem. Ergo oportet ponere aliquid quod sit necessaria esse. omne autem necessarium vel habet causam sue necessitatis aliunde: vel non: sed est per se ipsum necessarium: non est autem procedere in infinitum in necessariis que habent causam sue necessitatis aliunde: ergo oportet ponere aliquod per se ipsum necessarium: quod est per se ipsum necessarium: et hoc est deus cum sit prima causa ut dictum est: igitur deus eternus est: cum omne necessarium per se sit eternus. Quidam etiam dicit ex semperitatem temporis semperitatem motus: ex quo iterum ostendit semperitatem substantie mouentis. prima autem substantia mouens deus est: est igitur semperiternus: negata enim semperitatem temporis et motus: adhuc remanet ratio ad semperitatem substantie. nam si motus incepit: oportet quod ab aliquo mouente incepit: qui si incepit ab aliquo agente incepit: et sic vel in infinitum ibitur: vel deuenietur ad aliquid quod

non incepit. Huic autem veritati diuina auctoritas testimonium perhibet. Unde ps. Tu autem domine in eternum permanes. Et idem. Tu autem idem ipse es: et anni tui non deficiunt.

¶ In deo non est potentia passiva sed est actus purus.

XVI.

Non autem deus eternus est necesse est ipsum non esse in potentia. Omne enim id in cuius substantia admiscetur potentia secundum id quod habet de potentia potest non esse: quia quod potest esse: potest non esse. deus autem secundum se non potest non esse: cum sit sempiter nus: in deo igitur non est potentia ad esse. Adhuc quanvis id quod quandoque est in potentia quandoque actu: prius sit tempore in potentia quod in actu: tamen simpliciter actus est prior potentia: quia potentia non educit se in actu: sed oportet quod educatur in actu per aliquid quod sit actu. omne igitur quod est aliquo modo in potentia habet aliquid prius se. deus autem est primum ens: et prima causa: ut ex supradictis patet: non igitur habet in se aliquid potentie ammixtum. Item id quod est per se necesse esse: nullo modo est possibile esse: quia quod est per se necesse esse: non habet causam. Omne autem quod est possibile esse: habet causam ut supra ostensum est. Deum autem per se est necesse esse: nullo igitur modo est possibile esse: nihil ergo potentie in sua substantia inuenitur. Item unumquodque agit secundum quod est actu: quod igitur non est totus actus non totum se agit: sed alio sui. quod autem non totum se agit non est primum agens: agit enim alius participatione non per essentiam suam. primum igitur agens quod est deus nullum habet potentiam ammixtam: sed est actus purus. Adhuc unumquodque sicut natum est agere in quantum est actu: ita natum est pati in quantum est potentia. nam motus est actus in potentia existens: sed deus est omnino imparsibilis: ac immutabilis: ut patet ex predictis: nihil ergo habet de potentia. scilicet passiva. Item videmus aliquid esse in mundo quod exit de potentia in actu: non autem educit se de potentia in actu: quia quod est potentia: nondum est. unde nec agere potest: ergo oportet aliquid aliud prius quo educatur de potentia in actu.

Liber

Et iterum: si hoc est extensio de potentia in actu: oportet ante hoc aliquid aliud ponи quo reducat in actu: hoc autem in infinitum procedere non potest: ergo oportet deuenire ad aliquid quod est tantum actu: et nullo modo i potentia: et hoc dicimus deus.

Quod deus non est materia. XVII.

XVII.

Adparet et ex hoc
deum non esse materia; quia materia
id quod est in potentia est. **I**nferat
est agendi principium. unde efficiens et materia in ideis non
incident sum propter deo auctoritate conuenit esse primam
causam effectu rerum ut supra dictum est: ipse
igitur materia non est. **A**mplo sequitur res natura
les casu existere his qui in materiam omnia redu
cebant sicut in causam primam: contra quos agi
tur in primo phisico: si igitur deus est prima causa sit causa
materiae: sequitur oportet a casu existere. **I**tem materia
non sit causa alicuius in actu nisi summa per alteratur et mu
tatur: si igitur deus est immobilitas ut probatum est:
nullo modo potest esse rerum causa per modum
materie. **N**anc autem veritate fides catolica perficitur
que deum non de sua substantia: sed de nihilo al
serit cuncta creasse. **I**n hoc autem insaniam David de
dynando confunditur qui ausus est dicere deum es
se idem quod prima materia: ex hoc quod si non esset
idem oporteret differre ea aliquibus differentiis:
et sic non essent simplicia. nam in eo quod per diffe
rentiam ab alio differet ipsa differentia compositio
nem facit. hoc autem processit ex ignorantia qua ne
sciuit quid inter differentiam et diversitate iterat.
Differens enim ut in x. metaphysice: determina
tur: dicitur ad aliquid. non omne differens aliquo
est differens. diversum autem aliquid absolute di
citur ex hoc quod non est idem. **D**ifferentia igitur in
his querenda est que in aliquo conueniuntur: oportet
enim aliquid in eis assignari secundum quod differat:
sicut due species conueniuntur in genere. non oportet
quod differentiis distinguatur. **I**n his autem que in
nullo conueniuntur non querendus quo differantur:
se ipsis diversa sunt: sic enim et opposite differentiae
ab inuicem distinguuntur: non enim participant
genus quasi partem. sive essentiae: et ideo non est que
rendum quibus differantur. se ipsis enim diversa
sunt. **S**ic etiam deus et materia prima distinguuntur:
quorum unum est actus purus: aliud poten
tia pura: in nullo conuenientia habentes.

¶ *Qd in deo nulla sit cōpositio.*

XVIII.

Ex premissis autem

concludi potest quod in deo nulla sit compositione. Nam in omni compositione oportet esse actum et potentiam: non enim plura sunt simpliciter fieri unum nisi aliquid ibi sit actus et aliquid potentia. Quae enim actu sunt non vniuntur nisi quasi colligata vel sicut congregata: que non sunt unum simpliciter; in quibus etiam ipse partes congregatae sunt sicut potentia respectu unionis, sunt enim unite in actu posteriori fuerint in potentia visibilis. In deo autem nulla est potentia: non est igitur in eo aliqua compositione.

DItem oē compositum posterius est suis cōponētibus. p̄imū enī ens quod deus ē ex nullis cōpositū ē. **A**dhuc oē cōpositū ē potentia dissolubile quātū est ex ratione compositionis: licet in quib⁹ sdam sit aliiquid aliud dissolutioni repugnans. quod autem est dissolubile: ē in potentia ad non esse: quod deo non competit. cum sit per se necesse esse: non est ergo in eo aliq̄ compositio.

Comp. ois pō indiget aliquo cōponente. si enī cōpositio est: ex pluribus ē: que aut secūdū se sūt plura in vnum non conueniunt nisi ab aliquo cōponente vnirentur. si igitur compositus esset de' haberet componentem: non enim ipse se ipsum componere posset: quia nihil est causa sui ipsius: esset. n. prius se ipso: quod ē impossibile: ponens autem ē causa efficiēte cōpositi: ergo de' haberet causam efficiētem: et sic nō esset causa p̄ma: quod supra habitum ē. **T**ex in quolibet genere ratiō aliquid ē nobilius quanto simplicius: sicut i genē calidi ignis qui nō habet aliquam permixtionē frigidi: quod igitur ē in fine nobilitatis oium cētium: oportet esse in fine simplicitatis: hoc autem quod est in fine nobilitatis oium essentium dicimus deum cū sit p̄ma causa: causa. n. est nobilis effectu: nulla igitur pō ei accidere potest. **P**reterea in oī p̄posito bonū nō ē hui' uel illius partis sed totius: et dico bonum scdm illā bonitatem q̄ p̄pria totius et pfectio eius: nam patet sūt ipfectori respectu toti: sicut ptes hoīs nō sūt homo: ptes n. numeri senarij: nō habent pfectionē senarij: et similiter ptes linee nō pueniūt ad pfectionem mensuræ: qui i tota linea inuenitur: si ergo deus ē p̄positus: pfectio et bonitas ei^r p̄pria iuenitur in toto nō aut in aliqua ei^r p̄tū: et sic nō erit i eo pure id bonū qđ est p̄prium ei: nō ē ergo ipse p̄mū et sumū bonū. **T**em ante oī multitudinē oī iūnire unitatem: in oī aut p̄posito ē multitudo: igit̄ qđ qđ ē aī oīa. s. deum om̄i p̄pone carere.

 Qi deo nihil ē violētū neqz per nāz. XIX.

EX hoc autem cludiatur quod in deo nihil potest esse violentum neque extra hanc. Omne non id in quo ali-

Primus

quid violentum & preter nam inuenitur: aliquid sibi additum hz. nam qd est de substantia rei no potest esse violentuz neqz preternaz. **A**mp. ne cessitas coactionis est necessitas ex alio vel ab alio. in deo autem non est necessitas ex alio: sed est per se ipsum necessariu & ca necessitat alio: igitur in eo nihil est coactu. **A**dhuc vbi cunqz est aliquid violentum: ibi potest esse aliquid preter illud qd rei per se conuenit. nam violentum contrariatur ei quod est secundum naturam: sed in deo non est possibile aliquid esse preter id quod secundum se ei conuenit: cum secundum se sit necesse esse ut omnium est: non potest igitur in eo esse aliquid violentum. **I**tem omne in quo est aliquid violentum: vel in naturale: natum est moueri ab alio. nam violentum est cuius principium est extra: nil conferre vim passo. deus autem est omnino immobilitate ostensus est: igitur non potest in eo esse aliquid violentum vel in naturale.

Qucus non est corpus.

.XX.

Ex predictis at ostenditur qd deus non est corp. **D**e corp' cu sit cotinuum copositum & presubiectum autem non est coposit' ut omniu est: igitur corp' no est. **P**reterea oē qd est aliq' mo i potentia na & tuius est potentia diuisibil i infinitu. nūer' at i infinitu est augmentabil. oē at corp' est qd g oē corp' est i potentia. de' at nō est i potentia sed act' pur' ut omniu est: ergo de' nō est corpus. **A**dhuc si de' est corpus oē sit aliquid corpus nāle. nam corpus mathematicum no est p se existens ut pha pbat: eo q dimensiones accidentia sunt. non at est corp' nāle cu sit imobil ut ostendit. oē autem corpus naturale mobile est: de' igitur nō est corpus. **A**mp. oē corpus finitum est: qd tā de corpore circulari qd de recto pbat. in pio ce. & mū. qd hz at corpus finitum intellectu & imaginatio transcedere possum: si igit de' est corpus: intellectus & imaginatio nostra aliquid maius deo cogitare possunt: & sic deus nō est maior intellectu nō: qd est in conuenientia: nō est igit corp. **A**dhuc cognitionis intellectu certior est qd sensitua. inuenit at aliquid obiectum sensus in reperitur: ergo & intellectu sed finis ordinis obiectorum est oē de potentia: sicut & distinctio: ergo super omnia sensibilia est aliquid telligibile in reperitur: oē at corp' in rebus exstante est sensibilis: igit super omnia corpora est aliquid accipere nobilis: si igit deus est corp': nō erit pīmū & maximū ens. **P**reterea qualibet corporis in viuente vivens est nobilis. qualibet at corpi vivente sua vita est nobilior: cu p hoc habet supra alia corpora nobilitatem: id ergo quo nihil est nobilis: corpus nō erit hoc at est deus ergo nō est corp'. **I**te inuenit rōes phoz ad idē omnē dēpendentes ex eternitate mortis: i hūc modū. In omni motu sepius oē pīmū mo-

utens nō moueat neqz p se neqz p accidēs: sic ex predictis pīmū corp' at celi mouet circulariter motu sempiterno. ergo pīmū motor ei' nō mouet neqz per se neqz p accidēs: nullū at corp' mouet localiter nisi moueat: eo qd oī motu & mouēs ē sil: & sic corpus mouēs moueri oī ad hoc qd sit sil cum corpe moto. Nulla est virtus i corpe mouet nisi p accidēs moueat: qd moto corpe mouetur p accidēs virtus corpis: ergo pīmū motor celi nō est corp': neqz virtus i corpe. hoc autem ad qd ultio reducitur mot' celi sic & primū mouēs immobile est de' de' igit nō est corp'. **A**dhuc nulla potentia infinita est potentia i magnitudine: potentia primi motoris est potentia infinita: ergo nō est aliq' magnitudine: & sic de' qd est pīmū motor neqz est corp' neqz est virtus i corpore. **P**ria sic pbatur. Si potentia alieni magnitudinis est infinita: aut gāt magnitudinis finite aut infinita magnitudo ifita nulla ē: ut pbatur i. iij. phicor: & i pīmo ce. & mū. magnitudinis at finite nō est possibile eē potentiam infinitam: & sic i nulla magnitudine pōt est potentia infinita. **Q**uod autem i magnitudine infinita non possit eē potentia infinita: sic pbatur. **E**qualez effectū que facit potentia minor tpe maiori: facit potentia maior tpe minori qd si ille effectus siue sit finis alteratioz: siue finis motu: localem siue quenam cunque alium motum: sed potentia infinita est maior oī potentia finita: gāt oportet qd i minori tempore perficiat effectum ueloci mouendo qd potentia qd infinita. **N**ec pōt eē qd i minori quodam sit tempore: relinquitur igitur qd hoc erit i indivisibili tempore & sic mouere & moueri & motus erunt in instanti cuius contrarium demonstratum est in. vi. phisi corū. **Q**uod at nō possit potentia infinita magnitudinis finite mouē i tpe: sic pbatur. Si potentia infinita qd ē: a accipiat pars eius qd ē. a. b. pīmū igitur ista mouebit in tempore maiori. oportebit tñ ē aliquaz proportionē b' tpe ad tps i qd mouet tota potentia: cum utruqz tps sit finitum. **S**unt igitur hec duo tpe i d' culpa pīportionē se ad iūicē hūtia. nō. n. qd ad hāc rōem differt ista l' aliaz pīportionē dicē. **S**i at addatur ad potentia finita predictā: diminuit oportebit d' tpe finis pīportionē additōis ad potentia finitam: cu major potentia i minori tpe moueat: si ergo addatur decuplū illa potentia mouebit i tpe qd erit d' tpe pī tēporis in qd mouebat pīma pī accepta in finito potentie. s. a. b. & tñ hec potentia qd est decuplū eius est pīportionē finita: cu hecat pīportem de terminata ad potentia finita. Reliqz qd i eodē tpe mouet potentia finita & infinita qd ē impossible: nō igit potentia infinita magnitudinis finite potest mouē in tempore aliquo. **Q**uod autem potentia primi motoris sit infinita: sic pbatur. Nulla potentia finita pōt mouē tempore infinito: sed potentia primi motoris mouet tempore infinito: quia motus primus est se pīternus: ergo potentia primi motoris ē infinita

Liber

Prima sic probatur. Si aliqua potentia finita ali cuius corporis mouet tempore infinito: pars illius corporis hinc partem potentie mouebit in tempore minori: quia quanto aliquid est maiori potentie: tanto minori tempore motus continuare poterit: et sic per predicta mouebit tempore finito: maior autem pars in maiori tempore mouere poterit: et sic semper secundum quod addetur ad potentiam motoris addetur ad tempus finitum eandem proportionem: sed additio aliquantis facta perueniet ad quantitatem totius vel et excedet: ergo et additio ex parte temporis perueniet ad quantitatem temporis iquo mouet totum tempus aut in quo totum mouebat dicebatur esse infinitum: ergo tempus finitus metietur tempus i finitum quod est impossibile.

Objectiones contra hunc processum. XXI.

Sed hunc proces

Asum plures sunt objectiones. Quarum una est: quia potest ponere quod illud corpus quod mouet primum motum: non est diuisibile: sicut pater de corpore celesti predicta autem probatio procedit ex divisione eius. Sed ad hoc dicendum est quod conditionalis potest esse vera cuius antecedens est impossibile: si quid est quod destruit veritatem talis conditionalis est impossibile: si cut si aliquis destruet vitam huius: diuinalis habet alas: esset impossibile. Et secundum hunc modum intelligendus est processus proportionis predicti: quia hec conditionalis est vera: corpus celeste diuiditur: pars eius erit minoris potentie quam totum: huius autem conditionalis veritas tollitur si ponatur primum mouens esse corpus: propter impossibilitate que sequuntur. Vnde patet hoc esse impossibile. Et similiter potest responderi si sit obiectio de augmento potentiarum finitarum: quia non est accipere in rerum natura potentias secundum omnem proportionem quam habet tempus ad tempus quodcumque: est tamen conditionalis vera qua in predicta probatione indiget. Secunda obiectio est: quia si corpus diuidit: aliqua virtus potest esse alienius corporis que non diuiditur diuisio corpore: sicut anima rationalis non diuiditur diuisio corpore. Et ad hoc est dicendum quod processum predictum non probatur quod non sit deus confunctus corpori: sicut anima rationalis corpori humano: sed quod non est virtus in corpore sicut virtus materialis que diuiditur ad divisionem corporis: vnde etiam dicitur de intellectu humano quod non est corpus: neque virtus in corpore. Quoniam deus non sit virtus corpori sicut anima: alter rationis est. Tertia obiectio est: quod si cuiuslibet corporis potentia finita est: ut in pre-

dicto processu ostenditur: per potentiam autem finitam non potest aliquid durare tempore infinito: sequitur quod nullum corpus possit durare tempore infinito: et sic corpus celeste de necessitate corripetur. Ad hoc autem a quibusdam respondeatur quod corpus celeste secundum potentiam suam potest desicere: sed perpetuitatem durationis acquirit ab alio quod est potentie infinite: et huic solutioni videtur attestari. Plato qui de corporibus celestibus deum loquentem inducit in hunc modum: Natura nostra est dissolubilia: voluntate autem mea in dissolubilia: quia voluntas mea maior est nexu nostro. Hanc autem solutionem improbat p. in xi. methaph. Nam impossibile est secundum eum quod id quod est de se possibile non esse: acquirat perpetuitatem essendi: ab alio: sequitur enim quod corruptibile mutaretur incorruptibile: quod est impossibile secundum ipsum. Et ideo ipse in hunc modum responderet quod in corpore celesti omnis potentia que est: finita est: non tamen oportet quod habeat omnem potentiam: est enim in corpore celesti finitum. in octavo methaphysice: potentia ad ubi: sed non ad esse: et sic non oportet quod insit ei potentia ad non esse. Scindendum in quod hec responso p. non est sufficiens: quia si detur quod in corpore celesti non sit potentia quasi passiva ad esse: que est potentia materie: est tamen in eo potentia quae actua que est virtus essendi: cum expresse dicat: Ap. in primo ce. et mun. quod celum habet virtutem ut sit sepius. Et ideo melius dicendum est quod cum potentia dicatur ad actum operis iudicare de potentia finitum modum actus: motus autem secundum suarationem quantitatem habet et extensionem: vnde duratio eius infinita requirit quod potentia mouens sit infinita: et autem non habet aliquam extensionem quantitatibus precipue in re cuius esse est invariabile sicut celum: et ideo non oportet quod virtus essendi sit infinita in corpore finito licet in infinitum duret: quia non differt quod per illam virtutem aliquod duret in uno instanti vel tempore infinito: cum esse illud invariabile non attingatur a tempore: nisi per accidentem. Quarta obiectio est de hoc quod non videtur esse necessarium quod illud quod mouet tempore infinito habeat potentiam infinitam in illis mouentibus que mouendo non alterantur: quia talis motus nihil consumit de potentia eorum vnde non minore tempore mouere possunt postquam aliquo tempore mouerunt quod ante: sicut solis virtus finita est: et quod in agendo ei tempore actua non minuit in finito tempore potest agere in hec inferiora finitum nam. Et ad hoc dicimus quod corporis non mouet nisi motu ut probatur est: et ideo si rigat corpus aliquod non moueri sequitur ipsum non mouere. In omni autem quod mouet est potentia ad opposita: quia termini motus sunt oppositi: et ideo quantum est de se est corpus

Primus

quod mouetur possibile est non moueri: et quod possibile est non moueri non habet de se ut perpētuū tempore moueatur: et sic nec q̄ in perpetuo tempore moueat. Procedit ergo predicta demonstratio de potentia finita corporis finiti que non potest de se mouere tempore infinito: sed corpus quod de se possibile est moueri et non moueri: mouēt et non moueri: acquirere potest perpetuitatem motus ab aliquo quod oportet esse incorporeum: et ideo oportet primum mouens esse incorporeum: et sic nihil prohibet fin naturā corpus finitum qd̄ acquirit ab alio perpetuitatem in moueri: habere etiam perpetuitatem in mouere. Nam et ipsum primum corpus celeste secundum naturam potest perpetuo motu inferiora corpora celestia reuelare secundum q̄ spera mouet speram. Nec est inconueniens secundum p̄m. q̄ illud quod de se est in potentia moueri et non moueri: acquirat ab alio perpetuitatem motus: sicut ponebatur esse impossibile de perpetuitate essendi. nam motus est qui dam defluxus a mouente immobile: et ideo potest aliquod mobile acquirere ab alio perpetuitatem motus: quam non habet de se. esse autem est aliud fixum et quietum in ente: et ideo quod de se est in potentia ad non esse: non potest ut ipse dicit secundū viā nature acq̄rere ab alio perpetuitatem essendi. Quinta obiectio est q̄ per predictum processum non videatur maior ratio quare non sit potentia infinita in magnitudine q̄ extra magnitudinem. nam utrobiq̄ sequitur q̄ moueat non in tempore. Et ad hoc dicendum q̄ finitum et infinitum in magnitudine et tempore et motu iueniuntur fini vnam rationem: sicut probatur in itio et q̄nto phisicorū: et ideo infinitum in uno eorū aufer proportionem finitam in alijs. In his autem que carent magnitudine non est finitum et infinitum nisi equiuoco. Vnde predictus modus demonstrandi in talibus potentias locum non habet.

Aliiter autem respondetur et melius q̄ celum haber duos motores: unum proximum qui est infinite virtutis: et ab hoc habet q̄ motus eius sit infinite velocitatis: et aliud remotum qui est infinite virtutis a quo habet q̄ motus eius possit esse infinite durationis: et sic patet q̄ potentia infinita que non est in magnitudine potest mouere corpus non immediate in tempore: sed potentia que est in magnitude oportet q̄ moueat corpus immediate cum nullum corpus moueat nisi motum. Vnde si moueret sequeretur q̄ moueret non in tempore.

Potest adhuc melius dici q̄ potentia que non est in magnitudine est intellectus: et moueret per voluntatem. vnde mouet secundum exigentiam mobilis et non secundum proportionem sue virtutis potentia autem que est in magnitudine non potest mouere nisi per necessitatem nature: quia proba

tum est q̄ intellectus non est virtus in corpore: q̄ sic mouet de necessitate fini proportionē sue quantitatis. vnde sequitur si mouet q̄ moueat in istatib; fini ergo remotis predictis obiectionibus procedit demonstratio. **A**mp̄. nullus motus q̄ est a mouente corporeo potest continui et regulari: eo q̄ mouens corporale in motu locali mouet et trahendo vel expellendo. id autem quod attrahitur vel expellitur: non in eadem dispositione se habet ad mouentem a principio motus usq; ad finem: cujus quādōq; sit propinquius q̄nq; remouetius: et sic nullum corpus potest mouere motum continuū et regularem. motus autem primus est continuus et regularis: ut probatur in. viij. phisicorum: igitur mouens primū motum non est corpus. **I**stez nullus motus qui est ad finem qui exit de potentia in actu potest esse perpetuus: quia cum peruenit ad actuū: motus quiescit: si ergo motus primus est perpetuus: oportet q̄ sit ad finem qui sit sacer: et omnibus modis in actu: tale autem non est aliud corpus neq; aliqua virtus in corpore: cujus huiusmodi sunt mobilia per se vel per accidentem igitur finis primi motus non est corpus neq; virtus in corpore. finis autem primi motus est primum mouens quod mouet sicut desideratum. hoc autem est deus: deus igitur neq; est corpus neq; virtus in corpore. Quanvis autem fallum sit secundum fidem nostram q̄ motus celi sit perpetuus: ut infra patebit: tamen verum est q̄ motus ille non deficit neq; propter impotentiā motoris neq; propter corruptionem substatiā mobilis: cum non videatur motus celi per diuturnitatem temporis letē scire. vnde demonstrationes predictae suam efficaciam non perdunt. Huius autem veritati demonstrare concordat divina auctoritas. **D**icitur autem Jo. iiiij. **S**piritus est deus: et eos qui eūz ado: i spī. et ve. ado. o3. **D**icitur etiā p̄mo Thimot̄ primo Regi seculorū immor. in ui. soli oeo. **E**t p̄o. p̄io. Inuisibilia dei per ea que fa. sunt intel. conspi. Que enim non vidi sed intellectu conspiciuntur in corpora sunt. Per hoc autem destruit error p̄mo phoz naturalium qui non ponebat nisi casus materialis: ut igne vel aqua vel aliqd̄ huiusmodi: et sic prima regia principia corpora dicebant: et eadem vocabant deos. Inter quos etiam quidā fuerūt ponentes causas mouentes amicitiam et litē: qui est propter predictas rationes confutantur. nam cum lis et amicitia sint in corporibus fini eos: sequitur prima principia mouentia esse virtutes in corpore. Ipsi etiam ponebant deum esse compositum ex quattuor elementis et amicitia: per quod datur intelligi q̄ posuerunt deus esse corpus celeste. Inter antiquos autem solus Anaxagoras ad veritatem accessit ponens intellectum mouentem omnia separatum. **V**ac etiam vītate redarguit gēules

31 Liber

ponētes ipsa elemēta mūdi ⁊ v̄tutes in eis ex̄entes
deos ē: vt solē lunā terrā aquā ⁊ h̄l⁹. occasionem
h̄ntes ex p̄dictis phoꝝ errorib⁹. Predictis etiā ra-
tōib⁹ excludūt deliramēta iudeorū simpliciū: tertu-
liā: vad: aꝝ: siue átropom̄ositaz h̄eticꝝ q̄ dū
cōporalib⁹ lineamēt̄ figurabāt: nec nō ⁊ maiche-
orū q̄ quādā ifinitam lucis subaz p̄ ifinitū spatiū
distetaz deū estimabāt. Quoꝝ oīum errorū fuit
occasio ꝑ d̄ dñis cogitātes ad imaginatiōez dedu-
cebāt: p̄ quā nō pōt accipi nisi corporis silutudo: et
tō eaz i incōporeis mediſādis derliq̄re oport̄z.

Q deus est sua cēntia.

XXII.

Ex premissis autem huius
potest quod de est sua essentia quodditas seu natura
In omnibus enim quod non est sua essentia sive quod
ditas: sed aliqua esse posse: cum non in unoque si est sua
essentia: si nihil in aliquo est propter eius essentiam: totum quod
res est est eius essentia: et sic ipsum esset sua essentia: si igit
esse aliquid non est sua essentia: sed aliquid in eo est propter
eius essentiam: et sic omnes in eo esse possunt: ut humanitas in homine:
omnis est autem in deo nulla esse posse: de igitur est sua es-
sensia. **A**d hoc solum illud videtur est propter essentiam vel quodditatem rei: quod non intra diffinitioem ipsius: dif-
finitio. n. significat quod est res sola a accidentia rei sunt
que in diffinitioem non cadunt: res igit accidentia sunt in
re aliisque propter essentiam eius: in deo autem non sunt aliisque acci-
dencia: ut omnium est: nihil igit est in eo propter essentiam eius: est igit ipse res sua essentia. **A**mplo. forte quod de rebus
subsistenter non predicatur: sive in universalis sive in sin-
gulari acceptis: sunt forte quod non per se singulariter subsi-
stunt in se ipsis idividuate non. n. dicitur quod sortes aut ho-
aut aial sunt albedo: quod albedo non est per se singulariter
subsister sed idividuat per subjectum subsister: sicut
etiam forte naturales non subsistunt per se singulariter sed in
dividuatis per se materie: unde non dicimus: quod hic est ille
ignis aut ignis sit res fortis. **I**pse etiam essentia vel
quodditates generum vel species idividuat per se materiae
signatae huius vel illius idividuit: licet est quodditas genitus
vel species formae includat et materia in eis: unde non dicitur
quod forte vel homo sit humanitas: sed dina essentia est per se sin-
gulariter existens et in se ipsa idividuata ut omnium est: di-
uisa igit essentia predicatur de deo ut dicatur: de est sua es-
sensia. **P**reterea essentia rei vel est res ipsa vel se habet
ad ipsum autem aliquod modo ut causa: cum res per suam essentiam
speciem sortiat: sed nullo modo potest esse aliquid causa dei:
cum sit prius ens ut omnium est de igit est sua essentia.
Item quod non est sua essentia se habet per se aliiquid sui
ad ipsum ut potentia ad actum: unde et per modum for-
me significat essentia ut puta humanitas: sed in deo non est
potentia ut supra omnium est: oportet igitur quod
ipse sit sua essentia.

Qui in deo idem est esse et essentia. .XXIII.

Ebis autem supra

Ostensa sūt vlt̄rī pbari pot q̄ i deo
nī ē aliō cēntia l̄ qdditas q̄ suū eē: on
suū ē.n. supra aliqd eē qd̄ p se ncē ē ē qd̄ d̄s. h̄ iḡ
eē qd̄ necesse ē: si ē alicui qdditati p̄iūcū q̄ n̄ ē qd̄
ip̄lū ē: aut ē diſſonū illi qdditati seu repugnās sic
per se existē qdditati albedis: aut ei p̄lōnū siue a si
ne sic albedini eē in alio: si p̄mo mō: illi qdditati n̄
p̄ueniet eē qd̄ ē p se necesse ē sicut nec albedini p
se existē: si at h̄o mō: o2 q̄ l̄ ēē h̄ mō depēdet ab
cēntia: l̄ vtrūq; ab alia cā: l̄ cēntia ab eē: pria duo
sūt h̄ rōez eī qd̄ ē p se ncē eē: qr si ab alio d̄pēdet:
tā nō ē ncē eē. **E**x tertio vō seq̄t q̄ illa qdditas ac
cidentaliter aduēiat ad rē q̄ p se ncē ē ē: qr oē qd̄
sequit ad eē rei ē ei accītale: r̄ sic n̄ erit eī qdditas
dē iḡ n̄ h̄z cēntia q̄ n̄ sit suū eē. // **H**3 h̄ p̄t dici
q̄ illud eē n̄ absolute depēdet ab cēntia illa vt oio
nō sit n̄ illa esset: sed depēdet q̄tū ad p̄iūcōē q̄
eī p̄iūḡt: r̄ sic illud eē p se ncē ē: l̄z ip̄lū p̄iūḡ n̄ p
se ncē ē. **D**ec āt r̄n̄sio p̄d̄ca icōuenietia n̄ euadit:
qr si illud eē p̄t itelligi sine illa cēntia seq̄t q̄ illa
cēntia accītaliter se h̄z ad illd̄ eē: l̄z id qd̄ ē p se ne
cessē ē ē illud eē ḡ illa cēntia se h̄z accītaliter ad id
qd̄ ē p se ncē eē: n̄ ḡ ē qdditas eī. h̄ āt quod ē p se
ncē ē ē dē. n̄ iḡ illa ē cēntia dei l̄z aliqua cēntia
deo posterior. si at n̄ p̄t intelligi illud esse sine illa
cēntia: nūc illud ē absolute dependet ab eo a quo
depēdet coīuctio sua ad cēntia illā: r̄ sic redit idez
quod p̄us. // **I**tē vnuq̄d̄q̄ ē p suū eē: qd̄ iḡ n̄ suū
eē n̄ ē p se ncē ē. dē āt ē p se ncē eē: ḡ dē ē suū
eē. // **A**mp. si ēē dei n̄ ē sua cēntia. n̄ āt p̄s eī esse
potest: cum essentia diuina sit simplex ut ostensū
est: oportet q̄ huiusmodi esse sit aliquid preter es
sentiam eius. omne autem quod conuenit alicui
quod non est de essentia eius conuenit ei per ali
quam causam. ea enim que per se non sunt vnu
si coniunguntur oportet per aliquam causam vni
ri: esse igitur conuenit illi quidditati per aliquam
causam: aut igitur per aliquid quod est de esen
tia illius rei siue per essentiam ipsam: aut per ali
quid aliud. **S**i primo modo: essentia autem est
secundum illud esse: sequitur qd̄ aliquid sit sibi
ip̄si causa esendi. hoc autem est impossibile: quia
prius secundum intellectum est causam esse q̄ effe
ctum: si ergo aliquid sibi ip̄si esset causa esendi: i
tell̄geretur esse ante q̄ haberet eē quod est imp̄ssi
ble: nisi intelligat q̄ aliquid sit sibi causa esendi
secundum esse accidentale: quod esse est secundū
quid: hoc n̄ est impossibile. **I**nvenitur enī aliquod
ens accidentale causatum ex principijs sui subiec
ti ante qd̄ esse intelligitur esse substantie subiecti

Primus

nunc at non loquimur de esse accidentali sive de subiecto: si aut illi est queat per aliquam aliam causam: oem aut quod accedit est ab alia causa: et causa non est causa propria. deo autem est per se causa non habens causam: ut supra demonstratum est: igitur ista quidditas quod acquirit est aliud non est quidditas dei. necesse igitur est per dei esse quidditas sua sit. **Amp.** esse actus quandoque nota est. non enim deo est aliud ex hoc quod est in potentia: sed ex hoc quod est in actu. oem aut cuius actus conuenit aliquid deinde ab eo existens: sed hoc ad ipsum ut potentia ad actu: actus enim et potentia ad se invenit in cunctis: si ergo dina essentia est aliud per suum esse: sequitur per essentiam et est se habent sicut potentia et actus: omnes sunt est at supra in deo nihil est in potentia: sed ipsum est per suum actu: non igitur dei essentia est aliud per suum esse. **Itez** deo quod non potest esse nisi per currentibus pluribus: est positus: sed nulla res in qua est aliud essentia et aliud esse potest nisi per currentibus pluribus. s. essentia et est: ergo omnis res in qua est aliud essentia et aliud est perposita. deo autem non est copositum: ut omnes est: ipsum igitur esse dei est sua essentia. **Amp.** omnis res est per hunc per hunc est: nulla igitur res cuius essentia non est suum esse per essentiam suam: sed participatione alicuius. s. ipsius est: quod autem est per participationem alicuius non potest esse primus ens: quod igitur aliquid participat ad hoc per se: est eo per se: deo autem est per se ipsum ens quod nihil est per se: dei igitur essentia est suum esse. **Hac** autem sublimis virtute Moyses a domino est edocitur: quod cum regnatur a domino: Exo. iij. dicens. Si dixerint ad me filii israel quod est nomine eius: quod dicamus eis: dominus regnatur: qui est misericordia tua: o menses tuus per nomen eum qui est. Quolibet autem est nominis est insitutus ad significandum nam seu essentiam alicuius rei: unde relinquit per ipsum dominum est est sua essentia latitia. **Hac** est veritate catholicorum professorum. Autem namque hilare in libro de trinitate. Esse non est accidentes deo sed subiectus vitalis: et manes causa et natura generalis proprietas: hoc enim est dicitur de trinitate. per dina subiecta est ipsum esse: et ab ea est esse.

Contra in deo non est accidentes.

XXIII.

Ex hoc est ueritatem necessitate sequitur: quod deo super ei est essentia nihil superueniente possit neque aliquid est accidentaliter esse. **Ipsius** nam est non potest principiare et aliquid quod non sit de essentia sua quoniam id quod est possit aliquid principiare nihil nam est forma aut simplicitas quod est et dina aut subiecta est ipsum esse: quod nihil hunc quod non sit de sua subiecta: nullum ergo accedit ei inesse potest. **Amp.** oem quod inest alicuius accidentali hunc causam quae insit: cum sit per se essentia eius cuius est. si igitur aliquid accidentali sit in deo: oem quod hoc sit per aliquam causam: aut ergo causa est ipsa dina subiecta: aut aliquid aliud. **Si aliquid aliud oem quod illud agat in dinam subiectam: nihil nam id est aliqua forma vel subiectum accidentale in aliud recipiuntur nisi aliquo modo agere in ipsum: eo quod agere nihil aliud est per se aliud actum:**

quod quod est per se est: quod est patiens et mouebitur ab aliquo agente: quod est per se determinata. **Si autem ipsa dina subiecta est causa accidentalis quod sibi iesit: impossibile est quod sit causa illius hunc quod est recipiens ipsum: quod sic id est factum id est hoc est: quod se ipsum in actu: quod oem sic esse nihil principiare potest si in deo est aliquid accidentale quod factum aliud et aliud recipiat et causet accidentem illud: sic corporalia recipiuntur propria accidentia per nam maius et causat per formam: sic igitur deo est positum: cuius igitur suprum probatur est. **I**te oem subiectus accidentalis potest ad ipsum ut potentia ad actu: eo quod accidentes quedam formam est faciens eum actu factum est in eum accidentale: sed in deo nulla est potentia: ut supra omnes est: in eo igitur nullum accidentem est potest. **A**d hunc cuicunque iesit aliquid accidentale est aliquo modo factum suum non est mutabile: accidentes enim de se natum est iesse et non iesse. si igitur deo est hunc aliquid accidentalis sibi pertinet sequitur quod ipse sit mutabilis: cuius igitur supra demonstratum est. **Amp.** cuicunque iesit aliquid accidentale non est quod hunc est in se: quod accidentes non est in essentia subiecta: sed deo igitur nullum est accidentes. **M**edia sic probatur: vniuersaliter nobiliter invenitur in causa quod in effectu deo autem est omnes causae: quod est in eo nobilissimo modo in eo invenitur. perfectissime autem invenit aliquid alicuius quod est ipsummet hoc. n. perfectio est vnu: quod cum aliquid alteri subiecto vniatur ut forma maius: quod etiam unius perfectior est quod cum aliquid alteri accidentali est: reliquit ergo quod deo est quod hunc est. **I**tem subiectum non dependet ab accidente quoniam accidentes dependeant a subiecto: quod autem non dependet ab aliquo potest aliquo inueniri sine illo: ergo potest aliquo subiectum sine accidente hoc autem precipue per simplicissimum substantiale conuenire qualis est subiecta diuina: diuine igitur substance omo non inest. In hanc autem sententiam etiam catolici doctores conueniunt. vnu Aug. in libro de trinitate. dicit quod in deo nullum est accidentes. Ex hac autem veritate ostensa: error quorundam in lege sacerdotum loquentium confutatur qui ponunt quasdam intentiones diuine essentie superadditas.**

Contra dinem esse non potest designari per additionem alicuius dicti substantialis. XXV.

Osteendi est ex predicto tis potest per supra ipsum diuinum esse non potest aliquid superaddi quod designet ipsu designatione essentiali: sicut designatur genus per dias. impossibile est aliquid esse in actu nisi omnibus existentibus quod est subiectum designatione: n. n. potest esse animal in actu quoniam sit animal rationale vel irrational. vnde etiam platonici ponentes ideas non posuerunt ideas per se existentes generum quod designantur ad esse specie per differentias essentialias: sed posuerunt ideas per se existentes solarum species que ad sui designationem non indigent essentialib[us] differentiis: si igitur diuinum est per

Liber

aliquid aliud supadditū designetur designatione
essentiali: ipsū eē nō erit i actu nisi illo supaddito
exītē: s̄z ip̄ū esse diuinū ē sua substātia ut oīsum
est ergo substātia diuina nō p̄t esse in actu nisi ali
quo superueniente: ex q̄ potest cōcludi q̄ nō sit p̄
se necesse eē: cui⁹ p̄trai⁹ supra oīsum ē. Itē: oē illud
qđ indiget aliquo supaddito ad hoc q̄ possit eē ē
i potētia respectu illius: s̄z diuina substātia non ē
aliquo mō i potētia ut supra oīsum ē: s̄z sua substā
tia est suum cē: ergo esse suū nō p̄t designari ali
qua designatione substātiali p̄ aliquo sibi supad
ditū. Imp. oē illud p̄ qđ res p̄sequit⁹ eē i actu ⁊ est
itrinsecū rei: uel ē tota cēntia: uel ps cēntie: qđ au
tē designat aliquid designatione essentiali facit rē
eē actu ⁊ ē itrinsecū rei designate: alias per id de
signari nō posset substātialiter: ēgo oīz q̄ sit ul̄ ip̄a
cēntia rei uel ps cēntie: s̄z si aliquid superadditur
ad eē dīnū homo non potest esse tota cēntia dei
quia iam oīsum ē q̄ eē dei nī ē aliud ab cēntia eius
relinquit ergo q̄ sit pars cēntie dīne: ⁊ sic deus erit
compositus ex partibus essentialiter: cui⁹ p̄trai⁹
supra ostensū ē. Itē: qđ addit alicui ad dīsigna
toē alic⁹ dīsignatiōē cēntiali: n̄ p̄stituit ei⁹ rōe⁹: s̄z
solū esse in actu. rōnale. n. additū aiali acq̄rit aia
li esse in actu. n̄ aut̄ p̄stituit rōem aialis in quātūz
est aiali. nā dīa n̄ intrat diffinitionē generis: sed li
in deo addatur aliquid per qđ designet dīsignatiōē
essentiali oīz q̄ illud cōstituat ei cui addit̄ rōe⁹ p̄
prie eius qđditat̄ seu nāe. nā qđ sic addit̄ acq̄rit
rei esse in actu. hoc aut̄. s. esse in actu ē ipsa diuina
essētia: ut supra oīsum est: relinquit q̄ supra dīnū
esse nihil possit addi qđ designet ip̄ū dīsignatiōē
essentiali sicut dīa designat genus.

Q^{uod} de' nō sit in aliquo genere. .XXVI.

Ex hoc autē de ne-
cessitate cluditur qđ dō n̄ sit i aliquo
genere. **N**ā oē qđ ē i aliquo genē b̄z
aliquid in se per qđ nā generi designet ad spēz. ni
hil. n. ē in genē qđ n̄ sit in aliqua eī spē. hoc aut in
deo ē ipossibile ut oñsū ē: ipossibile ē igit dū esse
in aliquo genē. // **A**mp. si de sūt in genē: aut ē in ge-
nē accidēt aut i genē subē i gnē accidit nō ē. accidit
n. n̄ pot̄ esse pñmū ens & prima cā: in genē et subē
esse n̄ potest: qđ substātia q̄ ē genus n̄ ē ipsū esse: ali-
as ois substātia cēt esse sūt: t̄ sic nō esset causatū
ab alio cū ratio generi saluet i oib̄ que sub genē:
pertinetur: t̄ sit nulla substātia cēt cāta ab alio: qđ
cēt n̄ potest ut p̄z ex dictis. dē aut est ipsū esse: igit
si ē in aliquo genē. // **T**ē quicqđ ē in genē sūt: al̄ genus dō plu-
ribus nō predicaret. oīz aut al̄ oia q̄ i codē genere
sunt in quidditate generi cōuenire: qđ de oibus ge-

nus in qd qd ē predicat: qd igit cuiuslibet in genere
exītis ē preter generi quidditatē. hoc aut in deo
impossibile ē: deo igit in genere n ē. **A**mp. vnuq dōz
collocat in genere per roem sue quidditatis, gen' at
predicat in qd est: sed quidditas dei ē ipsū suū eē:
Pm qd n collocat aliqd i genē: qd sic ens esset gen'
qd significat ipsum esse: relinquitur qd de' nō sit
in genē. **D**āt ens n possit esse gen': pbat p phm i
hunc modū. **S**i ens esset gen': oportet differētias
aliquā inueniri per quā trahēt ad spēm. nullā aut
dūia pincipiat gen': ita. s. qd gen' sit i rōe dūe: qd sic
gen' poneref bis in diffinitō spēi: sed o3 dūia eē
preter id qd intelligitur in rōe generi. nihil aut po
test esse qd sit ppter id quod intelligit p ens: si ens sit
de intellectu eoꝝ de quib⁹ pdicatur: t sic p nullaz
dūiaꝝ trahi pot: relinquitur ergo qd ens n sit gen'
vñ ex hoc de necessitate excludit qd de' nō sit i gne.
Ex hoc ēt p3 qd de' diffiniti n potest: qd ois diffini
tio ē ex genē i differētis. **P**3 ēt: qd n potest demō
stratio de ipso fieri nisi p effectū: qd pincipiū demō
stratiōis ē diffinitio ciudē qd qd sit demōstrato. **P**o
test aut alicui videri qd qd uis nomē subē deo ppe
uenire n possit: qd de' n substat accītib⁹: res in si
gnata p nomē ei pueniat: t ita sit in genē subē. naꝝ
subā est ens p se qd deo pstat pueniret qd pbatū
est ipsū n cē accītis. **S**3 ad hoc dicēdū ē ex dictie:
qd in diffinitō sbe n ē ens p se: ex hoc. n. quod dū
ens n possit esse gen': qd ia pbatū ē qd ens n b3 ra
tionē generi. silr nec ex hoc qd dī p se: qd hoc n vñ
ipotare nisi negationē tm̄. **D**. n. ens p se ex hoc qd
n ē in alio: qd ē negatio pura qd nec potest naꝝ vel
rationē generi pstatutē: qd sic gen' n dicēt qd est res
sed qd n ē: o3 igit qd rō subē intelligat hoc modo qd
suba sit res: cui pueniat eē n i subiecto: nomē at rei
a qdditate iponit: sic nomē ent ab eē: t sic in rōe
subē intelligat qd hēat qdditatē cui pueniat eē n in
alio. hoc autē deo n puenit. naꝝ n b3 qdditatē nisi
suū esse. **U**n reilquit qd nullo mō ē i gne subē: t sic
nec i aliq gne cū onslū sit ipsū n cē i gne accītis.

Qdeus non ē esse formale omnium. **XXVII.**

X his confutatur
qrūdā error: q̄ dixerūt dēū nihil aliud
cē q̄ cē formale vniuersitatisq̄ rei. **N**az
hoc esse dividitur p̄ cē subē: t̄ cē accēt. dīmū autē
cē n̄ cē subē n̄ cē accēt ut p̄batū cē: ī possibile est
iḡ dēū cē illud cē q̄ foſal ī vnaq̄ res ē. **I**tē res
ad iūicē n̄ distinguit h̄z q̄ cē h̄nt; q̄ ī h̄ oia p̄ueniūt
si ḡ res differūt ad iūice: oīz q̄ l̄ ipsū cē specificet p̄
aliq̄ dīas additas: ita q̄ reb̄ dīsis sit dīslū cē fm̄
spēz; l̄ q̄ res diant p̄ h̄ q̄ ipsū cē dīsis nāis fm̄ spēz
p̄ueit: h̄z p̄mū hoꝝ ē ipossibile: q̄r̄ eti n̄ p̄ot̄ fieri ali
q̄ additio fm̄ modū quo dīa additū generi: v̄

Primus

dictum est: relinquit ergo quod res propter hoc differtur et habet diversas natus quibus acquiritur esse diversimode. esse autem diuinum non aduenit alicuius naturae: sed est ipsa non seu essentia diuina ut ostensum est: si igitur esse diuinum est esse formale omnium: oportet omnia simpliciter esse unum. **A**mp. p. principium natum prius est coeuius est principium. esse autem in quibusdam rebus est aliquid quod principium: forma. non dicitur esse principium essendi: et sicut agere quod facit aliquid esse actu. si igitur esse diuinum sit esse vniuersius quam rei: sequitur quod deus qui est suum est beatum aliquam quam: et sic non erit necessaria per se: cuius est diuinum ostendit. **A**huc quod est coeum multis non est aliquid propter multa nisi sola ratione: sicut animal non est aliud propter sorte et platenem et alia animalia nisi intellectu quod apprehendit formam animalium expoliata ab omnibus individualibus et specificantibus. hoc enim et quod videtur est animal: al sequitur quod in sorte et platonem esset plura animalia. s. ipsum animal coeum et hoc coeum et ipse plato. multo ergo minus et ipsum esse coeum est aliquid propter omnes res existentes nisi in intellectu solus. si igitur deus sit coeum esse: deus non erit aliquid res existentes nisi quod sit in intellectu immateriali. omnis autem est supra deum esse animal non solus in intellectu: sed in rebus non: non est igitur deus ipsum esse coeum ouium. **I**ntra generatio per se loquendo est via in esse: et corruptio via in non esse: non. generatio terminus est forma et corruptio proutatio nisi quod forma facit esse et proutatio non esse. dato. non. quod aliqua forma non faciat esse non dicatur generari. i. quod tale forma accipitur: si igitur deus sit ouium rebus esse forma le sequitur quod sit terminus generationis: quod est falsum: cum ipse sit eternus: ut supra omnis est. **P**reterea sequitur quod esse cuiuslibet rei fuerit ab eterno: non igitur potest esse generatio vel corruptio. si enim sit generatio ouium quod est preexistens alicuius rei non novo acquiratur. aut ergo alicuius prius existenti: aut nullo modo prius existenti. **S**i primo modo: cu[m] vnu sit esse ouium existentium: h[oc] positione predicatur sequitur quod res que generari dicitur non accipiunt nouum esse sed nouum modum essendi: quod non facit generationem sed alterationem. **S**i autem nullo modo prius existebat sequitur quod fiat ex nihilo quod est et ratione generationis. igitur hec positio omnino generationem et corruptionem destruit: et ideo propter ea est impossibilem. **H**uc est error sacra doctrina repellit: dum predicitur deum excelsum et eleuatum: ut dicitur Iohannes vi. et cum super omnia esse: ut Iohannes ix. habetur. **S**i enim est esse ouium tunc est aliquid ouium non at super omnia. **V**erum est errantes eadem sua propellunt quod et idolatrie: quod incoercibile nomen. s. deus: lignis et lapidibus posuerunt: ut h[ab]etur Sapientia xiiij. **S**i enim deus est esse ouium: non magis dicetur ut lapis est ens quod lapis est deus. **V**erum autem erroris quatuor sunt que videntur prestatissime fomentum. **P**rimus est quarundam auctoritatibus intellectus peruersus. Invenitur. n. a. Dio. dictum quanto. ca. cele. iterar. **E**sse ouium superessentialis diuinitas. **E**x quo intellige voluerunt ipsum esse formale ouium deus esse: non coe-

siderantes h[ab]ent intellectum ipsius verbis consonam esse non posse. **N**on si diuinitas est ouium esse formale: non erit super omnia sed intra omnia: uno aliquid ouium. **T**ertius. diuinitatem super omnia dicit: omnibus nam suis ab ipsis distinctum et super omnia collocatum. **E**x hoc vero quod dicitur quod diuinitas est esse ouium: ostendit quod a deo in omnibus quedam diuini esse similitudo reperitur. **H**unc etiam eorum peruersum intellectum alibi apertius excludens dicit. n. in. ij. ca. de diuinitate non in omnibus: quod ipsum deus neque tacitus neque aliquid communis est ad rea alias: sicut est puncti ad lineam uel figure sigilli ad ceram. **S**ecundum quod eos in hunc errorum promovit: est rationis defectus. **Q**uia enim id quod commune est: per additionem specificatur uel individualitatem: estimauerunt diuini esse cui nulla sit additione: non esse aliquid proprium sed esse commune omnium: non considerantes quod id quod commune est vel vniuersale: sine additione esse non potest: sed sine additione consideratur: non enim animal potest esse absque rationali uel irrationali differentia: quauis sine his differentiis cogitur: licet etiam cogitur universalis absque additione: non tamen absque receptibilitate additionis est. **N**am si animali nulla differentia addi posset genus non esset: et similiter est de omnibus alijs nominibus. diuinium autem esse est absque additione non solum cogitatione: sed etiam in rebus natura. et non solum absque additione: sed et absque receptibilitate additionis. unde ex hoc ipso quod additionem non recipit nec recipere potest: magis concludi potest quod deus non sit esse commune: sed proprium. **A**temen ex hoc ipso suum esse ab omnibus alijs distinguitur: quia nihil ei addi potest. **U**nde commentator in libro de causis dicit quod causa prima ex ipsa puritate sue bonitatis ab alijs distinguitur et quodammodo individualitatur. **T**ertiuz quod eos in hunc errorum inducit: est diuine simplicitatis consideratio. **Q**uia enim deus infinite simplicitatis est: estimauerunt illud quod in ultima resolutione inuenitur eorum que sunt in nobis: deum esse quasi simplicissimum: non enim est in infinitum procedere in compositione eorum que sunt in nobis. **I**n hoc etiam eorum deficit ratio: dum non attenderunt id quod in uobis simplicissimum inuenitur: non tam rem completam quod rei aliquid esse. deo autem simplicitas attribuitur si cut rei alicuius perfecte subsistit. **Q**uartum est quod eos ad hoc inducere potuit: est modus loquendi quo dicimus deum in omnibus rebus esse: non intelligentes quod non sic est in rebus quas si aliquid rei: sed sicut rei causa que nullo modo suo effectu deest. **N**on enim similiter esse dicimus formam in corpore: et nautam in nauem.

Liber

De nō sit forma alicuius corporis. XXVIII.

Onus nō sit esse oīus; sūl oīdi pōt q̄ de
nō sit alicuius rei forma. Nam diui
nū esse nō pōt eē alicuius rei quidditas que nō sit
ipsū esse ut ostensū est. qd̄ at est ipsū esse diuinum
nō est aliud q̄ deus; impossibile est igit̄ deū esse alicuius
alterius formā. **A**mp̄. forma corporis non ē ipm̄
esse sed essendi principiū. deus aut̄ est ipsū esse. nō
ḡ ē deus forma corporis. Itex ex vniione forme
et materie resultat aliquid cōpositū qd̄ est totum
respectu materie et forme. partes aut̄ sūt in potē
tia respectu totius: in deo aut̄ nulla est potentia
litas; impossibile est igit̄ deū esse formā vniā alicuius
rei. Adhuc: qd̄ per se h̄z eē: nob̄. lius ē eo quod
habet eē in alio: oīs at forma alicuius corpori ha
bet eē i alio: cum igit̄ deus sit ens nobilissimum
quasi prima essendi causa: nō potest esse alicuius
forma. **P**reterea hoc idē pot̄ oīdi ex eternitate
moīus sic. Si deū ē forma alicuius mobilis cū ipse
sit primū mouens p̄positū: erit mouens se ipsum
sed mouēs se ipsum pot̄ moueri et nō moueri: utrūqz
igit̄ in ipso est: qd̄ aut̄ est huiusmodi: nō h̄z mot̄
indeficiētia ex se ipso: oīz igit̄ supra mouens scip
sū ponē aliud primū mouens qd̄ largiatur p̄petui
tate motus: et sic deus qui est primū mouens non
eē forma corpori mouentis se ipsum. Est aut̄ hic p̄
cessus utilis ponētibus et r̄nitatē motus: quo nō
posito eadē p̄clo haberi pot̄ ex regularitate mot̄
celi. Sicut enī mouens se ipsum pot̄ quicscere et mo
ueri: ita potest velocius et tardius moueri: necessi
t̄ igit̄ vniuniformitatis motus celi dependet ex aliquo
principio superiori oīo imobili nō qd̄ est pars cor
poris mouentis se ipsum quasi aliqua forma eī.
Huic aut̄ veritati concordat scriptura. **H**i. n. in ps.
Eleuata est magnificētia tua sup celos deū: et iob
xi. Excelſior celo est: et quid facies: Longior ter
ra mensura cius et latior mari. Sic igit̄ gentilium
error euacuat̄ur: qui dicebant deum esse animam
celi vel ēt animā torius mundi. Et ex hoc errore
idolatria defendebant: dicentes torū mundū esse
deū nō rōe corporis sed ratōe anime: quo suppo
sito sequi opinabant̄ q̄ mundo et partib⁹ eius nō
indebitē diuinus cultus exhibebatur. Comētator
et dicit in xi. metaphysice q̄ hic locus fuit lapsus
sapientū gentis zabiloz vel. i. idolatrū: q̄ sc̄p̄ po
suerūt deum esse formā celi.

De perfectione diuina. XXIX.

Icet autem ea que
sunt et viuunt perfectiona sunt q̄ ea que

t̄m̄ sunt: deus tamen qui nō est aliud q̄ suū esse ē
vniuersaliter ens perfectum. Et dico vniuersaliter p
fectus cui non deest alicuius generis nobilitas. **V**is
enim nobilitas cuiuscūq; rei est sibi fm̄ suum eē:
nulla enim nobilitas esset homini ex sua sapientia
nisi per eam sapiens esset: et sic de alijs. **S**ic ḡ fm̄
modus quo res habet eē ē suū modus in nobilita
te. nā res fm̄ q̄ suū esse p̄trahit ad aliquē spālem
modū nobilitatis maiore uel minorē: dē esse sc̄m̄
hoc nobilior uel minus nobilis: igit̄ si aliquid ē
cū competit tota virtus essendi: ei nulla virtus no
bilitatis deesse potest que alicuius rei cōueniat: sed
rei que ē suū esse cōpetit esse fm̄ totā essendi pote
state: sicut si esset aliqua albedo separata: nihil ei
de virtute albedinis deesse posset. nā alicuius albo
aliquid de virtute albedinis deesse pot̄ ex defectu re
cipiens albedinem qui eam fm̄ modum suum reci
pit: et fortasse non fm̄ totū posse albedinis: deus
igit̄ qui est totū suum esse: ut supra p̄batum est
h̄z esse fm̄ totā vītutē ipsius esse. nō pot̄ ergo carē
aliqua nobilitate que alicuius rei p̄ueniat. sicut aut̄
oīs nobilitas et perfectio inest rei fm̄ q̄ est: ita oīs
defectus inest ei fm̄ q̄ aliqualiter nō est. deus aut̄
sicut h̄z esse totaliter: ita ab eo totaliter absistit n̄
esse: quia per modū per quē h̄z aliquid esse dicit
a non esse. a deo ergo oīs defectus absistit: est igit̄
vīr perfect⁹. ista vō que t̄m̄ sūt nō sūt imperfecta
propter imperfectionem ipsius esse absoluti: nō
enī ipsa h̄nt̄ esse fm̄ totum suū posse: sed p̄ci
pant eē p̄ quendā p̄ticularē modū et p̄fectissimū
Ide oē ipsestū necesse ē ab aliq̄ p̄fecto p̄cedē. semē
enī est ab aiali uel a planta: igit̄ primū ens oīz esse
p̄fectissimū: oīs aut̄ est deū ē primū ens: igit̄ est
p̄fectissimus. **A**mp̄. vnuq̄d̄qz p̄fectū est in q̄
tu est actū: imperfectū aut̄ fm̄ q̄ e potētia cū priua
tiōe ac̄: id igit̄ qd̄ nullo mō ē i potētia: sed est ac
tus purus oīz p̄fectissimū esset tale at̄ ē deū: igit̄ ē p̄
fectissimū. Adhuc nihil agit nisi fm̄ q̄ ē i actu
actio igit̄ cōsequit̄ modū actus in agente: imposs
ibile ē igit̄ effectū q̄ p̄ actionē educit̄ ēē in nobiliōri
actu q̄ sit actus agēt̄: possibile ē t̄m̄ actū effectus i
perfectiore ēē q̄ sit actus cāc agēt̄ eo q̄ actō pot̄
debilitari ex p̄te eī in qd̄ terminat̄. In genē autē
cāc efficiētia fit reductio ad unā cām que deū vī
ut ex dictis p̄z: a q̄ sunt oīs res ut in sequentibus
oīdetur: oīz q̄ quicquid actu ē in quacūqz re
al: a iueneri in deo multo eminētius q̄ sit in re illa
non autem econverso: est igit̄ deus perfectissi
mus. **I**tem in vnoquoque genere est aliquid
perfectissimum in genere illo ad quod om
nia que sunt illius generis mensurantur: quia
ex eo vnuq̄d̄qz ostenditur magis et minus esse per
fectum q̄ ad mensuram sui generis magis et mi
nus appropinquat: sicut album dicitur esse men
sura in omnibus coloribus. **A**t virtuosum

aut̄ de bontatē in quod ē mētura oī
nō pot̄ ei aliud q̄ deus qui ē suo chī
nulla dect̄ p̄ficiōnē q̄ aliquibus rebus
nō cū ouam cōmētū. **D**inc et q̄
Medea nūnā nūc facēt̄ leu gloriāz
oī oīo. **E**go omīda nō ē bonis: ut
et cōficiōne. **D**iony cīa in. v.c. de d
vnuq̄d̄o q̄ p̄ficio oīo cōuenit̄
pōt̄ si nomīna cōficiōne q̄tū a
utītātē quod. n. facū non chī nec p
pōt̄ videt̄: sed q̄ omīe quod fū
ducūt̄ et i amīt̄ de nō ē in chī q̄n
recte p̄ficiōnē ēē oīi quāl totalit̄
tētia totaliter et ad actū reducta u
ē retineat̄ sed bēt̄ et cōplētū p̄m̄
tētōne p̄ficiōnē dicit̄ nō lōl̄ quād̄ fū
ad actū cōp̄ficiōnē fed̄ id enī quād̄ ē
ob̄f̄o q̄ factō: si deū p̄ficiōnē dicit̄
illad. **M**uth. v. **A**llon p̄ficiōnē dicit̄
actū p̄ficiōnē et.
De lūndine creature ad dom.

Primus.

Inter oēs hoīce: id āt quod ē mēsura oīuz entiuū
nō potest ē aliud q̄ deus qui ē suū esse: ip̄i īgitur
nulla deest p̄fectionū q̄ aliquibus rebus cōueniat
al. nō ēt oīum coīs mēsura. Hinc est q̄ cū q̄reret
Deoīles diuinā uide faciē seu gloriā: responsū est
ei a dō. Ego ostendā tibi oē bonū: ut h̄i **Exodi.**
xxix. per hoc dās intelligere in se oīis bonitatis
plēnitūdine ēē. Diony etiā in. v. c. de diui. no. dīc
Deus nō qdāmō est existens sed simpliciter & icur
cūscriptiue totū eē in se ip̄o accepit & preacepit
Sciendū tñ q̄ p̄fctio deo cōueniēter attribui nō
potest si nominis significatio p̄iūm ad sui origieū
attēdat: quod. n. factū non est: nec perfectum dici
posse vide: sed q̄ omne quod sit de potētia de
ductū est i acū: & de nō eē in esse q̄n factū est: tūc
recte perfectum ēē dī quasi totaliter factū q̄n po
tētia totaliter est ad actū reducta: ut nihil de non
eē retineat sed hēat eē cōpletū: p̄ qndā āt noīs ex
tēsionē p̄fectū dīcīt non solū quod fieri peruerit
ad actū cōpletū: sed id etiā quod ē i actū cōpletō
absq̄ oī factōe: i sic deu p̄fectū ēē dīcīmus secūdū
illud **Math. v.** Etote p̄fecti sicut & pater uictor
cele. perfectus est.

De similitudine creature ad deum.

XXX.

Hoc autē q̄uo i
rebus possit similitudo ad deū īuēiri
uel non possit: cōsiderari p̄t. Effec
enīm a suis cāis deficitētes non cōueniūt cū eis in
nomine & ratione: neccesse ē tñ aliquā inter ea. simili
tudinē īuēiri: de nā enīm agentis est ut agens
sibi sile agat: cū vñūquodq̄ agat fm q̄ actū ē: vñ
forma effectus in cā excedēte īuēirunt quidē ali
qualiter: sed fm alī modū & alī rōem: ratioē cu
ius causa equiuoca dicitur: sol enim in corporib.
inferiorib. calorē causat agendo fm q̄ actū est
vñ oīz q̄ calor a sole generatus aliquale similitu
dine obtineat ad viutē solis actiuam per quam
calor in istis inferiorib. causatur: ratione cuius
sol calidus dicitur q̄uis non vna rōe: & sic sol oī
bus illis similis aliquāl dī in quibus suos effect
efficaciter inducit: a quibus tñ rursus oībus dissimili
lis ē: in q̄tū huiusmodi effectū nō eodē mō pos
sident calorē huiusmodi quo in sole īuēirunt:
ita etiā et deus oēs p̄fectiones rebus tribuit ac
per hoc cū omnibus similitudinē h̄i & dissimili
tudinē siml. Et inde est q̄ sacra scriptura aliquā
similitudinē inter deū & creaturam cōmemorat: ut
cū dicitur **Gen. i.** faciamus hominē ad ima: & si
mili. nostrā. Aliquando uero similitudo negat.
fm illud **Isa. xl.** cui ergo simile fecisti deum aut
quā ima. po. ei. Et in ps. Deus qui similiis erit ti
ne ta. tē. **H**uic autē roi **Diony.** p̄cordat: qui. ix. c.
de diui. no. dīcīt. Eadē similia sūt deo & similia: simi
laria.

lia quidē fm imitationē eius q̄ non est p̄fecte im
tabilis q̄le i eis esse contingit. dissilia autē fm q̄ cā
ta habēt minus suis cāis. **S**cđz tñ hāc similitudi
nē conueniētius dī deo creatura simili p̄ ecōuerso
Sile. n. alicui dī q̄ ei possidet q̄litatē uel formā
q̄: īgitur id q̄o in deo perfecte ē in rebus alijs per
quādā deficiente participationē īuēirunt: illō
secundū quod similitudo atē ēdītur. dei qdē simplē
ē non autē creature: & sic creatura h̄i quod deī est:
vñ & deo recte simili dī. Nō autē sic potest dīcī de
um habere quod creature ē. vnde nec conuenient
dī deū creature simile cē sicut nec hominē dicim⁹
sue īmagī fore simile: cui tñ sua īmagō recte simili
ēnūcia ur. Multo īgitur etiā minus prope dī &
de' creature assimilat. nā assimilatio motū ad
similitudinē dīcīt: & sic competit ei q̄ ab alio acci
pit: vñ sile ei sit: creature autē accipit a deo vnde
ei sit simili non autē econuerso: non īgitur deus
creature assimilatur: sed magis econuerso.

Que noīa de deo. p̄nt p̄dicari

XXXI.

Ehis etiā con
siderari p̄t qd de deo dīcī uel n̄ dici
possit. q̄due de eo tñ dicatur. qd etiā
de eo sile & alijs reb⁹. Quia. n. oēm p̄fectionē crea
ture est i deo īuēire s̄z p̄ aliū modū eminētiorem
quecūq̄ noīa absolute p̄fectionē absq̄ defectu dī
signat: de deo p̄dicantur & alijs rebus: sicut est
bonitas: sapia: esse. & alia huiusmodi quecūq̄ vñ
noīa huiusmodi perfectionē designat cū mo pro
prio creaturis: de deo dīcī nō p̄nt nisi per similitudi
nē & metaphorā per quā que sūt unius rei alteri
solēt adaptari: sicut aliquis hō dī lapis ppter ou
rīciā intellectus: huiusmodi autē sūt oīa noīa īm
posita ad designādū spēm rei create. sicut hō & la
pia. nā cuiilibet spēi debet p̄p̄us modus p̄fectiōis
& ec. s̄līr etiā quecūq̄ noīa p̄p̄ietates rex dīsignat
q̄ ex p̄p̄us p̄ncipij spērū cānt: de deo dīcī n̄ p̄nt
nisi metaphorice: q̄ vñ huiusmodi p̄fectōes exp̄
mūt cū supeminētiōi mō quo deo īuēirunt de so
lo deo dīcūt: sicut sūmū bonū: p̄mū enī & alia hu
iusmodi. Dico āt aliqua predictorū noīum perse
cutionē absq̄ defectu īportare q̄tū ad illud ad qd
signādū nomē fuit ip̄ositu: q̄tū vñ ad modum si
gnandi oēnomē cū defectu ē. nā noīe res exprimī
mus eo mō quo itellectu cōcipim⁹. Intellectus āt
noster ex sensibilib⁹ cogscēdi initī sūmēs illū mo
dū nō trascēdit q̄ i reb⁹ sensibilibus īuēit i qb⁹ alī
ud ē forma & hñs formā pp forme & materie p̄po
sitionē: forma vñ i his reb⁹ īuēit qdē simplex s̄z i
p̄fecta ut pote nō subsistēs habēa uero formam
īuēirunt quidē subsistēs s̄z nō simplex īmo con
cretōe hñs: vñ intellectus n̄ q̄qd signat ut subsi
stēs signat ī p̄cretiōe: quod vñ ut simplex signat

c

Liber

non ut quod est sicut ut quod est sic iei ois nois a nobis dicto quoniam
tum ad modum signaci imperfectio iuuenit quod deo non co-
petit quoniam res signata aliquam modo eminetur deo queat
ut per se in nomine bonitatis et boni, nam beatitas signat ut
non subsistens: bonum autem ut cocretum: et quantum ad hunc nul-
lum nomine deo conuenienter aptat: sed solus quantum ad id ad
quod signandum nomine iponit. Prout igitur Dionysius, do-
cet homini noia et affirmari deo et negari, affir-
mari quod est propter nois ratione: negari vero propter signandi
modum: modus autem supereminenter quod in deo dicte pfectio
ne iuuenitur per noia a nobis iposita signari non potest
nisi uel per negationem: sicut cum dicimus deum eternum vel
infinitum: uel et per relationem ipsius ad alia: ut cum deus
prima causa uel summa bonum: non non deo capte possuimus
quod est sed quid non est: et qualiter alia se habeant
ad ipsum ut ex supradictis patet

¶ Quod diuina pfectio et pluralitas nominum divisiones di-
uine simplicitati non repugnat.

Ex predictis etiam uideri potest quod diuina pfectio et plura nomia dicta de deo ipsis simplicitati non repugnat. Sic nomen oes pfectores in rebus alijs iuxetas deo attribui diximus sicut effectus in suis causis equi uocis inueniuntur: quod quidem effectus in suis causis sunt virtute ut calor in sole: virtus autem homini nisi aliqualem est esse genere caloris: sol per cuius agetur non solum sibi generaretur ex hoc igitur sol calidus dicitur: non solum quod calor facit sed quod virtus per quam sol facit est aliquid pformae caloris: per easdem autem virtutem per quam sol facit calor facit et multis aliis effectibus in inferioribus corporibus utpote siccitate: et sic calor et siccitas quod in igne sunt qualitates diversae soli attribuitur per unam virtutem: ita et omnes pfectiones quod rebus alijs sunt diversas formas conueniuntur: deo sunt una eius virtus attributa est necesse quodque virum non est aliud a sua entia: cum enim nihil accidere possit ut probatum est. Sic igitur sapientes deus dicitur non solum habere hoc quod sapientiam efficit: sed quod habere hoc quod sapientes sumus virtutem eius est: quod sapientes nos facit aliquid imitamus: non autem dicitur lapidis quod uis lapides fecerit: quod in nose lapidis intelligitur modus eendi determinatus sumus quem lapidis a deo distinguimus: imitatur autem lapidis deus ut cam sumus esse sumus beatitudine et alia homini sicut et alie creature. Homo autem est sicut inueniri potest in potentibus cognoscitibus et in virtutibus operariis humana. intellectus. nam unica virtus cognoscit oia quod per sensum diuersis potentibus apprehendit et in aliis multa intellectus est quanto fuerit altior: tanto aliquantum uno pluram cognoscere potest ad quod cognoscenda intellectus in inferioribus non pertinet nisi per multa. Propter hanc autem regiam ad oia illa extredit ad quod diuerte sub ipsa potest ordinem habens sic igitur et deo per unum simplex suum esse oiodam pfectionem possideret quares alie immo multo more quam quidem dico disparem. Ex quo pfectio necessitas plurius noius est deo diciorum quod n. est non possumus pfectio naturae nisi ex effectibus deueniente

i ipsoq; noia qb; pfectio[n]e ip[s]e signat[ur] diuina sit: sic et pfectio[n]es i reb; iueunt d[omi]n[u]m. Si at ip[s]a eccl[esi]a put[em] possem[us] intellige et ci[n]c[er]o m[ar]t[ir] p[ro]p[ter] adaptare uno noie in ea exprimere: q[uod] p[ro]mittim[us] h[ab]it[us] q[uod] eu p[re]centia videbit[ur]. zacch. xl. In die illa erit d[omi]n[u]s v[er]bi: et nomen eius unum.

Qnihil de deo & alijs rebus vniuoce pdicatur.

.XXXIII.

Ex his etiam patet q̄ nihil de deo & reb' alijs pōt vniuoce p̄dicari. Nā effect' q̄ n̄ recipit foia spēm silez ei q̄ quā agēs agit nomē ab illa foma stupi fū uniuocā p̄dicatōe recipe n̄ pōt: n̄. n. vniuoce dī calid' ignis a sole generat' & sol: rex at q̄ rū de' ē cā: foia ad spēm diuisi v̄tūl n̄ p̄uenit: cuz diuisi v̄ p̄ticulari recipiat qd i deo simplr & v̄li suēt p̄z ignis q̄ de deo & reb' alijs vniuoce dici pōt. Amp̄. si alijs effect' ad spēz eae p̄tigat: p̄dicatōe nois vniuoce n̄ p̄sest: n̄ s̄z eundē cendi modū cā: dē spēm uel formā suscipiat: nō. n. vniuoce dī dōm' que ē i arte & i mā pp̄ h̄ q̄ forma dom' h̄z effi dissile utrobiqz: rex at alie et si oio silez formā p̄s q̄ret. n̄ tm̄ p̄sequit̄ fū eundē modū cendi: nā nil e in deo qd n̄ sit ipm eē dīnū ut ex dictis p̄z: qd i alijs reb' n̄ accidit: ipossibile ē igit aliqd de deo vniuoce & reb' alijs p̄dicari. Ad h̄ oē qd de plib' vniuoce p̄dicat: ul' ē gen' uel spēs uel dīa uel accīci aut pp̄u: de deo at nihil p̄dicat ut genus nec uerbi ut supra oīnsū ē & sūlt: nec ut diffinitio nec ē ut spēs q̄ ex genē et dīa cōstituit: nec aliqd ei accidit pōt ut supra demonstratū ē: et ita nil de deo p̄dicat neqz ut accidēs neqz ut pp̄uz: nā pp̄uz de genē accīciū ē: reliqt igit nihil de deo & reb' alijs vniuoce p̄dicari. Re qd vniuoce de plibus p̄dicat utroqz illoꝝ ad min' fm̄ itellectū simplici' ē: de at neqz fm̄ rōez neqz fū itellectū pōt eē aliqd simplici': nū igit de deo uniuoce & alijs reb' p̄dicat. Amp̄. qd de plib' p̄dicat uniuoce: fm̄ p̄ticipat cūlibet eoz p̄ueit de q̄ p̄dicat. nā spēs p̄ticipat tū gen' & idividui spēm: de deo at nihil dī p̄ p̄ticipatiōnē. nā oē qd p̄ticipat dēminat ad modū p̄ticipati: & sic p̄ticipat̄ siue p̄ticulari hēt & n̄ fū oēz p̄ticipat̄ modū: oz igit nihil de deo & reb' alijs vniuoce p̄dicari. Ad hoc qd p̄dicat de aliqb' fm̄ p̄us & posteri' certū ē uniuoce n̄ p̄dicari. nā p̄us i diffinitio posterioris includit sic substātia i diffinitione accīci fū q̄ ene: si igit dicēt uniuoce ens dī substātia & accīci oportet et q̄ substātia ponēt i diffinitione entis fm̄ q̄ de substātia p̄dicat: qd p̄z eē ipossibile nihil at de deo & reb' alijs p̄dicat eodē orde: s̄z fm̄ p̄us & posteri' cū de deo oia p̄dicat̄ cēntialr. dī. n̄ ens q̄ ipa cēntia: & bon' q̄ ipa bōitas: de alijs a fūt p̄dicatōe p̄ p̄ticipatōe: sic sortes dī hō: n̄ sit ipa huānitat: fū huānitatē bōis: ipossibile ē igit

Ex premissis
p. 57. q̄ nō quicqđ de deo
dui fīm pura equivo-
cūmūca nullus odo ut respectu
ad altrū sed oīo p. acīne et q. u.
rōve attribuitur nō. nōmē i.
tām hīc ordīnē ad altrū. Sic a.
de oīo dicitur t. creaturī. Lēt.
iūmē noīz; Cōtare onto cā.
p. 57. nō līgūr fīm pura equivo-
deo et rōve alijs predicatori.
ra equivoatio nulla sīlendo in
tur lēt. lōli unītē noīz; et cī.
modus fīlii. dūtis ut et predicatori.
q. nō dīcīm de deo fīm pura equi-
vocatio una de pluribz fīm pura
predicatio uno eoz nō possum
one altrū; mā cognoscit utp. nō d.
busfīd et rōve noīz; hīs ar. que
uertuntur in diuinor. cognoscit
dicta p. 57. līgūr fīm pura equi-
vocatio deo et creaturī
nulla argumētatio fieri pos-
sunt ad deū. causis p. 57. c.
uiniſ. Amp. frusta aliquā
nisi per illud nomē alijs de oīo
mē predicatori oīo et creaturī
p. illa nō iūlāmē de oīo cū
rōv. nōlī note līt. nobis foliū
dīcti frusta līgūr sīlē sur p.
tōv. sed iūlī slīto hīmōlē. Et
noīz; lōli de oīo cognoscimē qđ
dīcti uide q. i. i. de gen. resp. i.
et mē. cognoscit q. uītē de oīo
publi. nōlī faūtūr sic non.

Ic igitur
reponitur et
alii dicunt nam
ce pôdâcâf; analoq; grecor;
ad aliquo uniusq; offi respic-
tq mltca bñrderunt et dico
et una sanctoru alia q; simili-
dina ut cines effici-

Primus.

aliquid de deo et rebus alijs uniuoce dicit.

Contra attributa diuina non predicanter deo et creaturis pure equiuoce. XXXIII

Ex premissis etiam

Aperte non quicqđ de deo et reb' alijs p̄dicat fm pura equiuocationē dī sicut ea q̄ sūt a cau equiuoca. Nā in his que sūt a casu equiuoca nullus ordo ut respect' attēdit vnius ad alterū: sed oīo p̄ accns est q̄ unū nomē diuerb̄ rebus attribuitur: nō. n. nomē iposūt vni signat ipm h̄c ordinē ad alterū. Sic at nō ē de nōib' q̄ de deo dicuntur et creaturis. Consideratur. n. in huiusmodi noīuz cōltate ordo cāe et cāti ut ex dictis p̄z: nō igitur fm purā equiuocationē aliquid de deo et rebus alijs predicitur. **A**mp. ubi ē pura equiuocatio nulla silitudo in rebus illis attēditur sed solū unitas noīo: rez̄ at ad deū ē aliquis modus siliudinis ut ex predictis p̄z: relinquit ḡ q̄ nō dicantur de deo fm purā equiuocationē. **T**ieq̄nū unū de pluribus fm purā equiuocationē predicitur i uno eoꝝ nō possum⁹ duci in cognitionē alterū: nā cognitionē rez̄ nō dependet ex uocibus sed ex rōe noīo: ex his at que in rebus alijs inueniuntur in diuinoꝝ cognitionē puenim⁹: ut ex dictis p̄z: nō igitur fm purā equiuocationē dicuntur hm̄oi attributa de deo et alijs rebus. **A**d h̄c eq̄ uocatio noīo p̄cessū argumētatiō ipedit: si igit̄ nihil dicentur de deo et creaturis nisi pure equioce nulla argumētatio fieri posset p̄cedendo de creaturis ad deū: cuius p̄riū p̄z ex oīb' loqntib' de diuinis. **A**mp. frusta aliqd nomē de aliq̄ p̄dicat: n̄i per illud nomē aliqd de eo itelligam⁹: s̄z si nō mē predicas de deo et creaturis oīo equioce: nihil p̄ illa noīa itelligim⁹ de deo cū significatiō illoz noīuz note sint nobis solis fm q̄ de creaturis dicūt: frusta igitur dicēt aut p̄bare de deo q̄ dē ē bon⁹: uel si qd aliud hm̄oi ē. Si at dicat q̄ p̄ h̄ noīo solū de deo cognoscim⁹ qd nō ē ut. s. ea rōne dicat uiuēs q̄ n̄ ē de genē rez̄ iaiaꝝ: r̄ sic de alijs: ad min⁹ oportebit q̄ uiuēs de deo et creaturis dēm̄ p̄uiciat i negatōe iaiaꝝ: r̄ sic non erit pure equocū

Contra que dicuntur de deo et creaturis dicuntur analogice. XXXV.

Ic igitur ex dictis

Arelinquitur q̄ ea que de deo et rebus alijs dicuntur neq̄ equioce ueq̄ uniuoce p̄dicat: s̄z analogice: hoc ē f̄z ordinē respectū ad aliqd unū: qd qdē oupl̄ p̄tig. **U**no mō fm q̄ m̄lta h̄n respectū ad aliqd unū s̄c fm resp̄m ad unā sanitatem aial dī sanū ut eius subiectū: me dicina ut eius effectiū cibis ut el̄ cōseruatū:

vrīna ut ei⁹ signū. **A**lio mō fm q̄ duoz̄ attendit ordo uel respect⁹ n̄ ad aliqd alterz̄ s̄z ad unū ipso rū s̄c eng de substātia et accn̄te dī fm q̄ accn̄ ad subaz̄ respectū h̄z; n̄ f̄z q̄ substātia et accn̄ ad aliq̄ t̄iū referat. **H**m̄oi ḡ noīa de deo et reb' alijs n̄ dicūt analogice f̄z p̄mū modū: oporteret. n. aliqd deo ponē p̄us: s̄z mō fo i hm̄oi at analogica p̄di catione ordo attēdit idē f̄z nomē et f̄z re q̄n̄p̄: qn̄ q̄ vō nō idē. **N**ā ordo noīo leq̄ ordinē cognitōis q̄ ē signum itelligibil⁹ concep̄tōis: qn̄ igitur id qd̄ p̄us ē fm re inēit et cognitōe p̄us: idē iuenit p̄: et fm noīo rōe: et f̄z rei nām sicut substātia p̄or est accn̄te nā i q̄tū substātia ē cā accn̄: et cognitōe i q̄tū substātia i diffinitōe accn̄tis p̄it: et iō ens dī p̄us de substātia q̄ de accn̄te et fm nām et f̄z noīo rōe: qn̄ vō illud qd̄ ē p̄ f̄z nām ē posteri⁹ sc̄bz co gnitionē: tūc i analogicis n̄ ē idē ordo fm re i fm noīo rōem: sic v̄ us sanādi q̄ ē i sanatiūis p̄or ē nāliē sātate q̄ ē i aiali s̄cā effectu: s̄z q̄ h̄c v̄tutem p̄ effectū coḡscim⁹: iō ē ex effectu noīam⁹: et ide ē q̄ sanatiūis ē p̄us ordie rei: s̄z aial dī p̄us sanū f̄z noīo rōem: sic igl̄ q̄ ex reb' alijs i dei cognitionē puenim⁹: res noīum de deo et rebus alijs dictoriū p̄ p̄us ē i deo sc̄dm suū modū: sed rō noīo p̄ poste rīua: vñ et nominari dicitur a suis causatis

Contra plura noīa dēa de deo n̄ s̄c synonia. XXXVI.

Ostēditur etiam ex

Dictis q̄ q̄uis noīa de deo dēa eādem rē significēt: n̄ tñ s̄c synonia. q̄ n̄ si gnāt rōem eādē. nā s̄c dīse res vni simplici rei q̄ deus ē silans p̄ formas dīsa: ita itellec⁹ n̄ p̄ diue s̄as cōceptōes ei aliql̄ silatur i q̄tū p̄ diuerbas rōes s̄iue p̄fēctōes creaturāz i ipm coḡscēdū p̄ducitur et iō de uno itellec⁹ n̄ m̄lta cōcipiēs n̄ ē falsus ne q̄ uanue: q̄ illō simplex ē diuinū hm̄oi ē ut ei⁹ formas m̄ltiplices aliq̄ assilari p̄nt ut supra ostē sū ē. **S**c̄dm at dīsa cōceptōes dīsa noīa itellec⁹ adiuenit q̄ deo attribuit: et ita cū n̄ fm eādē rōem attribuētur: stat ea n̄ ē synonima q̄uis rē oīo vñā significēt: nō. n. est eadez nominis significatiō cum nomen per prius tam conceptionem intellec⁹ q̄ rem in intellectam significet.

Contra proponens quas intellectus nōster de deo format non sunt uane. XXXVII.

Ex hoc etiam ulte

Rius p̄z q̄ itellec⁹ n̄ de deo simplici n̄ i uanū enūtiationes format cōponen do et diuidedo q̄uis dē oīo simplex sit. **Q**uāuis nāq̄ itellec⁹ n̄ i dei cognitōes p̄ dīsa cōceptōes deuēiat ut dictū ē: itellig et tñ id qd̄ oībus eis rīndz oīo ēē unū. n̄. n. itellec⁹ modū quo itelligreb'

Liber

attribuit it intellectis sicut nec lapidi imititate quia
eū imitari cognoscat: et iō rei unitate pponit p pō
nē vībale q̄ ē idētatis nō cū dicit de: est bon uel
bonitas: ita q̄ si q̄ ē dīsitas i pōne: ad intellectuū
referat: unitas vō ad rē intellectā: et ex hac rōe qn
q̄ intellectus nō enūtiationē deo format cum
aliquā diversitatis nō pōne interponēdo: ut cū dī
boītas ē i deo q̄ i hoc designat aliquā dīsitas q̄ pē
tit it intellectuū: et aliquā unitas quā q̄ ad rē referre

deus est bonus

XXXVIII

Ex perfectione aut̄ diuina quā ostēdūm: bonitas ipsi^o cōcludi pōt. Id n. q̄ uniuersitatem bonū dī ē p̄pā v̄t̄ el^o: nā p̄pā v̄t̄ uniuersitatem ē q̄ bo nū facit hinc t̄ op̄ el^o bonū reddit: v̄t̄ āt̄ ē p̄fectio qdā. tūc. n. uniuersitatem p̄fectū dicim^o qn̄ attingit p̄ priā v̄t̄ ut p̄z i. vñ. ph̄i. ex hoc igit̄ uniuersitatem bonū ē q̄ p̄fectū ē: t̄ inde est q̄ uniuersitatem suā perfectiōne appetit sic p̄prium bonū: oñsū āt̄ ē deu eē p̄fec tū ē igit̄ bonū. Tē oñsū ē supra eē aliq̄ p̄mūz mouēs imobile qd̄ mouet sicut desideratū: de^o igit̄ cū sit p̄mū mouēs imobile ē p̄mū desideratū. Desideratur āt̄ dupl̄r aliquid: aut qz ē bonū: aut qz appes bonū: qz p̄mū ē qd̄ ē bonū: nā apparen̄s bonum nō mouet p̄ se s̄z fm̄ q̄ bz aliquā sp̄z boni. bonū v̄o mouet per se ipsū: primū igit̄ desideratū qd̄ ē deus ē v̄e bonū. Ad hoc bonū ē qd̄ oia apperit: ut ph̄ūs optie dictū introduceat i. l. ethi: oia aut̄ appetit eē actu fīm suū modū: qd̄ patz ex hoc q̄ vñiuersitatem bz nām suā repugnat corruptiōi: esse igit̄ actu boi rōez cōstituit: vñ t̄ p̄ fuationē ac^o a potēria cōseq̄t̄ malū qd̄ ē bono oppositū: ut p̄ ph̄ūz p̄z i. ix. metha. de^o āt̄ ē ens actu nī potentia ut supra ostensū ē: igit̄ v̄e bonū. Amp̄. cōdicatio eē t̄ bonitatis ex bonitate, pcedit: qd̄ qd̄ p̄z ex ipsa nā boi et ex ei^o rōe: nālīi. n. vñiuersitatem bonū ē actō t̄ p̄fectio el^o. uniuersitatem āt̄ ex hoc agit q̄ actu ē: agēdo āt̄ eē t̄ bōitatem i alia diffūdit: vñ t̄ signū p̄fectōis ē alicul^o q̄ sile sibi possit p̄ducē: ut p̄z p̄ ph̄ūz in. iiii. meth. rō āt̄ boi ē ex h̄ qd̄ ē appetibile qd̄ ē finis q̄ ēt̄ mouet agēt̄ ad agēdū: pp̄ qd̄ dicit bonū ēē diffūsiūm sui eē: hec āt̄ diffūsio deo competit: ostēsū ē. n. supra q̄ de^o alij̄ ē cā cēndi. sic p̄ se ens necesse ē: igit̄ uere bonū. Hic ē qd̄ i p̄s. dicaf. Quā bonū iſrl̄ de^o his q̄ rec̄. s̄ corde. Et Tren. iiii. dī bonū ē dīs sp̄antib^o i se: aie querenti illū.

 deus est sua bonitas.

xxxix

Et his autem habet
ri potest quod sit sua bona. Esse enim
actum in unoque est bonum ipsum sed non lo-

lū ē cns actu s̄z ē ip̄z suū cē ut supra oñslū ē: ē igit
ip̄a bōitas nō tm̄ bon̄. Precea pfectio uniuscū
iwsz ē bōitas cē ut supra oñslū ē pfectio ā dini cē
nō atēdīs fz aliqd additū supra ip̄m: s̄z q̄ ip̄z fm̄
se ip̄m pfectū ē ut supra oñsluz ē: bōitas igit dei n̄
ē aliqd additū sue substātie s̄z sua substāria ē sua
bonitas. Itē unūq̄d̄q̄ bonū qd̄ n̄ ē sua bōitas p
ticipatōe d̄ bonū: qd̄ āt p ptcipatōne d̄ bonū:
aliqd an̄ se p̄supponit a q̄ rōez suscipit bōitatis.
hoc āt iñfinitū nō ē possibile abire: qz in cāis si
nalibus nō pcedit iñfinitū: iñfinitū. n. repugnat si
ni: bonū āt rōez finis hz: oñz igit deuēire ad aliquid
p̄mū bonū qd̄ nō ptcipatiue sit bonū p ordinez
ad aliquid aliud: s̄z sit p eentia suā bonū: h̄ āt est
deus: ē igit deus sua bonitas. Itē id qd̄ ē ptcipi
pare aliqd pōt: ip̄m āt eē: nihil. qd̄. n. ptcipat po
tēta est: cē āt act̄: ē iñz deus ē ip̄m cē: ut pbatu est:
n̄ ē igit bon̄ ptcipatiue s̄z eentialr. Amp̄. oē
simplex suū esse & id qd̄ ē unū hz: nā si sit aliud &
aliud iñ simplicitas tollet: deo āt ē oio simplex ut
oñslū ē: igit ip̄m bonū nō est aliud q̄ ip̄e: ē igit sua
bonitas. Per eadē rōez etiā p̄z q̄ nullū aliud bonū
ē sua bonitas: ppter qd̄ d̄ Math. ix. Nemo bo
nus n̄. so. deus.

Cad ideo non potest esse malum. .XI.

Hec hoc autem mani
feste apparet quod in deo non potest esse malum.
Esse, nam et bonitas et oia quod per essentiam di-
cunt nihil prius se habet admixtum; sed id quod est bonum pos-
sit aliquid prius esse et bonitatem habere nihil. Namque probabitur
quod est unius pfectioi suppositum est aliud supponi. Sic quod est
corporis potest esse albus et dulce: unumque de his infra suos
rolos tinios excludit ut nihil extraneum infra se capere
possit: deinde autem est bonitas non solum bona ut omnium est,
non potest igitur in eo esse aliquid non bonitas: et ita ma-
lum in eo oio esse non potest. **A**mpliciter id quod est opposi-
tum essentiae alicuius rei sibi oio conuenire non potest du-
manet: sicut homini non potest conuenire irrationali-
tas vel insensibilitas nisi homo esse desiderat: sed divina
essentia est ipsa bonitas ut ostensum est: quod malum quod est
bono oppositum in eo locum habere non potest nisi esse
desideretur quod est impossibile cum sit eternum ut supra
ostensum est. **A**d hoc cum deus sit suum esse: nihil prius
patiue de eo dici potest: ut per ipsum ex ratione supradicta: si
igitur malum de ipso dicatur non videtur patiatiue sed essentia
liter: sic autem malum de nullo dici potest ut sit essentia
alicuius. etiam namque est deficit quod bonum est ut omnium est. In
malitia autem non potest esse aliquid extraneum ad mixtum sicut
nec in bonitate: malum igitur deo dici non potest. **I**ntra-
malum bono oppositum est: nam autem boni vel ratione in pfectio
positum est ratione mali in imperfectione: defecit autem vel imperfec-
tio in deo quod est perfectus et non potest ut supra omnia est.
In deo igitur malum esse non potest. **P**reterea pfectum est
aliquid secundum quod est actu: quod imperfectum erit sed quod est deficiens

ab actu rego malū uī p̄statio ē uel p̄-
di uel nihil ē, p̄tūtio aut̄ subu-
hoc at̄ i oco dñm̄ p̄t̄. liḡ nec ma-
li bonū ē ap̄ oīuue appetitū: igni-
ti namra religiū in q̄dū b̄mōi: q̄d
tra mat̄nali appentis ē violētū
mulaziḡ i vno q̄d̄ en̄ violētū i p̄-
q̄d̄ i mulaziḡ i vno possit ei c̄e natu-
rue i r̄bua copolitie: de aut̄ p̄t̄?
ef̄ p̄t̄ i co violētū: uel p̄t̄ p̄t̄ n̄
malū iḡ in deo ē no p̄t̄. **I** p̄t̄ura p̄firma. Dicitur n.i. cano-
et̄ i tenore i co n̄ sūt vlt̄. Et̄ in
iquas t̄ ab oīpotente iniquas

~~Quae est ois boni bona.~~

Ordinatio q̄ deus sit omni-
bonitas n. animalia cur-
iositas ut dicitur ē deus autē q̄ si
haas perfectione oēs rerum plementa-
re offensio tūta situr bonitate cō-
cōpribendit; ita q̄t omnia bona
quod per participationem dicuntur
dicuntur rūta nūm in q̄tām ab dō-
cēs q̄d p̄r tēnēs dicuntur sicut
in q̄tām q̄d illudēndū iugulat
est bonus per contumacia verba
ut offensio ē supra iugulat nūm
in q̄tām h̄z sumiludēndū aliquā
est q̄t ipse bonus omnis bona
q̄d q̄d appendicula sit propriā
hoc quod et appendicula q̄d
bonum vel q̄d finis vel q̄d
fatis iugulat nūm est q̄d a oīa
unctor at de cōstur infra proba-
us oīa boni bona: **Dic** q̄t q̄d
li p̄mitio dicit **Eto**, **rring**, **Ego**
bona. **Le** **Sip**, **ro**, **di** de ciuius
rūtis oīa bona pariter cum

Digitized by srujanika@gmail.com

Ex hoc autem
vnu qd fuit nominis
fons ibi bono p
gatis e medi g bono uniuersitate
semper bonorum et plurimi p
tut ad oia alia sic vicibus
boni bona ut ostendit in cito
Precepta id qd p circu dicunt
p participatione dicunt hysc
alia vo p participatione in omni
bona. **I**n sequenti

Primus.

ab actu: ergo malū uel pūatio ē uel pūatiōē inclu-
dit uel nihil ē: pūationis aut̄ subiectū ē potētia:
hoc at̄ i deo esse nō pot̄. igit̄ nec maluz. **P**reīea
si bonū ē qđ ab oībus appetit: igit̄ maluz vnaq̄
qđ natura refugit in qđtu hmoī: qđ aut̄ ē alicui co-
tra motū nālis appetitus ē violētū & p̄ter nām:
maluz igit̄ i vnoq̄ est violētū & p̄ter naturā sc̄oz
qđ ē maluz & si possit ei ēē naturale fm aliquid
eius i rebus cōpositis: de' aut̄ p̄posi' non est nec
esse pot̄ i eo violētū uel p̄ter naturā ut onisuz ē
maluz igit̄ in deo ēē nō pot̄. **H**oc etiā sacra scri-
ptura p̄firmat. Dicitur. n. i. cano. Jo. i. c. De lux
est: & tenebre i eo n̄ sūt vle. Et in Job. Absit a deo
ipictas & ab oīpotente iniquitas.

Quod deus est oī boni bonū. **XII.**

O Stenditur etiā ex
predicis qđ deus sit omnis boni bonū.
Bonitas. n. uniuscuiusq̄ ē perfectio
ipsius ut dictuē ē: deus aut̄ cū sit simplr perfect
sua perfectione oēs rerum pfectioē cōprehendit
ut ostensū ē: sua igit̄ bonitate omnes bonitates
cōprehendit: & ita est omnis boni bonū. **I**tem
quod per participationem dicitur aliquale: non
dicitur tale nisi in qđtu habet quādā similitudinē
eius qđ per eētiā dicitur: sicut ferrū dī ignitum
in qđtu qđndā similitudinē ignis participat: s̄z deus
est bonus per eētiā: oīa vero alia p̄ participationē
ut ostensū ē: supra igit̄ nihil dicetur bonū nisi
in qđtu h̄z similitudinē aliquam diuine boni: at̄
est igit̄ ipse bonū omnis boni. **A**d hoc cū vnu
qđoz appetibile sit prop̄ finē. bōi at̄ rō consistit i
hoc quod est appetibile: oīz qđ unūquodq̄ dicat
bonum: uel qr̄ est finis: uel qr̄ ordinatur ad finē:
finis igit̄ ultim⁹ est a quo oīa rōem boni accipi
unt: hoc at̄ de' est: ut infra probabitur: est igit̄ de
us oīs boni bonū. **D**ic est qđ dñs suā uisionē Mo
isi p̄mittēs dicit Ego. xxiiij. Ego ostēd̄ tibi om̄e
bonū. Et Sap. vii. dī de diuina sapientia. Uene
rūt mībi oīa bona pariter cum illa.

Quod deus sit sumū bonū. **XLI**

Ex hoc aut̄ ostēdi
tur: qđ de' sit sumū bonū. nā bonū vle
p̄met oī bono p̄ticulari: sicut bonū
gētis ē meli & bonū unī: boītas. n. totī & pfectō
p̄met bonitati & pfectō p̄t: s̄z dīna boītas cōpa
tur ad oīa alia sic vle bonū ad p̄ticularare: cū sit oīs
boni bonū ut ostēsū ē: est igit̄ ipse sumū bonū.
Preīea id qđ p̄ eētiā dicit: vius dicit qđ id qđ ē
p̄ participationē dictuē. s̄z de' est bon' p̄ sua eētiāz:
alia vō p̄ participationē ut onisuz ē: est igit̄ ipse sumū
bonū. **C**te quod ē maximū i vnoq̄ genē. ē cau-

sa aliorū q̄ sūt i illo genē. cā. n. potior ē effectu: ex
deo at̄ oīa h̄nī rōez boni ut onisuz ē: est igit̄ ipse sū
mū bonū. **A**mp̄. sicut albi' ē qđ ē nigro ipmi
xī: ita meli' est qđ ē malo ipmixt': s̄z de' ē ma
xime malo ipmixt': qđ i eo nec actu nec potētia
malū ēē potest: et hoc ei ex sua nā cōpetit ut ostē
sū ē: est igit̄ ipse sumū bonū. **V**ic est qđ Ego.
ū. dicitur. Non est sanctus ut est dñs.
Deus est unus. **III.**

Secundus.

Doc aut̄ ostēso
māf. stū ē deū n̄ cē nīfī unū. Nō enim
possibile ē esse duo sumē bona: qđ. n.
p̄ supabūdatia dī: i uno tm̄ iuenit: de' at̄ ēsumūz
bonū ut onisuz ē: de' igit̄ ē vn'. **P**reīea onisuz ē deū
oīo pfectū ēē cui nulla pfectio dīt si igit̄ s̄i plures
dḡoz ēē p̄la hmoī pfecta. h̄t est ipossible. nā s̄i
nulli eoīz deest alīq pfectio neq̄ alīq pfectio ei
admisceſ qđ req̄rīt ad hoc qđ alīq sit simplr pfect
tuē: n̄ erit i qđ ad iūcē distiguāt: ipossible est igit̄
plures deos pone. **T**ē qđ sufficiēt sit vno po
sito meli' ē p̄ unū fieri qđ p̄ mīta. s̄z rep̄ ordo ē sic
meli' pot̄ esse: nō. n. potētia aēgenī p̄mi der̄t potē
tie qđ est i reb' ad pfectōē: sufficiēt at̄ oīa p̄plenē
reducēdō ad unū p̄mū p̄ncipiuē: n̄ est igit̄ pone
p̄la p̄ncipia. **A**mp̄. ipossible ē unū motū cōtī
nuuē & singula regulatē a plib' motorib' cē. nā s̄i
s̄l mouēt: null' eoīz ē pfect' motor: s̄z oēs se h̄nī
loco unī pfecti motoris: qđ n̄ p̄petit i prio moto
re: pfectū. n. est pri' impfecto. **S**i at̄ n̄ s̄l mouēt qđ
libet eoīz ē qñq̄ mouēs & qñq̄ n̄: cē qđ seq̄t qđ mo
tū n̄ ē p̄tinuē neq̄ regularis: mot̄. n. p̄tinuē & vn'
ē ab uno motorē: mot̄ ēt qđ n̄ s̄ep̄ mouet: irreg
ularis iūēt mouē. sic p̄z in motorib' inferioribus i
qbus motus uiolēt' in principio intendit & i si
ne remittit: mot̄ at̄ nālis ecōuerso: sed prim' mo
tus est unū & p̄tinuēs ut a phis pbatū ē: ḡoīz cl'
motorēs esse unū. **A**d hoc subā corporalis ot
dī: s̄t ad spualem sic ad suū bonū: nā illa bōitas
est plenior cui corporalis substātia intendit aissila
ri: cū oē qđ est: desideret optimū i qđtu possiblē ē: s̄z oēs motus corporalis creature iūciunt i
duci ad unū primū p̄r quem n̄ est aliū primus qđ
nullo mō reducat in ipm̄ & p̄ subā spualem qđ
est finis primi motus n̄ est aliū qđ n̄ reducat i ipaz
hoc at̄ noīe dei intelligimus. n̄ est igit̄ nīfī unū de
us. **A**mp̄. oīuēs dīsōz ordinatoz ad inuicem:
ordo eoīz ad iūcē ē pp̄ ordinē eoīz ad alīq̄ vnu
sic ordo p̄mū exercit' ad inuicem: est pp̄ ordinē
totius exercitus ad oucem: nā qđ aliū dīsa adinui
cez i habitudie aliū unīt n̄ pot̄ esse ex p̄p̄tū na
turis fm̄ qđ s̄t diuersa: qđ ex hoc magis distingue
rent nec potest esse ex diuersis ordinatibus: qr̄ nō
poss̄t esse qđ unum ordinem intenderent ex le ipis
fm̄ qđ sunt diuersi: & sic uel ordo multorum ad

Liber

inuicē est p accīs uel oīz reduce ad aliquid primū
vnū silicet ordināa qui ad finē quē itēdit oīa alia
ordinat: oīs autē ptes hui^m mūdi i uenūtūr ordi-
nate ad inuicē fm q quedā a quibusdā iuuant: si
cut corpora iseriora mouētūr p supiora: t hoc per
substātias icorpēas vt ex pdicē patz; sed hoc nō ē
p accidēs cū sit sp ul i maiori pte: igitur totus hic
mūdus nō hz nīfī vnū ordinatorē t gubernatorē
sed ppter hūc mūdus nō ē alius: nō ē iīg nīfī vnū
oīz rep gubernator quez dēi dicim? Adhoc
si sint duo quoq vtrūq ē necesse eē: oīz q pueniat
in itentioē ncītatis eēndi: oīz igif q distinguāt per
aliquid q addit uel vni tm vel vtrūq et sic oīz ul alte-
rū vel vtrūq esse ppositū nullū at ppositū ē ncīe
esse p se ipm sic supia onsum ē: ipossibile ē igitur
esse plura qz vtrūq sit ncīe esse: t sic nec plures
deo. Amp illud i quo differūt exquo ponūt
puenire in ncītate essendi: aut reqritur ad cōple-
mentū necessitatis essendi aliq mō: aut nō: si nō re-
qritur: ergo ē aliquid accītale: qā oīne qd aduenit
rei nihil faciens ad esse ipius est accīs: g hoc accī-
dens hz cāz: aut ergo essentiā ei^m qd est ncīe: eē aut
aliqd aliud: si essentiā eius cū ipa ncītas essendi
sit essentiā ei^m: ut ex dictis patz: necessitas essendi
erit cā illi accītis: s̄z necessitas essendi iuenitur in
vtrūq: g vtrūq habebit illud accidens t sic nō di-
stinguuntur fm illud. Si aut cā illius accidentis sit
aliqd aliud: uisi g illud aliud eset: nō eset hoc ac-
cidens: t nisi hoc accidens eset distinctio pdicē
nō eset: ergo nisi eset illud aliud: ista duo q ponū-
tur necesse esse nō eset duo s̄z vnū: ergo esse pro-
priū vtrūq est dependens ab altero: t sic neutru
est necesse esse p se ipslū. Si aut illud in quo distin-
guuntur sit necessariū ad necessitatēs essendi pplen-
dā: aut hoc erit qz illud icludit i rōe necessitatis es-
sendi: sic aiatū i cludit in diffinitōe aialis: aut hoc
erit qz ncītas essendi specificat p illud: sic anial p
plet p rōnale: si pmo mō oīz q ybicumq sit ncītas
eēndi sit illud qd i eī rōne dicit: sicut cuicūq pue-
nit aial: pueit aniatū: t sic cum abobus predictis
attribuat ncītas eēndi fm illud distingui nō po-
terū. Si at scđo mō hoc itēp eē nō pot: naz dīa
specificans gen^m nō cōplet generis rōne s̄z p eam
acqrēt generi eē i actu: rō. n. aialis cōplēta ē an ad
ditionē rōnāl: s̄z nō pot eē aial actu nisi sit rōnale
uel irrōnale: sic g aliquid pplet necessitatēs eēndi qz
tū ad esse i actu t nō qz ad itentioēs necessitatis
eēndi: qd ē ipossibile ppter duo. Primo qz ei^m qd
ē ncīe esse sua qdditas ē suū esse vt supra pbarū ē
Secundo qz sic ipi qd ē necesse: acqrēt eē p aliquid
aliud: qd ē ipossibile: nō est ergo possibile ponere
plura qz qdlibet sit necesse eēp se ipm. Adh
si sūt duo dīj: aut hoc nomē de^m de vtrūq pdicat
vnūoce ul equoce. Si equoce hoc ē ppter itentioē
pntem: nā nihil phibet rē quālibet qdlibet noīc eq

voce noiari sylsus loquetur admittat. **S**i at dicat
vniuoce oꝝ qꝝ vtroqꝫ pdicet fz vnā rōne: et sic oꝝ
qꝝ i vtroqꝫ sit vna nā fm rōne. **A**ut igit b natura
ē in vtroqꝫ fm vnu esse: aut scd̄ aliud et aliud. **S**i
fm vnu: ergo nō erūt duo sed vnu tm: duoꝝ. n. n
est vnu eē si substancialis distinguatur. **S**i aut ē aliud
et aliud esse i vtroqꝫ: ḡ neutru erit sua qdditas vꝫ
suu esse: s̄ hoc oꝝ in deo pone ut pbatu ē: ergo ne
utꝫ illoꝫ duoru ē hoc qđ intelligim⁹ noīe dei: sic
igitur ipossible ē ponere duos deos. **A**mp. ni
bil eoꝝ qꝝ cōuenit huic significato i q̄tu ē b signifi
catu possibile ē alij cōuenire: qꝝ singularitas alic⁹ rei
nō inest alteri pter ipm singulare: sed ei qđ est ne
cessē esse sua necessitas cōendi cōuenit in q̄tu habet
esse hoc significatū: ergo i possibile ē qꝝ alicui alii
cōuenia: t̄ sic ē ipossible qꝝ sint plura quoꝝ quoli
bet sit necesse ee: t̄ per 2nā ipossible est eē plurua
deos. **P**robatio medie. **S**i. n. illud qđ ē necesse eē
nō ē hoc significatū i q̄tu ē necesse eē: oꝝ qꝝ signifi
catu sui eē nō sit necessaria fm se: sed ex alio depen
det: vnuqđqꝫ aut fm qđ ē actu distinctū ab oīb
alij qđ est esse hoc significatū: ḡ qđ ē necesse eē d
pēdet ab alio q̄tu ad hoc qꝝ esse i actu: qđ est ḥ rō
nē eius quod est necesse esse: oꝝ igit qꝝ id quod est
necesse esse sit necesse esse fm hoc qꝝ est significatū
Ad h. natura significata hoc noīe de⁹ aut est p
se ipsa idividuata i hoc deo aut p aliquid aliud: si p
aliud oꝝ qꝝ ibi sit p̄pō. si p̄ ipam: ergo ipossible est
qꝝ alteri cōueniat: illud. n. quod est idividuat rat
onis pncipiū nō pōt eē plib⁹ cōē: ipossible est igit
esse plures deos. **A**mp. si sunt plures dī: opor
tet qꝝ nā cōtitutatis nō sit vna numero i vtroqꝫ: oꝝ
igit esse aliquid distinguene nām dinam i hoc et illo
sed hoc est ipossible: qꝝ nā diuina nō recipit addi
tionez nega vñaz essentialiū ncqꝫ accidentalium vt
supra oniū est. **N**ec etiā diuina natura est forma
alicuius marie ut possit diuidi ad matre diuisioez
ipossible est igit eē plures deos. b. **I**tē eē abstractu
ē unū tm ut albedo si esset abstracta esset una
tm: sed de⁹ est ipm eē abstractu: cū sit suu eē ut p
batu est supra: impossibile est igitur eē nisi unum
deū. a. **I**tē eē p̄priū cuiuslibet rei eē tm unuz: sed
deus est eē suu ut pbatu ē supra: ipossible igit est
eē nisi unū deū. **A**d hoc fm huc modū rei ha
bent eē qꝝ possidet unitatē: vñ vnuqđqꝫ sue diuissi
oni p posse repugnat ne p̄ b in nō eē tēdat: s̄ di
uina nā ē potissime bñs eē: igit in ea maria uni
ta: nullo igit mō in plura distinguif: **A**mp. in
unoꝫ genē uidem⁹ mltitudinē ab unitate pcedē:
t̄ iō i qlz genē iueniunt unū pmū qđ est mēsura oī
um que i illo genē iueniūt: quo: uñqđqꝫ igit iueniūt
i aliq uno genē cōuenientia. oꝝ qꝝ ab aliq uno depē
deat: sed oia in eē cōueniūt: oꝝ igitur esse unū tm
qꝝ sit rex oīum pncipiū qđ deus est. **I**tem i qlz
bet pncipatu ille qui presidet unitatē desiderat

ni int' principiis' est potissimum mon
strum multorum cui membrorum: uno
hoc cudenti figura appetet ei cui
parus unitate debet: vñ t' oculi q'
uni s'c'nt' s'c'nt' s'c'nt' coheret. T
diam' evitare etia ex sacrie clo-
famus. **T**u dico: vñ. d. Audi
meus' e. t' **E**ccl. x. **N**on habeb-
nos me. **E**t ad **E**poc. iiii. **U**n' o
Duc at rituam' replicatur genitile
ne' p'st'nes quia plura corp' vnu-
cira a quo omnia alios de deo n
se afferreb' sc'nt' iustitias' semp
m'e alcreb'et' precipit rone
teru' gubernando q' q'z' p'c'z'
i sacra scriptura iudic'it' d' i sancti
mines' vel iudices' q'g' no'nt'. si
filii nob' i t'z' o'c'. **E**t alibi. **E**go
ca b', per varia scripture loca in
magis huius ritani redit' q'g' ma
principia ponit' q'g' altero ait
etiam' rituate artium suis errorib'
vñ p'ficiunt p'c'z' et filii no' vñ i
c'ui in filio' vñ' oculi auctoritatis
cognit'ur.

Cl^m an
quāritē sequat u
fuitas eis ambi
ca om̄um su folio mū dñe; et
vel p̄tis ac accidentia iūnunt
tatem p̄mū bñficii dñi no p̄
i corporis cferendināq̄ ligū
rouale magnitudine eis infinita
sp̄iale magnitudo q̄tu; ad ou
al potentiā i gr̄um ad p̄p̄e
p̄tientiā. n. aliquid mag uel
dam h̄c eo suo sliecto p̄p̄et. 1
gr̄itudo tñt. tñ magnitudine
rum. **P**er tñ magnitudinem v
er hoc ipso q̄ dñli acta sit
modi quo i actus p̄tienti
nis sue vult: tñ vel religio re
vici fm modi per p̄tienti
i his q̄ fm mole magna facie
lusa. **O**stendit enī iniqui
nis modū dei infinito cim
uariis acquisitior fieri in
numeris. nā bñficiū modi
habere: vnde fm fabri
ta habere infinita dici
i p̄fectione significare.

I Orimus.

vñ int̄ principat̄ ē potissima monarchia sive regnū: multorum etiā mēbrorum: unū est caput: ac p̄ hoc cūdenti signo apparet ei cui cōuenit princi patus unitatē debet: vñ & deū q̄ ē oīuz causa oīz unū s̄l̄r̄ cōsistē & simplr̄ cōfiteri. Hac at̄ ostētione diuine vniuersitatis etiā ex sacris eloq̄ys accipere pos sumus. **N**ā **D**euto. vi. dī. Audi isrl̄. dñs dē tu deus un̄ ē. & **E**ro. xx. Nō habebis deos alienos corā me. Et ad **E**p̄be. iiij. Un̄ dñs una fides. t̄c. Hac at̄ vītate repelluntur gētiles deoz̄ multitudi nē p̄fitētēs q̄uis plures eoz̄ vñū deū sūmuz cē dī ceret a quo oīms alios q̄s deos noīabāt creatos es se asterebat̄: oīb̄ substātēs semp̄inīs dīnītatis no mē ascrībētēs & precipue rōne sapie & felicitatis & rerū gubernatioīs: q̄ q̄dēz p̄suētudo loquēdi etiā i sacra scriptura iuēnīs dñi sancti ageli aut etiā ho mines uel iudices dñi noīan̄. sicut illud ps. Non ē siliſ tibi i dñs dñe. Et alibi. Ego dixi dñq̄ estis: & ml̄ta h̄l̄. per varia scripture loca iuēnūt. Unum magis huic vītati vidēt̄ p̄r̄j̄ manichei duo p̄ia p̄ncipia ponētēs q̄z alterū alterī cā nō sit. Danc etiam vītate arriani suis errorib̄ ipugnauerunt dñ p̄fitētēr̄ p̄ez & filiū nō vñū s̄z plures deos esse: cū tñ filiū verū deū auctoritatis scripture credere cogantur.

Deus est infinitus.

XLI.

CIm autē infinitū quātē sequat̄ ut ph̄i tradūt: nō p̄t i finitas deo attribui rōe multitudinis: cū oīnīl̄ sit solū vñū deuz̄ cē nullāq̄ i eo p̄pōne vel p̄tiūz ul̄ accidentiū iuēnīr̄. Scđm etiā quantitatē p̄tinū infinitū dici nō p̄t: cum oīnīl̄ sit cū i corporeū esse: relinq̄t̄ igit̄ iuestigare an fm sp̄ ritualē magnitudinē esse infinitū ei p̄ueniat: q̄ q̄dē sp̄ualis magnitudo p̄tuū ad duo attendit. l. p̄tuū ad potentiam & p̄tum ad p̄pē nōe bonitatez siue p̄pletionē: dī. n. aliqd̄ magi uel min̄ albū fm modū q̄ in eo sua albedo p̄plef. Pensatur etiā ma gnitudo vītū ex magnitudine actionis uel facto rum. Hac at̄ magnitudinū vna aliā p̄seq̄t̄: nāz ex hoc ipso q̄ aliqd̄ i actu est: actiuū est fm igit̄ modū quo i actu suo p̄plef: est modus magnitudini sue vītū: & sic reliqt̄ res spirituales magnas dici fm modū sue p̄pletionis: nam & **A**uḡ. dīc q̄ i his q̄ n̄ mole magna sūt: idem else ē mai⁹ q̄o me lius. Ostendendū est igit̄ fm hmōi magnitudi nis modū deū infinitū cē: non. n. sicut infinitū pri uatiue accipiatur: sicut in quātātē dimensiua l̄ numerali. nā huiusmodi quantitas nata est sinez habere: vnde fm subtractionē eorū que sunt na ta habere infinita dicūt̄: propter hoc in eis infinitū p̄fectionē significat: sed in deo infinitū negatiue

tñ intelligitur: q̄i nullus ē perfectioīs sue termino uel finis: s̄z est sūme pfectū: & sic deo infinitū attri bui debet: oē nāc̄ q̄ fm suam nām finitum est ad generis alicuius rationē determinat̄: deū at̄ n̄ est in aliquo genere sed ei⁹ perfectio oīum genez̄ pfectioē cōtinet ut supra oīnīl̄ est. est igit̄ ē infinitus. Ad hoc oīs act̄ alterī inherens cīmīatiōne recipit̄ ex eo ē quo est: quia q̄o est in alio: est ē eo per modū recipientis: actus igit̄ ē nullo ex nō nullo terminatur: puta si albedo cēt̄ per se ex nō habet q̄cūd̄ de pfectioē albedinis haberi p̄test: deus at̄ est actus nullo modo in alio ex nō: q̄a non est forma in mā ut probat̄ ē: nec esse suū in heret alicui forme uel nāe cū ipse sit suum cē ut sū p̄a ostēnū est. relinq̄t̄ ḡ ipm ēē infinitū. Ad hoc in rebus inuenit̄ aliquid q̄o est potētia tñ ut mā prima: aliquid quod est actus tātū ut deus sicut supra ostēnū est: aliquid quod est actu & potēcia ut res cerere: sed potentia cū dicat ad actuz non p̄t actuz excedere sicut nec in uno q̄z: ita nec simplr̄: cū igit̄ materia prima sit infi nita in sua potentialitate: relinq̄t̄ q̄ deus qui ē actus pur⁹ sit infinitus in sua actualitate. Itē tanto actus aliquis est perfectioīz quanto minus habet potentie p̄mixtūz: unde omnis actus cui p̄ miscetur potentia habet terminū sue perfectio nis: cui at̄ nō p̄ miscetur aliqua potentia est absq̄ termino perfectionis. deus aut̄ est actus pur⁹ abs q̄z potentia ut supra ostēnū est: est igit̄ infinitus. Amp̄. ipm esse absolute considerat̄ infinitū est: nam ab infinitis & infinitis modis participari possibile est. si igit̄ alicuius esse sit finitū oīz & limitetur esse illud per aliquid aliud q̄o sit aliq̄liter cā illius cē uel receptiū eius. sed esse dīnum non potest cē aliqua causa: quia ipse est necesse per se ipm: nec cē eius est receptiū: cū ipse sit suū cē: ḡ esse suum est infinitū: & ipse infinitus. Ad hoc omne q̄o h̄z aliquā pfectioē tātō est p̄fēctiū quātō illā pfectioē magis & plenius p̄ticipat̄: sed si p̄t cē aliquid modus nec etiā cogitari q̄ plenius habeatur aliqua pfectio q̄ ab eo q̄o per suam essentiā est perfectū & cuius esse est sua bōi tas: hoc autē deus est: nullo igit̄ mō p̄t cogita ri aliquid melius ul̄ perfecti⁹ deo est igit̄ infinitus in bonitate. Amp̄. intellectus nōst̄ intellegendo aliquid i infinitū extendit̄ cuius signū est q̄ quantitate qualibet finita data intellectus nōst̄ maiore excogitare possit. frustra aut̄ cēt̄ hec ordinatio intellect⁹ ad infinitū nisi cēt̄ aliqua res intelligibilis infinita: oīz igit̄ cē aliquā rem itel ligibile infinitā quā oīz esse maximā rerum & hāc dicimus deū: deus igit̄ est infinitus. Itē effec tus nō p̄t extendi ultra suā cām̄: intellectus aut̄ nōst̄ non potest esse nisi a deo qui est p̄ma oīuz

Liber

cā: non igitur potest aliquid cogitare intellectus noster mā' deo: si igitur oī finito pōt aliquid mā ius' cogitare: relinquitur deū finiti nō cē. **Amp.** vtus īfinita nō pōt cē ī cēntia finita: qz unūqōz agit p suā formā que uel est essentia ei' uel p cētie: vtus autē pncipiū actionis nominat: sī deus nō hz vtrē actiuam finitam. mouet. n. in tēpore infinito quod non potest esse nisi i vtrē īfinita ut supra ostēsū ē: relinquitur ergo dei cēntia esse īfinita. **Hec** at rō est fz ponentes eternitatem mū di qua non posita adhuc magis confirmat opio de infinitate diuine vtrutis. nā unūquodq agens tanto vtruosius est in agendo: qz to potentiam magis remota ab actu i actum reducit: sicut maiori vtrute opus est ad calefaciendū aquā q aerē: sed il lud qō oīo non est est īfinitē disfas ab actu nec ē aliquo mō i potentia: igitur si mundus factus ē postqō oīo pūs factus non erat: oī factoris vtrutē cē īfinita. **Hec** autem rō etiā fm eos qui ponunt eternitatē mūdi ualet ad probādū īfinitatē diuine vtrutis. confitenf. n. deū esse cām mūdane iubstantie qūis eam sempiternā arbitrentur dicentes hoc mō deū eternū sempiterni mundi cāz existerē: sicut pes ab eterno fuissest cā uestigij si ab eī no fuissest ipressus in puluere. **Hac** autē positōne facta fm rōnem predictam nihilominus sequit̄ dei vtrutē īfinita. nā siue ex tēpore fm nos siū ab eterno fm eos res pduxerit: nihil cē potest in re quod ipse non produixerit cū sit vle effendi principiū: & sic nulla presupposita mā uel potentia pduxit: oportet at proportionem potentie uel vtrutē actiue accipere fm pportionē potentie ul vtrutē passiue. nā qzto potentia passiua maior pexi sit uel preintelligitur. tanto a maiori vtrute actiua in actuū compleat: reliquitur igitur cū vtrus finita p ducat aliquē effectū presupposita potentia matie qz dei vtrus que nullā potentia presupponit non sit finita sed īfinita: & ita essentia īfinita. **Amp.** unaqueqz res tāto est diuturnior qzto eius cā est efficacior. illud igitur cuius diuturnitas est īfinita oī qz hēat cē per cām efficacie infinite: sed diuturnitas dei est īfinita. ostensuz est. n. supra ipm esse cīnū: cū igīt non hēat aliā cam sui esse prē se ipm oportet ipm esse īfinitū. **H**uic autem veritati sacra scriptura testimoniu peribet. ait nāqz ps. **Magnus** dñs & laudabilis nimis & magnitudis eius non est finis. **H**uic etiā vtrati attestant̄ antiqz simoz phorum dicta: qui oēs īfinitū posuerunt primū rerū pncipiū qz ab ipa vtrate coacti: p̄ am. n. uocem ignorabat existimantes infinitatē pncipiū ad modū quātitatis discrete fm. **Democritū** qui posuit atomos īfinitos rerū principia & le cūdum **Anaxagorā** qui posuit infinitas partes & filies rerū principia: uel ad modū quātitatis con tinue fm illos qui posuerunt aliquod elementuz

uel confusum aliquod infinitū corpus ē primum
ōium p̄ncipiū: sed cū ostensū sit p̄ sequentiū pho-
ruz studiū quod nō ē aliqd corp̄' infinitū: & huic
p̄ungatur q̄ oportet esse p̄mū p̄ncipiū aliquo-
mō infinitū: cōcludit q̄ neq̄ est corp̄' nedq̄ uirtus i
corpore infinitū quod est p̄mū p̄ncipiū

Proclus. **D**eus est intelligens. **XLV.**
Ex premissis autem
- secundum quod dicitur in libro de intelligentia. **Q**uidam
- dicitur quod dicitur in libro de intelligentia. **Q**uidam

Dostendi potest q̄ de' sit intelligens. **O**n
sū est. n. supra q̄ i mouentibus & moti
nō est possibile in infinitū procedere: s̄z oīa mo
bilia reducere ut probatū ē in unū primū mouēs
se ip̄m: mouens at se ip̄m se mouet per appetitū
& apprehensionē. sola. n. huiusmodi iueniūt se ip
sa mouē: utpote in q̄bus ē mouere & nō moueri:
ps̄ igitur mouens in primo mouente se ip̄m: op̄z
q̄ sit appetens & apprehendens: i motu at q̄ est per
appetitū & apprehensionē: appetens & apprehendens
ē mouēs motu: appetibile at & apprehensū ē mo
uens non motum: cū igitur id qd̄ est oīum p̄mum
mouēs qd̄ deū dicim⁹. sit mouēs oīo nō motu: oīz
q̄ cōparet ad motorē q̄ est ps̄ mouētis se ip̄m: sic
appetibile ad appetentē. non at sicut appetibile
sensuali appetitu. nā appetitus sensuali nō ē bōi
simplr: sed huius p̄ticularis boni cū & apprehe
sio sensus non sit nisi p̄ticularis: id at quod est bo
num et appetibile simplr: est prius eo quod ē bo
nū et appetibile: ut hic et nunc: oīz igitur primū mo
uens ē appetibile ut itellectū: r̄ ita oīz mouēs qd̄
appetit ip̄m esse intelligens: multo igit magis & ip̄z
primū appetibile crū intelligens q̄ appetens ip̄m
sit intelligens actu: p̄ hoc q̄ ei tāq̄ intelligibili unit:
oīz igitur deū esse intelligentē facta suppōne: qd̄ p̄
mum motum moueat se ip̄m ut p̄hi posuerunt.
Ad hoc idē necesse est sequi si fiat iudicium
mobiliū nō tr̄m in aliqđ pr̄imum mouens se ip̄m s̄z
i mouēs oīo imobile. nā primū mouens est vle p̄n
cipiū motus: oīz igitur cu oīe mouēs moueat p̄
aliquā formā qua itendit i mouēdo q̄ foīa p̄ qua
mouet p̄mū mouēs sit vle foīa & vle bonū. foīa
at p̄ modū vle nō iuēnitur nisi in intellectu: oīz
igitur primū mouēs qd̄ deū ē cē intelligēs. **A**mp.
i nullo ordine mouentiū iuēitur qd̄ mouēs p̄ itel
lectum sit isti: z eius quod mouet absq̄ intellectu
sed magis econuerso: oīa at mouētia que sunt in
mūdo cōparat ad primū mouēs quod est de' sic
instrumenta ad agens principale: cū igitur i mūdo i
uēnitur multa mouētia per intellectū ip̄ossible
est q̄ primū mouēs moueat absq̄ intellectu: nece
se est igitur deū esse intelligentē. **I**tē ex hoc ali
res ē intelligens q̄ est sine mā: cuius signū ē q̄ for
me fuit itellecte in actu per abstractionē a mā. vñ
& intellectus est uniuersaliū & nō singulariū: quia

Primus.

materia est individuationis principium. forme autem intellecte in actu sunt unum cum intellectu actu intellegente unde si ex hoc forme sunt intellecte in actu et sunt sine materia: et re aliqua ex hoc esse intelligentem et est sine materia: ostensum est at supra: deus enim est omnis immaterialis est igitur intelligentia. Ad hoc deo nulla per sectio defit que in aliquo genere entium iuueniat ut supra ostendit: nec ex hoc aliqua corporaliter est eo cōsciente ut etiam ex superioribus potest: in factores at rerum potissimum est et aliquid sit intellectuum: nam per hoc ipsum est quodammodo omnia huius in se ostendit factores: deus igitur est intelligentia. Itē oē quod tendit determinate in aliquo finem aut ipsum prestitum sibi finem: aut prestitum sibi finis ab alio. al. non magis in hunc quam in illius finem tendet: naturalia autem tendunt in fines determinatos: n. a causa naturae utilitates sequuntur. sic n. non est secundum aut in plurimis raro. hoc n. est causa: cumque ipsa non prestitum sibi finem: quod rationem finis non cognoscunt: oportet quod ei p̄stitutur finis ab alio qui sit naturae institutor: h. autem est quod preberet omnibus esse et est per se ipsum necessarie esse quem deum dicimus: ut ex supradictis patet: non autem possit naturae fines prestituere nisi intelligenter: deus igitur est intelligentia. Amp. omne quod est imperfectum derivatur ab aliquo perfecto: non autem factum p̄fectis sunt in perfectis: sicut actus potentiae: sed forma in rebus particularibus existentes imperfecte: quia particulariter et non secundum communem suam rationem: oportet igitur quod deriventur ab aliis formis factis et non particulariter: tales autem formae non possunt nisi intellectu cum non inueniatur aliqua forma in sua vultate nisi in intellectu et per se oportet eas esse intelligentes si sint subsistentes: sic n. solum possunt esse operationes: deum igitur qui est actus primus subsistentes a quo omnia alia derivantur oportet esse intelligentes. Hanc autem veritatem etiam fides catholica consideratur. Dicitur n. Job. ix. de deo. Sapiens corde est et fortitudo et sapientia. Apud ipsum est fortitudo et sapientia. Et in ps. Mirabilis facta est scientia tua ex me. Et Ro. xi. Altitudo divinitarum sapientie et scientie dei. Huius autem fidei veritas tantum apud homines iuuuit ut ab intelligentia nomine dei in poneretur. Nam theos quod sum grecos deum significat dicitur a theiste quod est considerare vel videre.

Intelligere dei est sua essentia. XLVI.

Ex hoc autem quod deus est intelligens secundum suum intelligibilem est sua essentia. Intelligens n. est actus intellectus in ipso ex his non in aliqd extrinsecum transito sicut calefactio transit in calefatu: non n. aliqd poterit intelligibile ex hoc quod intelligit: sed intelligens p̄sicitur quod autem est in deo est divina essentia: intellectus

ligens enim est divina essentia: et divinus esse est ipse deus nam deus est sua essentia et suum esse. Preterea intelligere preparat ad intellectum sicut enim ad essentiam: sed esse divinus est ei essentia ut supra probatum est: ergo intellectus autem divinus est dei essentia alia esset accidentia deo. Oportet quod intelligere divinum sit ei essentia. Amp. actus secundum est factio quod actus primus sicut consideratio conscientia: scia autem vel intellectus dei est ipsa eius essentia si est intelligens ut ostendit est: cuius nulla factio proveniet ei proprietatis sive essentia ut ex superioribus potest: si igitur sua consideratio non sit sua essentia: aliquid erit sua essentia nobilior et factio: et sic non erit infinita factio et bonitatis: unde non erit primus. Ad hoc intelligere est actus intelligentis: si igitur deus est intelligens et non sit suum intelligere: oportet quod potest ad ipsum sicut potentia ad actum: et ita potentia est in deo et actus: quod est impossibile ut supra probatum est. Item omnis substantia est per suam operationem: si igitur operatio dei sit aliquid aliud quam divina substantia: erit finis eius aliquid aliud ab ipso: et sic deus non erit sua bonitas: cum bonum cuiuslibet sit finis eius: si autem divinum intelligere sit eius esse: necesse est quod intelligere eius sit simplicitas eius et invariabilis et actu tantum existens: et omnia que de divino esse probata sunt non igitur deus est omnipotens intelligentis aut de novo aliquid intelligere incipies vel quacunque mutationes aut compositionem in intellectu habens.

Deus per nihil aliud intelligit quod per essentiam suam.

XLVII

Ex his autem que sunt supra ostensa evidenter apparet quod intellectus divinus non nullum alia specie intelligibili intelligat quam sua essentia: species non intelligibilis per se ipsum formaliter est intellectualis operationis: sicut forma cuiuslibet agentis principium est proprias operationes: divina autem operatio intellectualis est eius essentia ut ostendit est: esset igitur aliquid aliud divinis essentie principium et causa si alia intelligibilis specie quam sua essentia intellectus divinus intelligeret quod supra ostendit repugnat. Ad hoc per speciem intelligibilem sit intellectus intelligens actu: sicut per speciem sensibilem: sensus actu est sentiens: comparatur igitur species intelligibilis ad intellectum sicut actus ad potentiam: si igitur divinus intellectus aliqua alia specie intelligibili intelligeret quam se ipso: esset in potentia respectu alicuius: quod esse non potest ut supra ostendit est. Amp. Species intelligibilis in intellectu preter essentiam eius existens: est accidentale huius: ratione cuius scia nostra iter accedit.

31 Liber

cōputat: in deo autem nō pōt esse aliqđ accidens ut supra ostēsum est: igitur non ē in intellectu ei⁹ aliqua spēs p̄ter ip̄am diuinā essentiā. **A**d hoc spēs intelligibilis ē siličudo alic⁹ itellecti: si igit̄ in itellectu dino sit aliqđ intelligibilis spēs p̄t eēn tiā ipsius: siličudo alic⁹ itellecti erit: aut igit̄ diuine essentiæ: aut alterius rei: ipsi⁹ quidē diuine essentiæ non pōt eē: q̄r sic diuina essentia non essz intelligibilis per se ip̄am sed illa spēs fac̄t eā intelligibili⁹: nec etiā pōt eē in intellectu eius spēs alia p̄t eēntiā ipsius que sit altius rei siličudo: illa. n. siličudo ip̄mēt ei uel a se uel ab alio: nō at a se ip̄o q̄r sic idē cēt agens ⁊ patiēs: cētqđ aliqđ agēs qđ n̄ suā sed altius siličudinē induceret i patiente: ⁊ sic nō oē agens sibi sile ageret: nec ab alio: esse enim aliquod agens p̄us eo: ḡ ip̄ossible est ḡ in ip̄o sit aliqua spēs intelligibilis preter ip̄ius cēntiā. **P**reterea itelligere dei ē ei⁹ cēntia ut supra oñsu est: si igit̄ itelligeret p̄ aliquam spēz que nō sit sua es- sentia: esset per aliquod aliud a sua cēntia quod est impossibile: non igit̄ intelligit per aliquam spēm que non sit sua cēntia.

C deus pfecte intelligit se ipsu^z **XLVIII**

E hoc autem ulteri
us p[ro]p[ter] ipse se ipsum perfecte intelligit.
Lu[n]d[u]m p[ro]p[ter] ipsum intelligibilis intellectus i[st]e rez
intellectu[rum] serat: ex duobus perfectio intellectus opa-
tiois dependet: unum est ut species intelligibilis perfecte
rei intellectu[rum] conformetur: aliud est ut perfecte intelle-
ctui coniungatur: quod quidem tanto sit amplius quanto
intellectus i[st]e intelligendo maiore efficaciam habet: ipsa
autem diuina c[on]stantia que est species intelligibilis qua
intellectus diuinus intelligitur: est ipsi deo penitus idem;
estque intellectui ipsius idem omnino: se ipsum igitur
deus perfectissime cognoscit. **A**d huc res materialis
intelligibilis efficitur per hoc quod a materia
et a materialibus conditionibus separatur: quod
igitur est p[ro]p[ter] sui nam ab omni materia et materialibus condito-
nibus separatum hoc est intelligibile secundum suam nam: sed o[mn]is
intelligibile intelligitur secundum quod est unum actu cui intelligitur:
ipse autem deus intelligens est: ut supra est probatum: igitur cu[m]
sit imaterialis o[mn]is et maxime sibi ipsi sit unum: maxime
se ipsum intelligitur. **I**ntra ex hoc aliquod actu intelligitur
quod intellectus i[st]e actu et intellectus etiam actu unum sunt di-
uinus autem intellectus est semper intelligens i[st]e actu: nihil n[on]
est in potentia et perfectus in deo: c[on]stantia autem dei secundum se
ipsum perfecte intelligibilis est ut ex predictis p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] c[on]stantem igitur
intellectus diuinus et c[on]stantia divina sint unum ut ex dictis
manifestetur: relinquitque quod de perfecte se ipsum intelligat
deo: n[on] est et sua intellectus et sua c[on]stantia. **A**d horum
quod est in aliquo per modum intelligibilis: intelligitur ab eo:
c[on]stantia autem diuina est in deo per modum intelligibilem.
nam enim naturale dei et est intelligibile unum et idem

sunt. cum ēē suum sit suum intelligere: deus igit
intelligit essentiam suam: ergo se ipm cum ipē sit
sua essentia. **A**mp̄. actus intellectus sicut & ali
arum anime potentiarum fm obiecta distingui
tur: tanto igitur erit perfectio: operatio intellect
quanto erit perfectius intelligibile: sed perfectissi
mum intelligibile est essentia diuina: cū sit perfec
tissimus actus & prima vītas: opatio autem intel
lectus diuini ē etiā nobillissima: cū sit ipm ēē di
uinum ut ostensum est: deus igitur se ipm intelligit
Ad hoc rerum omnium perfectōes in deo ma
xime inueniuntur. inter alias autem perfectiones
in rebus creatis inuentas maxima est intelligē de
um: cū natura intellectualis alijs preemineat. cui
perfectio est intelligere: nobillissimū at intelligibile
deus est: deus igitur maxime se ipm intelligit. **H**oc
at auctoritate dina confirmat: ait nāq̄ apls. i. **L**or.
g. q̄ spūs dei scrutat ēt, psūda dei

Deus pmo & p se solū se ipse cognoscit. **XIX**

Ex premissis autem
apparet quod deus primo et per se solus se ipsum cognoscit. Illa. n. res solus est primo et per se ab intellectu cognita cuius species intelligit: operatione. n. forme quae est operationis principium proportionatur sed id quod de intellectu nihil est aliud quam sua entia: ut supra probatum est. igitur intellectum ab ipso primo et per se nihil est aliud quam ipse metus. **A**d hoc impossibile est simul multa primo et per se intelligere: una. n. operatio non potest simul multis terminari: deinde atque se ipsum intelligit ut probatum est: si igitur intelligit aliquid aliud quod primo et per se intellectum est quod intellectus est mutetur consideratio sui in consideratio alterius id est a consideratio nobilis? sic igitur intellectus dividitur in diversis modis quod est impossibile. **A**mplo. operationes intellectus distinguuntur penes obiecta: si igitur deus intelligit se et aliud a se quod est principale obiectum: habebit plures intellectualem operationes. quod vel sua entia erit in plura diuisa: vel aliquis intellectualem operationem habebit quod non est sua substantia: quoniam utrumque impossibile est monstrandum. restat igitur nihil a deo esse cognitum quasi primo et per se intellectum nisi suam entiam. **T**et intellectus secundum genus est differens a suo intellectu est in potentia respectu illius. si igitur aliquid aliud sit intellectum a deo primo et per se: sequetur quod ipse sit in potentia respectu alicuius alterius. quod est impossibile ut ex dictis probetur. **P**ropterea intellectus est perfectio intelligentiae: secundum enim hoc intellectus perfectus est quod acutus intelligit: quod quidem est per hoc quod est vnueratum eo quod intelligitur: si igitur aliquid aliud a deo sit primo intellectum ab ipso erit aliquid aliud perfectio ipsius: et eo nobilior: quod est impossibile. **A**mplo. ex multis intellectis intelligentibus scia integratur: si igitur sit multa scita a deo quod est principale

I Primus.

cognita et per se: sequitur quod scientia dei sit ex multis compotita et sic uel erit essentia dina composita et scia erit accens deo quod utrumque est impossibile ut ex dictis manifestum est: relinquit igitur quod id quod est primo et per se intellectum a deo non sit aliud quam sua substantia.

Ad hoc opatio intellectualis spiritum et nobilitatem habet quod est per se et primo intellectum cum hoc sit eius obiectum: si igitur deus aliud a se intelliget quod per se et primo intellectum: ei opatio intellectualis spiritum et nobilitatem habet quod est aliud ab ipso. hoc autem est impossibile: cum sua opatio sit eius essentia ut ostensum est: sic igitur impossibile est quod intellectum a deo primo et per se sit aliud ab ipso.

Q[uod] deus cognoscit alia a se.

Et hoc autem quod deus se ipsum cognoscit primo et per se: quod alia a se ipso cognoscat est ponere oportet. Et secundum nomen cognitionis sufficiens habet per cognitionem sue cause. unde scire dicimus vnuqdq; cum causa eius cognoscimus. ipse autem deus est per suam esse tantum et cognoscatur et ponatur etiam alia cognoscatur. Ad hoc similitudo omnis effectus in sua causa aliqualiter pertinet: cum omne agens agat sibi simile: omne autem quod est in aliquo est in eo per modum eius in quo est: si igitur deus aliquarum rerum est causa: cum ipse sit factum suum naturam intellectualis: similitudo causae sui in eo erit intelligibiliter: quod autem est in aliquo per modum intelligibilem ab eo intelligitur: deus igitur res alias a se ipso vere cognoscit. Amplicius quicunque cognoscit perfecte re aliquam cognoscit omnia que de re illa uere possunt dici et que ei conuenient factum naturam deo autem factum suam naturam conuenit quod sit aliorum causarum: cum igitur perfecte se ipsum cognoscatur: cognoscit se esse causam quod esse non potest nisi cognoscatur aliqua causa quod est aliud ab ipso: nihil. nam igitur causa est ergo deus cognoscit alia a se. Colligentes igitur has duas conclusiones apparet deum cognoscere se ipsum quasi primo et per se notum: alia vero sicut in essentia sua uisa. Quia quidem uitatem expresse Dionysius tradidit. vñ. cap. de divinitate. non dicitur nisi factum uisum singulis se immittit: sed factum causa continet et scire omnia. Et iiii. Divinitas sapientia se ipsa cognoscere scit alia. Lui est sine attestari uidetur scripture sacre auctores. Nam igitur aliud factum deo dicitur. Prospexit de excelso sancto suo: qui de ipso ex celo alia uidet.

Quod habet probaz cognitionem de omnibus rebus.

Quidam nero quod dixit deus de alijs rebus non habet cognitionem nisi uideat ut potest cognoscere ea in quantum sunt entia: ex hoc quod non est cognoscere per cognitionem sui ipsius: restat omnino deus de omnibus res cognoscere: prout ab invicem sunt distincte quod est cognoscere res factum proprieates rationes etiam. Ad hunc autem omnionem deum esse causam omnis res estensum est.

ponatur: quod ex supradictis alijs p[ro]p[ter]e: i. j. plenius ostendit. Sic igitur nihil in aliquo re est potest quod non sit ab eo causa uel mediate uel immediate: cognita autem causa cognoscitur eius effectus: quodcumque igitur est in quaestione re potest cognoscere deo et oibus causis medijs quod sit in deo et res: sed deus se ipsum cognoscit et omnes causas medias quod sunt in ipsum et re qualibet: quod non se ipsum perfecte cognoscatur in omnibus est se ipso aut cognito cognoscitur quod ab ipso immediate est: quod cognito cognoscitur iterum quod ab illo immediate est: et sic de oibus causis medijs usque ad ultimum effectum: ergo unus deus cognoscit quod est in re: hoc autem est habere propriam et completam cognitionem de re cognoscere. Omnia quod in re sunt et causae: et propria deus est in rebus et causis ab invicem distincte. Ad hunc autem quod agit per intellectum habet cognitionem de re quam agit factum proprium facti rationem: quod cognitionis facti determinat forma facti: autem est causa et rebus per intellectum cum suum esse sit suum intelligere: vnuqdq; aut agit in quantum est actu: cognoscit igitur causam suum proprium factum quod est distinctum ab alijs. Amplicius rex distinctionem non potest esse causam habere nisi ordinem certum: quod est ex alicuius causa intentione distinctionem in rebus est enim non aut ex intentione alicuius causa per necessitatem nature agentis: quod non determinat ad unum et sic nullus rei per se non necessitatibus agitur intentione potest esse ad multa in quantum distinctione sunt: restat ergo per distinctionem in rebus potest ex intentione alicuius causa cognoscere. Unde autem intellectus proprius est rex distinctione considerare. unde et Anaxagoras distinctionis principium intellectu dixit. Vnde autem rex distinctione non potest esse ex intentione alicuius causa factum: quod est omnis homo causa sunt de universitate categorum distinctiones: igitur h[ab]et prime causa quod per se ipsum ab omnibus alijs distinctione intendit distinctionem omnium rerum: deus igitur cognoscit res ut distinctas. Itē quodcumque deus cognoscit perfectissime cognoscit: et nomen eius per se est sic in scripto perfectio: ut supra omnis est: quod autem cognoscit in causa omnium est per se cognoscere: ignoramus. nam ea quod sunt principia illorum rei. scilicet ultime perfectiones quibus perficitur proprium esse eius: unde tali cognitione magis cognoscitur res in potentia quam in actu. si igitur deus cognoscendo essentiam suam cognoscit omnia in universalis oportet etiam per propriam habeat cognitionem de rebus. Ad hoc quicunque cognoscit naturam aliquam: cognoscit per se accidentia illius naturae per se autem accidentia entis in quantum est ens sunt unum et multa ut probatur in. iiii. metaphysica. deus igitur si cognoscendo essentiam sue naturam suam cognoscit in universalis naturam entis: sequitur quod cognoscatur multitudinem: multitudine autem sine distinctione intelligi non potest: intelligit igitur res potest sunt ab invicem distincte. Amplicius quicunque cognoscit perfecte aliquam nam per se: cognoscit modum quo non illa potest haberi: sicut quod cognoscit albedinem scit per recipit magis et minus: sed ex dicto modo existendi constituantur distincti gradus entium. si igitur deus cognoscendo se cognoscit nam per se est:

Liber.

ñ āt imperfecte: qz ab eo ois imperfectio longe est ut supra pbatū ē: 03qz cognoscat oēs gradū entiū: & sic de reb^o alijs a se hēbit pprīa cognitionem.

Precea q̄cūq̄ cognoscit p̄fecte aliqd: cogscit oia que sūt i illo: s̄z deus cognoscit se ipm p̄fecte; ḡ co gnoscit oia q̄ sūt i ipo fm potentia actiuā: s̄z oia fm p̄pas formas sūt i ipo scdm potētiā actiuā cū ip̄e sit ois entis p̄ncipiū. ipse igitur h̄z cognitionē ppriā d̄ obiis rebus. **A**d h̄ q̄cūq̄ scit aliquaz nām: scit an illa nā sit cōicabilis. non. n. aialis nāz scire p̄fecte q̄ nesciret eā pluribus cōicabilē ēē: di uina at natura cōicabilis ē p̄sūlitudinē: scit ḡ de q̄t modis eī essentie aliqd sile eē p̄t: sed ex hoc sūt diuersitates formarū q̄t dīna cēntia res diuer sumode imitāt unō phūs formā naturalē dinū q̄ dā noiat: dē igit̄ dē reb̄ h̄z cognitōez fm pprias formas. **P**recea apō hoies & alios cognoscen tes h̄z cognitio dē reb̄ put̄ i sua multitudie ab in uicē sūt disticte: si igit̄ dē res i sua distictōe nō co gnoscit: sequec̄ cū iliprētissimū ēē: sicut & illos q̄ ponebāt deū n̄ cognoscē luce quā oēs cognoscūt qd̄ p̄ icōueniēti h̄z phūs i prio de aia & in. iiij. me tha. **H**oc ēt auctoritate scripture canōice edo cemur. **D**i nāq̄ **H**en. i. Uidit dē cūcta que fece rat et erat ualde bona. **E**t **H**eb. iiij. Nō ēulla cre arura iuissibilis i p̄spectu eī: oia at nuda & apta sūt oculis eius.

Rationes ad inq̄rendū q̄liter multitudi intel

Rationes ad ingrēndū q̄liter multitudinē Intellectōrum sit in intellectu diuino. .II.

Sed ne multitudo intellectorum in intellectu divinum propoem iducat: inuestigadus est modus quod ista itellecta sunt multa. Non autem hec multitudo sic intelligi potest quia multi itellecra habeant esse distinctum in deo: ista non intellecta aut essent idem quod entia diuina: et sic in entia dei ponentur aliquid multitudo: quod supra multipliciter est remotum: aut entia superaddita entie diuina et sic esse in deo aliiquid accedit: quod supra impossibile esse ostendimus: nec iterum potest posse huiusmodi formas intelligibilium se existere quod Plato predicta inconvenientia uitias videt posuisse introducendo ideas. nam forme rerum naturalium sine materia non possunt: cum nec sine materia intelligantur: quod etiam si ponatur: nec hoc sufficiat ad ponendum deum intelligibilem multitudinem nam cum forme predicta sit extra dei entiam: si sine his deus multitudinem rerum intelligere non posset quod ad perfectionem sui intellectus requiritur: sequitur quod sua perfectio in intellectu ab alio de pedetur: et per se non in entia: cum suum esse sit suum intelligibile: cuius proprium supra omnino est. Ita cum obiectum quod est propter effectum suum sit causa ab eo ut. j. ostendit: necesse est si forme predicta extra deum sit ab eo causata esse: ipse autem est causa rerum per intellectum ut. j. ostendit: quod deum intelligibilem huiusmodi intelligibilis per exigit ordinem nam ad hoc quod huiusmodi intelligibilitas sint: non ligatur per hoc deum intelligibilem multitudinem.

q intelligibilia multa p se existunt extra eū. **A**d
hoc intelligibile i actu ē intellect⁹ i actu: sicut ⁊ sen-
sibile i actu ē sensus in actu: fm vō q intelligibile ab
intellectu distinguit ē utriusq i potētia sicut ⁊ i sensu
p. nā neq uisus ē uidēs actu neq uisibile v̄ actu
nisi cū uī us iformat visibilis sp̄e: ut sic ex uisibili
⁊ uisu unū fiat: si igit intelligibilia dei sūt extra intel-
lectū ip̄i: sequeq̄ intellectus suus sit in potētia ⁊
sunt intelligibilia illius: ⁊ sic indigebit aliquo redu-
cente in actu qd est impossibile: nā hoc esset eo p
us. **P**reterea intellectum oī esse in intelligēte:
non igitur sufficit ponere formas rerum p se ex-
t̄es extra intellectū diuinum ad hoc qd deus mul-
titudinem rerum intelligat: sed oportet qd sint i
ipso intellectu diuino.
Rationes qd huiusmodi multitudo intelligibili-
um non est nisi in intellectu diuino. **III.**

Ecisdem etiā ratiō-

Ecclidem etia rati
onibus apparet qđ nō potest poni qđ
multitudo intelligibilium predictoꝝ
sint in alioq; alio intellectu ꝑ diuinuz uel aie l' an-
geli siue intelligentie: nam sic intellectus" oiuinꝝ ꝑtu
ad aliquā suā opationē dependeret ab aliq; poste-
riori intellectu: quod etiā est impossibile: sicut etiā
res i se subsistentes a dō sūt: ita ⁊ qđ rebus insun-
vñ ⁊ ad esse p̄dictoꝝ intelligibilem in aliq; poste-
rioz; intellectum p̄ exigit itelligē diuinū per qđ dō
us ē cā: sc̄q; etiā itellec̄tū diuinuz esse i potētia cū
sua intelligibilia n̄ sī ei cōiuncta: sic etiā unicuique
ē p̄ priuz esse: ita ⁊ p̄ pria opatio: n̄ igit̄ esse p̄t vñ
p̄ hoc qđ aliq; intellectus ad opandum disponat:
aliq; opationem itellec̄tualē exeq̄t: s; ip̄met itellec̄-
tū apd̄ quē dispō iuenit sic unūq; qđ ē p̄ essentia
suā n̄ p̄ essentiam alterius: per hoc igit̄ qđ ite-
ligibilia multa sunt apud aliquem foruꝝ intellec̄-
tuum: non poterit esse qđ intellectus p̄imus m̄
titudinem cognoscat.

Solutio rationum premissarum

Dbitarō faciūr solui pōt si diligēnt īsp
ciat q̄l res ītellec̄tu n̄ ī ītellec̄tu existat
Et ut ab ītellec̄tu n̄ ad dīni ītellec̄t cognitionē
put est possibile pcedam: p̄siderādū ē qđ rea ex
tioz ītellecta a nobis ī ītellec̄tu n̄ existit fm A
priā nām: sed oꝝ qđ sp̄es ei⁹ sit ī ītellec̄tu nostrō
per quam sit intellectus ī actu. existens autem
actu p̄ huiusmodi sp̄etim sic p̄ p̄priā formam
telligit rem ipam nō āt ita qđ ipm intelligere si
actio transiens in rem ītellec̄tam sicut calefa
tio transit in calefactum: sed manet in ipso īte
ligente: et habet relationem ad rem que intelligi
tur ex eo q̄ species predicta que est p̄cipiū īte
lectualis operatiōis: ut forma est similitudo illi⁹?

I Primus.

Ultius aut̄ considerādū ē q̄ intellect⁹ p̄ sp̄ē rei foia
tus intelligēdo format in se ipso q̄ndā intentionem
rei itellec̄t̄: q̄ ē rō ipsius qua significat diffinitio.
Et hoc qđē necessariū ē: eo q̄ intellect⁹ itelligit in
differentē rē abn̄tē ⁊ p̄ntē i quo cū itellec̄tu imagi
natio p̄uenit: l̄z intellect⁹ hoc apl̄bz q̄ ē intelli
git rē ut separata a cōditionib⁹ mālibus sine q̄b⁹
in rez nō existit: ⁊ hoc nō posset cē nisi intelle
ctus intentionē sibi predictā formaret: hec aut̄ in
tentio intellecta cū sū q̄nminus intelligibilis ope
ratis ē aliud a specie intelligibili q̄ facit intellectuz
i actu: quā oī cōsiderari ut intelligibilis opera
tionis p̄ncipiū: l̄z utrūq̄ sit rei intellectu silūtudo
Per hoc n. q̄ sp̄ē intelligibilis q̄ ē forma itellec
tus ⁊ intelligēdi p̄ncipiū ē silūtudo rei exteriōis
seq̄t̄ q̄ intellect⁹ intentionē formet illi rei silem: q̄a
q̄le est ymūq̄q̄ talia opa: ⁊ ex hoc q̄ itērio itel
lecta ē silūtū alicui rei: lequif q̄ intellectus forman
do hm̄oi intentionē rē illā itelligit: intellect⁹ autē
diuin⁹ nulla alia sp̄ē itelligit q̄ cōntia sua: ut su
pra ostensū ē: l̄z tñ cōntia sua ē silūtudo oīuz rerū
p̄ hoc q̄ sequif q̄ cōceptio itellec̄t̄ diuin⁹: p̄t se
metip̄m itelligit q̄ ē v̄bū ip̄l nō solū sit silūtudo
ip̄l̄ dei intellecti: l̄z et̄ oīuz q̄z est diuin⁹ essentia
silūtudo. **S**ic igit̄ p̄ una sp̄ē intelligibile q̄ ē diuin⁹
na essentia ⁊ p̄ una intentionē intellecta q̄ ē v̄bum
dinū m̄ta p̄nt̄ a deo itelligi

Dualit̄ diuin⁹ essentia vna ⁊ simplex sit p̄p̄a
silūtudo ⁊ rō oīuz intelligibilis. **LV.**

Ed rursus difficile ul̄ im
possibile alicui
videri p̄t q̄ unū ⁊ idē simplex ut di
uina cōntia sit p̄p̄a rō siue silūtudo di
uersoz. **N**ā cū diversaz rez sit distictio rōe p̄p̄
az foraz q̄ alicui fm̄ p̄priā formā silē fuerit: al
teri necesse ē ut distille iueniat: l̄z v̄o q̄ d̄sa alicqd
cōe hñt nib̄l phibet ea vñā silūtudinē h̄e: sic hō
⁊ asin⁹ i q̄tū l̄f aialia: ex q̄ seq̄e q̄ d̄ de rebus p̄
priā cognitionē nō h̄eat: sed coen̄: nam l̄z modū
quo silūtudo cogniti ē in cognoscēte: sequif cogni
tionis operatio: sicut ⁊ calefactio sc̄dm̄ modū ca
loris: silūtudo n. cogniti i cognoscēte ē sicut fōma
qua agit: oīz igit̄ si d̄ de plib⁹ p̄priā cognitioēz
h̄z q̄ ip̄se sit p̄p̄a rō singulorū q̄ qualit̄ sit iuestigā
dū ē. **A**ut̄ n. p̄t̄ dicit in. viij. meth. forme et diffini
toes rez q̄ eas signat s̄c silēs nūteris. nā i nūteri una
unitate addita uel subtracta sp̄ē nūteri variaſ:
ut p̄z i binario ⁊ trinario: silē at̄ ē ⁊ in diffinitioib⁹
nā una dīa addita uel subtracta variat sp̄ē: sub
stātia. n. sēsib⁹ absq̄ rōalī: ⁊ irroñali addito: sp̄ē
differt. **I**n his at̄ q̄ i se multa cōtinēt nō sic se h̄z
itellec̄t̄ ut nā: nā ea q̄ ad eē alic⁹ rei cōtūcti requi
run̄ ill̄ rei nā diuila cē nō patit: nō. n. remāebit
aialis nā si a cōpore aia subtrahat: intellectus ue
ro ea que sūt i esse cōiuncta: interdū disiunctim ac

cipere potest: qñ unum eorum in alterius rōnem
nō cadit: et propter hoc in trinario considerare po
test binariū tm̄: ⁊ in aiali rōali id quod est sēsib⁹
le tm̄: vnde intellectus id quod plura complectit
potest accipere ut propria rōem plurimorū app̄
hēdendo aliqua illoꝝ absq̄ alia. Potest enim ac
cipere denariū ut propriam rationē nouenarū
una unitate subtracta ⁊ silē ut propriam rōnem
singulorum nūeroꝝ infra inclusorū. Similē eti
am et i hoīe accipere p̄t propriū exemplarū ania
lis irrationalis in quantū hm̄oi ⁊ singularū sp̄ē
rū eius: nisi aliquas differentias adderēt possitas
Propter hoc qđā philosophus Clemē noīe di
xit q̄ nobiliora in entib⁹ sūt min⁹ nobiliū exem
plaria: diuinā at̄ essent: aī se nobilitates oīum en
tiū comprehendit: non quidē per modū p̄p̄is l̄z
per modū p̄fectionis ut supra ostendit̄ ē: forma
at̄ oīs tā p̄p̄a q̄ cōis fm̄ illō q̄d̄ alicqd̄ ponit perse
ctio quedā ē: non at̄ imperfectionē includit: nō fm̄
q̄ deficit a v̄o cē: intellect⁹ igit̄ diuin⁹ id q̄d̄ ē pro
priū unicūp̄ i essentia sua cōprehendē p̄t intel
ligēdo i q̄ cē cōntia imitēt̄ ⁊ itelligendo i q̄ a sua
p̄fectione deficit unūq̄q̄ utpote itelligendo es
sentia sua ut imitabilē per modū uite: ⁊ nō cogni
tōis accipit p̄p̄ia formā plate: si v̄o ut imitabilē
per modū cognitōis ⁊ nō intellect⁹: p̄p̄ia formā
aialis: ⁊ sic de alia. **S**ic igit̄ p̄z q̄ essentia diuinā
i q̄ptū ē absolute perfecta p̄t accipi ut p̄p̄ia rō
singulorum. vnde per cā d̄ p̄p̄ia cognitionē de
ob⁹ h̄e potest. **Q**uia uero propria ratio unū dī
stinguitur a propria ratione alterius: distictō au
tem est pluralitatis p̄ncipiū: oīz i intellectu diuino
distinctionem quandam ⁊ pluralitatē rōnū intel
lectaz cōsiderare fm̄ q̄ id q̄d̄ ē i intellectu diuino
ē p̄p̄ia rō diuersoz. vñ cū hoc sit fm̄ q̄ deus in
telligit p̄p̄ respectū assūlatōis quā h̄z unaqueq̄
creatura ad ipsū: reliquitur q̄ rōes rerū intellectu
diuino nō sūt plures uel distincte nō s̄m q̄ deus
cognoscit res pluribus ⁊ diuersis modis esse assū
labilēs sibi: ⁊ secūdum hoc Augustinus dicit
q̄ deus alia ratione fecit hominem: ⁊ alia equū:
⁊ rationes rerum plūter in mente diuinā cē dicit
In quo etiā saluat̄ aliqualiter Platōis opio
ponēt̄ ideas l̄z quas solvantur oīa que in reb⁹
materialibus existunt.

Q̄ deus oīa simul itelligit.

LVI

Et his autem ulte
rius apparet q̄ deus omnia simul in
telligit. Intellectus enim nōster simul
actu multa intelligere non potest: quia cum in
intellectus in actu sit intellectum actu: si plura si
mul actu intelligeret: sequeretur q̄ intellect⁹ silē
cēt̄ plura fm̄ genus unū q̄d̄ est ip̄ossible. Dico at̄

Liber.

Fm unū gen^o qz nūb̄l p̄hibet idē subiectū illoīmā diuersis formis diversorū generū: sicut idē corporis est figuratū & coloratū: sp̄es at intelligibiles quib^z intellectus formata ad hoc qz ipa sint intellecta i ac tu oēs sūt unū generis: hnt. n. unā rōez eēndi fm esse intelligibile l̄ res qz sūt sp̄es in una esendi nō p̄ueniat rōez: vnde nec p̄rie sūt p̄ p̄ticitate rerū qz sūt extra aiam. **E**t ide qz qn̄ aliq̄ m̄lta accipiūt quocūq̄ mō unita s̄l itelligit: s̄l. n. itelligit totū continuuz n̄ p̄tē post p̄tē: t̄ s̄l s̄l itelligit p̄pōnē nō p̄t̄ subiectū & postea predictū: qz fm unam totū sp̄em oēs p̄tes p̄phēdit. **E**x his igitur accipe possum^r qz qcūq̄ plura vna sp̄e cognoscit simul p̄nt itelligi: oia at qz de cognoscit una sp̄e cogscit qz est sua eēentia ut ex dictis pz: oia igit s̄l itelligere p̄t. **I**te uis cognoscitiva nō cogscit aliqd actu n̄t̄ adiut intētio: vñ fataſmata in organo p̄ser uata int̄dū n̄ actu imagiamur qz intētio n̄ referit ad ea appetit^r: n. alias potentias i actū mouet in agentib^z p̄ uolūtatiē: multa igit ad que s̄l intētio n̄ fertur non s̄l int̄uēmūr: que s̄l sub una & ea dē intentione cadē oīz s̄l esse intellecta: qui. n. cōpa tionē duorū cōsiderat intētione ad utruq̄ dirigit & s̄l int̄ueſ utruq̄: oia at qz sūt i diuina scia sub una sc̄tioē necesse ē cadē: intendit. n. deus suā essētiaz pfecte uidere qd̄ ē uidē ipam fm totā v̄tūtē suam sub qz oia cōcludūr. deus igitur uidēdo essētiaz suā s̄l oia intuetur. **A**mp̄. intellect^r successiue m̄lta considerat ipossibile est esse unā tm̄ opatōem cū. n. opationes fm obiecta differat: opozetbit diuersam cē operationē intellectus qua cōsiderabatur primū & qz cōsiderabat fm: intellectus aut̄ diuinī est una opatio que est ē sua essētia: ut supra probatū est: non igitur successiue s̄l oia sua cognita p̄siderat. **A**d hoc successio sine tēpore i telligi nō p̄t: nec t̄pus sine motu: cū t̄pus sit nūe rus motus fm prius & posterius i deo at ipossibile est esse motū aliquēz ut ex supradictis haberi p̄t. nullā igitur i consideratione diuina successio cadit: & sic oia que cognoscit s̄l considerat. **I**te intelligere dei ē ipsum suum esse ut ex supradicti pz: in esse aut̄ diuino nō est p̄t & posteri: sed ē totū simul ut supra ostensū ē. igitur nec cōsideratio dei h̄z prius & posteri: s̄l omnia simul intelligit. **P**reterea omnis intellectus intelligens unuz p̄ aliud ē qn̄q̄ intelligēs in potētia & qn̄q̄ i actu: duz n. itelligit pm̄ in actu: intelligit fm in potentia: intellectus ā diuinī nūq̄ est i potētia: sed est semper in actu intelligens: non igitur intelligit res successiue: s̄l oia simul intelligit. **H**uic at ueritati te ſtimoniū ſacra ſcriptura affert. Dicitur enī **Jac.** 1. Apud deum non est transmutatio nec uicissitu dinis obumbratio.

Oi deo nō est habitualis cognitionis.

LVII.

X hoc autē appa

Eret qz i deo nō ē habitualis cognitionis. **I**n quibuscuq; n. est habitualis cognitionis: nō simul omnia cognoscitūr: sed quedam cognoscitūr actu & alia cognoscitūr habitu: deus aut̄ simul actu omnia intelligit ut probatū est: non ē igitur in eo habitualis cognitionis. **P**reterea habens habitū & non considerat ē quodamō in potētia: aliter tñ qz ante intelligēt. ostensū ē at qz intellectus diuinī nullo mō ē in potētia: nullo igit mō ē in ipo habitualis cognitionis. **A**mp̄. ois intellectus habitualis cognoscentis aliquid: est aliud ei^r eēentia qz sua opatio intellectualis: que ē ipsa cōſideratio: intellectui enī habitualis cognoscēti ēst sua operatio: nō at ei^r eēentia deſſe ei potest: in deo at sua eēentia est sua operatio ut supra ostē sū est: non est igitur in ei^r intellectu habitualis cognitionis. **I**tem intellectus habitualiter tm̄ cognoscens no est in sua ultima perfectiōe. vñ nec felicitas que est optimū ponit fm habitū s̄l fm actu: si igitur de^r est habitualiter cognoscēs per suam substantiam: fm suā ſubſtām cōſideratus nō erit v̄liter perfectus: cui^r p̄tū ostensum est supra. **A**mp̄. ostensum est qz ipse de^r est intelligēs p̄ eēentiam luā. nō at per aliquas sp̄es intelligibiles eēentie superadditas: ois at intellectus i habitu p̄ aliquas sp̄es intelligit: nā habitus uel ē habilitatio qz dam ad recipiendū sp̄es intelligibiles: quib^z actu fiat intelligēs: uel ē ordinata aggregatio ipsarū sp̄erū exētiū in intellectu nō fm cōpletū actu: sed medio modo inter potētia et actu: nō est igit in deo habitualis sciētia. **P**reterea habitus qdā q̄litas ē: deo at n̄ p̄t nec q̄litas nec aliqd accidēa accidere ut supra probatū ē: n̄ igit deo p̄petit habitualis cognitionis. Quia vō dispositio qz quis ē habitu tantū considerans aut uolens aut agens aſ ſimilatur dispositioni dormientis: hic est qz **D**auid ut habitualē dispositionem a deo remoueret dicit. Ecce non dormitabit neq̄ dormiet qz custodit isrl. Hinc etiam est qz **Ecc. xxiiij.** dicitur. Oculi domini multo ſunt lucidiores ſuper ſolem ſol ſemper est in actu lucendi. **C**o cognitionis dei non est diuertiua uel rōciātua.

.L.VIII.

X hoc at ulterius

Eb̄ qz dina p̄ſideratio n̄ ē rōciātua uel diuertiua. **T**ūc. n. rōciātua ē nā p̄ſiderato qn̄ ab uno p̄ſiderato i aliō trāſim^r: ſic ſyllogizādo a p̄ncipiq̄s i cōclōne: nō. n. ex h̄b̄ aliqd rōciāl̄ diſcurrit qz ipſe q̄l̄ p̄clo ex p̄missis ſequat: ſit utruq̄ p̄ſiderat: h̄b̄. n. cotiḡ n̄ argumētādo ſi argumēta indicādo ſic nec cognitō māl̄ ē ex h̄b̄ qz māl̄ diiudicat: oñſū ē at qz de^r n̄ p̄ſideat vñ p̄

Irrimus.

Hoc autem abbas
alium quod successivum: sed si oia: non est cognitio ei est ratione
nativa vel discursiva quodvis iouibus discursus et ratione cognoscatur. Itē ois rationes alia consideratō
itue p̄ncipia et alia p̄cloz: non nō oportet considerari p̄ncipijs ad conclusionē pcedē si ex hoc ipso quod p̄ncipia
consideratō p̄clusōes et considerarēt: deāt cognoscit oia opatōe una quod est sua cōntia: ut supra proba
tū ē: non ē igit̄ sua cognitio ratione. Preterea omis ratiocinativa cognitio habet aliqd de potē
tia et aliqd de actu: nam cōclones in p̄ncipijs sūt in po
tentia: in dīno at intellectu potētia: non h̄z locū ut supra
onīlū ē: non ē igit̄ ei intellectus discursus. **A**mp. in oī
scia discursiva oī aliqd ē cōtū: nam p̄ncipia s̄t quo
dāmō cā efficiēs p̄clonis: vñ et demonstratio dicis
syllogismus facies scire: in dīna at scia nihil cātū pōt
ē cū ipa dei scia sit ipse deus ut ex superiorib⁹ patr̄
dei igit̄ scia non pōt ē discursiva. **A**d hoc ea que
nālē cognoscūt absq̄ ratione nobis sūt non sic dī
pm̄s p̄ncipijs p̄z: sed i deo non pōt ē cognitio nisi
nālis īmo nālē cōntialis: sua. n. scia ē sua cōntia ut
supra onīlū ē: dei igit̄ cognitio non ē ratione. Pre
terea oī motū necesse ē reduci i pm̄ mouēs qđ
ē mouēs tm̄ et non motū: illud igit̄ a qđ ē p̄ma origo
mot⁹ oī oī ē mouēs et non motū: hoc at ē intellectus
et diuinus ut supra onīlū ē: oī igit̄ intellectus diuinus
oī ē mouētē non motū: ratione at ē qđā mot⁹ i
tellectus trascutis ab uno i aliud: non ē igit̄ diuinus in
tellectus ratione. **I**tē qđ ē sup̄mū ī nobis ē ife
rit: qđ ē i deo. na iferit: non attigit sup̄i: nisi ī suo
sumo: sup̄mū ē i nāta cognitōe non ē rō: sed intellectus
qđ ē ratione origo: dei igit̄ cognitio non ē ratione sed
intellectualis tm̄. **A**mp. a deo oī defect⁹ remo
uēt: ē: eo quod ipse ē simpliciter perfect⁹ ut supra onīlū est
sed ex imperfectō intellectu nātē p̄cēt ratione co
gnitio. nam qđ p̄ aliud cognoscit min⁹ ē notū eo qđ
p̄ se cognoscitur: nec ad id quod p̄ aliud ē notū
nam cognitē sufficit sine eo p̄ qđ sit notū: i cogniti
one at ratione sit aliqd notū p̄ aliud: qđ at intel
lectualis cognoscit p̄ se ē notū: et ad ipm̄ cognoscē
dū nam cognoscēt sufficit absq̄ extioz medio. vñ
manifestū ē quod defect⁹ qđē intellectus ē rō: dīna igit̄ sci
entia non ē ratiocinativa. **A**d hoc absq̄ rationis di
scursu p̄phēdūt ea qđ sp̄es s̄t i cognoscere: non nā
vñ discurrit ad lapidē cognoscēdū cuius silitu
do i vñ ē diuina at cōntia ē iouibus similitudo ut su
pra p̄batū ē: non igit̄ pcedit ad aliqd cognoscēdū
p̄ rationis discursu. **P**ater et solo eoz qui discursu
in dīna sciam iducē videt: tū ex hoc quod p̄ cōntiam
suā alia nouit qđ qđē ostensū est non fieri discur
sive cum eius cōntia se habeat ad alia non sicut
principium ad conclusiones sed sicut species ad res
cognitas: tum ex hoc quod inueniens forte aliquibus
uideretur si deus syllogizare non posset: h̄z enīm
syllogizandi cōntia tamē iudicāt et non syllogizā
do discurrens. **N**uic autem ueritati rationibus

probate etia sacra scripta testimoniū p̄bet. Dici
tur enim. Heb. iiij. Omia nuda et aperta sūt oculi
eius. Quae. n. ratiocinādo scimus non sunt fī
se nobis nuda et aperta sed ratione apīt̄ et nudā
Ad deū ē intelligit cōponēdo et diuidēdo. LIX.

Der eadē etiā ostē
di potest quod intellectus diuinus non ē
intelligit per modū intellectus cōponen
tis et diuidentis: cognoscit enim omnia cognoscē
do cōntia suā: cōntia autē suā non cognoscit
cōponendo et diuidendo: cognoscit enim se ip̄z
sicut est: in ipso autem nulla est compositio: non
igrit̄ intelligit per modū intellectus cōponen
tis et diuidentis. **A**d hoc ea que intellectu di
uiduntur et cōponuntur nata sunt seorsum ab
eo considerari: cōpositione enim et diuisione op̄
non esset si in hoc ipso quod de aliqua apprehende
retur quid est: haberetur quid ei inesset vel non in
esset: si igit̄ deus intelligerer per modū intellectus cōponen
tis et diuidentis: sequeretur quod non ē
uno intuitu omnia consideraret: sed seorsum unū
quodq̄ cuius contrarium supra ostensum est. **A**mp. in deo non potest esse prius et posterius: p
ositio autem et diuisionis posterior est considerati
one eius quod quid est: que est ei principium: i
operatione igit̄ diuini intellectus: cōpositio
et diuisionis esse non potest. **I**tem propriū obiec
tū intellectus ē quod quid est: vnde circa hoc non
decipitur intellectus nisi per accidēs: circa cōposi
tionē at et diuisionē decipit̄ sicut et sensus quod est p
potū est semper uerus: in alijs at fallitur: in intellectu autē diuino non est aliqd p̄ accidēs sed solū qđ p
se ē: in diuino igit̄ intellectus non ē cōpositio et diuisi
o sed solū simplex rei acceptio. **A**mp. p̄pōis
p̄ intellectu cōponēdo et diuidentē formata cōpo
sitio i ipso intellectu existit non ē re quod extra aiā ē
si igit̄ intellectus diuinus ē rebus iudicat p̄ mo
dum intellectus cōponentis et diuidentis erit
intellectus ipse cōpositus quod est ip̄ossible ut
ex supradictis p̄. **I**tē intellectus cōponēdo et diui
dens diuersis compositionibus diuersa diuidicat
cōpositio enim intellectus compositionis tm̄s
nos non excedit. vnde compositionem qua intellectus diuidicat hoīem ē aiā: non diuidicat trian
gulum esse figurā: cōpositio at vel diuisionis ope
ratio quedā ē intellectus. si igit̄ deus considerat
res cōponendo et diuidendo: sequeretur quod su
um intelligere non sit unum tantum sed multi
plex: et sic etiam sua cōntia non erit una tan
tum: cum sua operatio intellectualis sit sua cōntia
ut supra ostensum est. **N**on autem peopt̄ k
oporet̄ nos dicere quod enūcibilia ignorat: nam cōntia
sua cum sit una et simplex exemplar est oīum

Liber.

multipliciū et compoſitorū: **t** sic per ipsam deus omnī multitudinē et compositionem tam natū
g̃ rois cognoscit. **H**ic autē ſacre scripture au-
toſitas conſonat. **D**icitur. n. **I**sa. **lv**. **N**on enīm
cogitationes mee cogitationes uentre: **t** in pſ. di-
citur. **D**ñs ſicut cogi. hominū q̃s conſtat per co-
poſitionē et diuisionē intellectus procedere. **D**yon. et
dicit. vij. ca. de diu. no. **I**gitur diuina ſapientia ſe
ipsam cognoscens: cognoscit omia: et materialia
immaterialiter et indiuiſibiliter: diuifibilia et mul-
ta vnitie

Contra deo non excluditur ueritas enunciabilium **LX.**

Hoc autem ap-
paret quod licet diuini intellectus cogni-
tio non se beat ad modum intellectus?
ponetis et diuidentis: non tamen excluditur ab eo ue-
ritas que secundum platonem solu circa compositionem et diuisio-
nem intellectus est: cum enim ueritas intellectus sit
adequatio intellectus et rei secundum quod intellectus dicit
esse quod est: vel non esse quod non est: ad id in intellectu veri-
tas pertinet quod intellectus dicit: non ad opatorem
quod id dicit: non ne ad uitatem intellectus exigit ut ipsum
intelligere rei adequetur: cum res interdu sit mate-
rialis: intelligere vero immateriale: sed illud quod intellectus intelligendo dicit et cognoscit: oportet rei equum
s. ut ita in re sit sicut intellectus dicit: deus autem
sua simplici intelligentia in qua non est compositione et di-
uisio cognoscit non solu rerum quidditates sed etiam
enuntiationes ut ostenditur est: et sic illud quod intellectus diuinus intelligendo dicit: est compositione et
diuisio: non ergo excluditur ueritas ab intellectu
diuino ratione sue simplicitatis. **A**mp. cum aliquod in
complexum uel dicatur uel intelligitur ipsum quidem
incomplexum quod est de se non est rei equum nec rei in
equale: cum equalitas et inequalitas secundum comparati-
onem dicatur: in complexum autem quantum est de se non conti-
net aliquam comparationem uel applicationem ad rei
uero de se nec uero nec falsum dici potest: sed tamen comple-
xum quo designatur comparatio in complexo ad rei per
notam compositionis aut divisionis: intellectus tamen in
complexus: intelligendo quod quid est apprehendit
quidditatem rei in quadam comparatione ad rei: quod appre-
hendit eam ut huius rei quidditatem: uero licet ipsum
in complexo et etiam diffinitio non sit secundum se uerum uel
faliuum: tamen intellectus apprehendens quod quid est: dici
tur quod est per se uerus ut patet in libro de anima: et si
per accidens possit esse uerus ut falsus in qualitate uel diffinitio in-
cludit aliquam complexionem uel partium diffinitionis ad
inuicem uel totius diffinitionis ad diffinitionem. uero dif-
finitio dicit secundum quod intelligit uero huius uel illius rei
diffinitio secundum quod ab intellectu accipitur uel simpli-
citer falsa si partes diffinitionis non coherent in in-

uicē: ut si dicatur: aīal insēssibile: uel falsa sīm hanc
rē, p̄t diffinitio circuli accipit vt trianguli. oato
igitur p̄ impossibile q̄ sic intellectus dīn: solum i
complexa cognosceret adhuc ēēt ver̄ cognoscēdo
suam qdditatez vt suā. **A**d hoc dīna simplici
tas p̄fectionez non excludit: quia i suo ēē simplici
bz quiqd p̄fectionis i alijs rebus p̄ quandā aggredi
gationē perfectionuz seu formariū iuēnit: ur: vt su
pra on̄sum est intellectus aut̄ noster apprehendē
do i complexa nōdūm pertingit ad vltimā sui per
fectionē: quia ad hoc est i potentia respectu copo
stūdios vel diuiliūdios. sicut i nālibus simplicia sunt
i potentia respectu cōmixtor̄. et p̄tes respectu to
tius. deus iiḡ bz suā simplicē intelligentiā illaz per
fectionē cogni iōis bz: quam intellectus n̄ bz per
vtrāqz cognitionez et cōplexorum et i complexor̄.
bz veritas p̄sequit̄ intellectū n̄m i sui p̄fecta cogni
tiōe: qñ iā vsḡ ad zpōnē peruenit. ḡ et in ipsa dei
simplici intelligentia est veritas. **I**tem cū de oīs
boni bonū sit: vt pote oēs bonitates in se h̄is vi
supra on̄su est. bonitas intellectus ei deesse nō p̄t.
bz verum est bonū intellectus vt p̄z p̄ phm in. vi.
ethichor̄. ḡ veritas i deo est. **E**t hoc est q̄ dicitur
Ro. iii. **E**t autez deus verax.

Qdeus est veritas

11

Ex premissis autem apparet quod ipse dominus est veritas. Veritas namque quodammodo perfectio intelligentie est sive intellectus lis operationis ut dicitur est intelligere autem dei est sua substantialitas. ipsum etiam intelligere cum sit dominus esse: ut omnium est non superueniente aliqua perfectio perfectum est sed est per seipsum perfectum. sicut et de domino esse supra omnium est. relinquimus igitur quod divina substantialitas sit ipsa veritas. Item. veritas est quodammodo bonitas intellectus secundum phisicam. deum autem est sua bonitas ut supra omnium est. quod est etiam sua veritas. Preterea. de deo nihil participatiue dici potest. cum sit suum esse per nihil participantem. sed veritas est in deo ut supra ostensum est. sed igitur non dicatur participatiue: oportet quod dicatur essentia litera: ut supra omnium est. deus quod est sua veritas. Alioquin verum proprium non sit in rebus sed in mente: sed per se ipsum in vi. metaphysica. res tamen interdum vera dictum per actum proprium naturae sequitur ut Aquilus. dicit in sua metaphysica quod veritas rei est proprietas esse unius cuiusvis rei: quod stabilitatem est ei in quantum talis res nata est de se facere veram estimationem. et in quantum propriam sui rationem: que est in mente diuina imitatio. sed deus est sua essentia. sed si deus veritate intellectus loquimur sive de veritate rei. dominus est sua veritas. Hoc autem confirmatur auctoritate domini de se dicentis Job. xiiij. Ego sum via veritas et vita.

¶ deus est purissima veritas.

131

Doc autem mandibū ē q̄ in deo clari nulla falicitas et deo pōcū vita n. faltitiae n. copartitudo nigritudinis at nō solū est ueritas r̄ta in eo faltitiae ē nominis idem ne decipitur in cognoscitur ac sensus proprie tētib⁹ dicitur qui inflatus le b⁹ ad modū interius qđ ēat oīum expōsibilis uina cognitione errorem. fine deo statim ēſe. **P**entra itellectus q̄ non errat icā in cōdūctione q̄ er p̄mū p̄mū q̄ rōmā adūtūmū nō ch̄ rōmanūmū adūtūmū sūp̄a oīum. Et nō ignor p̄t dīner deceptio. **J**ū quanto aliquis est alioctando dīus prop̄s obētura sub si contine. **M**ū qđ aūt accidensib⁹ felis coīs sur uincitū dītū p̄p̄oīoīb⁹ obētūmū cōntūmū iī fine sublūmantū in cognoscib⁹ coparatur ad ipsiū cōfūlūmū p̄p̄oīoīb⁹ et p̄ se. **E**t nō fm̄ aūt virtus cognoscitiva non errat. gnōcib⁹ pollicie ē dīmū intellēctus. **V**irtus intellegentia est q̄ tellectus in cognoscēdo. **F**m̄ aūt ualē non contingit. intellegit filii. **R**erū. **N**. diōre ē bonus actus. **A**et ē actum bonū reddere. **L**ed actio ē per suam naturā ē in uerū. **V**irtus p̄tētūcīs. **I**n fine quib⁹ latet q̄ in intellectu diuina situa. **B**Ad h̄c ē intellectus b̄dā mō cār. mode p̄uenit q̄ fabri. **S**ic biuane. et doc. n. uerū ēst obducatur. q̄ res ita se b̄y. **N**on eccl̄ia ētūmū p̄suā sciam̄ c̄t c̄ ratiōne. **C**eleste mensura terrena sitare ē teiniquis unicoop̄ in omni perfectio. **T**uū concretūtūlaū agitur ē cognoscēdo. **A**et nō qualis est verū ad intellectū. **S**icut etiam aīa trānq̄ilimātūni et rē. nō. ētūmū vītūtūdītū in mō. **E**st oīmāda ad eūcīoūtūdītū. **S**faltitiae cīciā iī rēbus nō in intellectu. **I**n rebus et faltitiae q̄ op̄tūtū. **T**ūtū b̄dā de veritātē nō agitur. **I**ntellegitū diuina c̄resceret al. locū diuino ē p̄. **S**icut etiam intellectus fallitiae ē mālū ip̄mū. **M**ū uerū cognoscere. **R**edūctū ētūmū at in deo cīcī. nō p̄cātū p̄.

Primus.

DOC autem ostēso

manifestū ē quod in deo est pura ueritas
cui nulla falsitas et deceptio admisce
ri potest: uerū non falsitatē non cōpatitur: sicut nec albe
do nigredinē: deas at non solū est uerus: sed ē ipsa
veritas: ergo in eo falsitas eē non potest. **Amp.**
itellctus non decipitur in cognoscendo quod quid ē
sicut nec sensus proprio sensibili: ois at cognitione di
uini itellctus se habet ad modū itellctus cognoscē
tis quod quid ē: ut onsūm ē: impossibile est igitur i di
uina cognitione errorem: siue deceptio nez aut fal
sitatem esse. **P**reterea itellctus in primis prin
cipijs non errat sed in cōclusionibus interduz: ad
quod ex primis principijs rocinādo procedit: itellctus
at diuinus non est rocinatiuus aut discursiuus: ut
supra onsūm est: non igitur potest ēsse in ipso falsitas
nece deceptio. **I**tē quanto aliqua uis cognoscitua
est altior: tanto eius propriū obiectū ē vniuersali
plura sub se continē: vñ id quod uis cognoscit par
accidens: hoc seruus cois aut imaginatio apprechē
dit sub proprio obiecto contentū: sed uis diuinī i
tellecctus ē i fine sublimitatis in cognoscēdo: ergo
oia cognoscibilia cōparātur ad ipsū sicut cognoscibilia
pproprie et per se: et non seruim accidēs: i talibus
at virtus cognoscitua non errat: i nullo igitur co
gnoscibili possibile ē diuinū intellectum errare.
Amp. virtus intellectualis est quedā perfectio in
tellecctus in cognoscēdo: serm at uirtutem itellctua
lē non contingit intellectū seruim dicere: sed serep uer
ū: uerū non dicere ē bonus actus itellctus: virtus
at ē actum bonū reddere: sed diuinus itellctus pro
sector ē per suam naturā quod itellctus humanus
per habitū virtutis: ē. non in fine perfectionis: relin
quitur igitur quod in itellctu diuinō non potest ēsse fal
sitatis. **A**d hec scia itellctus hūani a rebus quo
dā mō cātūr: vnde prouenit quod scibilia sunt mensu
ra scie hūane: ex hoc non uerū est quod itellctu diuu
dicatur: quod res ita se habet: et non ecouerso: intellect
at diuinus per suā sciam est cā rerū: vñ on quod scia
eius sit mensura rerū: sicut ars ē mensura artificia
torū: quorū unūquodōz in tm̄ perfectum ē: in qua
tu arti concordat: talis igitur ē cōparatio itellct
diuinī ad res qualis est rerū ad itellctu huma
nū: falsitas at cāta ex inqualitate itellctus hūa
ni et rei non ē in rebus sed in itellctu: si igitur non
esser onmoda adequatio itellctus diuinī ad res:
falsitas esset i rebus non in itellctu diuinō: nec tm̄
in rebus est falsitas: quod quātū unūquodōz habet de esse:
tm̄ habet de veritate: nulla igitur inqualitas est iter
itellctus diuinū et res: nec aliqua falsitas in itell
ctu diuinō ē potest. **I**tē sicut uerū est bonum itell
ctus: ita falsum ē malū ipsius: non aliter. non appeti
mus uerū cognoscere: et refutamus falso decipi: ma
lū at in deo esse non potest: ut probatū est: non potest

igitur in eo ēsse falsitas. **H**inc ē quod dicitur Ro. iii. Et
at deus uerax. Numeri. xxij. Non est deus quasi
habet materialiatur. Jo. i. Deus lux ē: et tenebre ī eo
non sunt yle.

Divina ueritas sit prima et summa
veritas. **LXIII.**

Ex his autē quod ostē
sa sit manifeste habetur quod ueritas
divina sit prima et summa veritas. **S**i
cut enī ē dispositio rez i cē ita et i vitate ut proprie per
physica i fo. metha. et hoc iō: quia uerū et ens se iū
cē sequuntur: est. non uerū cū dicitur ēsse quod ē et non
ēsse quod non ē: sed diuinū ēsse est primū et perfec
tissimum: ergo et sua ueritas est prima et summa. **Amp.**
Itē quod per essentiā alicui conuenit: perfectissime
ei conuenit: sed ueritas deo attribuitur essentiali
ter ut onsū est: sua igitur ueritas est prima et sum
ma ueritas. **P**reterea ueritas i nostro itellctu
ex hoc est quod adequatur rei itellcte: equalitatis
at cā est ueritas: vi proprie in. v. metha. cū igitur i itell
ctu diuinō sit oīno idem itellctus et quod intelligit
sua ueritas erit prima et summa ueritas. **Amp.** il
lud quod est mensura in vno quoquod genere est profec
tissimum illius generis: vnde oēs colores mensurāt
albo: sed diuinā ueritas ē mensura ois ueritatis:
ueritas. non nostri itellctus materialiatur a re que est
extra aīam: ex hoc. non itellctus noster uerus dicitur:
quod consonat rei: ueritas at rei mensuratur ad itell
ctu diuinū: qui est cā rerum: vt infra probabitur:
sicut ueritas artificiorum ad artē artificis: tunc
non uera est archa: quod consonat arti: cū ergo dicitur sit
primus itellctus et primū intelligibile: oīz quod ueritas
itellctus cuiuslibet eius ueritate mensuret: si vnu
quodōz materialiatur primo sui generis: ut physica tradit i
x. metha. diuinā igitur ueritas est prima summa
et perfectissima ueritas.

Rationes uolentium subtrahere a deo cogn
itionem singularium. **LXIII.**

Dinc autē quidā
qui profectioni diuine cognitionis sin
gulariū notitiam subtrahere nitunt
ur. Ad quod quidē consirmandū septē vijs procedit
Prima est ex ipsa singularitatis cōditione. **C**ū. non
singularitatis principiū sit materiali signata: non vñ par
alia uirtute īmaterialē singularia posse cognosci:
si ois cognitio par quandā assimilationē fiat: vnde
et i nobis ille sole potētie singularia apprechēdūt:
que materiali organis utūtū: vt imaginatio et sen
sus et bon mōi: itellctus at quod īmaterialis ē: singula
ria non cognoscit: multo igitur minus itellctus
diuinus singulariū ē cognoscitū: quod maxime a materiali d

Liber

recedit et sic nullo modo quod de singularia cognoscere possit. Secunda est quod singularia non solum sed aut igit sepius scientur a deo aut quandoque scient et quoniam non scientur. Primum esse non potest quia de eo quod non est non potest esse scia que solus verorum est ea autem quod non sunt verae esse non potest. Secundum etiam est non potest quia domini intellectus cognitio est omnino invariabilis: ut omnium est. Tertia est ex eo quod non omnia singularia de necessitate proueniunt sed quedam contingentes: unde de eis certa cognitio habetur non potest: cognitio autem omnis qua est de contingenti falli potest: cum futurum est potest non evenire oppositum eius: quod cognitione tenetur: si non posset oppositum evenire: tamen non certum est: unde et de contingentibus futuris non potest esse in nobis scire: sed conjecturalis estimatio quedam: supponere autem omnem cognitionem dei esse certissimam et infallibilem: ut supra omnium est: impossibile est enim deus aliquid de novo cognoscere nisi perpter eius immutabilitatem: ut dominus est: ex his igitur videtur sequi quod singularia contingentia non cognoscantur. Quarta est: ex hoc quod quoniam singularium causa est voluntas: effectus autem anno sit: non potest nisi in sua causa cognosci: sicut non solum esse potest: anno in se esse incipiat: motus autem voluntatis a nullo potest per certitudinem cognosci nisi a voluntate in cuius parte sunt: impossibile est igitur quod deus de huiusmodi singularibus que causam ex voluntate sumuntur: notitia certa habeat. Quinta est ex singularium infinitate. In finitu: non in quantum huiusmodi est ignorata. Nam omnino quod cognoscitur sub cognoscibili comprehensione quodammodo mensuratur: cum mensuratio nihil aliud sit quam quedam certificatio rei mensurata: unde omnis ars infinita repudiat: singularia autem sunt infinita ad minus in potentia: impossibile igitur videtur quod de singularia cognoscatur. Sexta est ex ipsa uilitate singularium. Cum non nobilitas scire ex nobilitate scibilis quodammodo pensetur: uilitas est scibilis in uilitatem scire redundantem videtur: diuinus autem intellectus nobilissimus est: non igit eius nobilitas patitur: quod de quoniam vilissima inter singularia cognoscatur. Septima est ex malitia que in quibusdam singularibus inuenitur. Cum non cognitum sit aliquo modo in cognoscente: malum autem in deo esse non possit: ut supra omnium est: videtur qui: quod deus malum et priuationem omnino non cognoscatur sed solus intellectus: qui est in potentia: priuationem non nisi in potentia est potest: et ex hoc sequitur quod non habet deus de singularibus notitiam in quibus malum et priuationem inuenitur.

Ordo dicendorum circa diuinam cognitionem. LXV.

Habuius autem erroris exclusionem: ut est diuine scire perfectio ostendatur: quoniam diligenter ueritate inquire

re circa singula predictorum: ut ea que sunt ueritati contraria repellantur: primo ergo ostendamus: quod dominus intellectus singularia cognoscit. Secundo quod cognoscit ea que non sunt in actu. Tertio quod cognoscit contingentia futura infallibili cognitione. Quarto quod cognoscit motus uoluntatis. Quito quod cognoscit infinita. Sexto quod cognoscit quelibet uilia et minima in etibus. Septimo quod cognoscit mala et priuationes quaslibet uel defectus.

Ordo deus cognoscit singularia. LXVI

Damnum quod singularium cognitione deo non potest deesse. Quidam est: non supra quod deus cognoscit alia in quantum est causa eius: effectus autem divini substantie sunt res singulares: hoc non deus carcer res in quantum facit eas esse in actu: uilia autem non sunt res substantie: sed huius est solus in singularibus: ut probatur in vii. metha. deus igitur cognoscit res alias a se non solum in uilia sed et in singulari. Item cognitis principiis ex quibus constituitur essentia rei: necesse est rem illam cognoscere: sicut cognita anima rationali et corpore tali cognoscitur homo: singularis autem essentia constituit ex materia designata et forma individuali: sicut socratis essentia ex hoc corpore et hac anima: ut est essentia hominis uialis ex anima et corpore: ut probatur in vii. metha. unde sic hec cadunt in diffinitione hominis uialis: ita illa caderent in diffinitione socratis si posset diffiniri: cuiusque igit adest cognitio materie et eorum per quam designatur: et forme in materia individuali ei non potest deesse cognitione singularis: sed dei cognitione usque ad materiam et accidentia individualia et formas pertinet: cum non suum intellectum sua essentia: quoniam intelligat omnia quae sunt quocunque modo in eius essentia: in quod videtur virtute sunt sicut in prima origine omnia quae sunt quocunque modo huius: cum sit primus et uerius principium essendi a quibus materia et accidentia non sunt aliens: cum materia sit ens in potentia: et accidentes sit ens in alio: deo igitur cognitione singularium non deest. Amplo. nam generis non potest cognoscere nisi est dñe pime et passiones proprie cognoscatur: non non perfecte sciretur nam numeri si par et ipar ignorantur: sed uerius et singulare sunt dñe vel per se passiones etiam: si igit deus cognoscere essentiam suam perfecte cognoscit nam coem entis: quoniam perfecte cognoscit uerius et singulare: sic autem non perfecte cognoscit uerius: si cognoscet intentionem ueritatis: et non cognoscet et uerius ut hominem aut animal: ita non perfecte cognoscet singulare: si cognoscet rationem singularis: et non cognoscet hoc uel illud singulare: quoniam igit deus res singulares cognoscit. Ad hec sicut deus est ipsum suum esse: ita est suum cognoscere: ut omnium est: sed ex hoc quod est suum esse: quoniam in ipso iueniatur omnia perfectio eiusendi: sicut in prima essenti origine: ut supra dictum est: quoniam et in eius cognitione iueniatur omnis cognitionis perfectio sicut in primo cognitione

Primus.

nis sotē: hoc at nō esset: si ei singularium noticia deesset: cū i hoc aliorum cognoscētiū pfectio cōsistat: ipossible ē igitur cū singulariū notitiā n̄ hēre. Preterea i oībus virtutib⁹ ordiatis cōter iuēnitur q̄ uirt⁹ supiō ad plura se extēdit: et tñ est vñta: uirtus uero iferior se extendit ad pauciora: et tñ multiplicat respectu illoꝝ: sic p̄z in imaginatione et f̄su. Nā vna uis imaginatiois se extēdit ad oia q̄ qnqz vires f̄suū cognoscēt et ad plura: sed uis cognoscitua i deo ē supiō q̄ i hoīc: qc̄ qd ḡ hō diuersis virib⁹ cognoscit itelleciūs imaginatione et f̄su: hoc de' vno suo et simplici itelleciū cōsiderat: ē igit singulariū cognoscitūs: que nos sensu et imaginatione apprehēdim⁹. **A**līm̄p. diuin⁹ itellectus ex rebus cognitionē nō sumit sic n̄: sed magis p̄ sua cognitionē ē cā rerū et mēlura ipsarū: vt ifra ostendit: et sic cī cognitionis quā de reb⁹ alijs h̄z: ē ad modū practice cognitionis: practica at cognitionē nō ē pfecta nisi ad singularia pueniatur. nā practice cognitionis finis ē opatio q̄ in singularebus ē: diuina igit cognitionis quā de alijs reb⁹ h̄z se usq; ad singularia extēdit. **A**d hec prīmū mobile mouet a motore mouete per itellectū et appetitū: vt supra oīfū ē: nō at posset alijs motor p̄ itellectū care motū: nīsi cognosceret mobile i q̄tu na: n̄ ē moueri sīm locū: hoc ē i q̄tu ē hic et nūc: et p̄z in q̄tu ē singulare: itellect⁹ igit q̄ ē motor vel cā prīmi mobilis cognoscit prīmū mobile i q̄tu ē singulare: q̄ quidē motor vel ponit deus: et sic hētū p̄positū: vel aliqd qđ est ifra dīcū: cui intel lectus si pōt cognoscere singulare sua virtute: qđ itellectus n̄ non pōt: multo magis hoc poterit in itellect⁹ dei. **T**e agens honorabilis ē patiente et acto: sicut actus potētia: forma igitur que ē iferioris gradus nō pōt agendo pducere suā silitudinē in gradū altiorē: sī forma superior pōt pducere agēdo suā silitudinē i gradū iñferiorē: sicut ex virtutibus icorruptibilib⁹ stellaz pducuntur forme corruptibiles i sitis iferioribus: virt⁹ at corruptibilis nō pōt pducere formā icorruptibile: cognitionē at oīs fit p̄ assilatiōē cognoscēt et cogniti: in hoc tñ dīcū: q̄ assilatio i cognitione hūana fit p̄ actionē rerū sēsibiliū i uires cognoscitua hūanas: in cognitione at dei ē ecōuerso: per actionē forme itellectus diuinī i res cognitas: forma igitur rei sēsibilis cā sit p̄ sua mālitatē idividuata: sue singularitatis silitudinē pducere nō pōt in hoc q̄ sit oīo i mālis: sī solū usq; ad vires q̄ organis mālib⁹ utū tur. Ad itellectū at pducit p̄ uirtutē itellectus agētis: in q̄tu oīo a cōditiōbus māc exūt: et sic silitudo singularitatis forme sēsibil n̄ pōt puenire usq; ad itellectū hūanū: silitudo at forme itellectus diuinī cū ptingat usq; ad rerū minima: ad q̄ ptingit sua cālitas puenit usq; ad singularitatē forme sensibilis et mālio: itellectus igit diuin⁹ pōt cognoscēt

singularia: nō āt huānus. ¶ Pre. seq̄retur icōue
niēs qđ phō ḥ Impedocle iducit. s. deū eē insipien-
tissimū si singlaria nō cognoscit: q̄ ēt hoīes cogno-
scūt. Hec āt pbata vītas ēt scrip̄e sacre aucfate?/
firmatur. Si āt Debre. iij. Nō ēt illa creatura in
uiſiblī cōspectu eius. Error ēt p̄rius excluditur.
Eccl. xvi. Nō dicas: a deo abſcōdat: ⁊ ex summo
qđ mei memorabītur: Pz̄ ēt ex dīctis qliter obiec-
tio i contrariū fca nō recte cōcludit. Nā id q̄ itellec-
tus dñs? itelligit: t̄si imāle sit: ē tñ ⁊ māc ⁊ forme
ſilitudo ſicut primuz p̄cipiū p̄ductiū utriusqz.

Decus cognoscit ea que nō sunt. **LXVII.**

Ecúdo ostēdēdū

ē q̄ deo nō deest noticia eorū ē q̄ n̄
sunt. Ut. n. ex supradictis p̄z; eadē ē
cōparatio scie dīne ad res scitas q̄ scibiliū ad scīaz
nīam. Est at he cōpatio scibl̄ ad nīam sciam: q̄
scibile pōt ē ab s̄q̄ eo q̄ eius scia a nobis hēatur:
vt pōt exēplū ph̄s i p̄dicamētis de circuli q̄dratu
ra: nō at ecōuerso: talis ḡ erit cōpatio dīne scie ad
res alias: q̄ et nō exēntū cē pōt. Itē cognitio di
uini itellectus cōpatatur ad res alias s̄c cognitio ar
tificis ad artificiata: cū p̄ suā sciam sit cā rerū: ar
tis ex sue artis cognitioē ē ea q̄ nōdū s̄t artificia
ta cognoscit: forme. n. art. ex ei^z scia effluūt i exte
riore māz ad artificiatoꝝ p̄stitutionē: vñ nihil p̄
hibet i scia artificis eē formas q̄ nōdū extiūs pdie
rūt: sic igit nihil p̄hibet deū eoꝝ q̄ non s̄t noticia
hēre. Pre. de^z cōgscit alia a se p̄ essētiā suā i q̄tū
ē silūtido eoz q̄ ab eo p̄cedūt: vt ex supradictis p̄z;
s̄z cū essētiā dei sit infinite p̄fectiōis: ut supra oīsū
ē q̄libet at alia res hēat ee i p̄fectionē terminata:
ip̄ossible ē q̄ unūlitas rex aliar̄ adeq̄t essētiē di
uine p̄fectionē: extēdit igit se uis sue rep̄itationis
ad multa plura q̄ ad ea q̄ s̄t: si igit de^z totalit̄ vnu
tē i p̄fectionē essētiē sue cognoscit: extēdit se eius
cognitio nō solū ad ea q̄ s̄t: s̄z ēt ad ea q̄ non s̄t.
Amp. itellect^z n̄ fz illa op̄ationē q̄ cōgscit qđ qđ
ē: noticia hēre pōt ēt eoz q̄ nō s̄t actu: pōt. n. equi
vel leōis essētiā cōprehēde oīb^z b^z mōi aialib^z iter
ēptis: itellect^z at din^z cōgscit ad modū cōgscētis
qđ qđ ē: nō solū diffinītioēs s̄z ēt enūciabilitia: vt ex
supradictis p̄z; pōt igit ēt eoz q̄ nō s̄t noticia hēre.
Ad hec effect^z aliq̄s in sua cā p̄cōgsci pōt ēt anīq̄
sit: sic cōgscit astrologus ecliptiz futurā ex cōside
ratioē ordī celestī motū: s̄z cognitio dei ē de re
b^z oīb^z p̄ cām: se. n. cōgscēdo q̄ ē oīum cā: alia q̄sī
suos effect^z cōgscit: vt supra oīsūz: nihil igit ph̄bi
bet: qn̄ ēt q̄ nōdū s̄t cōgscat. Amp. intellige dei
successione nō b^z: sic nec ei^z ee: igit totū sil sp̄ ma
nēs: qđ d̄ rōe emītāt ēt p̄fīs at duratio successioē
p̄z: i posterioꝝ extēdit: p̄portio igit etnūtatio ad

Liber

totā t̄pis durationē ē sicut p̄portio indiuisibl̄ ad
tinuum; nō qdē c̄l̄ idiusibl̄ qd̄ t̄minus t̄tinui
ē: q̄ non adest cuilibet pti t̄tinui. b̄. n. situdinez
bz̄ instas t̄pis; s̄ eius idiusibl̄: qd̄ extra t̄tinuu ē:
cuilibet tñ pti t̄tinui sue puncto i t̄tinuo signato
coexistit. na cū t̄pis motum non excedat: etinatae q̄
oio extra motū est nihil t̄pis ē. **R**urū: cū etinī esse
nunq̄ deficiat: cuilibet t̄pi uel istanti t̄pis p̄tialr̄
adest etinatas: cuius exemplū utcunq̄ in circulo est ui-
dere: p̄tūm. n. inf̄ circū erētias signatū: t̄ si id
uisibile sit non tñ cuilibet p̄tūto ali⁹ fm̄ sitū coexi-
st̄t̄ sil̄: odo. n. situs t̄tinuitatē circūferentie facit:
centrū uero qd̄ ē extra circūferētiā ad qd̄libet p̄-
ctum i circūferentia signatū directe oppositionē
bz̄: q̄cquid igit i q̄cquid pte t̄pis est coexistit eterno
q̄li p̄ns eidē: t̄ si respectu altius ptis t̄pis sit p̄teri
tñ uel futurū: etnō at̄ non p̄t̄ aliq̄d p̄tialiter co-
existere nisi toti: q̄ successionis durationē nō bz̄:
q̄cquid igit p̄ totū decursū t̄pis agit: dinus itellec-
tus i tota sua etinatae intuet q̄li p̄ns: nec tñ qd̄ qd̄s
pte t̄pis a gitur sp̄ fuit exn̄: reliqt igit q̄ eoꝝ q̄ bz̄
de cursū t̄pis nondū st̄: de noticiā bz̄. **D**er has
igit rōnes appet q̄ deus non entiū noticiā bz̄ non
tñ oia non entia candē hñt hitudinez ad c̄l̄ sciaꝝ:
ea. n. q̄ non s̄ nec erūt nec fuerūt: a deo sciunt q̄li
eius uirtuti possibili: ynde nō cogscit ea ut exntia
aliq̄sliter i se ip̄sis sed exntia solum in diuina potē-
tia: q̄ quidē a quibusdā dicūtur a deo cognosci s̄z
noticia simplicis intelligentie. **E**a uero q̄ s̄t̄ p̄tia
preiūta uel futura nobis cognoscit deus scđm q̄ s̄t̄
in potentia sua t̄ in p̄p̄is cāis t̄ in se ip̄sis: t̄ ho-
rū cognitionē noticia uisionis: nō. n. deus rerum
q̄ apud nos nondū s̄t̄ uidet solum eē qd̄ hñt in su-
is cāis: sed ēt illud qd̄ hñt in se ip̄sis: in q̄tūm eius
etinatas est p̄ns sua idiusibilitate oī t̄pi: t̄ hi oē eē
qd̄cunq̄ rei deus cognoscit p̄ essentiā suam. nam
sua essentia ē represētabl̄ scđm multa q̄ non sunt:
nec erūt nec fuerunt: ipsa ēt̄ est situdo uirtutis cu-
iuslibet cāe: scđm qua preexistit effectus i cāis: esse
ēt̄ cuiuslibet rei qd̄ bz̄ in se ip̄sa ē ab ea exemplari
t̄ r̄ deductū: sic igit non entia cognoscit deus in q̄
tñ aliquo mō habēt esse uel i potentia dei uel in
cāis suis uel in se ip̄sis: qd̄ rōni scie non obſistit.
Bis at̄ q̄ premissa s̄t̄ ēt̄ scripture sacre auc̄cas te-
stimonium phibet. **D**i. n. **L**cc. xxiiij. **D**ño deo no-
stro ainq̄ crearent nota se oia: sicut t̄ p̄ p̄fēctū co-
gnoscit oia. **E**t̄ Biere p̄mo. **P**riusq̄ te formare i
utro: nouit te. **P**at̄ ex predictis q̄ non cogimur
dicere: sicut quidā dixerunt: deū vñliter singularia
cognoscere: q̄r̄ cognoscit ea i cāis vñibus tm̄: sicut
qui cognosceret eclipsim hñc: non put̄ hec: sed p̄
ut̄ p̄uenit ex oppone: cu onisuz sit q̄ diuina cogni-
tio se extendit ad singularia: put̄ sunt in se ip̄sis.
O de cognoscit singularia con-
tingentia futura. **XVIII.**

Co de' cognoscit singularia con-
tingentia futura. **LXVIII.**

Ex his at iam ali-
qualiter patere potest: quod contingentium
singularium ab eterno deus infallibile
sciam habuit: nec tamen contingentia esse desistunt. Contingentia
naturae certitudini cognitionis non repugnat: nisi
scilicet futurum est: non at secundum quod prius est: contingentia
naturae futurum esse falli potest: falletur. n. si non erit
quod futurum esse estimauit: ex quod at prius est: per illo tempore
non potest non esse: potest at in futurum non esse: sed hoc non
pertinet ad contingentes: putum prius est: sed potest futu-
rum est: unde nihil certitudini scilicet depositum: cui quis ui-
det currere hoie: quis hoc dicere sit contingentia: oportet
igitur cognitionem supra contingentes servare: putum prius est:
certa esse potest: diuini at intellectus intuitus ab eterno
fertur in uniuerso: ex quo tempore cursu pagitur: putum prius est:
ut supra omnium est: relinquuntur igitur quod de contingentiis
nihil phibet deum ab eterno sciam infallibilis habere.
Tunc contingentes a natura differt secundum quod uniuerso habent
sua causa est: contingentes natura: sic in sua causa est ut non esse: ex ea
possit et esse: necessarium autem ex sua causa non potest non esse:
secundum id uero quod utrumque hoc in se est non differt quantum
ad ea supra quod suudat: verum quod in contingentiis secundum id quod
in se est non est esse et non est: sed soli est: id in futuris
contingentes possit non est: dominus at intellectus ab eterno co-
gnoscit res non solum secundum causam quod habent in causa suis
sed secundum eam quod habent in se ipsius: nihil igitur phibet ip-
sum habere etiam cognitionem de contingentibus infallibili-
tate. **C**ampus si ex causa necessaria sequitur effectus certi-
tudinaliter: ita ex causa contingentiis completa si non impediat
sed cum de cognitione ostendatur: ut ex superadictis per se: sci-
entia non solum causam contingentiis habet ea quibus potest impedi-
re igitur per certitudinem an contingentes sint: vel non
sint. **A**d hec effectum excedere sue causae perfectione
non contingit: ininde enim ab ea deficit. unde cum in nobis
causa cognitionis ex ratione contingit in secundum quod necessaria sunt
non per modum necessitatis cognoscimus hanc probabilitatem:
sic at apud nos res sunt causa cognitionis: ita dicitur cogni-
tio est causa regum cognitionis: nihil igitur phibet ea in se contingentes

Primus.

cās proximas: ordo at cōtingētiū ad suas cās proximas ē: vt cōtingēter ex eis proueniāt: cognoscit igitur deus aliqua euēire et cōtingēter euēire: sic igitur diuine scie certitudo et ueritas rerū cōtingētiā nō tollit. Pater igit ex dictis quō ob ectio cognitionū contingētiū i deo repugnā sit repellēda nō. n. posteriorū uariatio: priorib' uariabilitatē i ducit: cū cōtingat ex cās necessarijs p̄mis effec tus ultimos cōtingētes procedere: res at a deo sci te nō sūt priores eius scia sicut apud nos ē: sed sūt ea posteriores: nō. n. sequit: si id qđ ē a deo scitum uariari pōt: q̄ el' scia possit falli uel qualitercūq uariari: fin 2̄ns igit decipimur: sed q̄ n̄a cognitō rep̄ uariabiluz uariabilis ē: ppter hoc i oī cognitōe hoc nēcō accidere ptef. Rursus: cum dī: de us scit uel sciuit hoc futurū: medium qđdā accipi tur iter diuinā sciaz et rē scitā. s. t̄ps i quo est locu tio respectu cuius id qđ a deo scitum dī ē futurū: nō at respectu diuine scie ē futurū: q̄ i momento eter nitatis ex̄s ad oīa p̄tialū se h̄z: respectu cuius si t̄ps locutionis de medio subtrahat: nō ē dicē hoc esse cognitionū q̄i non ex̄s: ut locum hēat qđ: q̄ q̄rit an posse nō esse: sed sic cognituz diceret a deo ut iā i sua essentia uisum: quo posito nō remanet p̄dicte q̄onī loc̄: q̄ quod iā est nō pōt p̄tum ad il lud instā nō esse: deceptio igit accidit ex hoc: q̄ t̄ps i q̄ loqmur coexistit emittati: vel ēt t̄ps p̄tuz quod designat: cum dī. d̄. scilicet: vñ hitudo t̄pis p̄tū uel p̄nū ad futurū emittati attribuit: qđ oīno ei n̄ p̄petit: et ex hoc accidit fin accidens falli. P̄re. si unūquodq̄ a deo cogscit sic p̄tialr uisū: sic nēcūm erit eē quod d̄. cogscit: sic nēcūm est sorte sedē: ex hoc q̄ sedē vñ: hoc at non nēcūm ē absolute uelut a q̄busdā dī: nēcūtate p̄ntis: s̄z sub p̄ditione uel nēcūtate p̄ntie: hec. n. p̄ditional est ne cessaria: si vñ sedē sedet: vñ t̄si p̄ditional i cathēgoricā transserat: ut d̄scat: quod vñ sedē nēcē ē sedē: p̄z eam de d̄o intellectā et cōpositā esse ueraz: de re vñ intellectā et diuisam esse flām: et sic i his et i oībus siliū q̄ dei sciam circa p̄tingēta oppugnā tes argumentat: secundū cōpositionē et diuisiōne fallū. Q̄ at d̄. fūta p̄tingēta sciat ēt auctiōte scripte sacre oīdit. Dī. n. Sap. viij. de diuina sapi entia. Signa et mōstra scit anq̄ siāt: et euēl' t̄puz et secloz. Et fccs. xxix. Non est q̄cō absconditū ab oculis el': a seculo et usq̄ i seculum respicit. Et Ia. xlviij. Predixi tibi ex tūc: anteq̄ uenirent in dicauit tibi.

Q̄ deus cogscit motu uolūtati. LXXI.

Ovide oportet ostē dere: q̄ deus cognitiones mentium et uolūtates cordiū cogscat v̄tute in cā: cum ipse sit vle essendi p̄ncipiu. Oē. n. quod q̄cunq̄ mo est cogscit a deo: in p̄tum suā essenti

am cogscit: ut supra oīsum est: ens at qđdā i aia est: q̄ ddam i reb' extra aiam: cogscit igit deo oīs b'entis dīas: et q̄ sub eis p̄tinent: ens at in aia est quod est in uoluntate uel cogitatione: relinqit ḡ deus ea q̄ sunt i cogitatione et uoluntate cogscat.

Amp. sic deo cogscendo suaz cēntiā alia cog scit: sic p cognitionē cause cognoscunt effectu. oīa igit deo cognoscit suā cēntiāz cogscendo ad q̄ sua cālitas extendit. extēdit aucte ad opationes intellectus et voluntati: nā cuz q̄libet res op̄et p suam formā a q̄ ē aliquod ēē rei. oī fontale pncipiu. to ti' ēē: a q̄ ēst etiā oīs opationis pncipiu. esse. cuz effectus cāz secundāz in cās p̄mas pncipali reducat. cogscit igit deo cogitationes et affecti oīs menti. **I**tez. sicut esse suuz est p̄muz et per hoc oīs esse cā. ita suuz intelligere est p̄muz et per hoc oīs intellectual opationis intellectual cā. sic igit deo cogscendo suuz esse v̄l intelligēdo cogscit esse cuz libet rei. ita cogscendo suuz intelligē v̄l le cogscit oīs cogitationes et voluntatem. **A**d hoc. deo n̄ soluz cogscit res s̄z q̄ in scipis sunt s̄z etiāz secunduz q̄ s̄z in causis suis ut ex supradicil p̄z. cogscit. n. ordinez cause ad suū effectuz. s̄z artifcialia s̄t in artificib' p intellectuz et voluntatez artificiū: sic res nāles s̄t in causis suis p v̄tutes cauz. sic. n. nāles assimilant sibi suos effectuz p suas v̄tutes actiuas. ita artifex p intellectuz inducit sōmā artificiati p q̄ assilat sue arti. et siliis rō est de oīb' q̄ a p̄posito agunt. scit igit deo et cogitationes et voluntates. **I**tez. deus non min' cogscit substātias intellectuales q̄ ipse v̄l nos substātias sensibilius: cuz substātie intellectuales sint mag. cogscitib' puta magi in actu ex̄ntes. informationes au tez et inclinations substātiaz sensibiliuz cogscitūr et a deo et a nobis cuz igit cogitatio aie sit per informationez quādaz ipsi'. affectio aucte q̄dam sit inclinatio ipsi' ad aliquod. nāz ipsi' inclinatio nez rei nāles appetitu. nālez dicim'. relinqit ḡ deo cogitationes et affectiones cordiuz cogscat. Hoc aut testimonio sacre scripte p̄firmat. Dī. n. in ps. Scru. cor. et re. deo. et p̄v. xv. Infernus et perditio corā deo: q̄to magis cōda filiorū hoīuz: et Jo. xx. Opus ei non erat ut q̄a testimoniu phiberet de hoīe: ipse. n. sciebat qđ esset in hoīe: dñnum aucte quod h̄z uolūtas sup̄ia suos act' p quod in eius est p̄itate uelle uel non uelle: excludit de minimatio nem v̄tutis ad unū et uolūtati cāe experius agen tie: non at excludit influentiā sup̄ioris cāe: a qua est ei esse et opari: et sic remanet cālitas in cā p̄ma q̄ deo est respectu motu uolūtatis: ut sic deus le ipsum cognoscendo b'mōi cognoscere possit.

Q̄ deus cognoscit infinita. XX.

Ost hoc ostendē

d 3

Liber

dum est q̄ de' infinita cognoscat. **S**ogscendo. n. se
esse cām rerum; alia a se cogscit; ut ex superioribus
pz; ipse. n. est cā infinitoꝝ; sed iſinita ſt entia; ē. n.
oium eoꝝ q̄ ſt cā; ē igit infinitoꝝ cogſcitur. **I**tē
de' ſuaꝝ virtutē pſecte cognoscit; ut ex ſupradictis
pz; uirtus at nō pōt cognoscit pſecte; niſi cogſcant
oia i q̄ pōt; cum ſcōm ea q̄titas uirtutis qdāmō at
tendat; ſua at uirꝝ cum ſit iſinita; ut oñſum eſt ſu
pra; ad iſinita ſe extēdit; ē iḡ de' infinitoꝝ cogni
to. **A**mp. ſi dei cognition ad oia ſe extēdit; q̄ q̄
ličioꝝ mō ſi; ut oñſum eſt; oꝫ q̄ non ſolū cognos
cat eni actu; ſed et̄ eni potētia; fz i reb' nālibus
ē infinitū in potētia; tſi nō actu ut pbat phs i. iij.
philiſco. cogſcit iḡ de' infinita; ſic unitas q̄ ē puci
pium numeri; iſinitas ſp̄es nūeroꝝ cognosceret;
ſi cognosceret q̄cq̄d ē in ſe i potētia; ē. n. unitas po
tētia ois nūerus. **A**mp. deus p effentiā ſuam ſi
cut qdā medio exemplari alia cognoscit; fz cuꝫ ſit p
fectionis iſinite; vt ſupra oñſum ē; ab ipſo exēpla
ri pnt infinita hñtia iſinitas pfectiones; qz nec ali
qđ unū eoꝝ nec qlibet plura exemplata pfectioꝝ
exēplaris adeq̄re pnt; t̄ ſic ſp remanet nouus mo
duo; q̄ aliquid exēplatiū ipſum imitari poſſit; nihil
igit phibet ipſum p effetiā ſuā iſinita cogſcē. **P**re.
eſſe dei eſt ſuū intelligere; ſicut iḡ ſuū eſſe
ē iſinitū; vt oñſum ē; ita ſuū intelligere ē iſinitū; ſi
cut at ſe fz ſinitū ad ſinitū; ita ſe fz iſinitū ad iſini
tum; ſi iḡ ſcōm intelligere nām; qđ ſinitum ē; ſini
ta cape poſſumus; t̄ deus fm ſuū intelligere iſinitū;
iſinita cape pōt. **P**re. intellect⁹ cognoscens
maximū intelligibile nō minus cognoscit minora
fz magis; vt pz p phm in. iij. de aſa; qđ ex hoc pue
nit; q̄ intellect⁹ n̄ corūpitur ex excellēti intelligibi
li ſicut ſēlus; fz mag pſicit; fz ſi accipiat iſinita en
tia; ſiue ſint eiusdē ſp̄ei; ut iſiniti hoſies; ſiue iſini
taꝝ ſp̄ez ēt ſi aliquid uel oia eſſent iſinita fm quāt
itatē; ſi hoc eſſet poſſible; vniuersi eoꝝ eēt mino
ris iſinitas q̄ deus; nā qdlibet eoꝝ t̄ oia ſi h̄erēt
eſſe receptū ŷ limitatum ad aliqua ſp̄em uel gen⁹
t̄ ſic fm aliquid eſſet ſinitū. vñ deficeret ab iſinitate
dei; q̄ eſt iſinit⁹ ſimplr; ut ſupra oñſum ē; cū igit
deus pſecte ſe ipſu cognoscat; nihil phibet euꝫ ēt
illā ſumaz infinitoꝝ cognoscere. **A**d hec. q̄to
aliquis intellect⁹ ē efficacior; ŷ lipidior in cognos
cendo; tanto ex uno pōt plura cogſcere; ſicut ois uir
tus q̄to ē fortior; tanto ē magi unita; intellectus at
dinus fm efficaciā ſiue pfectionem ē iſinit⁹; ut ſu
pra oñſum eſt; pōt ŷ p unum qđ eſt ſua eſſentia in
iſinita cognoscere. **P**re. intellect⁹ dinus eſt pſec⁹
ſimplr; ſicut ŷ eius eſſentia; nulla igit pfectio intelligibilis
eſi deſt; ſed id ad qđ eſt in potētia intellect⁹
nē; eſt eius pfectio intelligibilis; eſt at in potētia ad
oēs ſp̄es intelligibiliꝝ; ŷ ſp̄es at fz mōi ſunt infinite;
nā ēt numeroꝝ ſp̄es infinite ſunt ŷ figurari; relin
q̄tur igitur q̄ deus oia iſinita fz mōi cognoscat.

Ite cū intellectus nō sit cognoscitius infinitorum in potētia: pōt. n. in infinitū spes numeroꝝ multi plicare: si intellect⁹ diuinus nō cognosceret infinita ēt actu: sc̄q̄ p̄ uel plurīum esset cognoscit⁹ intellectus hūianus q̄ diuin⁹: vel q̄ intellect⁹ diuin⁹ nō cognosceret oia actu quoꝝ ē cognoscit⁹ i potētia: q̄n̄ utrūq; ē ipossible: ut ex supradicti p̄z. **A**d hec. infinitū cognitioni repugnat: in q̄ tu repugnat numeratiō: nā ptes infiniti numera ri sc̄m se ipossible est q̄ dictionē implicans: cog scere āt aliquid p numerationē suarum ptiū est i intellectus successione cognoscētis p̄t p̄ ptem: nō āt intellectus sīl diuersas ptes appreheſetis: cuz igit̄ diu n̄ intellect⁹ absq; successionē cognoscat oia sīl nō magis ipeditur cognoscere infinita q̄ finita. **A**mp̄. ois quātitas in qđā multiplicatione ptiuz consitit: t̄ ppter hoc numerus ē prima quantitatū: vbi ergo pluralitas nullā dīam opat: ibi nec a liquid qđ quātitatē cōsequit̄ aliquā dīam fac: in cognitionē āt dei plura hoc mō cognoscit̄ ut unū cū nō p dīas spes s̄ p unā spem: q̄ est dei essentia cognoscatur: unde t̄ simul multa cognoscuntur a deo: t̄ ita i dei cognitione nullā dīaz pluralitas facit: ergo nec infinitū: qđ q̄titatēz consequit̄: nihil ergo differt ad intellectū diuinū infinitoꝝ t̄ fini toꝝ cognitionis: t̄ sic cuz cognoscat finita: nihil p̄bet ēt cū cognoscere infinita. **D**uic āt cōsonat qđ in p̄s dī. **A**t sapie eius nō ē numerus. **P**z ēt ex p̄dictis: q̄ intellect⁹ n̄ infinitum nō cognoscit sic intellectus diuin⁹. **D**iffert āt intellectus n̄ ab intellectu diuino q̄tum ad q̄tuor: q̄ hāc dīam faciūt. **P**rimū est: q̄ intellect⁹ n̄ simp̄l̄ finitus ē: diuin⁹ āt infinitus. **S**ecundū ē: q̄ cu intellectus n̄ diuer sa p diuersas spes cognoscat: nō pōt infinita sc̄d̄ una cognitionē sicut intellectus diuinus. **T**ertiū ē ex hoc proueniens q̄ intellect⁹ n̄ q̄ p dīas spes diuersa cognoscit: nō pōt sīl multa cognosce re: t̄ ita infinita cognoscere n̄ posset nisi successi ve ea numerādo: qđ n̄ est in intellectus diuinio: qui sīl multa intuetur quasi p unā spem uisa. **Q**uar tu est q̄ intellectus diuinus est eoꝝ q̄ s̄t: t̄ corum q̄ nō s̄t: ut on̄sum est. **P**z ēt quo uerbū p̄bi q̄ dicit q̄ infinitū sc̄m q̄ infinitū ē ignotū: p̄nti s̄tne non obuiat: q̄ cū infinitū rō quantitati cōperat: vt ipse dicit: infinitū ut infinitū cognoscetur: si per m̄iuationē suarū ptiuz notū esset. hec. n. ē p̄ pria cognitio quātitatis: sic āt deus nō cognoscit. vñ ut ita dicatur nō cognoscit infinitū sc̄m q̄ ēt infinitū sed sc̄m q̄ ad suam sciam se h̄z: ac si ēt finitum ut on̄suž ē. **S**cindū ē m̄ q̄ deus infinita nō cognoscit scia uisioꝝ: ut uerbis alioꝝ utamur q̄ infinita nō s̄t actu: uel fuerūt nec erūt: cuz ge neratio ex neutra parte sit ifinita sc̄m fidem ca tholicā: scit tñ infinita scia simplicis intelligentie: put scit ēt q̄ non s̄t: scit. n. deus infinita: q̄ nec s̄t

ne erit ne fieri cōm̄ si in pōtētia cōfūctū fuit
in seūtū sūm̄ pōtētia fūsa: q̄ nec fr̄c̄ trūtū net
fūrū: n̄ ip̄m ad q̄n̄em de cognitū fūgā
vāl̄ p̄cip̄m̄d̄t̄ p̄t̄ p̄t̄c̄phōne: mūsīc̄:
n̄t̄. Inq̄lā fūnt̄ infinitā: fūm̄ d̄c̄: n̄b̄lo
mūsīc̄d̄ta cōgnitūf̄t̄.

Primus.

nec erūt nec fuerūt: q̄ tñ s̄ in potētia creare: r̄ scit
et infinita q̄ s̄ in potētia sua: q̄ nec s̄ nec erūt: nec
fuerūt. vñ q̄:um ad q̄nem de cognitiōe singula
rūm prīmer: r̄ndērī pōt p̄ interēptionēz maioris:
non. n. singularia sunt infinita: si tñ essent: nihil
minus deus ea cognosceret.

Q deus cognoscit uilia.

LXXI.

Oc autēt habito

Noñdendum est q̄ deus cognoscit ui
lia: r̄ q̄ hoc nobilitati scie eius nō re
pugnat: sed atestat. Quāto. n. aliq̄ uirtus actua
est fortior: tanto i remotiora suā actionē extēdit:
ut ēt insensibiliū actionib⁹ apparet: vis ēt diui
ni intellectus in cognoscēdo res silatur uirtuti ac
tive: intellectus. n. diuinus nō recipiendo a reb⁹ co
gnoscit: s̄ magis p̄ hoc q̄ eis influit: cū igit̄ sit i
finite uirtutis i intelligendo: vt ex supradictis p̄:
oꝝ q̄ eius cognitio usq̄ ad remotissima extendat:
sed gradus nobilitatis r̄ uilitatis i oibus entibus
attendit fm̄ p̄cipiatē et distantia a deo: q̄ est iſi
nite nobilitatis: ḡ p̄tūcunḡ uilissima in entib⁹ de
us. ppter maxima uirtute sui intellex⁹ cognoscit.
Pre. oē q̄d est in eo q̄ est: uel q̄d est: actu est: r̄
silicudo primi actus est: r̄ ex hoc nobilitatem h̄z:
q̄ ēt q̄ potentia est: ex ordine ad actu nobilitati
ē p̄ticeps: sic. n. esse d̄: relinq̄ igit̄ q̄ unūq̄dōz i se
p̄sideratum nobile ē: sed uile d̄ respectu nobilio
ris: a deo ēt distat nobilissime aliaz reruz nō mi
nus q̄ ultime rerū creatarū distent a supremis: si
igitur hec distatia ipediret diuinā cognitionē: m̄l
to magis ipediret illa: r̄ sic seq̄ret: q̄ nihil de cognoscē
re aliud a se: q̄d supra iprobatum est: si igit̄ ali
qd aliud a se cognoscet p̄tūcunḡ nobilissimū:
pari rōne cognoscet q̄libet p̄tūcunḡ dicit uilis
simū. Amp. bonū ordinis uniuersi nobilissimū ē
q̄libet pte uniuersi: cū ptes singule ordinēt ad bo
nū ordi: q̄ ēt toto sicut ad finē: ut p̄ ph̄m p̄zi. xi.
metha. si igit̄ deus cognoscet aliqua alia nam no
bile: maxime cognoscet ordinē uniuersi: hoc ēt co
gnosci non pōt: nisi cognoscet nobilitata r̄ uiliora
i q̄rum distatia⁹ r̄ hitudinibus ordo uniuersi con
sistit: relinq̄ igit̄ q̄ de cognoscet nō solū nobilia:
s̄ ēt q̄ uilia reputat. Ad hec, uilitas cognitorū
i cognoscētē nō redūdat p̄ se: hoc ē. n. de rōne co
gnitionis ut cognoscētē cōtineat spes cogniti sc̄om
modū suū: p̄ accētēt p̄t redūdere i cognoscētē
uilitas cognitorū: vel eo q̄ dū uilia p̄siderat a no
biliorib⁹ abstrahit cogitādis: ul̄ eo q̄ ex p̄sidera
tione uiliū in aliquas idebitas affectiones inclia
tur: q̄d quidē in deo ēt non pōt: ut ex dictis p̄:
nō igit̄ derogat diuine nobilitati uiliū reruz cogni
tio: s̄ magis p̄tinet ad diuinam p̄fectionē: sc̄oꝝ q̄
oia in se ipsa h̄z: vt supra oñsum ē. Ad hec, uir

tus aliq̄ non iudicat p̄ua: q̄ in p̄ua pōt: sed q̄ ad p̄
ua determinat: nā uirtus q̄ in magna: pōt ēt i p̄ua
pōt: cognitio ḡ q̄ s̄ pōt in nobilia r̄ uilia non ē iu
dicanda uile: sed illa q̄ in uilia tñ pōt: sicut in no
bis accedit: nā alia p̄sideratione cōsideram⁹ dina
r̄ huana: r̄ alia scia est utriusq; vñ cōpatione no
bilioz ērīoz: uilioz reputati deo ēt non ē sic: nā
eadē scia r̄ p̄sideratioz se ip̄su r̄ oia alia p̄siderat:
non igit̄ eius scie aliq̄ uilitas ascribit ex hoc q̄ que
cūq̄ uilia cognoscit. Hic ēt p̄sonat q̄d dī Sap.
vñ. de dina sapia: q̄ attingit ubiq̄ ppter suā mū
ditiā: r̄ nihil inquinatū icurrit in illā. P̄z ēt ex p̄
dictis q̄ rō q̄ in opositū obiectebat: onse ueritati
non repugnat: nobilitas. n. scie attēdit sc̄oꝝ ea ad
q̄ p̄ncipaliter ordīa scia r̄ nō ad oia q̄cunḡ i scia
cadunt: sub nobilissima. n. scia apud nos cadunt
nō solū suprema i entib⁹ sed ēt ifima. nā ph̄ia p̄t
ma p̄siderationē suā extēdit a primo ente ad ens
in potētia: q̄d est ultimū i entib⁹. Sic ēt sub dina
scia cōprehendūt infima entiū q̄i cum p̄ncipali co
gnito s̄l nota: dina. n. essētia ē p̄ncipale a deo co
gnitu: in q̄ oia alia cognoscit: vt supra oñsum est.
P̄z ēt q̄ hec ueritas non repugnat dēcis ph̄i i. xi.
metha. nā ibi intēdit oñdere: q̄ diuinus intellectus
nō cognoscit aliud a se: q̄d sic sui intellectus p̄fec
tio q̄i p̄ncipale cognitum: r̄ fm̄ hunc modū dīc
q̄ uilia melius ignorat q̄ cognoscit: qñ. l. est alia
cognitio uiliū r̄ nobilium: r̄ uiliū p̄sideratio cō
siderationem nobilium impedit.

Q deus cognoscit mala.

LXXII.

Tē restat ostēde

Te q̄ deus ēt cognoscet mala. Bon
oñcognito malū oppositū cognosci
tur: sed de cognoscit oia p̄ticularia bona quibus
mala opponit: cognoscit igit̄ de mala. Pre.
p̄trarioz rōnes i aia non s̄ p̄trarie: ala nō simul
essent i aia: nec s̄l cognoscet: rō ḡ q̄ cognoscitur
malū: nō repugnat bono: s̄ magis ad rōnem bōi
p̄tinet: si igit̄ in deo ppter suā absolutā p̄fectionē
iueniūt oē rōnes bonitat: ut supra oñsum ē: reli
quid q̄ ip̄o sit rō q̄ malum cognoscit: r̄ sic ēt
maloz cognoscitius. Itē uerū ē bonū intellectus:
ex hoc. n. aliquis intellectus d̄: bonū q̄ uerū cognoscit:
verū ēt non solū ē bonuz ēē bonū: s̄ ēt malū
esse malū: sicut. n. uerū ē esse quod ē: ita uerū ē nō
esse: quod nō ē: bonū igit̄ intellectus ēt in cognitio
ne malī p̄sistit: s̄ cū diuinus intellectus sit p̄fectus
bonitate: nō pōt deesse sibi aliq̄ intellectualū p̄fec
tionum: adeo igit̄ sibi maloz cognitio. Amp.
deus cognoscit rerū distinctionē: ut supra oñsum
ē: s̄ i rōne distinctionis est negatio: distinctiona. n. sunt:
quorū unū n̄ ē aliud: vñ r̄ prima q̄ se ip̄is distingūt
mutuo negationem icludit: rōne cuius negativē

Liber

ppositiones i' cis s' immediate: ut nulla quātitas ē substātia: cognoscit. n. d' negationē; priuatio at qdā negatio est i' subiecto determinato: ut in. iij. metha. oñditur: cognoscit igis puationē: et p' p'ns malū qd' nihil est aliud q' priuatio debite pfectio nis. **P**re. si deus cognoscit oēs spes rerū: ut supra oñsum ē et p'batū: et a quibusdā phis cōce ditur et p'bat: oñz q' cognoscat ḥria: tu q' q'rudam generū spes s' ḥrie: tum q' dñe genēz si p'trarie: ut p' in. xi. metha. sed i' p'trarijs includitur oppo sitio forme et priuatiōis: vt ibidē hētur: q' oñz q' d' cognoscat puationē: et sic p' p'ns malum. **A**d hec deus nō solū cognoscit formā sed et māz: ut supra oñsum est: mā at cum sit ens in potētia cognosci pfecte non pōt: nisi cognoscat ad q' eius potentia se extēdit: sicut et in oībus alijis potentijis accidit: extēdit at se potētia māe et ad formaz et ad priuatiōnē: qd. n. esse pōt: pōt et et non eē: ergo deus co gnoscit priuatiōnē: et sic cognoscit p' p'ns malum. **T**ē si deus cognoscit aliquid aliud a se: maxime cognoscet qd' ē optimum: hoc at ē ordo uniuersi: ad quē sicut ad finē oīa pticularia bona ordinat: i' ordine at uniuersi si quedā q' s' ad remouendū nocumēta q' possēt ex q'busdā alijis puenire: vt p' i' his q' dātur aialibus ad defensionē: ergo b'moi nocumēta d' cognoscit: cognoscit igitur mala. **P**re. i' nobis maloz cognitionē nūq' uitupatur fin id qd' p' se scie est. i' fin iudicium qd' hētur de malis s' p' accīs: fin q' p' siderationem maloruz iterdū alijis ad malum inclinat: hoc at nō est i' deo q' imutabilis ē: ut supra oñsum ē: nīb' lig' prob̄et qd' deus mala cognoscat. **H**uic at colonat qd' dī. **S**ap. vii. q' dei sapiam non uicit malitia. pro uer. xv. infernus et p'ditio coā dño: et in p'a. **D**elic ta mea a te non s' abscondita. Job. xi. dī. He no uit hoīum uanitatē: et uidens iniquitatē none co siderat. **S**iēdū tñ q' circa cognitionē mali et pri uatiōnis alij se hz' itellectus dinus atq' aliter itel lectus noster: nā cū itellectus noster singulas rea p singulas spes p'prias cognoscat et diuersas: id qd' est in actu cognoscit per spem intelligibilem: per quam sit itellectus i' actu: vñ et potētia cognoscē pōt i' q'tum ad talē spem qñq' se hz' i' potentia: ut sicut actum cognoscit p' actum: ita et' potentiaz p' potentia cognoscit: et q' potētia est de rōne p' uatiōnis. nā p' uatio est negatio: cuius subiectum ē ens i' potentia: sequit q' itellectui nō cōpetat alij mō cognoscere priuatiōnē: in q'tum ē natus eē in po tentia: hz' et dici possit q' ex ipsa cognitione ac' se q'etur cognitione potētiae et p'uationis: itellectus at di uinus q' nullo mō est i' potentia nō cognoscit mō p'dicto priuatiōnem nec aliqd aliud: nā si cognoscet aliquid per spem que nō est ipse: seq'retur d' necessitate q' p'portio eius ad illā spem esset: sicut p'p'rtio potētiae ad actum. vñ oñz q' ipse intelligat

solum p' spem q' est sua essētia: et p' p'ns q' intelligat se tantum sicut primū itellectū: et intelligēdo tñ se cognoscit alia: sicut supra oñsum est: non solum at actus s' potētias et priuatiōnes: et hic est sensus verborū quē phs ponit in. iij. de aīa dicens: aut q' mō malum cognoscit aut nigrū: ḥria. n. quodam mō cognoscit: oñz at potentia esse cognoscēs et eē i' ipso: si uero alicui nō inē cōtrariū. s. i' potentia se ipsū cognoscit et actu est et separabile: neq' oñz seq' ex positionē. **A**uerrois: q' vult q' ex hoc seq'ur q' intellectus qui ē tñ in actu: nullo mō cognoscat pri uatiōnē: sed sefus ē q' non cognoscat priuatiōnē per hoc q' est in potētia ad aliquid aliud: s' p' hoc q' cognoscit se ipsum: et est sēper actu. **R**ursus sciendū: q' si deus hoc mō se ipsū cognoscet. q' co gnoscēdo se non cognoscet alia entia q' s' p'cū larla bona: nullo mō cognoscet priuatiōnē aut malū: q' bono qd' est ipse non ē aliqua p'uatō op posita: cu' priuatio et suum oppositū sunt nata eē circa idē: et sic ei qd' est actus purus nulla priuatio opponitur: et per p'ns nec malum: vñ posito q' de us se solū cognoscat cognoscendo bonū: qd' est ip se non cognoscet malū: sed q' cognoscēdo se co gnoscit et' entia: in q'bus nate s' esse priuatiōnes: necesse ē ut cognoscat priuatiōnes oppositas et ma la opposita pticularibus bonis. **S**iēdū et q' sic deus absq' discursu intellegēdo se co gnoscit alia: ut supra oñsum est: ita nō oñz q' ei' co gnitiō sit discursiva: si' per bona cognoscit mala: nā bonum ē q' rō cognitionis mali: cu' malū nihil sit aliud q' priuatio boni: vnde cognoscuntur ma la per bona sicut res p' suas diffinitiones: nō sicut p'clones per p'ncipia: nec ē ad i'perfectionē diuine cognitionis cedit: si mala p' p'uationē bonoruz co gnoscit: q' malum nō dī eē: nisi in q'tum ē prima tio boni: vñ fin hunc solum modū ē cognoscibili: nam unūq' q'tum hz' de esse tñ habet de co gnoscibilitate.

Deus sit uolens. **XXXIII.**

Expeditis his que ad dñi itellect' cognitionē p'linet: nūc restat p'siderare de deo uoluntate. **E**x hoc. n. q' deus est intelligens seq' q' sit uolēs: cu'. n. bonū itellectū sit p'p'rius obiectu uoluntatis: oñz q' bonū itellectum i' q'tu h' sit volūtū: itellectus at dī ad intelligentē: nice est igis q' intelligens bonū in q'tu h' mō s' t uolēs: deus at intelligit bonū: cu'. n. sit pfecte intelligēs: ut ex supradicēl p'z: intelligit ens s'li' cu' rōne boni: est igis uolēs. **A**d hec. cuicun q' iest alij formaz: hz' p' illā formā hitudinez ad ea q' s' i' rerū nā: sicut lignū albū p' suā albedinem ē alijbus sile et q'busdā dissile: i' intelligēre at et' seti ente ē forma rei itellecte et sensate: cu' oīs cognitionis sit p' aliquā silitudinē: oñz igis eē hitudinē intelligen

Primus?

solum p̄ sp̄m q̄ et la officia; q̄ p̄ sp̄m q̄ iudicis
se tunc sunt p̄m iudicis; iudicis q̄ iudicis
cognoscit alia sicut ipsa vñiam ceterum iudicis
et actus; s; potius q̄ iudicis dñe resensur q̄
verbis q̄ p̄ sp̄m q̄ et iudicis dñe resensur q̄
mo malum cognoscit sicut nō cognoscit s; et q̄
ipso si nō sicut nō iudicat s; iudicis q̄ ipso si
ipso cognoscit s; et q̄ hoc iudicat q̄ in
positum. **Auctor.** q̄ potest q̄ cognoscit p̄
tellectus que iū iū in artificio nō cognoscit p̄
iudicatio q̄ sicut nō iudicat s; iudicis q̄ hoc
per hoc q̄ et in portio ad aliud aliud sicut
q̄ cognoscit s; et in operi acu. **Parus.**
scindit q̄ si deus hoc mō s; ipso cognoscit q̄ co-
gnoscit s; de non cognoscit alia quā q̄ s; p̄ sp̄m
aria bona; nullo mō cognoscit p̄ iudicatio aut
alio q̄ bono q̄ q̄ ipso non s; aliua p̄ sp̄m op-
p̄ sp̄m p̄ sp̄m et suam oppositam sicut nata et
sicut nī sic q̄ q̄ et actus pars in p̄ sp̄m
p̄ sp̄m et per p̄ sp̄m non malum; mō p̄ sp̄m q̄ de
sicut sicut cognoit et cognoscendo bontate et ip-
p̄ sp̄m cognoscere malitiae q̄ cognoscido se co-
gnoscit et contactus q̄s nata et iū p̄ sp̄m
et at cognoscit p̄ sp̄m oppositam et ma-
litia et p̄ sp̄m p̄ sp̄m bona. **Sordidus.** q̄ q̄ sicut
sicut nī et p̄ sp̄m meliora; cognoscido se co-
gnoscit alia et sicut vñiam ceterum cognoscido se
cognoscit alia et sicut vñiam ceterum cognoscido se
bonum q̄ q̄ ipso cognoscit malitia mō nō
malitia q̄ p̄ sp̄m bona; unde cognoscuntur na-
tura bona licet res p̄ sp̄m diffinitionem facit
et per principia nec et ad speciationem dñe
et nomine edicit sicut māla p̄ sp̄m bona; et
et malum nō dñe et māla in ētiam est p̄ sp̄m
et nō in hanc solam modū et cognoscit
et uniuersitas q̄s q̄ et efficiit habere de co-
gnoscere.

XVIII.
denuo si uolens. **XVIII.**
Expeditis his que
ad domini uidelicet cognitione pignorum tuu-
retur considerare de dicti uolentia. Ex-
ceptio est intelligenda scilicet quod si uolentia cia-
recu*si* ppou*s*; obiectu*s* uolentia*s*; et
electum i*quod* sit uolentia*s* uolentia*s* a
genti*e* n*ec*esse est uolentia*s* et intelligens bona*s*
i*si* si uolentia*s* deus a uolentia*s* bonitatem*s*
intelligere ut ex lapidacio*s* et iustitia*s*
boni*s* et iusti*s* uolentia*s*. Ad hoc enim
h*co*mmissari*s* illa festina*s* uolentia*s* ad
uolentia*s* na*s* sicut lugubris alio*p* ha*s* ad eum
fili*e* et quibusdam difficultat*s* adiu*te* i*in*
ma*s* re*s* iudicato*s* et sensato*s* ei*s* ad*se*
de*s* uolentia*s* et *in* *et* *in* *et* *in* *et* *in*

ts & sc̄tētis ad ea q̄ s̄ intellecta & s̄sata s̄m q̄ sūt
i rerū nā: n̄ āt hoc ē p̄ hoc q̄ itelligūt & sentiūt: nā
p̄ hoc maḡ attēderet hitudo rerū ād itelligētēz &
sc̄tētē: q̄ itelligere & sc̄tērē ē: fz̄ q̄ res sūt i itellec-
tu & s̄fēsu sc̄m modū utriusq; bz̄ āt hitudinē sen-
tiēs & itelligēs ad rē q̄ est extra aiām p̄ uolūtātē &
appetitū: vñ oia sentiētia & itelligētia appetunt &
uolūt: uolūtas tñ pp̄ie in itellectu ē: cū iḡt̄ deus
sit intelligēt̄: o2 q̄ sit uolēs. **A**mp̄ illud q̄ se
quit d̄c̄ ens: p̄uenit enti i q̄tu ē ens: q̄d̄ āt ē b̄ mōi
o2 q̄ i eo maxime iucriaf q̄d̄ ē p̄mū ens: cui libet
āt enti cōpetit appetē suā p̄fectionē & cōseruatio
nē sui ē: vnicuiq; tñ secūdū suū modū: itellectua
lib̄ quidē p̄ uolūtātē: aialib̄ p̄ s̄sibile appetitū:
carētibus uero s̄sū p̄ appetitū nālēm: alit̄ tñ que
hñt & q̄ non hñt: nā ea q̄ n̄ hñt appetitūā uirūtē
sui generis desiderio tēdūt ad acquirendū q̄d̄ cis
deest: q̄ āt hñt: quietat̄ in ipso: hoc iḡt̄ p̄mo enti
q̄d̄ d̄ ē deesse n̄ p̄t̄: cū iḡt̄ ipse sit intelligēt̄: iest
sibi uolūras q̄ plz̄ sibi suū ē & sua bonitas. **I**tez
stelligere q̄to p̄fectius ē: tāto delectabilius & itelli-
gēt̄: fed d̄ ē itelligēt̄: et suū itelligere ē p̄fectissimū:
vt supra oñsū ē: q̄ intelligēt̄ ē ci delectabiliſſimum:
delectatio āt itelligib̄ ēst p̄ uolūtātē ſic delectatō
ſſibilis ē p̄ cōcupiſſētē appetitū: ē iḡt̄ i deo uolū-
tas. **P**re fo:ma p̄ itellectū ſiderata n̄ mouet
nec aliqd̄ cāt niſi mediāte uolūtātē cuī obiectū ē
finis & bonū a q̄ mouet aliqd̄ ad agendū: vñ intel-
lect̄ ſpeculatiū n̄ mouet neq̄ imaginatio pura
absq; estiatione boni uel mali: s̄ forma itellectus
dini ē cā mor̄ & ē in aliq; agit. n. ree p̄ intellectū:
vt ifra ondēt̄: o2 iḡt̄ q̄ ipse sit uolēs. Ite i uirtu-
tibus mortuis & hñtib̄ itellectū p̄mo iucrie uo-
luntas: nā uolūtas oñm potētā applicat ad suuz̄
actū: itelligimus. n. q̄ uolum̄: imaginamur quia
volum̄: & ſic de aliq; & hoc bz̄ q̄ obiectū eius est
finis q̄uis itellectus n̄ secūdū modū cāe efficiētis
& mouetis s̄ secūdū modū cāe finalis moueat uo-
luntātē p̄ponēdo sibi suū obiectū: q̄d̄ est finis: p̄
mo ḡ mouēti p̄ueit maxime hēre uolūtātē. **P**re.
libez̄ ē q̄d̄ sui cā ē: & ſic libez̄ bz̄ rōnēm eius: q̄d̄ ē
p̄ se: uolūtas āt p̄mo bz̄ libertatē i agēdo: in q̄tu
n. uolūtārie agit q̄: d̄ libere agere quācīq; actio-
nē: p̄mo iḡt̄ agenti maxime cōpetit p̄ uolūtātem
agere: cui maxime cōpetit p̄ se agere. **A**mp̄. fi
nis & agens ad finē ſp̄ unius ordī iueniūt i reb̄:
vñ & finis p̄mū q̄ est p̄porcionat̄ agenti icidit
in idē ſp̄ cū agente tā i nālibus q̄ i artificialibus:
nā forma artis p̄ quā artifex agit ē ſp̄e forme q̄ ē
i mā: q̄ ē ſinis artificis: & forma ignis generat̄is q̄ a-
git ē ciudē ſpeii cū forma ignis geniti: que ē ſinis
generatio: deo āt nibil coordinat̄ q̄i ciudē ordī
dini: niſi ipse als̄ eſſent plura prima: cuī p̄mū
oñsū est ſupra: ipſe iḡt̄ ē p̄mū agens p̄pter
ſinē qui est ipſemet: ipſe iḡt̄ n̄ ſolū ē ſinis appē

tibilio: sed appetens ut ita dicas se finies et appetitus
intellectuali: cum sit intelligens: qui est uoluntas: est
igitur in deo voluntas. Hanc autem dei uoluntatem
sacre scripture testimonia perfite. 1. n. i ps. Dia
quicunque uoluit fecit dominus: et Ro. ix. Voluntati eius
quis resistit?

Quoniam dei sit ei^o cōfētia. **XXXIII.**

Ex hoc autem apparet quod sua voluntas non est aliud quod sua essentia. **D**eo namque patenit esse uolentem in quantum est intelligentia: ut omnium est: est atque intelligens per essentiam suam: ut supra probatum est: ergo et uolens est igitur uoluntas dei ipsa eius essentia. **A**d hec sicut intelligere est perfectio intelligentiae: ita et uelle uolentis. utrumque namque est actio in agente manens non at trahens in aliquid possunt sicut cal factio: sed intelligere dei est ei esset: ut supra probatum est: eo quod cum esse diuina sit secundum se perfectissimum nullam superuenientem. **P**rofessione admittitur: ut supra omnium est: est igitur et diuina uelle esse ipsius: quod uoluntas dei est ei essentia. **A**mplo enim de agere agat in quantum actu est: oportet deinde quod est actus purus per suam essentiam agat: uelle atque est quodammodo dei operatio: oportet igitur deinde per suam essentiam sit uolens: sua igitur uoluntas est sua essentia. **I**n si uoluntas esset aliquid additum dñe substantie: cum diuina substantia sit quid complete in eis: sequitur quod uoluntas adueniret ei quasi accidens subiecto: sequitur et quod diuina substantia comparet ad ipsam quam potestias ad actu: et quod est propter deum: quod omnia supra ipso probata sunt: non igitur possibile quod diuina uoluntas sit aliquid additum dñe essentie.

Con principale uolitū dei ē dīna cūstētia. **1XXV.**

Et hoc autem ultra
us apparet: quod principale dñe uoluntatis
uoluntatis est eius essentia. Bonum. n. intellectum
est obiectum voluntatis ut supra dictum est: id atque
a deo principali intelligit est dina essentia: ut probatum est:
dina igitur essentia id de quod principale est dina uolu-
tas. Item appetibile copatur ad appetitum sicut mo-
tuus ad motum: ut supra dictum est: et sicut se habet uoluntas
ad uolentem: cum voluntas sit de genere appetituus
potentiarum in nobis: si igitur voluntatis dina sit aliud
principale uoluntatis quam dei essentia: scilicet quod aliquid
aliud sit superius dina uoluntate quod ipsa mouet: cu-
m us prius ex predictis p[ro]positis. Pre principale uoluntatis uni-
tumque uolenti est cum uolendi: cum n. dicimus: uolo am-
pliare: ut saner: cum nos reddere arbitramur: et
quod ratur: que uis sanari: procedetur in assignatione
arum: quibus perueniatur ad finem ultimam: qui
est principale uoluntatis: quod est cum uolenti per se ipsum: si
igitur de aliquid aliud uelit principale quam se ipsum:
sequitur: quod aliquid aliud sit ei causa uolendi:
et suum uelle est suum esse: ut ostensum est:

Liber

ergo aliquid aliud erit ei cā effēdi: quod ē contra
rōnēm p̄mī entis. Ad hec, unicusq; uolēti p̄cipa
le uolūtū ē suus ultimus finis: nā finis ē p se uolūt
ū & p quē alia fūst uolira: ultimus at finis ē ipse de
qz ipse ē sūmum bonū: vt on̄sum ē: ipse igit ē p̄n
cipale uolūtū sue volūtatis. Amp. vnaq; qz uir
tus ad suū obiectū p̄ncipale fm eq̄litatē p̄portiona
nat: nā uirtus rei scdm obiecta mēsurat ut p̄ per
p̄lm in p̄mo ce. & mun. uoluntas igit effētia ex eq̄
p̄portionat suo p̄ncipali obiecto: & sitr itellēt et
et sēsus: dīne at uolūtati nihil ex eq̄ p̄portionat:
nisi eius effētia: igit p̄ncipale obiectū dīne uolūta
tis ē dīna effētia: cū at dīna effētia sit dei itelligē &
oia alia q̄ i ipso ē dicūt: manifestū est q̄ codē mō
p̄ncipali vult se itelligē: se uelle: se esse unū: & quic
qđ alius ē b' moī

Nic át ostédi po
test q̄ de° volédo servut et alia. **Qui**
n. ē velle finē: eius ē uelle ea q̄ si ad fi
nē rōne finis: ē at de° ultim⁹ rerū finis: vt ex p̄dīc
tis aliquēt⁹ pz: ex hoc igit⁹ q̄ vult se eē: et alia vult
q̄ i ipsū sic i finē ordinant. Itē unusq̄sos ei⁹ qđ est
ppter se ipsū ab ipso uolitū et amatu pfctionez
desiderat: q. n. ppter se amam⁹: uolumus eē opti
ma et sēp meliora et multiplicari q̄tum possibile
ē: ip̄e at deus suā essentiā ppter se ip̄am vult et a
mat: nō at scđm se augmentabil⁹ et multiplicabilis
ē: vt ex supradictis manifestū ē: s̄ solū multiplicabi
lis ē secūdū suā silitudinē q̄ a mult⁹ p̄cipatur:
vult igit⁹ de° rerū multitudinē ex hoc q̄ suā essen
tiā et pfctionē vult et amat. **Amp.** q̄cūq̄ amat
aliquid secūdū se et ppter ipsum: amat p̄ oia
i q̄bus illud iuenit: ut q̄ amat dulcedinē ppter ip
sa: oīz q̄ oia dulcia amet: sed de° suum esse et secū
dū se et ppter ipsū vult et amat: vt supra onſuz ē:
oē at aliud eē ē qđā sui esse secūdū silitudinē p̄ci
patio: ut ex p̄dictis aliquētus pz: relinq̄t igit⁹ q̄
deus ex hoc ip̄o q̄ vult et amat se: vult et amat a
lia. **A**d hec. deus volendo se vult oia q̄ in ip̄o
si: oia at qđāmō preexistunt in ipso p̄ p̄prias rōes
vt supra onſum ē: deus igit⁹ uoledo se et alia vu.
Itē q̄to aliquid ē pfctionis uirtutis. tanto sua cē
litas ad plura se extendit: et in magis remota: ut
supra dēm est: cālitas at finis in hoc constitit q̄ p
pter ipsum alia desiderantur: quanto igitur finis
est perfectior: et magis uolitū: tanto uoluntas uo
lēns s. nē ad plura extēditur rōne finis illius: diui
na at essentia est perfectissima in rōne bonitatis
et finis: igitur diffundet suam cālitatē maxime
ad multa: vt propter ipsam multa sint uolita: et
p̄cipue a deo: qui eam secundū totam suaz uirtu
tem perfecte vult: **P**reterea uoluntas conseq
tur intellectū: sed deus suo intellectu intelligit se

principaliter: et si se intelligit oia alia: igitur limili
ter principaliter vult se et uolēdo se vult oia alia.
Docēt auctoritate sacre scripture confirmatur.
Dicitur. n. Sap. xi. **O**lligis oia que sunt: et nibil
eorum odisti quod fecisti.

Ob deus uno actu voluntatis se et omnia alia uelit. **LXXVII.**

Dicitur quod de uno actu voluntatis se et alia uelit. **O**mnis enim uirtus una operatio uero uno actu fertur in obiectum et in ratione formaliter obiecti: sicut eadem uisio uidemus lumen et colorē: qui sit uisibilis actu per lumen: cu[m] autem aliquid uelimus propter finem tantum: id quod propter finem desideratur: accipit rationes uoluntatis ex fine: et sic finis comparatur ad ipsum: sic ratio formaliter ad obiectum: ut lumen ad colorē: cu[m] igitur de oia alia velit: propter se: sicut propter finem ut omnium est: uno actu voluntatis vult se et alia. **A**mp[er] quod perfecte cogit et desiderat finem suam tota uirtute cognoscit et desiderat: finis autem iste est non solum finis quod in se desiderat sed etiam finis quod alia sunt appetibilia: propter ipsum: quod igitur perfecte desiderat finem: utrumque modo ipsum desiderat: sed non est posse aliquem actum dei volentem quod uelit se: et quod non uelit se perfecte cum in eo nihil sit in perfectum: quilibet igitur actus quod de uoluntate vult se: uoluntate et alia propter se: alia vero a se non uolunt: nisi in quantum uoluntate ut probatur est: relinquens igitur quod se et alia non alio et alio actu voluntatis uoluntate et yno et eodem. **A**d hec sicut ex supradictis praeceptis in actu cognoscitur uirtus discursus attenditur secundum quod semper principia cognoscimur principia et ex eis in rationes a venturam: si non in ipsis principiis ita uolentur rationes ipsa principia cognoscendo non esse possunt discursus: sicut ne quando aliquid uidemus in speculo: sicut autem principia se habent ad rationes in speculativis: ita finis ad ea quod sunt ad finem in operatiis et appetitiis: nam sicut rationes cogiscimus per principia ita ex fine procedit appetitus et operatio eorum quod sunt ad finem: si igitur aliquis semper uelit finem et ea quod sunt ad finem: erit quodam discursus in eius voluntate hoc autem in deo esse est impossibile: cu[m] sit extra omnem motum: relinquens igitur quod se et rationes in eo duo actus voluntatis: quod est impossibile nam yna simplicis potest non sunt si due operationes. **P**reterea in omnibus actu voluntatis voluntaria operatione ad voluntatem ut mouent ad motum: si igitur sit aliqua actionis voluntatis ex qua uolunt alia a se: dicitur a voluntate quod uolunt se: in illa erit aliquid aliud mouens dictum uinaz voluntatem qua uolunt se quod est impossibile. **A**mp[er] velle deo est suum esse ut probatur est: sed in deo non est nisi unum esse: ergo non est ibi nisi unum yllam. **I**tem yllam competit deo: secundum quod est

Ex quo etia ap
rat quoniam nos dicimus sic
temporibus ducas ut uel alii
in eis uenientibus in ipsis uoluntate et principi
no uero in deo suorum ac uel in eis per
ri. **N**isi ad illam regnorum uoluntatem re uer
nit ad gloriabitur in peccato respon
sus ad multa peculiaria sua de operibus in omni
specie singularium et sua temporeitate in m
in spacio uero poterit uita et uerba
da ad alia computari in priuatis continenti
dine ad bonitatem diuinam q[uod] est ratio di
no solum unius fine benevolentie et caritatis
bonitate diuinae bonorum confite et exhortatio
ne ad singula bona et cetera.

Primus.

intelligens: sicut igit̄ uno actu intelligit se & alia in
quā essētia sua est exemplar oīus: ita uno actu
vult se & alia i quā sua bōitas ē rō oīs bonitatis.

Co volitor̄ multitudi nō repugnat sim
plicitati diuine substantie. **XXXVIII.**

Et hoc autē sequi
tur q̄ volitor̄ multitudi nō repugnat
unitati & simplicitati diuine substan
tie. Nā ac̄ secundū obiecta distingunt: si igit̄ uo
lita plura q̄ dē vult inducerēt i ipso aliquā mul
titudinē: sequēt q̄ nō esset i eo una tr̄n opatio uo
luntat: quod ē > tra pōtēsa. **I**nē oīsum ē q̄ de
us alia vult: in quā vult bonitatē suā: hoc ḡ mō
parant aliq̄ ad uolūtatem dei: q̄ prehēdūt a bo
nitate ei: s̄ oīa in bonitate ei: unī s̄: s̄: n. aliq̄ in
ipso secundū modū ei: s̄. mālā imālī & mālā uni
te: vt ex supradicti p̄z: relinqt iāt q̄ multitudi uo
litor̄ non multiplicat diuina substātia. **P**re. dīn
tellect̄ & uolūtātā s̄ cōglis simplicitas: q̄ utrūq̄
diuina ē substātia: vt p̄bātū ē: multitudi āt in
tellector̄ n̄ inducit multitudinē in essētia dīna ne
q̄ pōtēne in intellectu ei: ḡ neq̄ multitudi uo
litor̄ idūt aut diuertitati i cōntia dīna aut com
positionem i uolūtātā. **A**mp. hoc in cognitionē
& appetitū īest: q̄ cognitionē sit secundū q̄ cognitū
est aliq̄ mō i coḡ cente: appetit̄ āt non: s̄ eō fīm &
appetitus refert ad rē appetibilē: in quā appetēt
qrit in q̄ quiescat: & ppter hoc bonū & malū q̄ re
spicit appetitū s̄ in reb̄: vēz & fīm q̄ respici
unt cognitionē s̄ in mente: vt phīs dīc in. vi. me
tha. **N**āt aliquid ad multa sc̄ hēat nō repugnat
simplicitati ei: cū & unitas sit multior̄ numeroz
p̄cipiū: multitudi igit̄ uolitor̄ a deo non repu
gnat eius simplicitati.

Co volūtātā diuina ad singularia
bona se extendit. **XXIX.**

Et quo etiā appa
ret q̄ non oīos dīcē ad p̄seruandaz
simplicitati diuīnā: q̄ uelit alia bōa
in q̄dā uniuersitate: i quā vult se cē p̄ncipiū bo
noz: q̄ p̄t ab ipso flucrē: non āt uelit ea i p̄ticula
ri. **N**ā uelle ē fīm cōpationē uolēt ad rē uolūtātā:
n̄ āt phībēt dīna simplicitas q̄n possit cōpari etiā
ad mālā p̄ticularia. dī. n. dē optimū ul̄ p̄mū ēt re
spectu singulariū: ḡ sua simplicitas nō phībēt q̄n
in spal̄ uel p̄ticulari alia a se uelit. **N**ā uolūtātā
dei ad alia compaf in quā bonitatē p̄cipiat ex or
dine ad bonitatē dinam: q̄ est rō uolēndi deo s̄
n̄ solū uniuersitas bonor̄: sed et singulū eoz a
bonitatē dīna bonitatē sortit s̄c̄ & eē: uolūtātā iḡ
dei ad singula bonor̄ se extēdit. **A**mp. fīm p̄m
in. xi. metha. duplex bonū ordinis uenit i uniuer
sitate: q̄ uelit alia a se uelit.

So. **U**nū q̄dem secundū q̄ totū uniuersū ordīa
tur ad id quod ē extra uniuersū: sic exercit̄ ordīa
tur ad dūcē. Alio secundū q̄ p̄tes uniuersi ordinat̄
ad inuicē: sic & p̄tes exercit̄ ad inuicē. Secundus
āt ordī ē, pp̄ p̄mū: deus āt ex hoc q̄ vult se: ut
finis ē: vult āt alia q̄ ordinat̄ in ipsū vt in finē: sic
p̄batū ē: vult igit̄ bonum ordīs ton̄ & uniuersi in
ipsū & bonū ordīs uniuersi sc̄d̄ p̄tes suas ad iut
cē: bonum āt ordī p̄sistit ex singulā bonis: vult iḡ
ēt singula bona. **P**re. si deus nō vult singula bo
na ex quib̄ p̄stat uniuersū: seq̄t q̄ in uniuerso sit
a casu ordīs bonū: non ē. n. possibile q̄ aliq̄ pars
uniuersi oīa p̄ticularia bona componat i ordīne
uniuersi: s̄ sola vīlis cā totius uniuersi q̄ dē ē: q̄ p̄
suā uolūtātē agit. ut inſra oīdet: q̄ āt ordī uni
uersi sit casualis ē impossible: q̄ sequēt q̄ mālō ma
gis alia posteriora ēt̄ casu: relind̄t iḡ: q̄ deus ēt
singula bonor̄ vult. **A**d hec. bonū intellectū in quā
tām b̄ mō ēt̄ uolūtū: s̄ dē ēt̄ p̄ticularia bona:
vt supra p̄batū ē: vult igit̄ ēt̄ p̄ticularia bona.
Hoc āt auſcātē ſcripte p̄fūmat: q̄ Bene. p̄mo
ad singula oīa cōplacētā dīne uolūtātē oīdet dī
cene. **V**idit deus lu. q̄ ēt̄ bona: sūl̄ de alijs oīi
b̄: & p̄ea de oībus sīl̄. **V**idit dē cūcta q̄ se. & erat
valde bona.

Co dē vult ēt̄ ea q̄ nondū s̄. **XXX.**

Sed autē uelle ēt̄
p̄ cōpationē uolētātē ad uolūtū: forte
aliq̄ p̄t uideri q̄ dē non uelit: n̄iſ
ea q̄ s̄: na relatiua oīz s̄l̄ ēt̄: ut uno itēpto int̄imi
tur altezz: vt phīs docet: si iḡ uelle p̄ cōpationē
uelēt ad uolūtū: null̄ p̄t uelle n̄iſ ea q̄ s̄. **A**mp.
uolūtātē dī ad uolūtātē sicut & creatura & creator: n̄
āt p̄t dīcē deus ēt̄ creator: uel dīn uel p̄: n̄iſ eoz
q̄ s̄: ḡ n̄ p̄t dīcē uelle: n̄iſ ea q̄ s̄. **E**x hoc āt poss̄
uelt̄ p̄cluoi: si dīnum uelle ēt̄ iuariabili sicut & suū
ēe: & non vult n̄iſ ea q̄ actu s̄: q̄ nihil uelit q̄d nō
sp̄ sit. **D**icūt āt ad hoc q̄dā: q̄ ea q̄ n̄iſ s̄ i se ip̄is
sūt in deo & in eius intellectu. vñ nihil phībēt ea q̄
n̄iſ s̄ i se ip̄is deū uelle: sc̄d̄ p̄ i eo s̄: hoc āt non
vñ sufficiētē dīm: nā iō sc̄d̄ hoc dī q̄liber uolēt
aliqd̄ uelle: q̄ uolūtātē sua refert ad uolūtū: si igit̄
dīna uolūtātē n̄ refert ad uolūtū: q̄d n̄ ē n̄iſ sc̄d̄ p̄
ē i ip̄o uel i eī intellectu: seq̄t q̄ dē non uelit illud
alit: n̄iſ q̄ vult illud ēe i se uel i eī intellectu: hoc
āt n̄ itēndūt loq̄ntes s̄: q̄ dē b̄ mō q̄ n̄odū s̄: ue
lit ēt̄ eē i se ip̄is. **R**ufus: si uolūtātē compaf ad rē
volūtātē p̄ suis obiectu: q̄d ēt̄ bonū intellectū: intellect̄
āt n̄ solū intellectū: q̄d ēt̄ i p̄pā nā: & uolūtātē
compaf ad uolūtū n̄ solū sc̄d̄ p̄ ē i coḡscē
te: s̄: ēt̄ sc̄d̄ p̄ ē i se ip̄o. **P**icamus iḡ q̄ cū bonor̄
app̄hen̄tūm moueat uolūtātē: oportet q̄ ipsum
uelle sequatur conditionē apprehensionis: sic &
mot̄ alioz mobiliū sequūt cōdītōes mouēt: q̄d

Primus.

itelligat aliquid: ex hoc ē: q̄ intelligē se h̄z quodā
mō ex hoc p̄t aliquid actu intelligit: q̄ est eī silitū
do ī intelligēte: h̄z q̄ uolens aliquid uelit ex hoc est:
q̄ ad uolitū aliquo mō ē h̄z; uolumus. n. aliquid
vel q̄ est finis: vel q̄ ad finē ordinat: eē āt oia in
deo ut ī eo intelligi possint ex necessitate requirit di
uina pfectio: non āt diuina bonitas ex necessitate re
quirit alia esse: q̄ in se ipsa ordinant ut in fine: et ob
hoc necē est deuz alia scire: nō āt uelle. vñ nec oia
vult q̄ ad bonitatē ipsius ordinem h̄ere possent:
oia āt scit q̄ ad essentiā eius p̄ quaz intelligit qua
lēcung ordinem h̄nt.

Rōnes ducētes ad incōueniēs: si de' alia a se nō
necē uelit: et solutio rōnū p̄missaz. LXXXIII.

Identur tamē se
qui iconueniētā: si deus ea q̄ vult nō
ex necessitate velit. Si. n. dei uoluntas re
spectu aliquorū volitorum nō determinet: p̄tū ad
illa vñ se id utrūlibet h̄ere: ois at uirtū? q̄ ē ad utrū
libet est qdāmō in potentia: nā ad utrūlibet sp̄es
est possibilis contigētis: erit. n. dei uoluntas ī po
tentia: non igis erit dei substātia ī q̄ nullā ē potē
tia: vt supra oīsum ē. Ad hec: si ena in potētia
in quantū h̄modi natum est moueri: q̄ qō pōt
esse: pōt non esse: sequit ulterī diuina uoluntatē
esse variabilē. Pre. si nāle est deo aliquid circa
cāta sua uelle necēum est: ināle aut̄ nibil in eo esse
pōt: non. n. ī ipso pōt esse aliquid p̄ accēns neq̄ ui
olentum: vt supra oīsum ē. Itē si qdā ē ad utrūlibet
indēnter se h̄ns: non magis in unū q̄ in aliud
tēdit: nisi ab alio determinet: oīz q̄ deus uel nibil eo
rū uelit: ad q̄ ad utrūlibet se h̄z: cuius p̄iu supra
oīsum est: vel q̄ ab alio determinetur ad unū: et
sic erit aliquid eo p̄i? qdā ipsum determinet ad v
num: horū āt nullum necē est sequi. Ad utrūlibet
n. esse aliquid uirtuti pōt p̄uenire dupl: vno mō
ex pte sui: alio mō ex pte eius ad qdā dī. Ex parte
quidem sui qn̄ nondū consecuta ē suā pfectio: nē
p̄ quā ad unū determinetur. vñ hoc ī imfectione
virtutis redūdat: et ostendit esse potētialitas ī ipa
sic p̄i itellectu dubitatis: q̄ nondū assecut̄ est p̄n
cipia: ex qbus ad alterū determinet. Ex pte at eī
ad qdā dī iuuenit alii: vñ ad utrūlibet eē: qn̄ pfecta
opatio uirtutū a neutrō depēdet: h̄z tñ utrūq̄ esse
pōt: sic aliq̄ q̄ diuersis iñstis uti pōt egl̄ ad idē
op̄ pfectiendū: hoc at ad ipfctionem uirtutū nō p̄
tinet h̄z mag ad eī eminētiā ē p̄tū utrūlibet op
positorū excedit: et ob hoc determinet ad neutrū h̄z
ad utrūlibet se h̄ns: sic at est in dina uoluntate re
spectu aliorū a se: nā finis eī a nullo aliorū depen
der: cū tñ ipsa fini suo pfectissime sit unita: nō igis
oīz potētialitatē aliqua ī dina uoluntate ponē: sūl
at nec imutabilitatē. Si. n. ī dina uoluntate nulla
ē potētialitas: nō. n. sic ex necessitate alterz opposito

rū paccipit circa sua cāta q̄si p̄sidere ē potētia ad
utrūq̄: ut p̄mo sit uolens potentia utrūq̄: et post
modū uolens actu: h̄z sp̄ est uolens actu: q̄cūd vult
non solū circa se h̄z ē circa cāta: h̄z q̄ volitū n̄ h̄z
nccium ordinē ad diuina bonitatē q̄ est p̄pū ob
iectū dñe uoluntatis p̄ modū quo nō nccia h̄z pos
sibilita enūciabila dicim⁹: cū non ē nccius oīdo p̄
dicati ad subiectū. vñ cū dī: deus vult hoc cātu: z
manifestū est esse enūciabile non nccium h̄z possi
bile illo mō q̄ non dī aliquid possibile sūl aliquam
potentia: h̄z qdā non necē est eē nec ipossibile ē eē:
ut p̄hs tradit in. v. metha. sicut triangulū habre
duo latā cōlia est enūciabile possibile non tñ sūl
aliquam potentia: cū in mathematicis non sit po
tentia neq̄ mor⁹. Exclusio igit̄ necētatis p̄dicta im
mutabilitatē diuine uoluntatis non tollit: qdā etiā
scripta sacra p̄fitet p̄mo f̄sdre. xv. Triūphator
ī istū penitūdine nō flectet. Quāuis at dina uolun
tas ad sua cāta nō determinet: nō tñ oīz dīcē q̄ nihil
eō uelit aut q̄ ad uolendū ab aliq̄ extiori deter
minet: cū. n. bonū apphēnsū uoluntatē sicut p̄pū
objēctū determineti: tellect⁹ at dīn̄ nō sit extrane⁹
ab eē uoluntate: cū utrūq̄ sit sua essētia: si uoluntas
dei ad aliquid uolēdū p̄ sui itellect⁹ cognitionē dei
minet: nō erit determinatio uoluntatī dñe p̄ aliquid ex
trane⁹ sūa: itellect⁹. n. dīn̄ nō solū apphēdit dīn̄
ēē qdā ē bonitas eī h̄z ēt alia bona: vt supra oīsum ē
q̄ qdē apphēdit ut silitudines qdā dñe bonitatis
z essētiae nō ut eī p̄ncipia: z sic uoluntas dina ī illa
tēdit ut sue bonitatis p̄ueniētā nō ut ad suā boni
tatē nccia. Hic at tñ nāle uoluntate accedit q̄ cū ad a
liqd iclina q̄ncciu: simpl̄ ut ad finē qdā nccita
te mouetur ī illud: cū at tēdit ī aliquid solū p̄pī cō
uenientia quādā nō nccio ī illud tēdit. vñ nec dina
uoluntas tēdit ī sua cāta nccio: nec ēt oīz p̄pī p̄mis
sa ināle aliquid ī deo ponere: uoluntas naq̄ sua uno
z eodē actu vult se z alia: h̄z hitudo eī ad se ē ne
cessaria z nālis. hitudo eī ad alia ē sūl cōueniē
tia quādā nō qdē nccia z nālis neq̄ uolēta aut ī
nālis h̄z uoluntaria: qdā ēt uoluntariū ē neq̄ nāle ne
q̄ uolētum: neq̄ neccesse est esse.

Qdē vult aliquid aliud a se necessitate
cōditionis ūl supponis. LXXXIII:

Ex his at h̄eri po
test q̄ l̄dē ē circa cāta nibil nccio ue
lit absolute: vult tñ aliquid nccio ex
dītōe uel suppone. Oīliū ē āt dina uoluntatē inu
tabilē eē: ī q̄libet at imutabili si sel ē aliquid nō pōt
p̄ modū nō seē: hoc. n. moueri dicimus: qdā alī se
h̄z nūc z p̄l: si igis dina uoluntas est imutabilē: et
posito q̄ aliquid uelit: necē ē ex suppone eū h̄z uelle
C Itē de etiū ē necessariū: deū āt uelle aliquid
cātum esse ē etiū: sicut. n. esse suū: ita z velle ē
necē mensurat: est ḡ nccium; sed nō absolute cō

Liber

sideratū: q; voluntas dei nō hz neclam hitudinē ad hoc uolitū: est ḡ nccium ex suppōne. **D**re. quicquid deus potuit: pōt: virtus. n. eius non mīnūtur: sicut nec eius effētia: sed nō pōt nunc non velle qd̄ proponit voluisse: q; non pōt mutari sua uoluntas: ḡ nunq̄ potuit nō velle quicquid vo luit: igit̄ est nccium ex suppōne eu3 uoluisse quic quid uoluit sicut & velle: neutrū at nccium abso lute: sed possibile mō predicto. **A**mp̄ quicun q; vult aliquid nccio: vult ca que nccio requirūt ad illud: nisi sit ex parte eius defectu uel, p̄p̄ igno rantiam: vel q; a recta electione eius qd̄ est ad si nem: interdū abducit p̄ aliquā passionē: q; deo dici non p̄nt: si igit̄ deus uolendo se vult aliquid aliud a sc: nccium est eu uelle de illud qd̄ ad uoli tu ab eo de nccitate requirit: sicut nccium est deu uelle aiam rōnale eē: supposito q; uelit hoiem eē.

Q uoniam uoluntas dei non est impossibili um secundum se. **XXXV.**

Ex hoc igitur ap paret q; uoluntas dei nō pōt eē corū q; fm se s̄ ipossibilia: b̄mōi. n. si q; si se ip̄is repugnantia hnt ut hoiem esse aliuū: in q; icludit rōnale esse irronale: qd̄ at repugnat ali cui: excludit aliqd̄ eorum q; ad ipsū reqrunf: sicut esse aliuū excludit hoia rōne: si igit̄ nccio vult ea q; reqrunf ad hoc qd̄ supponit velle: ipossibi le est eu uelle ea q; eis repugnat: & sic ipossibile est eum uelle ea q; sunt ipossibilia sunpl̄. **A**Item si eut supra oñsum est: deus uolendo suu eſe qd̄ est sua bonitas vult oia alia in q̄tum hnt eius silitu dine: fm hoc at q; aliquid repugnat rōni entis: in q̄tum b̄mōi: non potest i eo seruari silitulo pri mi eē. s. diuini: quod est fons essendi: non pōt igit̄ deus uelle aliquid quod repugnat rationi entis i q̄tū b̄mōi: sicut at rōni hoia in q̄tu3 est hō re pugnat esse irronale: ita rōni entis in q̄tū b̄mōi repugnat q; aliquid sit sil ens & non es: nō pōt igit̄ de uelle: ḡ affirmatione & negatio sint sil uere: hoc at icludit in dī p̄ se ipossibili: qd̄ ad se ipsū repugnantia hz: i q̄tum contradictionem iplicat: uoluntas igit̄ dei non pōt per se eē impossibiliū. **A**mp̄. uoluntas non est nisi alicuī boni intel lecti: illud igit̄ qd̄ non cadit in intellectu: nō pōt ca dere in uoluntate: sed ea q; sunt fz se ipossibilia non cađūt in intellectu: cu sibi ip̄is repugnant: ni si forte p̄ erro: e non intelligētis rerū proprie tatez: qd̄ deo dici non pōt: in diuinā ḡ uoluntatē nō p̄nt cadere q; fm se sunt ipossibilia. **A**d hec fz q; unūq; se hz ad esse: ita se hz ad bonitatē: sed ipossibilia sunt q; non p̄nt esse: ḡ non p̄nt eē bona: ḡ nec uolita a deo qui non vult nisi ea q; sunt vel possunt esse bona.

Q uoniam uoluntas nō tollit contingētiā a reb⁹ neq; eis nccitatē absolutā iponit. **XXXVI.**

Ex predictis autē b̄eri pōt q; diuina uoluntas contingētiā non tollit nec necessitatē absolu ta3 rebus imponit. **V**ult. n. deus oia que requirū tur ad re: quam vult: vt dictū est: sed aliquibus re bus fm modū sue nature competit q; sint contingētes: efficacia at diuine uoluntatis exigit: vt nō solū sit qd̄ deus vult: sed et ut hoc mō sit: sicut deus vult esse illud: nā & in agentib⁹ naturalib⁹ cu uir tus agens ē fortis: assilat sibi suū effectu3 nō solū q̄tum ad spēm sed et q̄tum ad accidētiā: q; sunt q; dam modi ipsius rei: igitur efficacia diuine volun tatis contingentia non tollit. **A**mp̄. principali us vult deus bonū vniuersitatis suorū effectuū q; aliquā bonum p̄ticulare: q̄to in illo cōpletio: inue nitur sue bonitatis silitudo: cōpletio autē uniuersi exigit: vt sint aliqua contingētiā: alē non oēs gra dus entiū uniuerso cōtinerentur: vult igitur deus aliqua esse contingētiā. **A**d hec vniuersi bonū in quodam o:dine considerat: ut p̄zin. xi. metha. requirit at o:dine uniuersi aliquas casis esse uariabili es: cum corpora sint de p̄fectione uniuersi: q; non mouent nisi mota: a cā at uariabili effectus conti gentes sequuntur: non. n. pōt esse effectus firmioris esse q; sua cā: unde uidem? Quis cā remota sit ne cessaria: si tñ cā proxima sit contingens: effectum contingentem esse: sicut p̄zin his que circa inferio ra corpora accident: que quidem contingētiā sūt propter cārum proximarum contingētiā: quā uis cause remote que sūt motus celestes sint ex ne cessitate: vult igitur deus aliqua contingenter eue nire. **P**reterea necessitas ex suppōne in cā nō pōt concludere necessitatē absolutā in effectu: deus at vult aliquid in creatura nō necessitate ab soluta: sed solum necessitate que est ex suppōne: ut supra ostensū est: ex uolūtate igitur diuina nō pōt concludi i rebus creatiis necessitas absoluta: hec at sola excludit contingētiā: nā et contingētiā ad utrūlibet reddūtur ex suppōne nccia: sicut forē moueri si currit est nccium: diuina ḡ uolun tas nō excludit a rebus uolūtis contingētiā: nō igit̄ seq̄tur: si de uolūtate aliquid qd̄ illud de nccitate eueni at: fz q; hec p̄dōnal sit vā & nccia: si de uolūtate aliquid vult illud erit contingēs: in non oē esse necessarūm. **Q** uoniam uolūtati pōt rō assignari. **XXXVII.**

Olligere autē ex p̄c̄tis possum": q; diuina uolūtatis rō assignari pōt. **F**inis. n. est rō uolēndi ea que sunt ad finem: deus at vult bonitatē suam tanq; finem: oia autem alia vult tanq; ea que s̄t ad

fructus igitur bonitas est rō quartū fuit ouerā zo ipso. **R**urius bonū ordinatur ab bonum totius sicut ipsofectum ab perfectū: q; se hnt in ordine uolūtate: q; bona vniuersi sit rō quatur igitur q; bona vniuersi sit rō rō quartū: q; bonum particulare i 3em fuit lupa oñsum est suppositū quid p̄t: requirer ex necessitate q; illud requirūtur: q; at alia necessitate rō quartū illud sit rō: tñ quare de quiriatur ad unoq; ē: vē sit illud. **S**ic igitur procedere possumus: diuina uolūtate rōnem: deus vult rōnem ad hoc ut hō sit vult at bonū q; cōpletio vniuersi sit vult at bonū q; adeat bonitati ipsius. **N**on in p̄rō fm tāndē binādē: procedimūna neq; copēder a p̄fectione emulibus particularibus bonis et necessitatis q; fuit tāndē partes uniuersi et que fuit tāndē partes uniuersi et in eā non depēder et necessitatis sed in eā bonitas nō decēdēt accēdit uniuerso qui fuit ad monumentū et deco partia uniuersi particularē at bonū et nōcēt et his que abolute ad dētūt: et hec cā biētā quādā que fuit us ip̄is aliquid igitur rō diuina ac solā decēdēt: aliquid utilitatis: aliquid: que est ex suppōnione necessitatis solum cum vult le ipsum.

Q uoniam uolūtati mītē causā. **XXXVIII.**

Q uoniam uolūtati mītē causā. **XXXIX.**

Primus.

finem: sua igitur bonitas est rō quare vult alia q̄ sunt diuersa ab ipso. **R**ursus bonum particulae ordinatur ab bonum totius sicut ad finez: ut imperfectum ad perfectū: sic at cadunt aliqua sub diuina voluntate: sīm q̄ se hñt in ordine boni: reliquie igitur q̄ bonū vniuersi sit rō quare deus vult vnuq̄dēq̄ bonum particulare i uniuerso. **T**em sicut supia oñsum est supposito q̄ deus ali quid velit: sequitur ex necessitate q̄ uelit ea q̄ ad illud requirūtur: qd̄ at alijs necessitatē imponit: ē rō quare illud sit: rō igitur quare de vult ea q̄ re quirūtur ad unuq̄dēq̄ ē: vt sit illud ad qd̄ requiri tur. **S**ic igitur procedere possumus in assignādo diuine voluntatis rōnem: deus vult hominez bēre rōnem: ad hoc ut hō sit: vult at hoīem ēē ad hoc q̄ cōpletio vniuersi sit: vult at bonū vniuersi esse q̄ adeat bonitatē ipsius. **N**on tñ predicta triplex rō fm eandē hitudinez procedit: nā bonitas diuina neq̄ depēdet a perfectione vniuersi: neq̄ ex ea aliquid sibi accrescit: pfectio at vniuersi l̄z ex aliquib⁹ particularib⁹ bonis ex necessitate dependet at que sūt essētales partes vniuersi: ex quibusdā tñ non depēdet ex necessitate: sed in ex eis aliqua bonitas uel decor accrescit vniuerso: sicut ex his que sūt solū ad munimentū vel decorēm aliarum partii uniuersi: particulare at bonum dependet ex nccitate ex his que absolute ad ipsū requiruntur: l̄z et hec ēē bēant quedā que sūt propter melius ipsius: aliquā igitur rō diuine voluntatis cōtinet solū decentiam: aliquā utilitatē: aliquā at necessitatē: que est ex suppositione: necessitatē at absolutā solū cum vult se ipsum.

~~De diuine voluntatis nihil potest esse causa.~~ LXXXVIII.

Quia rō diuine uoluntatis assignari possit: nō tñ sequitur: q[uod] uoluntatis eius sit aliqua cā. Uoluntati.n. cā uolēdi ē finis: finis at diuine uoluntatis est sua bonitas: ipsa igit est deo cā uolendi: que est et ipsum suum velle: ali orum at a deo volitoium nullū est deo causa uolendi: sed unū eorum est alteri cā: ut ordinem beat ad diuinam uoluntatē: et sic itelligitur deus propter unum eorū aliud uelle: patet at q[uod] nō oꝝ discursum aliquē ponere i dei uoluntate: nam ubi est unus actus nō cōsideratur di cursus: ut supra circa intellectū on̄sum est: deus at uno actu vult suam bonitatē et oia alia: cum sua actio sit sua c̄f sentia. **R**er predicta autem excluditur error q[uod] rūdam dicentium omnia procedere a deo secundū simplicem uoluntatē: vt de nullo oporteat rationem reddere: nisi quia deus vult. **Q**uod et diuie scripture contrariatur que deum perhibet secundū ordinē sapientie sue oia fecisse: sicut illud ps.

Dia in sapientia fecisti. Et ecce. i. dicitur: quod deus effundit sapientiam suam super opera sua.

Quoniam in deo est liberum arbitriū. LXXXIX

Ex predictis autem
oñdi potest quod in deo liberum arbitrium
inuenitur. Nam liberum arbitriuñ dicitur
respectu eorum que non necessitate quis vult habere, p
præ sponte: unde in nobis liberum arbitriuñ est respectu
eius quod uolumus currere vel ambulare: deus autem
alia a se non ex necessitate vult: ut supra ostensum est:
deo igitur liberum arbitrium hære competit. **A**d
hec voluntas diuina in his ad quæ non secundum
naturam suam determinatur: inclinatur quodam
modo per suum intellectum: ut supra ostensum est: sed ex
hoc homo deus per ceteris animalibus liberum arbitriuñ
hære: quod ad uolendum iudicio rationis inclinatur: non
ipetu nature sicut bruta: ergo in deo est liberum
arbitriuñ. **I**tem enim per hunc in iure ethico uoluntas
est finis: electio autem eorum que ad finem sunt: cum igitur
deus se ipsum tantum finem uelit: non sicut que ad
finem sunt: alia uero sicut que ad finem sunt: sequitur
quod respectu sui habet uoluntatem tamquam respectu
aut aliorum electionem: electio autem semper per liberum
arbitrium fit: deo igitur liberum arbitriuñ competit. **P**reterea ho-
mo per hoc quod habet liberum arbitriuñ arbitriuñ
dei suorum actuum dominus: hoc autem maxime competit primo
agenti: cuius actus ab alio non dependet: ipse igitur deus
liberum arbitriuñ habet. **H**oc est ex ipsa nostra ratione hæreti-
potest: nam liberum est: quod sui causa est: ut per primum in p-
metra. hoc autem nulli magis competit quod prime cau-
se que deus est.

¶ In deo nō sūt passiōes affectuū. **1XXXX**

Ex premisis autem
sciri potest quod passiones affectuum in deo non
sunt. Secundum nam intellectuam affectionem
non est aliqua passio: sed soli sunt sensitiva: ut pba-
tur in vestitu publico, nulla autem talis affectio in deo esse
potest: cum deinde sibi sensitiva cognitio: ut per supradicta
est manifestum: reliquias igitur in deo non sunt affectiones
passio. Preterea omnis affectionis passio est; aliquae
transmutatione corporalem sit: puta sunt costrictio-
nem vel dilationem cordis aut sunt aliquid huiusmodi:
quarum nullum in deo possibile est accidere: eo quod non
sit corpus neque virtus in corpore: ut supra ostensum est.
non est igitur in ipso affectionis passio. Item in omni affectione
passione paties aliquis trahit extra suam conditionem
esse talem vel conditionem disponere: cuius signum est: quod habet passiones
si intendat: ait alibi: si erit morte: si non est possi-
ble deum extra suam naturalem conditionem aliquis trahi: cu-
m sit omnino inutile: ut supra ostensum est: per igitur habet
modum et mensuram passionis: passio. Non igitur
est secundum passionem determinata in unum fert
sunt modum et mensuram passionis: passio. Non igitur

Liber

h₃ ad aliquid vnum sicut et nā: et propter hoc rō
o₃ ea repr̄imi et regulari: diuina at voluntas non
determinatur finē cē ad vnu in his que creata sūt
nisi ex ordine sue sapie: vt supra oñum est: nō est
igitur in ipso passio fm affectionē aliquā. Ad
hec ois passio ē alicuius in potentia exntis: deus
āt est oīo liber a potētia: cū sit actus purus: ē igi
tur agens tm̄: et nullo modo aliqua passio in ipso
locū h₃: sic igitur ois passio et noīe et genere a deo
remouetur: quedā āt passiones remouētūr a deo
non solū rōne sui generis sed et rōne sue spei: ois
n. passio ex obiecto sp̄m recipit: cuius igitur ob
iectū oīo deo est icōpetens talis passio a deo re
mouetur et fin rōem pp̄ie spei: talis āt ē tristitia
et dolor: nā eius obiectū est malū iam inherētis: sic
gaudij obiectū est bonū pñs et bitum: tristitia igi
tur et dolor ex ipsa sui rōne in deo esse nō pñt. Ad
hec rō obiecti alicuius passiōis nō solū sumit
ex bono et malo: sed et ex hoc q̄ aliqualiter quis
se h₃ ad alterū horū: sic. n. sp̄s et gaudij differunt:
si igitur modus ipse se h̄ndi ad obiectū qui in rō
ne passionis includitur: deo non competit: nec ipa
passio deo conuenire pōt et rōne proprie spei:
spes āt quis hēat obiectū bonū non t̄ bonū ob
tentū sed obtinendū: qđ quidē deo non pōt cōpe
tere rōne sue perfectiōis: que tanta ē: q̄ ei additio
fieri non pōt: spes igz i deo esse nō pot et rōne sue
spei: et sīlī neq̄ desiderium alicuius non hiti. Amp̄.
sicut diuina pfectio ipedit potentia additi
onis alicuius boni obtinēdi a deo: ita et mltō am
plius excludit potentia ad malū: timor: āt respicit
malū qđ pōt iminer e sicut spes bonū obtinendū:
duplici ergo rōne sue spei timor a deo excludit: et
q̄ non ē nisi exntis in potentia: et q̄ h₃ obiectum
malū qđ pōt inesse. Tē pñia mutationē affectus
ipportat: igz et rō pñie deo repugnat: nō solū quia
spes tristis est: led et q̄ mutationē voluntatis ē
portat. Preterea absq̄ errore cognitiae uirtu
tutis esse nō pōt: vt illud qđ est bonū apprehēdat
ut malū: nec est nīl i p̄icularibus bonis: vt alteri
us malū possit bonum existere alteri i quibus cō
ruptio unius ē generatio alterius: yli āt bono ex
nullo bono particulari ē operit aliquid: sed p̄ unū
qđq̄ rep̄nitatur: deus āt est vle bonū cuius sīlī
dinē participādo oia dicūtur bona: nullī igitur
malū sibi pōt esse bonum: nec pōt esse ēt ut id qđ
est simplis bonum: et nō ē sibi malū apprehendat
vt malum: q̄ sua scia est absq̄ errore: vt supra oñ
sum est: inuidia igitur in deo ipossible est esse eti
am fm sue spei rōnem: non soluz q̄ inuidia sp̄s
tristis est: sed et q̄ tristatur de bono alterius: et
sic accipit bonum alterius tāq̄ sibi malū. Ad
hec eiusdem rōnis est tristari de bono et appetere
malum: nā primū ex hoc q̄ bonuz estimatur ma
lum: fm vero est ex hoc q̄ malum estimatur bo

nū:ira ēt est appetitus mali alterius ad vindictā:
ira igitur a deo longe est fm rōnem sue spēi:non
solū qz effectus tristitie ē: sed ēt qz est appetitus ui-
dictie propter tristitiam ex iniuria illata cōceptā.
Rursus quecunqz alie passiones harum specierū
sī: vel ab eis causantur: part rōne a deo excludūf.

Sed in deo sit delectatio & gaudium: non tamē repugnant diuine perfectioni. **LXXXI.**

DInc autē quedā
passiones que l^z deo non conueniant
sunt q^z passiones: nihil tñ ex rōne sue
specie iportant repugnans diuine perfectioni: ha-
rum at est gaudiū et delectatio: est enim gaudiuz
p̄tis boni: neq^z igitur rōne obiecti quod ē bonum
neq^z rōne modi se h̄ndi ad obiectum: quod est ac-
tu habitum: gaudiū secundū sue spei rōnem diu-
ne perfectioni repugnat: ex hoc at manifestum ē
q^z gaudium uel delectatio proprie in deo sit: sicut
enim bonū et malū apprehensū sunt obiectuz ap-
petitus sensitibilis: ita et appetitus intellectu: utrius-
q^z enim est prosequi bonum: et fugere malum
vel secundum veritatem: vel secundum estimati-
onem: nisi q^z obiectum intellectui appetitus
est communius q^z sensu: quia intellectiu
appetitus respicit bonum: uel malum simplici-
ter: appetitus autem sensitivus bonum vel malum
secundū sensum: sicut etiam et intellectus obiectu
est communius q^z sensu: sed operationes appetitu
speciem ex obiectis sortiuntur: inueniuntur igitur
i appetitu intellectuo: qui est uolūtas: similes op-
erationes secundū rationem speciei operationib^z
appetitus sensitivu in hoc differentes: q^z in appeti-
tu sensitivo sunt passiones propter communicatio-
nem eius ad organum corporale: in intellectivo
autē sunt operationes simplices: sicut enim q^z pa-
sionem timoris que est in appetitu sensitivo re-
git quis malum futurū: ita sine passione intellec-
tus appetitus idem operatur: cū igitur gaudiū
et delectatio deo non repugnant secundum suan
speciem: sed solum in quantū passiones sunt: i vol-
luntate autem sunt secudū suam speciem non at-
tem ut passiones: relinquitur q^z ē diuine volūta-
ti non desint. **I**teq^z gaudiū et delectatio est qua-
dam quietatio voluntatis in suo volito: deus au-
tē in se ipso qui est principale suum volutuz max-
ime quietatur: utpote omnē sufficientiaz in se be-
bens: ipse igitur per suam voluntatem in se max-
ime gaudet et delectatur. **P**reterea delectatio
quedam operationis perfectio: ut patet per ph-
ilosophum. x. ethicoru: perficit. n. operationem
icut pulchritudo iuuentutem: sed deus perfectissi-
mam operationem habet in intelligendo: vt p^z e-
predictus: si igitur nostrum intelligere propter su-

Dramus.

operationē ē velectabile: dñū intelligē erit sibi delectabilissimū. **A**mp̄ vñūqđqz nālī i suo sibi gaudet q̄ si in cōueniēti p accides i q̄tū ē ipeditiuū p prie vñliratī: sic figuli ad iūcez corixant p eo q̄ vñus ipedit lucru alteri: oē aut̄ bonū ē dñe boni tatis silitudo vt ex supradictis p̄z: nec ex alio bo no sibi aliqd depit: relinquis igit̄ q̄ deus de oī bo no gaudet: est igit̄ in eo p̄prie gaudiū & delectatio. Differunt aut̄ gaudiū & delectatio rōne: nā delectatio puenit ex bono reali cōiuncto: gaudiū at̄ hoc nō i q̄rit s̄ sola q̄tatio volūtatis sufficit ad gau di rōne: vñ delectatio ē solū de cōiuncto bono si p̄prie sumat: gaudiū aut̄ de exteriori: ex quo pat̄z & de p̄prie i p̄prie delectat: gaudet at̄ i se & in alia.

Quin deo sit amor.

XXXXII.

Similiter at̄ opor tet & amo ē i deo eē fīm actū volūtatis ei. **V**oc. n. ē p̄prie de rōne amoris q̄ amās bonū amati velit: de aut̄ vult bonū suū & alioz vt ex dictis p̄z: fīm hoc igit̄ de & se & alia amat. **A**d hec ad vitatē amoris requiri q̄ bonū alicui put̄ ē ei velit cui. n. bonū alioz vult solū put̄ i alterius bonū cedit: p accēs amāt: sic qui vult vñū conseruari vt illud bibat: aut hominē vt sibi sit vtilis aut delectabilis: p accēs amat vñū aut hoiem: p se aut p se ip̄m: sed de vult bonū vñi sciuī q̄ b̄z q̄ ē ei: vult. n. vñū q̄oq̄ ē fīm q̄ i se bonū ē: z et vñū ordiet i bonū alteri: de igit̄ amat vere & se & alia. **A**mp̄ cuz vñūqđqz nālī velit & appetat suo mō p̄prium bonū si hoc b̄z amo: iā rō q̄ amās velit aut appetat bonū amati: p̄s est q̄ amās & amati se hēant sic ad id qđ ē cū eo aliquo mō vñū: ex quo vñ p̄pria rō amoris cōsistē i hoc q̄ affect̄ vñū tēdat in alte rū sicut i vñū cū ip̄o alioz mō: p̄prie qđ a Dio. dicit q̄ amor ē vñitiua vñ̄ q̄to q̄ id vñū amās ē vñū cuz amato ē mal: tāto ē amor itēsior: magis. n. amām̄ quos nobis vñit grātiōis origo aut p̄uersatōnis vsus: aut aliqd b̄z. q̄ eos quos nobis solū vñit hūane nāe societas. **E**t rursus: quāto id ex quo ē vñū ē magis intīmū vel vñitū amāti tanto amor sit firmior: vñū itēdū amor q̄ ē ex alioz passione sit itēs or amore q̄ ē ex nāli origine vñ̄ ex alioz habitu sed facilius trāsit: id aut̄ vñū oia deo vñiunt. s. eius bonit̄ is q̄ oia imitans ē maximū & intīmū deo cuz ipse sit sua bonitas: ē igit̄ i deo amor nō solū ver̄ sed ēt p̄fectissimus & firmissimus. **I**te amor ex p̄te obiecti n̄ iportat aliqd repugnās deo cū sit boni: nec ex mo se hñdi ad obiectū: nā amor ē alioz rei non minus cū habet sed magis: q̄ bonū aliqd sit nobis affinius cū habet: vñ & motus ad finē in rebus nālib̄ ex p̄pinq̄tate finis intendit: q̄nq̄ at̄ contrariū p accēs accidit: vt pote q̄n in amato expi

mur aliqd qđ repugnat amori: tūc. n. mīn̄ amas q̄n habet: non q̄ amor repugnat diuine p̄fectioni fīm rōne sue speciei: ē igit̄ i deo. **P**reterea amoris ē ad iūcē mouē vt Dio. dicit cū. n. pp. silitudinez vñ̄ cōueniēti amātis & amati affectus amantis sit quodāmō vñit̄ amato tēdit appetit̄ i p̄fectionez vñionis. s. vt vñio q̄ iā ichoata ē i affectu cōpleat i actu: vñ̄ & amicoz p̄prium ē mutua p̄ntia & cōi c̄tu & allocutionibus gaudere: de aut̄ mouet oia alia ad vñionē: i q̄tū enī dat ē & alias p̄fectiones vñit ea sibi p modū q̄ possibile est deus igit̄ & se & alia amat. **A**d hec oīs affectionis principium ē amor: gaudiū. n. & desideriū nō ē nisi amati boni: timor ē & tristitia nō ē nisi de malo qđ contra riat bono amato: ex his aut̄ oīs alie affectiones orūt: sed i deo ē gaudiū & delectatio vt supra ostē sū ē. q̄ in deo ē amor. Posset at̄ alicui videri q̄ deo nō magis hoc q̄ illud amet: si. n. itēsio & remissio nāc mutabilis p̄prie ē: deo cōpetē nō pōt: a quo oīs mutabilitas pcul ē. **R**urius nullū alioz que de deo dicit: neq̄. n. magis aliqd alio cognoscit neq̄ magis de hoc: q̄ de illo gaudet. **S**cenduz itaq̄ q̄ cū alie opatiōes aie sunt circa vñū solū obiectū solus amor ad duo obiecta ferri videſ. **P**er hoc enī q̄ intelligim̄ vel gaudem̄: ad aliqd obiectum aliqd nos hēz oī: amor. n. aliquid alicui vult hoc enī amare dicimur cui aliqd bonū volumus fīm modū p̄dic̄: u: vñ̄ & ea que cōcupiscimus simplē qđē & p̄prie desiderare dicimur nō at̄ amare s̄ po tūs nos ip̄sos q̄bus ea cōcupiscimus: & ex hoc ip̄sa p accēs nō p̄prie dicimur amare: alio igit̄ opatiōnes siue actiōes vigoře fīm magis & mīn̄ dicit̄ ha bē qđ i deo accidē nō pōt: nā vigor actiōis fīm vītē q̄ agit mēsurat: oīs aut̄ dīna actiō vñ̄ & eius dē vītis ē. **A**mor aut̄ fīm magis & minus dupli ci ter pōt dici. **U**no qđē mō ex bono qđ alicui volu mus fīm q̄ illud magis diligere dicimur cui volu mus maius bonū. **A**lio mō ex vīgore actionis fīm q̄ dicimur illū magis diligē cui & si nō maius bonū eq̄le tñ̄ bonū seruent̄ & efficacius volumus: p̄mo igit̄ qđē mō nihil phibet dīci q̄ de aliqd alio ma gis diligat fīm q̄ eius maius vult bonū: scđo aut̄ mō dīci nō pōt eadē rōne q̄ de alijs dicta ē. **D**atet igit̄ ex p̄dictis q̄ de nostris affectionib̄ nulla est q̄ i deo pōt p̄prie esse nisi gaudiū & amor: quis etiam hec i eo nō fīm passione sicut in nobis sunt. **D**at in deo sit gaudiū vel delectatio auctoritate sacre scripture confirmatur. **D**icitur. n. in p̄a. Delectationes i dextera tua vñz iū funē & puer. x. Delecta bar per singulos dies ludens corā co: dicit diuina sapientia: q̄ deus est vt ostensuz est. **L**uc. xv. Gau dium est in celo sup vñio peccatore penitentiā agē te. **P**hus etiā dicit in vñj. ethicoz q̄ deus semper gaudet vñha & simpli i delectatione. Amorem etiā

Liber.

dei scriptura cōmemorat Deū. xxxij. **D**ilexit po-
pulos. Jere. xxii. In charitate perpetua dilexi te.
Io. xvi. Ipse enī pater amat vos. **P**hi etiā quidā
posuerūt rērū p̄cipūm dei amore: cui consonat
Diony. vbi. iij. c. de diui. no. dicitis q̄ dñm amor
no p̄misit ipsū sine germie esse. **S**c̄dū tñ etiā ali
as p̄fectiones q̄ s̄m sp̄em suā dīne p̄fectioni repa-
gnat i sacra scriptura de deo dici no qđē pprie vt
p̄bant ē sed metaphorice ppter silitudinē vel esse
etū vel alicuius affectiōis pcedētis: dico aut̄ esse
etū: quia iterdū volūtas ex sapientiē ordine i illū
effectū tēdit in quē aliquis ex passione defectiuā i
clinat. **J**udec. n. ex iusticia punit sicut i ratus ex
ira: deus enī aliquā dicitur iratus in quātū ex ordi-
ne sue sapientiē aliquā vult punire: s̄m illud p̄s. **L**ū
exarserit in b: euī ira eius. **M**isericors vō dicitur i
quātū ex sua beniuolētā miserias hoīm tollit: sic
z nos ppter misericordie passionē facimus idez.
Vn i pa. Miserator z misericors dñs patiēs z m̄l-
tū misericors. **H**enitē etiā iterdū dicit in q̄tū s̄m
eternū z imutabilē puidētē sue ordinē facit que
p̄s destruxerat vel destruit que p̄s fecit sicut et
penitentia moti facē iueniūt. **V**n h̄n. vi. Henitz
me fecisse hoīm. **Q**aut̄ hoc pprie itelligi no pos-
sit: p̄p̄z p̄ hoc qđ h̄t p̄mo. **R**eg. xv. Triūphator i
isrl̄ no parcer neq̄ penitudine flectet: dico aut̄ per
silitudinē pcedētis affectionis: nā amor z gaudiū
q̄ i deo. p̄p̄ sūt: p̄ncipia sūt oīuz affectioniō: amor
quidē p̄ modū p̄ncipū mouentis gaudiū vero per
modū finis: vnde etiā irati pūniētes gaudent q̄ si
nem affecuti: dicit igit deus tristari i q̄tū accidūt
aliq̄ cōtraria his que ipse amat z approbat sicut
z in nobis tristitia de his que nobis nolētibus ac-
ciderunt z hoc p̄z Isa. lix. Cūdit deus z malum ap-
paruit in oculis eius: quia no ē iudiciū z quia no
est vir: z aporiatus ē: quia no est qui occurrat. **E**x
p̄dictis aut̄ excludit error quorūdā iudeoz attri-
buētiū deo irā: tristitiaz: pniam z omnes huius
modi passiones secundū p̄prietatē no distingue-
tes quid in scripturis sacris proprie z metaphori-
ce dicatur.

Cui deo ponāt ēē v̄tutes: **1**XXXXIII.

Onsequēs ē aut̄
ex dicti ostēdere quō v̄tutes i deo
ponere oportet: oportet enī sicut
esse eius ē v̄l p̄fectū oīm entium
p̄fectiones in se quodāmō cōprehendens: ita z bo-
nitatē eius oīum bonitates in se quodāmō cōpre-
hendere: v̄tus aut̄ ē bonitas qđaz v̄tuosi: nāq̄ se-
cundum ea dicitur bonus: z opus eius bonum:
oportet ergo bonitatez diuinam omnes v̄tutē
suo modo continere: vnde nulla carum secundūz

hātū i deo dicitur sicut in nobis: deo enī no cōue-
nit bonū esse per aliquid aliud supadditū ei sed p̄
essentiā suā cuz sit oīino simplex: nec etiā per ali-
quid. sue essentiē additū agit: cuz sua actio sit suū
esse vt ostēsū est: non est igitur virtus i deo aliq̄s
habitū sed sua essentiā. Item habitus ip̄fēctus
actus est quasi medius inter potentiā z actuā. vñ
z habentes habitū dormientib⁹ cōparant: i deo
aut̄ est actus p̄fēctissimus: actus igitur in eo n̄
est sicut habitus vt sciētā sed sicut cōsiderare qđ
est actus ultimus z p̄fēctus. **A**d hec habitus
potentie alicuius p̄fēctū est: in deo aut̄ nihil
ē secūdūz potentia sed solū secūdū actū: in eo igit
habitus esse non potest. **P**reterea habitus de ge-
nere accidentis est: quod in deo oīno non est vt su
p̄a ostēsum est: igitur nec virtus aliqua in deo
sc̄m habitūz dicitur sed solū sc̄m essentiā: cum
aut̄ v̄tutes humane sint quibus humana vita di-
rigitur: humana aut̄ vita est duplex contem-
plativa z actiua: que quidem ad actiua vitam p̄
tinent v̄tutes prout hanc vitā perficiunt deo co-
petere non possunt: vita enim actiua hominis in
v̄su corporalium honorūz consitit: vnde z v̄tutes
actiua vitam dirigunt quibus his bonis re-
cte v̄tūrū: huiusmodi aut̄ deo cōuenire non pos-
sunt: igitur nec huiusmodi v̄tutes p̄t hanc vi-
tam dirigunt. **A**d hec huiusmodi v̄tutes mo-
res hominum s̄m politica cōuersationē p̄ficiunt:
vnde illa qui politica cōuersationē nō v̄tūrū cō-
uenire nō multū vident: multo igit minus deo cō-
uenire p̄nt culū cōuersatio z vita longe est a mō
humane vite. **H**arum etiā v̄tutūz que circa acti-
ua vitā sūt quedā circa passiōes nos dirigunt q̄s
in deo ponere nō possumus: v̄tutes enī que circa
passiōes sunt ex ipsiā passionib⁹ sp̄em sortiunt
sicut ex proprijs obiectis: vnde z tēperantia a for-
titudine differt in quātū hec circa concupisceb̄
lia est: illa vero circa timores et audacies: in deo
aut̄ passiōes nō sunt vt ostēsū est: igit nec hmōi
v̄tutes i deo ēē p̄nt. **T**ē huiusmodi v̄tutes non
in parte intellectiva aie sunt s̄z i pte sensitua in q̄
sola passiōes ēē p̄nt vt pb̄at in. vñ. phisicoz: i deo
aut̄ nō ē sensitua p̄s z solus intellectus: relinqtur
igit q̄ i deo huiusmodi v̄tutes ēē nō p̄nt etiā s̄m p̄
passiōes. **P**assionū aut̄ circa q̄s v̄tutes sunt qđā
sunt s̄m inclinationē appetitus i aliqd corpale bo-
nū qđ ē delectabile s̄m sensū: sicut sur cibi z pot
z venerea circa quoz concupias ē sobrietas: casti-
tas: z v̄liter tēperantia z cōtinētia: vñ q̄ corpales
delectationes oīo a deo remote sunt: v̄tutes p̄dcē
nec pprie deo cōueniunt cuz circa passiōes sunt: nec
etiā metaphorice de deo dicunt i scripturis: quia
nec est accipe silitudinē ipsarū i deo s̄m silitudinē
alicuius effectus. **Q**uedā vō. s. passiones sūt sc̄dū
inclinationē appetitus i aliquod spirituale bonū

Secūdus.

sicut est honor: dominus: victoria: vindicta: et alia huiusmodi circa quo^r species et audacias et oino appetitus sunt fortitudo: magnanimitas: māstertudo et alie huiusmodi virtutes q̄ quidē in deo p̄p̄tē eē non possunt: eo q̄ circa passioēs sunt: dicuntur tamen in scriptura metaphorice de deo ppter si milititudinem effectus: ut est illud primo Regū. iij. Nō est fortis sicut deus noster: et Mich. vi. Que rite mansuetum querite bonum.

Q̄ in deo sunt virtutes morales que sunt circa actiones.

XXXIII.

Int autē virtutē

Ptes aliq̄e vitā actiuā homis diri gentes q̄ n̄ circa passioēs s̄ circa actiones sunt ut vitas: iusticia libe ralitas: magnificētia: prudentia: intellectus: cū at̄ virtus ex obiecto vel mā specie^r sortiat: actiones at̄ q̄ sūt harū virtutū māe vel obiecta dñe pfectiōnē nō repugnant: nec huiusmodi virtutes s̄m p̄p̄iam specie^r h̄nt aliqd p̄p̄t quod a dina pfectiōne ex cludantur. Item huiusmodi virtutes pfectiōnes q̄ dā voluntatis et intellectus sunt que sunt principia operationū absq̄ passionē: in deo aut̄ est voluntas et intellectus nulla carens pfectiōne: igit̄ hec deo deesse nō p̄nt. Amp̄. eo^r oīum q̄ a deo in esse pcedunt: rō p̄p̄ia in dino intellectus est ut supra ostensū est: rō aut̄ rei siende i mente facientis ars est: vñ phus dīc in. vi. ethico^r q̄ ars est recta rō factibiliū: est igit̄ ppter ars in deo: et iō dīcū Sap. vii. Q̄im artifex docuit me sapientiā. Itēz dina volūtas i his q̄ sūt alia ab ipso derūtiatur ad vnu^r p cognitionē suā ut supra ostensū est: cognitō at̄ or dina voluntatē ad agendū prudentia est: q̄ s̄m phm in. vi. ethico^r prudentiā est recta ratio agi biliū: est igit̄ in deo prudētia: et hoc est q̄ dīcū Job xxvi. Apud ipsū est prudentia et fortitudo. Ad hec oīum est supra q̄ ex hoc q̄ deus vult aliqd vult illa que requirunt ad ipsū: q̄d aut̄ ad pfectiō nem aliqd requirit est debitū vnicuiq; est igit̄ in deo iustitia cui^r est vnicuiq; q̄d suū est distribuē: vñ pa. Justus dñs et iustitiā dilexit. Amp̄. sicut supra ostensū est finis ultim⁹: ppter quē vult deus oīa nullo mō dependet ab his q̄ sūt ad finē nec q̄ tū ad esse nec q̄tū ad pfectiōnē aliquā: vñ n̄ vult alciū suā bonitatē picare ad hoc ut sibi eride ali quid accrescat: sed q̄ ip̄m coīcare ē sibi cōueniēt: sicut sōti bonitatē dare aut̄ nō ppter aliqd cō modū et datione expectātū sed ppter ip̄m bonitātē et puenientiā datiōis est actus liberalitatis ut ppter phm in. iij. ethico^r: deus igit̄ est maxime liberalis: et vt Aquil. dicit. ip̄s solus liberalis p̄p̄ dici p̄t: nam omne aliud agens ppter agens ppter ipsum et sua actione aliqd bonū appetit vel acq̄ rit q̄d ē finis intent⁹. Hāc autem eius liberalitatis

scriptura ostendit dicens in ps. Aperiente te ma tuā: oīa iple. bo. et Iac. pmo. Qui dat oībus aff. et nō ip̄operat. Itēz oīa que a deo esse accipiēt nēcessē est ut eius similitudinē gerant in quātū sunt et bona sunt et p̄phas rōnes in diuino intellectu ha bent ut supra ostensū est: hoc autem ad virtutē veritatis pertinet ut per phm in. iij. ethico^r pat̄z ut in suis factis et dictis aliquis se talēm exhibeat q̄lis est: est igit̄ in deo veritatis virtus. Unū Ro. iij. Est aut̄ deus verax rē. Et i ps. Omnes vie tue vi tas. Si q̄ autē virtutes sunt q̄ ad aliquas actiones ordinentur que sunt subiecto^r ad superioē talia deo cōuenire non possunt: sicut obiecta: latrīa: v̄l aliquid h̄: quod supiori debet. Si etiā aliquarū ex p̄dictis virtutib⁹ sunt aliqui imperfecti actus s̄m illos deo attribui p̄dicte virtutes non possunt: sicut prudentia q̄tū ad actū bene consiliandi deo nō cōpetit: cum enī consilium sit quedā questio ut dē in. vi. ethico^r: dina aut̄ cognitio cū non sit inq̄si tiva ut supra ostensū ē: non p̄t sibi consiliari esse cōueniēt: vñ Job. xxvi. Qui dedisti consilium: forsan ei qui non habet intelligentiā. Et Isa. xl. Lūz quo inq̄t cōsiliū et instruxit eū: s̄m aut̄ actū illum qui est de consiliatis iudicare et approbata eligere n̄ib⁹ prohibet prudentiā de deo dīc: dīc tamen interdū consilium de deo vel p̄p̄t similitudinē ocul tationis nam consilia occulte aguntur: vñ q̄d est i dina sapia occultū per similitudinē consilium dīc: ut p̄z Ps. xxv. s̄m aliquā translationē. Consilium tūm antiquū verū fiat: vel in quātū consulenti bus sati facit: est enim sine discursu intelligentiā struere inquirentes. S̄ilr etiā iustitia quātū ad cō mutationis actū deo cōpetere non p̄t cum ip̄e a nullo aliquid accipiat. Unde Ro. xi. Quis p̄o r dedit illi: et retribueat ei. et Job. xli. Quis ante de dit mihi ut reddam ei: Per similitudinem tamē aliqua deo dare dicimur: in quantū deus nostra data acceperat: non igit̄ sibi cōpetit cōmutatiū iustitia sed solum distributiū. Unde Dio. dīc viii. c. de diu. no. q̄ iustitia laudat deus sicut omnibus s̄m dignitatem distribuēt: s̄m illud Mat. xxv. Dedit vnicuiq; secūdū propriā virtutē. Sci re autem oportet q̄ actiones circa quas predicte virtutes sunt secundum suas rationes ex rebus humani non dependent non enim de agendis iudi care aut aliquid dare vel distribuere solius homini est sed cuiuslibet intellectū habentis s̄m tamē q̄ ad res humanas cōtrahuntur ex his quodam modo speciem sumunt sicut curuum in nāso fāc speciem syri: virtutes igit̄ predicte s̄m q̄ ordi nant humanam vitam actiūam ad has actiones ordinantur: p̄t ad res humanas contrahuntur ab eis speciem sumentes: secundum quem modū deo cōuenire non possunt: s̄m vero q̄ actiones p̄ dicte in sua cōitate accipiuntur possūt etiā dīnis

Liber.

rebus aptar: sicut enī homo rerū hūanarū v^e pe
cunie vel honoris distributio: est: ita & deus oīum
bonitatum vniuersi: sunt igitur p̄dicte virtutes in
deo vniuersalioris extensio: q̄ in hoīe: nam sic
iusticia hoīe se habet ad ciuitatē vel domū: ita iu
sticia dei se habet ad totū vniuersuz: vnde & diui
ne virtutes nostrarū exemplares dicunt: nāz que
sunt contracta & particulata similitudines quedā
absolutoz entiuz sunt: sicut lumen candele se h̄z
ad lumen solis: alie vō virtutes que proprie deo n̄
conueniunt non habent exemplar in diuina natu
ra sed solū in diuina sapientia que oīum entium
pprias cōp̄lectitū rationes: sicut est de alijs cor
poralibus rebus.

Quoniam deo sunt utiles contemplative. **LXXXXV.**

De contemplatinis
autem virtutibus dubium esse non potest
quoniam deo maxime conueniant: si enim
sapientia in cognitione altissimorum causarum co-
sistit secundum principio metaphysice: ipse autem deo
precipue se per se posse dicere nec aliud posse dicere nisi possecedo
se ipsum ut probatum est qui est oiu[m] causa prima: malum
se tu est quod sibi potissimum sapientia debet ascribi. **U[er]o Job.** ix. Sapiens corde est: et Eccl[esiastes] primo. **Omnis**
sapientia a domino deo est: et cum illo fuit semper.
Probus etiam dicit in principio meta[u]fysica. quod est diuina
possessio non humana. **I**ntra si scientia est rei cogni-
tio per propriam causam: ipse autem omnium causarum et
effectuum ordinem cognoscit et per hoc singula-
rum proprias causas nouit ut supra ostensum est:
manifestum est quod in ipso proprie scientia est non in
que sit per rationationem causata sic scia nostra ex
demonstratione causatur. **Unus.** Regu. iiij. **D**eus sci-
entiarum dominus est. **A**d hec: si in malis cogni-
tio aliquarum rerum absque discursu intellectus est: de-
us autem huiusmodi cognitione de omnibus his
ut supra ostensum est: in ipso igitur est intellectus.
Vnde Job. xij. **I**pse habet consilium et intelligentiam
de etiam virtutes in deo exemplares sunt nostra-
rum sicut perfectum imperfecti.

Deus non potest velle malum. **1** XXXXVI.

Et his autem que dicta sunt ostendit potest quod deus non potest velle malum. **V**irtus enim rei est secundum quam aliquis bene operatur: omnis autem operatio dei est operario virtutis: cuz sua virtus sit sua essentia ut supra ostensum est: non potest igitur malum velle. **I**tem voluntas non potest ad malum fertur nisi aliquo errore in ratione existente ad minus in particulari eligibili: cum enim voluntatis obiectum sit bonum apprehensum non potest voluntas ferri in malum nisi aliquo modo proponatur sibi ut bonum et hoc sine errore esse.

non potest: in diuina autem cognitione non potest esse error: ut supra ostensum est: non igitur voluntas eius potest ad malum tendere. **A**mp. deus est summum bonum ut supra probatum est sumum autem bonum non patitur aliquid consorium mali: sicut nec sume calidum permissiones frigidum: diuina igitur voluntas non potest flecti ad malum. **P**recerea cum bonum habeat rationem finis: malum non potest incidere in voluntatem nisi per auersionem a fine: voluntas autem diuina a fine auerti non potest: cum nihil possit velle nisi volendo seipsum ut supra ostensum est: non potest igitur velle malum: et sic patet quod liberum arbitrii in ipso naturaliter stabilitum est in bono: hoc autem est quod dicitur **D**eut. xxxv. Deus fidelis et absque ulla iniquitate: et **A**bacuch primo. **M**undi sunt oculi tui domine: et respicere ad iniquitatem non poteris. Per hoc autem confutatur error iudiorum qui in thalmum dicunt deum quoadam peccare et a peccato purgari: et **L**uciferianorum qui dicunt deum in Luciferi detractione peccasse. **Q**uod deus nihil odit nec odium aliquius rei ei conuenire potest. **L**XXXXVII.

~~www.fab.com~~ ~~fab~~ ~~bec~~ ~~autē~~ ~~appa~~

Ex hoc autem apparet quod odium alicuius rei deo conuenire non potest. Si enim amor se habet ad bonum ita odium se habet ad malum: nam his quae amamus bonum volumus: hinc vero quae odimus malum: si igitur voluntas dei ad malum inclinari non potest ut ostensum est ipsa similitudo est quod ipse rex aliquam odio beatum. Item voluntas dei i alia a se fert ut supra ostensum est in quantum volendo et amando suum esse et suaz bonitatem vult eam diffundi sicut et possibile est per similitudinem dicens coagulationem: hoc igitur est quod deus in rebus aliis a se vult ut in eis sit sue beatitudinis similitudo: hoc autem est bonum cuiusvis rei ut si similitudinem diuinam pricipet: nam quilibet bonitas alia non est nisi similitudo quedam priime bonitatis: igitur deus uniuscuius rei vult bonus: nihil igitur odit. Ad hec a primo ente omnia alia originem essentiam assumuntur: si igitur aliquid eorum que sunt odio habet illud non esse: quia hoc est unusquisque bonus: vult igitur actionem suam non esse quod illud inesse producitur vel mediate vel immediate: ostensum est enim supra quod si deus aliquid vult oportet quod illa velit que ad illud requiruntur: hoc autem est possibile: quod quidem patet si res per voluntatem ipsius in esse procedant: quia tunc est actionem qua res producuntur esse voluntariae: similiter si naturae sit rerum ea: quia sicut placet sibi sua natura: sic placet sibi omne illud quod sua natura requirit: nullam igitur naturam deus odit. Preterea illud quod invenitur in omnibus creaturis acrius naturaliter precipue in primo agente necesse est inveniri: omnia autem agentia

Secūdus.

tia suo modo suos effectus amant secundū q̄ hu
iāsmodi: sicut parentes filios: poete poemata: ar
tifices sua opera: multo igitur magis deus nullā
rem odit: cu ipē sit oīum cā. **H**oc aut̄ est q̄ dicit
Sap. xi. **B**iligitis oīa q̄ sunt r nihil odisti eorum
q̄ se. **D**icit aut̄ deus aliq̄ odire similitudinare: et
hoc dupliciter. **U**no quidē modo ex hoc q̄ deus
amādo res volēa eoꝝ bonū esse: vult contrariū bo
no. s. malum non esse: vnde maloꝝ odium habē
dicit: nā q̄ nō esse volumus dicimur odio habere
fm illud zacha. viij. **U**nusquisq; malū cōtra ami
cū suū ne cogiteris in cordibus vestris r iuramen
tū mendax ne diligatis: oīa enīz hec sunt que odī
dicit dñs: hec autem non sunt effectus vt res sub
sistentes quoꝝ propriū est odī vel amor. **A**lius
autē modus est ex hoc q̄ deus vult aliq̄ maius
bonū: q̄ō esse nō pōt sine priuatione minoris bonū:
r sic dicitur odire: cuꝝ maḡ hoc sit amare: sic. n.
In quātū vult bonum iusticie vel ordinis vniuersi
quod esse non pōt sine punitione vel corruptione
aliquorū: dices illa odire quoꝝ punitionē vult v̄
corruptionē. fm illud **M**alach. pmo. **E**sau odio
babui: r illud p̄. **O**disti oēs qui opant iniquita
tē pdes oēs q̄ loquūt mēdaciū: virū sanguinūz r
dolosū abhominabitur dominus.

Q̄ deus ē viuens.

XXXXVIII.

Ex his autem que
supia ostēla sūt: de necessitate habet
q̄ deus ē viuēs. Ostēla ē. n. deū esse i
telligentē r volentē: intelligere aut̄ r velle nō nū vi
uētis ē: est ergo deus viuēs. **A**d hoc viuere fm
hoc aliquibus attributū est q̄ visa sūt per se non
ab alio mouerī: r ppter hoc illa q̄ vident̄ per se
mouerī quoꝝ motores vulgus nō p̄cipit per sumi
litudinē dicim⁹ viuē: sicut aquā viuā fontis fluen
tis nō aut̄ cisterne vel stagni stātis: r argētū viuū
q̄ō motū quēda h̄e videt: p̄p̄e. n. illa sola mouē
tur per se que mouēt seip̄a cōposita ex motore r
moto sicut aiata: vñ hec sola p̄p̄ie viuē dicimus
alia vō oīa ab aliō exteriō mouēt vel generatē
vel remouēt phibēs vel in pellēte: r quia opatio
nes sensibiles cū motu sūt: ulterius oē illud quod
agit se ad p̄pas opatiōes q̄uis nō sit cū motu dī
viuere: vñ intelligere appetere r sentire actiones vi
te sūt: sed de⁹ maxime nō alio s̄a se ip̄o opat̄ cuꝝ
sit p̄ma cā agēs: maxime ḡ copetit ei viuere. **T**ē
dīnū esse omnē p̄fectionē essendi cōphendit vt su
pra ostēlum est: viuē aut̄ ē quoddā esse p̄fectum
vñ viuētia in ordine entiū nō viuētibus p̄serūtūr
dīnū ergo esse ē viuere: ipse ḡ est viuens. **H**oc autē
ēt auctoritatē dīne scripture confirmatur. **H**e. n.
Deut. xxxij. ex ore dñi dīca. **V**iuo ego in eternū
r i p̄. **L**or meū r caro mea exul. in deū me. viuā.
Q̄ deus ē sua vita.

XXXXIX.

Ex hoc patet ulte
rius q̄ deus sit sua vita. **V**ita enī vi
uētis ē ip̄m viuē in quadā abstractō
ne signatū: sicut cursus secundūz rē nō ē aliud q̄
currere: viuere aut̄ viuētū ē ip̄m eē coꝝ vt patet
p̄ p̄m i. q̄. de aīa: cū. n. ex hoc aīal dīca viuēs q̄
aiam h̄z fm quā h̄z esse v̄pōte fm pp̄iā formaz;
oꝝ q̄ viuere nihil sit aliud q̄ tale eē ex tali forma
p̄ueniens: de⁹ at̄ ē suuz esse vñ supra p̄batū ē: est
ergo suū viuere r sua vita. **T**ēz suum intelligē ē
q̄ddā viuere vt p̄ p̄m in. q̄. de aīa: nā viuere ē
act⁹ viuent̄: de⁹ at̄ est suū intelligē vt supra oñsuz
est: ḡ est suum viuere r sua vita. **A**mp. si de⁹ n̄
ēt sua vita: cū sit viuens vt oñsuz est seq̄ret q̄ cēt
viuens p̄ p̄icipationē vite oē aut̄ q̄ō est p̄ p̄icipa
tōz reducī ad id quod ē per seip̄lū: de⁹ ergo redu
ceret in aliquod p̄ua p̄ quod viuēt̄: q̄ est in possib
ile vt ex dictis p̄. **A**dhuc: si sit viuēs deus vt
oñsum est oꝝ i ip̄lo vitā eē si ḡ non sit ip̄se sua vi
ta erit aliqd in ip̄lo q̄ non est ip̄e: r sic erit cōposi
tus q̄ supra i p̄batū ē: est igīt de⁹ sua vita: r hoc ē
quod dicit **J**ob. viij. **E**go sum vita.

Q̄ vita dei est sempiterna.

Ex hoc autē appa
ret q̄ vita eī sit sempiterna. **N**ibl. n.
desin viuere nīl p̄ sepationē vite:
nihil at̄ a seip̄o separi p̄t: oīa. n. sepatō fit p̄ diui
sionē alciuius ab alio: impossible est ḡ q̄ de⁹ desi
nat viuē: cū ip̄e sit sua vita vt oñsuz est. **T**ēz: oē
illud quod q̄nq; est r q̄nq; nō est: ē p̄ aliquā cām
nihil. n. seip̄lū de nō ēē ad esse adducit: q̄a quod
nōdī est nō agit: dīna at̄ vita nō h̄z aliquā cām si
cut nec dīnū ēē: nō igitur q̄nq; ē viuēs r q̄nq; nō
viuens l̄z sp̄ viuit: est ḡ vita eī sempiterna. **A**d
hoc: in q̄libet opatōne opans manet l̄z interdum
opatio transeat l̄z successionē: vnde r i motu mo
bile manz idē subiecto i toto motu l̄z n̄ fm rōnē:
vb̄ igitur actio est ip̄z ages oꝝ q̄ nihil ibi p̄ succe
sionē transeat l̄z totū sil maneat: intelligē aut̄ r vi
uē dei est ip̄e de⁹ vt oñsuz ē: ḡ eī vita nō h̄z succe
sionē l̄z est tota sil: est igīt sempiterna. **A**mp de⁹
oio imobil ē vt supra oñsuz est: q̄ autē incipit aut
desin viuē vñ in viuendo successionē patit: muta
bile ē nā vita alic̄ incipit p̄ gnātōez definit at̄ per
corruptionē: successio aut̄ pp̄t motū aliquē ē: de⁹
ergo neq; incipit viuē neq; desinet viuē neq; iuuē
do successionē patit: est ḡ eī vita sempiterna. **V**ic
est q̄ dī Deut. xxxij. ex ore dñi. **V**iuo ego in eternū:
r i. **J**ob. xl. **H**ic est verus de⁹: r vita eterna.

Q̄ deus est beatus.

Restat aut̄ ex p̄mis
sis oñdere deum eē beatuz. **L**ui libet

Liber.

enim intellectuali næ p̄priū bonū ē b̄titudo : cuž
ḡ deus sit intelligēs: suū p̄pū bonū erit b̄titudo : nō
aut̄ copat ad p̄pū bonū sicut qđ i bonū nōdū ha-
bitū tēdir: hoc enī ē nāe mobilis ⁊ i potētia ex̄ntis
s̄ sicut qđ iā obtinet p̄priū bonū: iḡl̄ b̄titudinez
nō solū desiderat sicut ⁊ nos s̄ ea fruit̄: est igitur
beat⁹. **A**mp̄. illud ē marie desiderati vel volitū
ab intellectuali nā qđ ē p̄fectissimum i ip̄a: ⁊ hoc est
er̄ b̄titudo: p̄fectissimum aut̄ in vnoquoq; est sua
p̄fectissima opatio: nā potētia ⁊ b̄t̄ p̄ opatiōe z
p̄ficiūt: vnde ph̄us dicit felicitatē eē p̄fecā opatio
nē: p̄fectio at̄ opatiōis depēdet ex. 4. p̄mo ex suo
genē vt. s. sic sit manēs in ip̄o opante: dico at̄ ope-
tionē i ip̄o manēt: p̄ quā non sit aliud p̄ ip̄am
opatiōe z: sic vidē ⁊ audire: huiusmōi. n. p̄fectiōe
sit eoꝝ qđū sūt opatiōe: ⁊ p̄st eē vltimi qđ non
ordinātur ad aliqd factū qđ sit finis: opatio vero
ul̄ actio ex q̄ seq̄t aliqd actū ppter ip̄am est p̄fecto
opati nō opant̄: ⁊ p̄pat ad ip̄m sicut ad finē: et
tō talis opatio intellectuali næ nō ē b̄titudo sue
felicitas. **S**cdo ex p̄ncipio opatiōis vt sit altissime
potētiae: vñ fm̄ opationē sensus nō ē in nobis felici-
tas s̄ fm̄ opationē intellectus ⁊ p̄ habitū p̄fecti.
Tertio ex opatiōis obiecto: ⁊ ppter hoc i nobis
vltia felicitas ē i intelligēdo altissimum intelligibile.
Quarto ex foia opatiōis vt. s. p̄fecte faciliter firmi-
ter ⁊ delectabiliter opet: ilis aut̄ ē dei opatio: cuž
sit intelligens: ⁊ suū iellect⁹ altissima vltutū sit nec
indiget b̄itu p̄ficiēt: qđ in se ipso p̄fectus ē vt su-
pra onisū ē: ip̄e aut̄ se ip̄m intelligit qđ ē lūmū intelli-
gibiliū p̄fecte absq; oī difficultate ⁊ delectabilit̄: ē
igit de b̄tū. **A**d hoc p̄ b̄titudinē desideriū oē
q̄etatur: qđ ea habita nō restat aliud desiderādūz
cū sit vltim⁹ finis: oꝝ igit eū ē b̄tū q̄ p̄fect⁹ ē q̄tuꝝ
ad oia q̄ desiderare p̄ot. vñ Poeti dic̄ p̄ b̄titudo
ē status oīum bonor̄ p̄gregatiōe p̄fectus: s̄ talis
est dina p̄fectio q̄ oīm p̄fectionē i qđā simplicita
te p̄phēdit vt supra ostēlū ē: ip̄e igit vere b̄tū est.
Iste qđdiū alicui deest aliqd q̄ idigeat nōdū b̄tū
ē qđ eī desideriū nōdū ē q̄etatuꝝ: qđcūq; igit sibi suf-
ficiēs ē nullo idigēs: ille ve b̄tū ē: onisū at̄ ē supra
q̄ dē nō idiget alijs cū a nullo ext̄iori sua p̄fectio
depēdeat: nec alia vult ppter se sicut p̄p̄t̄ finē q̄st
eis idigeat: s̄ solū qđ hoc cōuenient̄ est sue bonita-
ti: est igit ip̄e b̄tū. **P**reterea ostensū est supra q̄
dē nō p̄ot velle aliqd ip̄ossible: ip̄ossible ē aut̄ eī
aliqd aduenire qđ nōdū hēat: cū ip̄e nullo modo
sit i potētia vt onisū ē: igit nō p̄ot velle se hēat qđ n̄
bz: qđcūq; igit vult bz: nec aliqd male vult vt supra
onisū ē: ē igit b̄tū fm̄ q̄ a quibus dā beatūs ē per
hibet q̄ bz qđcūq; vult ⁊ nibil male vult. **I**ius enī
b̄titudinē sacra scriptura p̄testatur. i. **T**hi. vlt.
Quē oīdet dē suis p̄tibus beatūs ⁊ potens.

¶ **Q**uodcumque sit sua beatitudo.

411.

Et h[ab]is ante[dictu]m appa-
ret q[uod] deus sit sua beatitudo. Beatitudo
n. eius c[on]siderat[ur] intellectu[m] opatio ipsius ve-
stesu[m] est: supra autem ostendimus q[uod] ipsu[m] dei intellige si-
sua substancia: ipse igit[ur] est sua beatitudo. Ne beatitudo
cū sit ultimus finis est id q[uod]libet natu[m] est h[ab]ere vel ha-
bēs p[ri]ncipaliter vult ostensu[m] est aut supra quod deus
principaliter vult suam essentiam: sua igit[ur] essentia est
sua beatitudo. Ad hec unusquisque in beatitudine
suā ordinat q[ui]cqd vult: ipa[ce] enī est que ppter aliud
no[n] desideratur et ad quā terminus motus desideri-
vnu[m] ppter aliud desiderantis ne sit infinitus: cū igit[ur]
de oia alia velit ppter suā bonitatem q[uod] est sua essentia
o[ste]ndit q[uod] sicut ipse est sua c[on]stancia et sua boita: ita sit sua
beatitudo. Preterea duo summa bona esse est impossibilis:
si n[on] aliqd vni deest q[uod] alteru[m] heret neutrū sun-
tum bonū esse beatitudo etiā summu[m] bonū ostendit esse
ex hoc q[uod] est ultimus finis: q[uod] beatitudo et deo sūt iden-
titate igit[ur] deus sua beatitudo.
Q[uod] beatitudo diuina pfecta et singularis est excedens
omne alia beatitudinem.

Litteris autem ex
missis considerari potest beatitudinis di-
ne excellētia. Quāto n. aliqd p̄p̄in-
quis ē beatitudini tato pfectius beatū ē: vñ et si aliq̄s
pp̄i aliquā spē beatitudis obtinēde beatū dicat: nul-
lo mō sua beatitudo cōp̄as eius beatitudini q̄ eam iō
actu cōsecutus ē: p̄p̄iqui sūmū ē aut̄ beatitudini q̄b
ē ipa beatitudo q̄ deo oīsū ē: ipse igit̄ ē singula-
riter pfecte būs. Itē cū delectatio ex amore cau-
set ut ostēsū ē: vbi ē maior: amor: & maior: delecta-
tio i cōsecutione amati s̄z vñūq̄d̄z ceteris parib̄
plus se amat q̄ aliqd̄ aliud: cuius signū est q̄ p̄tō
aliquid alicui est p̄p̄iqui magis nālit amat: plus
igit̄ delectatur deo i sua beatitudine q̄ est ipsem̄
q̄ alij bū in beatitudine q̄ nō est q̄ ipsi sunt: magis
igit̄ desideriū dei quiescit & pfectio: est beatitudo.
Preterea q̄d p̄ essentiā ē poti? ē eo q̄d p̄ p̄ticipa-
tionē dī sicut nā ignis pfectius iuenit in ipso igne
q̄ in rebus ignitis: deus aut̄ p̄ essentiā suam būs
ē: q̄d nulli alij cōp̄etē poti: nihil. n. aliud p̄ter ipm̄
poti ee sūmū bonū vt ex p̄dictis patē poti: & sic oīz
vt quicq̄s alius ab ipso beatus ē p̄ticipariue dica-
tur būs: dina igit̄ beatitudo oīm̄ alia beatitudinē
excedit. **A**mp̄. beatitudo imperfecta i opatiōe itel-
lectus cōsistit vt oīsum ē: nulla aut̄ alia itellectua
lis opatio eius opationi eius p̄pari poti: q̄d p̄z nō
solū ex hoc q̄ ē sua opatio subsistēs: sed quia, vna
opatione deus se ipm̄ ita pfecte itelligit sicut ē er-
oīa alia que sūt & que nō sūt bona & mala: i alij
aut̄ intelligētibus itelligere ipm̄ non est subsistēs
sed actus subsistentis: nec ipsum deū qui ē sūmū
intelligibile aliquis ita perfecte/potest intelligere

Secūdus.

sicut ipse perfectus est: cum nullius esse perfectus sit sicut esse diuinū: nec alicuius opatio possit esse perfectior: q̄ sua substātia: nec ē aliquid aliud intellectus q̄ oia etiam q̄ deus facere pot̄ cognoscat: q̄ sic di nā essentia cōphenderet: illa ēt q̄ intellectus aliis cognoscit n̄ oia vna & eadē opatione cognoscit: i cōpabilit̄ igit̄ deus sup̄ oia br̄a. **A**tē qn̄ to aliqd magis vnitū ē: tanto bonitas eius & virtus pfectio ē: opatio aut̄ successiva fīm diuersas ptes t̄pis diuidit: nullo igit̄ mō eius pfectio pot̄ cōpari pfectioni opationis q̄ est absq̄ successionē tota simul & p̄cipue si non i momēto trāscat s̄z in emuz m̄neat: dīnū aut̄ intelligē ē absq̄ successionē tota s̄l̄ erinali exēs: n̄ m̄ at̄ intelligē successionē h̄z i q̄tū adiūgīt ei p accīs cōtinuū & tēpus: dīna igit̄ br̄tu do i infinitū excedit h̄uanā: sicut duratio cōnitati excedit nūc t̄pis flūes. **A**d hec fatigatio & occupationes varie q̄bus n̄cē est cōtēplationē nostrā in hac vita interpolari in qua cōsistit p̄cipue h̄ua na felicitas s̄i quā ē: p̄ntis vite errores & dubitatiōnes & casus varij quibus subiacet p̄na vita: ostendit oīo icōpabilē esse h̄uanā felicitatē p̄cipue h̄ vite dīne beatitudini. **A**m̄. pfectio dīne beatitudinis cōsiderari pot̄ ex hoc q̄ ūnes beatitudines cōplectit fīm pfectissimū modū: de cōtēplatione qdē felicitate h̄z pfectissimā sui & aliorū p̄petuam cōsiderationē: de actiua vō vita n̄ vniuersi homīs aut domī aut ciuitatis aut regni s̄z totius vniuersi gubernationem: falsa enīm felicitas & terrena nō h̄z nisi quādam vmboram illius felicitatis pfectissime cōsistit enīm in quīz secundum Vōtētū. s̄. in voluptate: diuitijs: p̄tate: dignitate: & fama: h̄z at̄ de excellētissimā delectationē de se & vle gaudīn̄ be oīo bonis absq̄ cōtrari admixtiōe: pro diuitijs vō h̄z oīomodā sufficiētā i se ipso oīum bono rū vt sup̄a oīnsū ē: p̄ p̄tate h̄z infinitā vītutē: p̄ dignitate h̄z oīum entiū p̄matū & régimē: pro fama amīrationē oīis intellectus ip̄m vītūq̄z cognoscētis. Ipsi igit̄ qui singulariter beatus est: honor sit & gloria in secula seculorum amen.

Explīct liber p̄mūs. Incipit secundus.
Continuatio sequentiū ad precedentia. Cap. I.

Editatus sum i

Mō. n. opatiōis & spē mēsura & q̄litas vītutis pen satur: vītus vō mām rei mōstrat: fīm hoc. n. vīnū quodq̄ natū ē opari q̄ actu talē nām sortit. Est aut̄ duplet rei opatio vī phus tradit in. ix. mērā phisice: **A**na quidē q̄ in ipso operante manet & ē ipsius opatiā pfectio: vt sentire intelligere & vel le. **A**lia vero que in exteri. & rem transit que est

pfectio facti qdē per ipsam constituit: vt calefacere secare & edificare: vtrāq̄ aut̄ dictarū opationum cōpetit deo qdē p̄ma i eo q̄ intelligit vult gaudet & amat: alia vero in eo q̄ res in eē producit & eas cōseruat & regit. **A**qua vero p̄ma opatio pfectō opantiā ē: secūda vero pfectio facti: agēs aut̄ nāliū p̄s factō ē & cā ipsius: oīz p̄ma dictarū opatio nū sit rō secūde & eam precedat nāliū sicut cā effe ctū: quod qdē in rebus h̄uanis manifeste appar̄. **C**onsideratio enī & volūtas artificis p̄ncipis est & rō edificationis: p̄ma igit̄ dictarū opationū tanq̄ simplex opatiōis pfectio: opatiōis vendicat sibi no mē v̄l etiā actiōis: secūda vō eo q̄ sit pfectio facti factionis nomē assūmūt: vñ manufacta dicunt q̄ p actionē h̄uiusmōi ab artifice in eē pcedūt: de p̄ma aut̄ dei opatiōe in pcedēti libro iā dīxim? v̄bi est actū de cognitiōe & volūtate dīna. vñ ad cōples tā dīne vītutis considerationē restat nūc de secunda opatiōe tractare p̄ quaz. f. res pducunt & gubernantur a deo: quē quidē ordinē ex p̄missis verbis sumere possumus: p̄mittit nāq̄ p̄me opatiōnis meditationē cuī dīcit: medi. sū in oī. op. tu. vt opatio ad dīnū intelligere v̄l velle referat: subiūgit vō factiōis meditatiōē cuī dīcit: & in fac. ma. t. me. vt per facta manū ipsius intelligam? celuz et terrā & oia q̄ pcedūt in esse a deo: sicut ab artifice manufacta procedunt.

Consideratio creaturarū v̄tilis est ad fidei instructionem. **H**

Dīuismōi quidez

Dīuismōi factorū meditatio ad fidez h̄uanam instruendā de deo n̄cāria est. p̄mo quidē q̄: ex factorū meditatiōe dinam sapientiā vītūq̄ possūt & amīrari & cōsiderare. **A**ta enim que arte sunt: ipsius artis sunt rep̄tēta tūa vītote ad similitudinem artis facta: deus at̄ sua sapientia res in esse pduxit ppter qdē in p̄s dīcit. **D**īa in sapientia se. **D**īnde ex factorū consideratiōne dinam sapientiam colligere possumus: sicut in rebus factis & quādam cōmunicationem sue similitudinis sp̄sram. **D**īcitur. n. **E**ccl. p̄mo. **E**ssudit illam. s̄. sapientiam super omnia opera sua. vnde p̄s cum diceret. **M**irabilis fac. est sci. tu. ex me. p̄for. est & non po. ad eā: & adiungeret diuine illuminatiōis auxiliū: cum dīcit nox illuminatio mea. &c. ex consideratione diuinoz operū se adiutum ad diuinam sapientiam cognoscendam confitetur dīces. **M**irabilia opera tua & anima mea cognoset nimis. q̄. hec p̄sideratio in amīrationem alissime dei vītutis ducit & per p̄na in cordibus hominum reverentiā dei parit: oportet enīm quod vītus facientis eminentior rebus factis intelligat. **E**t ideo dīcitur Sap. xiij. **S**i vītutem et opera eorum scilicet celi et stellarum et elementoz mū e. A.